

Arbetsmarknad och arbetsliv

14

Förslag till statsbudget för 2011

Arbetsmarknad och arbetsliv

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut.....	9
2	Lagförslag	11
2.1	Förslag till lag om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring	11
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (2009:1597) om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring.....	17
2.3	Förslag till lag om ändring i lagen (2002:546) om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten	18
3	Arbetsmarknad och arbetsliv	23
3.1	Omfattning	23
3.2	Utgiftsutveckling.....	23
3.3	Skatteutgifter	25
3.4	Utvecklingen på arbetsmarknaden	26
4	Arbetsmarknad.....	31
4.1	Omfattning	31
4.2	Utgiftsutvecklingen.....	31
4.3	Mål.....	32
4.3.1	Målet för arbetsmarknadspolitiken	32
4.3.2	EU:s integrerade riktlinjer för tillväxt och sysselsättning	32
4.4	Resultat och analys	33
4.4.1	Arbetsförmedlingen	35
4.4.2	Arbetslöshetsförsäkringen	35
4.4.3	Arbetet med att säkerställa att rätt ersättning betalas till rätt person i rätt tid.....	37
4.4.4	Kompletterande aktörer.....	39
4.4.5	Jobb- och utvecklingsgarantin	41
4.4.6	Arbetspraktik, praktisk kompetensutveckling och lyft	42
4.4.7	Särskilt anställningsstöd för deltagare inom jobb- och utvecklingsgarantin.....	43
4.4.8	Nystartsjobb	44
4.4.9	Arbetsmarknadsutbildning	45
4.4.10	Stöd till start av näringsverksamhet	47
4.4.11	Insatser för ungdomar	47

4.4.12	Insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga.....	48
4.4.13	Insatser för sjukskrivnas återgång till arbete.....	51
4.4.14	Insatser för ökad integration.....	54
4.4.15	Flyttningsbidrag.....	56
4.4.16	Europeiska socialfonden.....	56
4.4.17	Europeiska fonden för justering av globaliseringseffekter.....	58
4.5	Revisionens iakttagelser.....	58
4.6	Politikens inriktning	63
4.6.1	Anpassning av arbetsmarknadspolitiken	63
4.6.2	Insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga.....	67
4.6.3	Coacher över tröskeln	68
4.6.4	Nyanländas etablering	68
4.6.5	Sjukskrivnas återgång till arbete.....	88
4.6.6	Felaktiga utbetalningar och kontroll	88
4.7	Budgetförslag	88
4.7.1	1:1 Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader	88
4.7.2	1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd.....	89
4.7.3	1:3 Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser	91
4.7.4	1:4 Lönebidrag och Samhall m.m.....	94
4.7.5	1:5 Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige.....	96
4.7.6	1:6 Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2007–2013	97
4.7.7	1:7 Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering	98
4.7.8	1:8 Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen	99
4.7.9	1:9 Bidrag till administration av grundbeloppet.....	100
4.7.10	1:10 Bidrag till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten.....	100
4.7.11	1:11 Bidrag till lönegarantiersättning.....	101
5	Arbetsliv.....	105
5.1	Omfattning.....	105
5.2	Utgiftsutveckling	106
5.3	Mål	106
5.3.1	Målet för arbetslivspolitiken	106
5.3.2	EU:s integrerade riktlinjer för tillväxt och sysselsättning.....	106
5.4	Resultat och analys.....	107
5.4.1	Arbetsmiljö.....	107
5.4.2	Arbetsrätt	113
5.4.3	Lönebildning	118
5.5	Revisionens iakttagelser.....	121
5.6	Politikens inriktning	121
5.6.1	Utgångspunkter	121
5.6.2	Förnyelse av arbetsmiljöpolitiken.....	123
5.6.3	Arbetsrätt: Flexibilitet, trygghet och inflytande i arbetslivet	124
5.6.4	Lönebildning	124
5.7	Budgetförslag	124
5.7.1	2:1 Arbetsmiljöverket	124
5.7.2	2:2 Arbetsdomstolen	126
5.7.3	2:3 Statens nämnd för arbetstagarens uppfinningar	127
5.7.4	2:4 Internationella arbetsorganisationen (ILO)	127
5.7.5	2:5 Medlingsinstitutet.....	128

Tabell- och figurförteckning

Anslagsbelopp	10
Tabell 3.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv ...	24
Tabell 3.2 Härledning av ramnivån 2011–2014. Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv.....	25
Tabell 3.3 Ramnivån 2011 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv	25
Tabell 3.4 Skatteutgifter inom utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv, netto	25
Figur 3.1 Samband på arbetsmarknaden 2009 (15–74 år)	26
Tabell 3.5 Antal sysselsatta och sysselsättningsgrad (15-74 år) 2009	26
Tabell 3.6 Antal arbetslösa och relativ arbetslöshet (15-74 år) 2009.....	27
Tabell 3.7 Antal personer i arbetskraften och arbetskraftsdeltagande (15–74 år) 2009	27
Tabell 3.8 Genomsnittligt antal deltagare i konjunkturberoende program per månad 2009.....	28
Tabell 4.1 Utgiftsutveckling inom område Arbetsmarknad	32
Tabell 4.2 Kvalificeringsgrunder för personer som hade nystartsjobb i juni 2010	45
Tabell 4.3 Deltagarnas fördelning mellan utbildningsinriktning samt andel kvinnor och män	45
Tabell 4.4 Särskilda insatser för sökande med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga.....	50
Tabell 4.5 Bruttoutgifter totalt och per åtgärd	66
Tabell 4.6 Förändringar av ramen för utgiftsområde 14 totalt och per åtgärd	67
Tabell 4.7 Anslagsutveckling.....	88
Tabell 4.8 Uppdragsverksamhet	88
Tabell 4.9 Härledning av anslagsnivån 2010–2014, för 1:1 Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader	89

Tabell 4.10 Anslagsutveckling	89
Tabell 4.11 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd.....	91
Tabell 4.12 Anslagsutveckling	91
Tabell 4.13 Särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden	92
Tabell 4.14 Volymer och utgifter arbetsmarknadspolitiska program.....	93
Tabell 4.15 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 1:3 Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser	94
Tabell 4.16 Anslagsutveckling	94
Tabell 4.17 Särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden	95
Tabell 4.18 Program för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga (Samhall AB och lönebidrag m.m.)	95
Tabell 4.19 Härledning av anslagsnivån 2010–2012, för 1:4 Lönebidrag och Samhall m.m.....	96
Tabell 4.20 Anslagsutveckling	96
Tabell 4.21 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 1:5 Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige	96
Tabell 4.22 Anslagsutveckling	97
Tabell 4.23 Särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden	97
Tabell 4.24 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 1:6 Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2007–2013	98
Tabell 4.25 Anslagsutveckling	98
Tabell 4.26 Särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden	99
Tabell 4.27 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 1:7 Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering.....	99
Tabell 4.28 Anslagsutveckling	99
Tabell 4.29 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 1:8 Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen	100
Tabell 4.30 Anslagsutveckling	100
Tabell 4.31 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 1:9 Bidrag till administration av grundbeloppet	100
Tabell 4.32 Anslagsutveckling	100

Tabell 4.33 Anslagsutveckling.....	101
Tabell 4.34 Nettoutgifter m.m. för anslaget 1:11 Bidrag till lönegarantiersättning första halvåret 2009 respektive 2010.....	102
Tabell 4.35 Företagskonkurser m.m. budgetåret 2007–första halvåret 2010	102
Tabell 4.36 Antal personer med lönegarantiersättning m.m. 2007– första halvåret 2010.....	103
Tabell 4.37 Antal personer med lönegarantiersättning m.m. uppdelat på företagskonkurs och företagsrekonstruktion 2009–första halvåret 2010	103
Tabell 4.38 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 1:11 Bidrag till lönegarantiersättning	103
Tabell 5.1 Utgiftsutveckling inom område Arbetsliv.....	106
Tabell 5.2 Antal tillsynsbesök 2006–2009	109
Tabell 5.3 Antal besökta arbetsställen 2006–2009	109
Tabell 5.4 Deltidsanställning eller tidsbegränsad anställning, 2004–2009.....	114
Tabell 5.5 Deltidsarbete, 2004–2009.....	114
Tabell 5.6 Tidsbegränsad anställning, 2004–2009	114
Tabell 5.7 Målstatistik för Arbetsdomstolen 2007–2009	117
Tabell 5.8 Genomströmningstid för mål vid Arbetsdomstolen 2007–2009.....	117
Tabell 5.9 Antal förlorade arbetsdagar på grund av konflikt 2005–2009	119
Tabell 5.10 Löneutveckling per timme för hela arbetsmarknaden, 2005–2009.....	119
Tabell 5.11 Arbetskraftskostnadsutvecklingen per timme inom näringslivet, 2005– 2009.....	119
Tabell 5.12 Anslagsutveckling.....	124
Tabell 5.13 Uppdragsverksamhet	125
Tabell 5.14 Särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden.....	125
Tabell 5.15 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 2:1 Arbetsmiljöverket	126
Tabell 5.16 Anslagsutveckling.....	126
Tabell 5.17 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 2:2 Arbetsdomstolen	126
Tabell 5.18 Anslagsutveckling.....	127

Tabell 5.19 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 2:3 Statens nämnd för arbetstagares uppfinningar.....	127
Tabell 5.20 Anslagsutveckling	127
Tabell 5.21 Anslagsutveckling	128
Tabell 5.22 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 2:5 Medlingsinstitutet	128

Diagramförteckning

Diagram 4.1 Antal nya och kvarstående personer i nystartsjobb i slutet av augusti 2010 samt antal personer som under månaden lämnat ett nystartsjobb.....	45
Diagram 5.1 Antal dödsfall i arbetsolyckor 1993–2009	107
Diagram 5.2 Antal anmälda arbetsolyckor i Sverige 1993–2009	107
Diagram 5.3 Antal anmälda arbetsolyckor med mer än tre sjukdagar inom EU15 och Sverige 1997–2007	108
Diagram 5.4 Antal anmälda arbetssjukdomar 1993–2009.....	108
Diagram 5.5 Andel av sjukfrånvaron som uppges bero på arbetsorsakade besvär 1997–2010.....	108
Diagram 5.6 Anställda och ohälsa, upplevda besvär hos kvinnor 1997–2008.....	108
Diagram 5.7 Anställda och ohälsa, upplevda besvär hos män 1997–2008.....	109
Diagram 5.8 Veckoarbetstid.....	113
Diagram 5.9 Antal medlingsärenden i riksavtalsförhandlingar där Medlingsinstitutet förordnat medlare 2005–2009	119
Diagram 5.10 Kvinnors genomsnittslön i procent av mäns genomsnittslön efter sektor, med hänsyn tagen till könsskillnader i yrke, ålder och arbetstid.....	120

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen

1. antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring (avsnitten 2.1 och 4.6),
2. antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2009:1597) om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring (avsnitten 2.2 och 4.6.4),
3. antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2002:546) om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten (avsnitten 2.3 och 4.6.4),
4. bemyndigar regeringen att under 2011 för ramanslaget 1:3 *Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 3 700 000 000 kronor under 2012–2014 (avsnitt 4.7.3),
5. bemyndigar regeringen att under 2011 för ramanslaget 1:4 *Lönebidrag och Samhall m.m.* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 11 000 000 000 kronor under 2012–2014 (avsnitt 4.7.4),
6. bemyndigar regeringen att under 2011 för ramanslaget 1:6 *Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2007–2013* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 3 750 000 000 kronor under 2012–2015 (avsnitt 4.7.6),
7. bemyndigar regeringen att under 2011 för ramanslaget 1:7 *Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 10 800 000 kronor under 2012–2014 (avsnitt 4.7.7),
8. bemyndigar regeringen att under 2011 för ramanslaget 2:1 *Arbetsmiljöverket* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 18 400 000 kronor under 2012 (avsnitt 5.7.1),
9. godkänner att föreskrifter om anställningsstöd ska beslutas av regeringen (avsnitt 4.6.1),
10. för budgetåret 2011 anvisar anslagen under utgiftsområde 14 *Arbetsmarknad och arbetsliv enligt följande uppställning:*

Anslagsbelopp*Tusental kronor*

Anslag		Anslagstyp	
1:1	Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader	ramanslag	5 931 062
1:2	Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	ramanslag	36 936 325
1:3	Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser	ramanslag	7 396 479
1:4	Lönebidrag och Samhall m.m.	ramanslag	16 089 355
1:5	Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige	ramanslag	102 893
1:6	Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2007–2013	ramanslag	1 346 000
1:7	Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering	ramanslag	27 408
1:8	Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen	ramanslag	55 561
1:9	Bidrag till administration av grundbeloppet	ramanslag	52 444
1:10	Bidrag till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten	ramanslag	8 303
1:11	Bidrag till lönegarantiersättning	ramanslag	976 000
2:1	Arbetsmiljöverket	ramanslag	591 037
2:2	Arbetsdomstolen	ramanslag	30 239
2:3	Statens nämnd för arbetstagares uppfinningar	ramanslag	92
2:4	Internationella arbetsorganisationen (ILO)	ramanslag	32 622
2:5	Medlingsinstitutet	ramanslag	56 024
Summa			69 631 844

2 Lagförslag

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring

dels att 10, 15 a, 16, 17, 17 a, 23 och 23 b §§ ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas fyra nya paragrafer, 16 a–16 c och 18 §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Ersättning enligt denna lag lämnas inte i följande fall.

1. *Ersättning lämnas inte till personer som deltar i utbildning.*

2. *Ersättning lämnas inte till personer som är permitterade utan lön.*

3. *Ersättning lämnas inte till personer som är tjänstlediga utan lön.*

4. *Ersättning enligt grundförsäringen lämnas inte till personer som enligt 37 § första stycket 2 lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor har uteslutits från medlemskap under en tid av ett år från uteslutningen.*

10 §¹

Ersättning enligt denna lag lämnas inte till en sökande som

1. deltar i utbildning,

2. är *permitterad* utan lön,

3. är *tjänstledig* utan lön, *eller*

4. *har rätt till etableringsersättning enligt lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.*

¹ Senaste lydelse 2005:1197.

Ersättning enligt grundförsäkeringen lämnas inte till personer som enligt 37 § första stycket 2 lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor har uteslutits från medlemskap under en tid av ett år från uteslutningen.

Om det finns särskilda skäl får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, med avvikelse från vad som anges i punkterna 1–3, meddela föreskrifter om att ersättning får lämnas till personer som deltar i utbildning eller är permitterade eller tjänstlediga utan lön samt om de villkor för rätt till ersättning som i sådana fall skall gälla.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om undantag från första stycket samt om de villkor för rätt till ersättning som i sådana fall ska gälla.

15 a §²

Med ramtid avses de tolv månader som närmast föregått den månad när sökanden anmält sig som arbetslös hos den offentliga arbetsförmedlingen. Om anmälningstiden innehåller arbete, tid med föräldrapenning eller totalförsvarspikt i sådan omfattning att den kan tillgodoräknas i ett arbetsvillkor, ska den dock ingå i ramtiden.

Med ramtid avses de tolv månader som närmast föregått den månad när den sökande anmält sig som arbetslös hos den offentliga arbetsförmedlingen. Om anmälningstiden innehåller förvärvsarbete, tid med föräldrapenning eller totalförsvarspikt i sådan omfattning att den kan tillgodoräknas i ett arbetsvillkor, ska den dock ingå i ramtiden.

Av 16–17 a §§ följer att viss tid är överhoppningsbar vid fastställande av ramtiden.

En månad som innehåller förvärvsarbete, tid med föräldrapenning eller totalförsvarspikt i sådan omfattning att den kan tillgodoräknas i ett arbetsvillkor är dock inte överhoppningsbar.

Lydelse enligt prop. 2009/10:222

Föreslagen lydelse

16 §³

När ramtid ska bestämmas räknas inte den tid då den sökande varit förhindrad att arbeta på grund av

1. styrkt sjukdom,
2. avslutad heltidsutbildning som den sökande har avslutat efter fyllda 25 år eller som har föregåtts av

² Senaste lydelse 2009:666.

³ Senaste lydelse 2009:1596.

sammanhängande förvärvsarbete på heltid i minst 5 månader,

3. tvångsvård enligt lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall,

4. frihetsberövande på kriminalvårdens område,

5. vård av barn i följande fall:

a) vård av eget barn som inte har fyllt 2 år eller vård av adoptivbarn i 2 år efter barnets ankomst i familjen, eller,

b) vård av eget barn som inte har fyllt 3 år eller vård av adoptivbarn i 3 år efter barnets ankomst i familjen, under förutsättning att den sökande omedelbart före ledigheten hade ett förvärvsarbete i sådan omfattning att det motsvarar minst ett arbetsvillkor,

6. beslut enligt smittskyddslagen (2004:168) eller livsmedelslagen (2006:804) eller föreskrifter som har meddelats med stöd av livsmedelslagen,

7. utlandsvistelse till följd av att den sökande följt med sin make eller maka vid dennes arbete i utlandet under förutsättning att makens eller makans arbetsgivare har sitt säte i Sverige och att lönen utbetalas från Sverige,

8. vård av närstående när hel närståendepenning lämnats enligt 47 kap. socialförsäkringsbalken, eller

9. uppdrag av socialnämnden att ta emot barn i ett sådant hem som avses i 6 kap. 6 § första och tredje styckena socialtjänstlagen (2001:453) samt 9 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, om uppdraget, på socialnämndens begäran, varit av sådan omfattning att den sökande varit tvungen att helt avstå från förvärvsarbete och mottagandet inte bedrivits yrkesmässigt.

Första stycket 6 gäller inte när det är fråga om hälsokontroll vid inresa enligt 3 kap. 8 § smittskyddslagen eller avspärrning enligt 3 kap. 10 § smittskyddslagen.

Vid tillämpning av första stycket 7 jämföras med make eller maka en person med vilken den sökande sammanbor under förhållanden som liknar makars.

2. vård av barn i följande fall:

a) vård av eget barn som inte har fyllt 2 år eller vård av adoptivbarn i 2 år efter barnets ankomst i familjen, eller

b) vård av eget barn som inte har fyllt 3 år eller vård av adoptivbarn i 3 år efter barnets ankomst i familjen, under förutsättning att den sökande omedelbart före ledigheten hade ett förvärvsarbete i sådan omfattning att det motsvarar minst ett arbetsvillkor,

6. beslut enligt smittskyddslagen (2004:168) eller livsmedelslagen (2006:804) eller föreskrifter som har meddelats med stöd av livsmedelslagen,

7. utlandsvistelse till följd av att den sökande följt med sin make eller maka vid dennes arbete i utlandet under förutsättning att makens eller makans arbetsgivare har sitt säte i Sverige och att lönen utbetalas från Sverige,

8. vård av närstående när hel närståendepenning lämnats enligt 47 kap. socialförsäkringsbalken, eller

4. uppdrag av socialnämnden att ta emot barn i ett sådant hem som avses i 6 kap. 6 § första och tredje styckena socialtjänstlagen (2001:453) samt 9 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, om uppdraget, på socialnämndens begäran, varit av sådan omfattning att den sökande varit tvungen att helt avstå från förvärvsarbete och mottagandet inte bedrivits yrkesmässigt.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 a §

När ramtid ska bestämmas räknas inte heller den tid då den sökande varit förhindrad att arbeta på grund av

1. beslut enligt smittskyddslagen (2004:168) eller livsmedelslagen (2006:804) eller föreskrifter som har meddelats med stöd av livsmedelslagen,

2. tvångsvård enligt lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, eller

3. frihetsberövande på kriminalvårdens område.

Första stycket 1 gäller inte när det är fråga om hälsokontroll vid inresa enligt 3 kap. 8 § smittskyddslagen eller avspärning enligt 3 kap. 10 § smittskyddslagen.

16 b §

När ramtid ska bestämmas räknas inte heller den tid då den sökande varit förhindrad att arbeta på grund av

1. avslutad heltidsutbildning som den sökande har avslutat efter fyllda 25 år eller som har föregåtts av sammanhängande förvärsarbete på heltid i minst 5 månader, eller

2. militär utbildning som rekryt inom Försvarsmakten.

16 c §

När ramtid ska bestämmas räknas inte heller den tid då den sökande

1. vistats utomlands till följd av att han eller hon följt med sin make, maka eller sambo vid dennes arbete i utlandet under förutsättning att makens, makans eller sambons arbetsgivare har sitt säte i Sverige och att lönen betalas ut från Sverige,

2. utfört förvärsarbete som arbetsgivaren finansierat med särskilt anställningsstöd, eller

3. har haft rätt till etableringsersättning enligt lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

Lydelse enligt prop. 2009/10:222

Föreslagen lydelse

17 §⁴

När ramtid ska bestämmas räknas inte heller tid då den sökande

<p>1. fått föräldrapenningsförmån enligt socialförsäkringsbalken,</p> <p>2. varit <i>hindrad</i> att arbeta på grund av tjänstgöring enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt,</p> <p>3. utfört förvärsarbete som arbetsgivaren finansierat med särskilt anställningsstöd enligt förordningen (1997:1275) om anställningsstöd, eller</p> <p>4. varit <i>hindrad</i> att arbeta på grund av militär utbildning inom Försvarmakten som rekryt.</p>	<p>1. fått föräldrapenningsförmån enligt socialförsäkringsbalken, <i>eller</i></p> <p>2. varit <i>förhindrad</i> att arbeta på grund av tjänstgöring enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt.</p>
--	--

Tid som enligt 13 a § har jämförts med förvärsarbete ska dock räknas in i ramtiden.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 a §⁵

<p>Tid som enligt 16, 17 eller 23 § inte ska räknas in i ramtiden får omfatta högst fem år.</p> <p>Detta gäller dock inte för en sökande som avses i 16 § första stycket 7.</p> <p>För en sökande som har varit långvarigt sjukfrånvarande enligt 3 a § får, vid beviljande av en ny ersättningsperiod, den tid som enligt första stycket inte ska räknas in i ramtiden omfatta högst tio år.</p>	<p>Tid som enligt 16, 16 a, 16 b, 16 c, 17 eller 23 § inte ska räknas in i ramtiden får omfatta högst fem år.</p> <p>Detta gäller dock inte för en sökande som avses i 16 c § första stycket 1.</p>
---	---

18 §⁶

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om fastställande av ramtid och överhoppningsbar tid.

23 §⁷

Om arbetslösheten upphör före ersättningsperiodens slut, har den sökande rätt till ersättning under det återstående antalet dagar av perioden vid ny arbetslöshet, även om den sökande då inte uppfyller arbets- och karensvillkoren.

<p><i>Sökanden</i> har dock inte rätt till ersättning efter det att en sammanhängande tid av 12 månader har förflutit sedan den sökande senast</p>	<p><i>Den sökande</i> har dock inte rätt till ersättning efter det att en sammanhängande tid av 12 månader har förflutit sedan den sökande senast</p>
--	---

⁴ Senaste lydelse 2010:458.

⁵ Senaste lydelse 2009:1596.

⁶ Tidigare 18 § upphävd genom 2006:1546.

⁷ Senaste lydelse 2009:666.

fick dagpenning eller aktivitetsstöd. I sådan tid räknas inte *in* tid som *anges* i 16 och 17 §§.

Om ersättningsperioden har löpt ut men den sökande under perioden på nytt uppfyllt arbetsvillkoret lämnas ersättning under ytterligare en ersättningsperiod. Då ska dock karensvillkoret på nytt uppfyllas. Den nya ersättningsperioden räknas från den tidpunkt när den tidigare perioden löper ut.

Lydelse enligt prop. 2009/10:222

Föreslagen lydelse

23 b §⁸

Normalarbetstiden utgör den genomsnittliga arbetstiden under *sökandens* ramtid.

Vid bestämmande av normalarbetstid ska utöver arbetad tid även beaktas tid som ersatts med sjuklön eller ersättning från Försäkringskassan vid tvist om sjuklön enligt lagen (1991:1047) om sjuklön, eller med graviditetspenning, föräldrapenningsförmån, sjukpenning, rehabiliteringspenning, smittbärrpenning eller närståendepenning enligt socialförsäkringsbalken.

Det som sägs i andra stycket gäller endast månader som innehåller förvärvsarbete *minst* i sådan omfattning att de *kan* tillgodoräknas i ett arbetsvillkor.

Normalarbetstiden utgör den genomsnittliga arbetstiden under *den sökandes* ramtid.

Det som sägs i andra stycket gäller endast månader *som ingår i den fastlagda ramtiden och* som innehåller förvärvsarbete i sådan omfattning att de *skulle kunna* tillgodoräknas i ett arbetsvillkor.

Denna lag träder i kraft den 31 januari 2011.

⁸ Senaste lydelse 2009:666.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2009:1597) om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring

Härigenom föreskrivs att 17 a § lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring i stället för dess lydelse enligt lagen (2009:1597) om ändring i nämnda lag ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt SFS 2009:1597

Föreslagen lydelse

Tid som enligt 16, 17 eller 23 § inte ska räknas in i ramtiden får omfatta högst fem år.

Detta gäller dock inte för sökande som avses i 16 § första stycket 7.

17 a §

Tid som enligt 16, 16 a, 16 b, 16 c, 17 eller 23 § inte ska räknas in i ramtiden får omfatta högst fem år.

Detta gäller dock inte för *en* sökande som avses i 16 c § första stycket 1.

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (2002:546) om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknads-politiska verksamheten

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2002:546) om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten

dels att 1, 4, 5, 11, 12 och 14 §§ ska ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före 11 § ska sättas närmast före 12 §,

dels att det i lagen ska införas en ny paragraf, 1 a §, samt närmast före 11 § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Denna lag tillämpas vid behandling av personuppgifter i Arbetsförmedlingens arbetsmarknadspolitiska verksamhet *som gäller arbetssökande, arbetsgivare, kontaktpersoner och andra personer som omfattas av denna verksamhet.*

Denna lag tillämpas vid behandling av personuppgifter i Arbetsförmedlingens arbetsmarknadspolitiska verksamhet.

Lagen tillämpas också vid behandling av personuppgifter i ärenden om ersättning enligt lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare och i ärenden hos Arbetsförmedlingen om mottagande för bosättning av vissa nyanlända invandrare. Det som sägs i denna lag om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten ska även gälla behandling av personuppgifter i dessa ärenden.

Lagen gäller endast om behandlingen är helt eller delvis automatiserad eller om uppgifterna ingår i eller är avsedda att ingå i en strukturerad samling personuppgifter som är tillgängliga för sökning eller sammanställning enligt särskilda kriterier.

Behandling av personuppgifter som är tillåten enligt denna lag får utföras även om den registrerade motsätter sig behandlingen.

1 a §

Behandling av personuppgifter som är tillåten enligt denna lag får utföras även om den registrerade motsätter sig behandlingen.

Regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, meddelar

¹ Senaste lydelse 2007:410.

föreskrifter om undantag från första stycket.

4 §²

Arbetsförmedlingen får behandla personuppgifter inom den arbetsmarknads- politiska verksamheten bara om det behövs för

1. handläggning av ärenden <i>som rör den arbetsmarknadspolitiska verksamheten</i>, 2. publicering av platsinformation, 3. planering, metodutveckling, tillsyn, uppföljning, resultatredovisning och utvärdering av <i>den arbetsmarknadspolitiska</i> verksamheten, 4. framställning av aidentifierad statistik, och 5. samarbete på det arbetsmarknadspolitiska området inom Europeiska unionen och Europeiska ekonomiska samarbetsområdet samt enligt överenskommelsen den 6 mars 1982 om en gemensam nordisk arbetsmarknad.	1. handläggning av ärenden, 2. publicering av platsinformation, <i>information om kompletterande aktörer och ansökningar om anställning</i>, 3. planering, metodutveckling, tillsyn, uppföljning, resultatredovisning och utvärdering av verksamheten,

5 §³

Arbetsförmedlingen får behandla personuppgifter för tillhandahållande av information som behövs inom

1. Försäkringskassans, Centrala studiestödsnämndens eller arbetslöshetskassornas verksamhet, som underlag för beslut om och kontroll av förmåner, ersättningar och andra stöd, 2. Skatteverkets verksamhet som underlag för beslut om och kontroll av skatt, 3. sådan verksamhet vid Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen som avser tillsyn och utfärdande av intyg enligt 48 § lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring, 4. Kronofogdemyndighetens verksamhet som underlag för bedömning enligt 4 kap. utsökningsbalken i vilken utsträckning en gäldenär har utmättningsbar egendom, <i>samt</i> 5. socialnämndernas verksamhet som underlag för beslut om och kontroll av ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. socialtjänstlagen (2001:453).	1. Försäkringskassans, Centrala studiestödsnämndens eller arbetslöshetskassornas verksamhet som underlag för beslut om och kontroll av förmåner, ersättningar och andra stöd, 4. Kronofogdemyndighetens verksamhet som underlag för bedömning enligt 4 kap. utsökningsbalken <i>av</i> i vilken utsträckning en gäldenär har utmättningsbar egendom, 5. socialnämndernas verksamhet som underlag för beslut om och kontroll av ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. socialtjänstlagen (2001:453), 6. <i>Migrationsverkets verksamhet som underlag för beslut om bistånd enligt lagen (1994:137) om motta-</i>

² Senaste lydelse 2007:410.

³ Senaste lydelse 2008:972.

gande av asylsökande m.fl., samt

7. kompletterande aktörers verksamhet enligt uppdrag från Arbetsförmedlingen.

Arbetsförmedlingen får även behandla personuppgifter för att tillhandahålla information till riksdagen eller regeringen eller till annan för att fullgöra uppgiftslämnande i enlighet med lag eller förordning. I övrigt gäller 9 § första stycket d och andra stycket personuppgiftslagen (1998:204).

Åtkomst till personuppgifter inom Arbetsförmedlingen

11 §⁴

Arbetsförmedlingen får ha direktåtkomst till personuppgifter som behandlas i en arbetsmarknadspolitisk databas. Sådan åtkomst skall vara förbehållen de personkategorier som på grund av sina arbetsuppgifter behöver tillgång till uppgifterna.

Regeringen, eller den myndighet regeringen bestämmer, meddelar föreskrifter om *direktåtkomst* enligt första stycket.

Åtkomst till personuppgifter ska vara förbehållen de personalkategorier inom Arbetsförmedlingen som på grund av sina arbetsuppgifter behöver ha tillgång till uppgifterna.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om *åtkomst* enligt första stycket.

12 §⁵

Försäkringskassan, Centrala studiestödsnämnden, Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen, arbetslöshetskassorna, Kronofogdemyndigheten och en socialnämnd får ha direktåtkomst till personuppgifter som behandlas i en arbetsmarknadspolitisk databas om det behövs för de ändamål som avses i 5 §. En socialnämnd får ha direktåtkomst först sedan Arbetsförmedlingen har försäkrat sig om att handläggare hos socialnämnden bara kan ta del av uppgifter om personer som är aktuella i ärenden hos nämnden.

En enskild får ha direktåtkomst

Försäkringskassan, Centrala studiestödsnämnden, Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen, arbetslöshetskassorna, Kronofogdemyndigheten, en socialnämnd och *Migrationsverket* får ha direktåtkomst till personuppgifter som behandlas i en arbetsmarknadspolitisk databas om det behövs för de ändamål som avses i 5 §. En socialnämnd får ha direktåtkomst först sedan Arbetsförmedlingen har försäkrat sig om att handläggare hos socialnämnden bara kan ta del av uppgifter om personer som är aktuella i ärenden hos nämnden.

En enskild får *i en arbetsmark-*

⁴ Senaste lydelse 2007:410.

⁵ Senaste lydelse 2008:972.

till uppgifter om sig själv i en arbetsmarknadspolitisk databas.

Regeringen meddelar föreskrifter om vilka personuppgifter som får omfattas av direktåtkomst enligt första och andra styckena.

Sådana känsliga personuppgifter som avses i 13 § personuppgiftslagen (1998:204) samt ömtåliga personuppgifter som avses i 9 § andra stycket eller 10 § får inte användas som sökbegrepp. *Uppgift om kod för funktionshinder får dock användas som sökbegrepp för att underlätta förmedling av arbete åt personer med funktionshinder som medför nedsatt arbetsförmåga samt för att framställa avidentifierad statistik.*

Regeringen, eller den myndighet regeringen bestämmer, meddelar föreskrifter om begränsningar i övrigt av de sökbegrepp som får användas.

nadspolitisk databas ha direktåtkomst till uppgifter om sig själv samt till sådana uppgifter om arbetsgivare och kompletterande aktörer som får behandlas enligt 4 § 2.

En arbetsgivare får i en arbetsmarknadspolitisk databas ha direktåtkomst till sådana uppgifter om en arbetssökande som får behandlas enligt 4 § 2.

Regeringen meddelar föreskrifter om vilka personuppgifter som får omfattas av direktåtkomst enligt första–tredje styckena.

14 §⁶

Sådana känsliga personuppgifter som avses i 13 § personuppgiftslagen (1998:204) samt sådana ömtåliga personuppgifter som avses i 9 § andra stycket eller 10 § får inte användas som sökbegrepp.

Med undantag från förbudet i första stycket får dock kod för hälsotillstånd eller för sådant funktionshinder som medför nedsatt arbetsförmåga användas som sökbegrepp för planering av insatser och förmedling av arbete.

Kod för hälsotillstånd eller för sådant funktionshinder som medför nedsatt arbetsförmåga, för arbetsmarknadspolitiskt program eller insats samt för sökandekategori eller anvisningsgrund får även användas som sökbegrepp för tillsyn, uppföljning, utvärdering och framställning av avidentifierad statistik.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om begränsningar i övrigt av de sökbegrepp som får användas.

Denna lag träder i kraft den 31 januari 2011.

⁶ Senaste lydelse 2005:1195.

3 Arbetsmarknad och arbetsliv

3.1 Omfattning

Utgiftsområdet omfattar områdena Arbetsmarknad och Arbetsliv. Området Arbetsmarknad består i huvudsak av matchning av arbetssökande och lediga jobb, arbetsmarknadspolitiska program, arbetslöshetsförsäkringen, lönegarantisättning, Europeiska socialfonden samt myndigheterna Arbetsförmedlingen, Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige (Svenska ESF-rådet), Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF) och Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU). Området Arbetsliv omfattar arbetsmiljö, arbetsrätt och lönebildning samt myndigheterna Arbetsmiljöverket, Arbetsdomstolen, Statens nämnd för arbetstagares uppfinningar, ILO-kommittén och Medlingsinstitutet.

3.2 Utgiftsutveckling

Utgifterna redovisas här i en jämförelse med utfallen för 2008 och 2009 samt de beräknade utgifterna i budgetpropositionen för 2010 och 2010 års ekonomiska vårproposition.

Utgifterna har ökat till följd av det kraftigt försämrade arbetsmarknadsläget 2008 och 2009. Läget har dock inte blivit fullt så allvarligt som befarades och återhämtningen på arbetsmarknaden sker snabbare än väntat. Det innebär att utgiftsökningen har begränsats 2010 och att utgifterna därefter årligen beräknas minska.

Mellan 2008 och 2009 steg utgifterna med 12 853 miljoner kronor, enligt nuvarande indelning av utgiftsområdet. Inom området Arbetsmarknad, som fram till och med 2008 beräknades under dåvarande utgiftsområde 13 Arbets-

marknad, var ökningen 13 011 miljoner kronor för i huvudsak arbetslöshets- och lönegarantisättning samt arbetsmarknadspolitiska program. Inom området Arbetsliv var dock utgifterna 158 miljoner kronor lägre på grund av tidigare beslutade besparingar på Arbetsmiljöverket samt av att Avvecklingsmyndigheten för Arbetslivsinstitutet har upphört.

För 2010 beräknas utgifterna stiga med 10 489 miljoner kronor jämfört med 2009. Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader, arbetslöshetsersättning, de arbetsmarknadspolitiska programmen och Europeiska socialfonden står för i princip hela ökningen. På tilläggsbudget i samband med 2010 års ekonomiska vårproposition anvisades 100 miljoner kronor till utgiftsområdet för bidrag till sommarjobb för skolungdomar. Jämfört med anvisade medel i statsbudgeten för 2010 antas dock utfallet för utgiftsområdet bli 17 375 miljoner kronor lägre. Jämfört med den beräknade anslagsnivån i budgetpropositionen för 2010 beräknas utgifterna bli 23 893 miljoner kronor lägre 2011 och 29 028 miljoner kronor lägre 2012.

Reformerna för att arbetsmarknadspolitiken ska anpassas till arbetsmarknadsläget beräknas höja utgifterna med 1 162 miljoner kronor 2011, 443 miljoner kronor 2012, 269 miljoner kronor 2013 och 77 miljoner kronor 2014 (se avsnitt 4.6.1). En ökning sker även med 242 miljoner kronor 2011, 451 miljoner kronor 2012 samt 530 miljoner kronor per år 2013 och 2014 för reformen om vissa nyanländas etablering på arbetsmarknaden (se avsnitt 4.6.4). Utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet minskas med motsvarande belopp. Med anledning av reformen sker därutöver en ökning med 3,5 miljoner kronor per år för att det huvudsakliga ansvaret för arbetet med

bosättning överförs från Migrationsverket till Arbetsförmedlingen. Utgiftsområde 8 Migration minskas med motsvarande belopp. Förstärkningen av stödet för instegsjobb ökar utgiftsområdet med 50 miljoner kronor från och med 2011 (se avsnitt 4.6.4). Vidare genomförs inom statsförvaltningen ett e-förvaltningsprojekt som förväntas leda till samordningsvinster vilket innebär att utgifterna för utgiftsområdet minskar med 10 miljoner kronor 2014.

Jämfört med 2010 års ekonomiska vårproposition minskar utgifterna med 7 344 miljoner kronor 2010, 10 340 miljoner kronor 2011, 9 082 miljoner kronor 2012, 7 088 miljoner kronor 2013 och 4 492 miljoner kronor 2014. Detta förklaras av en lägre arbetslöshet, färre deltagare i arbetsmarknadspolitiska program samt lägre genomsnittliga utgifter inom jobb- och utvecklingsgarantin.

Tabell 3.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv

Miljoner kronor

	Utfall 2009	Budget 2010 ¹	Prognos 2010	Förslag 2011	Beräknat 2012	Beräknat 2013	Beräknat 2014
Anslag inom området Arbetsmarknad ²	59 954	87 790	70 418	68 922	63 333	59 137	56 382
Anslag inom området Arbetsliv ³	666	693	690	710	721	725	740
Totalt för utgiftsområdet	60 620	88 483	71 108	69 632	64 055	59 862	57 122

Anmärkning: Beloppen är avrundade och överensstämmer därför inte alltid med summan.

¹ Inklusive tilläggsbudgetar till statsbudgeten 2010 (prop. 2009/10:99, bet. 2009/10:FiU21, prop. 2009/10:121, bet. 2009/10:FiU35) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

² Utfall 2009 inkluderar det under budgetåret 2008 uppförda anslaget 22:6 Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2000–2006.

³ Utfall 2009 inkluderar det under budgetåret 2008 uppförda anslaget 23:6 Utvecklingsmyndigheten för Arbetslivsinstitutet.

Följande tabell beskriver de förändringar som förklarar den nya ramnivån för utgiftsområdet jämfört med vad som ursprungligen anvisades i statsbudgeten för 2010. En närmare redovisning sker under avsnitten 4.7 och 5.7.

Tabell 3.2 Härledning av ramnivån 2011–2014. Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv

Miljoner kronor

	2011	2012	2013	2014
Anvisat 2010¹	88 358	88 358	88 358	88 358
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löne- omräkning ²	33	99	195	358
Beslut	1 325	1 097	-295	-659
Övriga makroekonomiska förutsättningar	-20 360	-26 008	-28 923	-31 436
Överföring till andra utgiftsområden ³	-1	-1	-1	-1
Övrigt ⁴	277	509	527	501
Ny ramnivå	69 632	64 055	59 862	57 122

Anmärkning: Beloppen är avrundade och överensstämmer därför inte alltid med summan.

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2009 (bet. 2009/10:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2010 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2012–2014 är preliminär och kan komma att ändras.

³ Överföring till utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning och utgiftsområde 24 Näringsliv.

⁴ Ny budgeteringsprincip för anslag 1:6 Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2007–2013, övergångseffekter till följd av kostnadsmässig avräkning av myndigheternas förvaltningsutgifter samt beräknade samordningsvinster genom ett e-förvaltningsprojekt inom statsförvaltningen.

Tabell 3.3 Ramnivån 2011 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv

Miljoner kronor

	2011
Transfereringar ¹	61 410
Verksamhetskostnader ²	8 199
Investeringar ³	23
Summa ramnivå	69 632

¹ Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

² Med verksamhetskostnader avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

³ Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

Den realekonomiska fördelningen av ramen för utgiftsområdet visar hur anvisade medel beräknas användas. Fördelningen baseras på utfall 2009 samt kända förändringar av anslagens användning. Huvuddelen är transfereringar i form av bidrag till arbetslöshetsersättning, aktivitetsstöd,

utvecklingsersättning och lönesubventioner till arbetsgivare.

3.3 Skatteutgifter

Statens stöd inom utgiftsområdet redovisas i huvudsak på statsbudgetens utgiftssida. Vid sidan av dessa stöd finns det även stöd på statsbudgetens inkomstsida i form av avvikelser från en likformig beskattning, s.k. skatteutgifter. Avvikelse från en likformig beskattning utgör en skatteförmån om t.ex. en grupp av skattskyldiga omfattas av en skattelättnad. Dessa skatteutgifter påverkar statsbudgetens saldo och kan därför jämföras med stöd på budgetens utgiftssida. Utgifterna för Personalvård hänförs till området Arbetsliv och resterande till området Arbetsmarknad. De sistnämnda ska dock inte ses som specifika medel inom arbetsmarknadspolitik eftersom det handlar om generella efterfrågestimulerande åtgärder och rörlighetsstimulanser för redan anställda. En utförlig beskrivning av skatteutgifterna finns i regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter (skr. 2009/10:195) där det även ges en förklaring till respektive skatteutgift. Nedan redovisas nettoberäknade skatteutgifter som kan hänföras till utgiftsområdet.

Tabell 3.4 Skatteutgifter inom utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv, netto

Miljoner kronor

	2010	2011
Avdrag för ökade levnadskostnader vid tillfälligt arbete, dubbel bosättning och hemresor	840	860
Avdrag för resor till och från arbetet	5 120	5 250
Avdrag för inställeseresor	- ¹	-
Förmån av resa vid anställningsintervju	-	-
Förmån av utbildning vid personalavveckling m.m.	-	-
Personalvård	-	-
Avdrag för kostnader för resor till och från arbetet	-	-
Nedsättning av egenavgifter för personer som vid årets ingång inte har fyllt 26 år	70	80
Nedsättning av arbetsgivaravgifter för personer som vid årets ingång inte har fyllt 26 år	13 480	13 840
Skattereduktion för hushållsarbete	8 500	6 100
Nystartsjobb	2 620	2 980
Totalt för utgiftsområdet	30 630	29 110

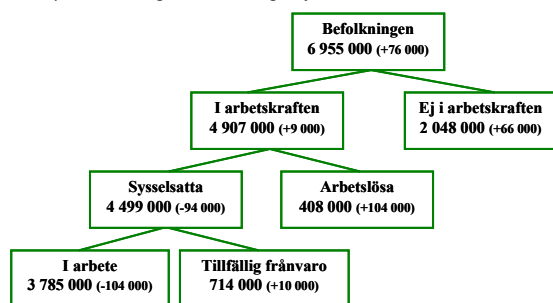
¹ Skatteutgiften kan inte beräknas.

3.4 Utvecklingen på arbetsmarknaden

Under perioden 2006–2008 ökade antalet sysselsatta medan antalet arbetslösa minskade. Denna utveckling bröts dock hösten 2008, då den internationella finanskrisen ledde till en snabb försämring på arbetsmarknaden. År 2009 präglades av en stigande arbetslöshet och en sjunkande sysselsättning. Situationen på arbetsmarknaden försämrades mer för män än för kvinnor, vilket förklaras av att den mansdominerade tillverkningsindustrin drabbades hårdare av krisen än andra branscher. Regionala skillnader i branschstruktur har bidragit till att lågkonjunkturen påverkat arbetsmarknaden i olika grad i olika delar av landet. Ungdomar har emellertid drabbats särskilt hårt under lågkonjunkturen oavsett region.

Figur 3.1 Samband på arbetsmarknaden 2009 (15–74 år)

(Inom parantes anges förändringen jämfört med 2008)

Anm.: På grund av avrundningar summerar inte alltid olika undergrupper till närmast ovanstående grupp.
Källa: Statistiska centralbyrån (AKU).

Totalt sett minskade antalet nyanmälda lediga platser till Arbetsförmedlingen under 2009 jämfört med 2008, även om minskningen avtog i slutet av året. Det stora antalet varsel om uppsägning i början av året bidrog till att det totala antalet varsel under 2009 ökade, trots att antalet varsel minskade markant under det andra halvåret 2009.

Under första halvåret 2010 stabiliserades arbetsmarknaden och flera indikatorer pekar nu på en mer positiv utveckling.

Sysselsättning

Antalet sysselsatta (15–74 år) uppgick enligt Statistiska centralbyråns arbetskraftsundersökning (AKU) till 4 499 000 personer under 2009, vilket var en minskning med 94 000 personer jämfört med 2008. Sysselsättningsminskningen

mattades dock av i slutet av året. Minskningen av antalet sysselsatta var dubbelt så stor bland män som bland kvinnor, vilket sannolikt beror på att den mansdominerade tillverkningsindustrin drabbades hårdare än andra branscher av den ekonomiska nedgången.

Tabell 3.5 Antal sysselsatta och sysselsättningsgrad (15–74 år) 2009

Tusental och procent

	Antal	Förändring jämfört med 2008 ¹	Andel av befolkningen	Förändring jämfört med 2008 ²
Totalt	4 499	-94	64,7	-2,1
Kvinnor	2 140	-31	62,2	-1,6
Män	2 359	-63	67,1	-2,5
Unga (15–24 år)	468	-37	38,0	-3,8
Utrikes födda	639	-6	56,2	-1,9

¹ Tusental.

² Procentenheter.

Källa: Statistiska centralbyrån (AKU).

Sysselsättningsgraden, dvs. andelen sysselsatta av befolkningen (15–74 år), uppgick till 64,7 procent under 2009 och var högre bland män (67,1 procent) än bland kvinnor (62,2 procent). Sysselsättningsgraden minskade med 2,1 procentenheter jämfört med 2008. Antalet tillsvidareanställda minskade med 49 000 personer (-1,4 procent) mellan 2008 och 2009, medan antalet tidsbegränsat anställda minskade med 48 000 personer (-7,3 procent) under samma period.

Det försämrade arbetsmarknadsläget har drabbat ungdomar särskilt hårt, vilket delvis kan förklaras av att unga ofta har en svag förankring på arbetsmarknaden med tillfälliga arbeten eller begränsad anställningstid. Bland ungdomar (15–24 år) uppgick antalet sysselsatta under 2009 till 468 000 personer, vilket var en minskning med 37 000 personer jämfört med 2008. Sysselsättningsgraden bland unga uppgick till 38,0 procent, vilket var en minskning med 3,8 procentenheter jämfört med 2008.

Antalet sysselsatta utrikes födda uppgick till 639 000 under 2009. Jämfört med 2008 var antalet i stort sett oförändrat. Andelen sysselsatta i den utrikes födda befolkningen (15–74 år) minskade dock, vilket beror på att den utrikes födda befolkningen samtidigt ökade. Sysselsättningsgraden minskade framför allt bland utrikes födda män. Sysselsättningen bland utrikes födda har inte minskat lika mycket under denna som under tidigare lågkonjunkturen. En av förklaringarna till detta kan vara att utrikes födda i större utsträckning än inrikes födda är sysselsatta i

branscher som inte drabbats lika hårt av den ekonomiska krisen.

Sysselsättningsminskningen avtog under slutet av 2009 och början av 2010. Under det andra kvartalet 2010 ökade antalet sysselsatta med 30 000 personer jämfört med samma kvartal 2009. Männen stod för hela sysselsättningsökningen.

Arbetslöshet

Till följd av det försämrade arbetsmarknadsläget ökade antalet arbetslösa kraftigt under 2009. Antalet arbetslösa (15–74 år) uppgick till 408 000 personer under 2009, vilket var en ökning med 104 000 personer jämfört med 2008. Ökningen var mer än dubbelt så stor bland män som bland kvinnor. Av samtliga arbetslösa var cirka en fjärdedel heltidsstuderande som sökte arbete.

Tabell 3.6 Antal arbetslösa och relativ arbetslöshet (15–74 år) 2009

Tusental och procent

	Antal	Förändring jämfört med 2008 ¹	Andel av arbetskraften	Förändring jämfört med 2008 ²
Totalt	408	104	8,3	2,1
Kvinnor	186	33	8,0	1,4
Män	222	70	8,6	2,7
Unga (15–24 år)	156	28	25,0	4,8
Utrikes födda	114	27	15,1	3,1

¹ Tusental.

² Procentenheter.

Källa: Statistiska centralbyrån (AKU).

Arbetslösheten uppgick till 8,3 procent under 2009, vilket var en ökning med 2,1 procentenheter jämfört med 2008. Den relativa arbetslösheten ökade både bland kvinnor och män och i samtliga åldersgrupper.

Antalet arbetslösa ungdomar (15–24 år) ökade med 28 000 till 156 000 personer och den relativa arbetslösheten bland unga uppgick till 25,0 procent, vilket motsvarar en ökning med 4,8 procentenheter jämfört med 2008. Ökningen skedde främst bland ungdomar i åldersgruppen 20–24 år. Heltidsstuderande som sökte arbete utgjorde 40 procent av samtliga arbetslösa ungdomar (15–24 år).

Antalet arbetslösa utrikes födda uppgick till 114 000 under 2009, vilket var en ökning med 27 000 personer jämfört med 2008. Det motsvarar 15,1 procent av den utrikes födda arbetskraft-

en (15–74 år) och var en ökning med 3,1 procentenheter jämfört med föregående år.

Den negativa utvecklingen av arbetslösheten stannade av under det första halvåret 2010. Under det andra kvartalet 2010 uppgick antalet arbetslösa till 467 000, vilket inte var någon statistiskt säkerställd förändring jämfört med motsvarande kvartal 2009. Den relativa arbetslösheten uppgick till 9,3 procent under det andra kvartalet 2010, vilket också var oförändrat på årsbasis.

Arbetskraftsdeltagande

Arbetskraften utgörs av personer som antingen är sysselsatta eller arbetslösa. År 2009 deltog 4 907 000 personer i arbetskraften (15–74 år), vilket var i stort sett oförändrat jämfört med 2008.

Tabell 3.7 Antal personer i arbetskraften och arbetskraftsdeltagande (15–74 år) 2009

Tusental och procent

	Antal	Förändring jämfört med 2008 ¹	Andel av befolkningen	Förändring jämfört med 2008 ²
Totalt	4 907	9	70,6	-0,6
Kvinnor	2 326	2	67,6	-0,7
Män	2 581	7	73,4	-0,6
Unga (15–24 år)	624	-9	50,7	-1,7
Utrikes födda	753	33	66,2	0,1

¹ Tusental.

² Procentenheter.

Källa: Statistiska centralbyrån (AKU).

Arbetskraftsdeltagandet, dvs. arbetskraftens storlek i förhållande till befolkningen, uppgick till 70,6 procent, vilket motsvarade en minskning med 0,6 procentenheter jämfört med 2008. Arbetskraftsdeltagandet minskade både bland kvinnor och män. Arbetskraftsdeltagandet bland unga (15–24 år) minskade mer än bland befolkningen som helhet medan arbetskraftsdeltagandet var i stort sett oförändrat bland utrikes födda.

Arbetskraftsdeltagandet föll relativt kraftigt till följd av den internationella ekonomiska krisen men minskningen stannade av i slutet av 2009. Under det andra kvartalet 2010 uppgick arbetskraftsdeltagandet till 71,6 procent, vilket var i stort sett oförändrat jämfört med motsvarande kvartal 2009.

Personer utanför arbetskraften

Antalet personer utanför arbetskraften (15–74 år) uppgick under 2009 till 2 048 000, vilket var en ökning med 66 000 personer jämfört med 2008. Antalet personer utanför arbetskraften ökade något mer bland kvinnor än bland män.

Antalet personer utanför arbetskraften ökade i samtliga åldersgrupper, förutom i gruppen 55–64 år där antalet minskade. Den största relativa ökningen skedde i åldersgrupperna 15–24 år (+5,9 procent) och 25–34 år (+7,0 procent). Antalet utrikes födda utanför arbetskraften ökade med 14 000 personer eller 3,8 procent jämfört med 2008. Det kan jämföras med befolkningen som helhet, i vilken antalet personer utanför arbetskraften ökade med 3,3 procent.

Vid en uppdelning av personer utanför arbetskraften efter huvudsaklig verksamhet framgår att antalet pensionärer ökade med 33 000 jämfört med 2008, vilket förklaras av att många personer födda på 1940-talet gick i pension 2009. Antalet sjuka utanför arbetskraften minskade (-20 000) och antalet heltidsstuderande ökade (+28 000) jämfört med 2008.

Antalet personer utanför arbetskraften ökade något (+26 000) under det andra kvartalet 2010 jämfört med samma period 2009 och uppgick till 1 992 000 personer. Ökningen skedde enbart bland kvinnor och främst i åldersgruppen 65–74 år.

Konjunkturberoende program

Det försämrade läget på arbetsmarknaden och regeringens särskilda satsningar för att möta nedgången på arbetsmarknaden har bidragit till en ökning av antalet personer i konjunkturberoende program. I genomsnitt deltog 127 000 personer per månad i dessa program under 2009, vilket var en ökning med 42 500 personer jämfört med 2008. Andelen kvinnor uppgick till 46 procent. Under 2009 ökade antalet deltagare i jobb- och utvecklingsgarantin samt jobbgarantin för ungdomar kraftigt och deltagarna i dessa garantier utgjorde 72 procent av alla programdeltagare under 2009.

Tabell 3.8 Genomsnittligt antal deltagare i konjunkturberoende program per månad 2009

	Antal 2009	Förändring jämfört med 2008
Program med aktivitetsstöd	120 700	49 900
Arbetsmarknadsutbildning	4 400	-300
Arbetspraktik	9 100	7 700
<i>därav praktisk kompetensutveckling</i>	<i>1 500</i>	<i>1 500</i>
<i>därav prova-på-platser</i>	<i>600</i>	<i>400</i>
Förberedande insatser	12 900	2 700
<i>därav aktiviteter inom vägledning/platsförmedling</i>	<i>700</i>	<i>400</i>
<i>därav arbetslivsinriktad rehabilitering</i>	<i>9 900</i>	<i>2 200</i>
<i>därav förberedande utbildning</i>	<i>2 000</i>	<i>0</i>
<i>därav fördjupad kartläggning och vägledning</i>	<i>200</i>	<i>100</i>
Jobbgarantin för ungdomar	34 700	23 700
Jobb- och utvecklingsgarantin	57 200	15 900
<i>därav fas 3</i>	<i>3 900</i>	<i>3 900</i>
Stöd till start av näringsverksamhet	2 300	200
Projekt med arbetsmarknadspolitisk inriktning	100	0
Anställningsstöd¹	6 700	-7 400
<i>därav instegsjobb</i>	<i>2 400</i>	<i>1 200</i>
<i>därav särskilt anställningsstöd</i>	<i>4 300</i>	<i>-1 600</i>
Konjunkturberoende program	127 400	42 500
Nystartsjobb	19 300	3 300

Anm. Observera att deltagare i jobb- och utvecklingsgarantin samt jobbgarantin för ungdomar kan delta i övriga program inom ramen för garantierna. Deltagarna redovisas dock endast under respektive garanti.

¹ Den stora minskningen av anställningsstöd beror främst på att tidigare former av anställningsstöd har upphört.

Källa: Arbetsförmedlingen.

Under första halvåret 2010 har programdeltagandet fortsatt att öka på årsbasis. Under andra kvartalet 2010 deltog i genomsnitt 187 000 personer i konjunkturberoende program varje månad, vilket var en ökning med 66 000 personer eller 55 procent jämfört med samma period föregående år.

Nyanmälda lediga platser

Den andel av samtliga lediga platser som anmäls till Arbetsförmedlingen varierar positivt med konjunkturen, vilket innebär att andelen ökar i hög- och minskar i lågkonjunktur. En orsak är sannolikt att arbetsgivare, då konjunkturen vänder uppåt och konkurrensen om arbetskraften ökar, använder fler kanaler för att hitta lämpliga personer och då i större utsträckning vänder sig till Arbetsförmedlingen. Under 2009 uppgick Arbetsförmedlingens andel av samtliga lediga platser till 31 procent. Trots att antalet nyanmäl-

da lediga platser till Arbetsförmedlingen inte motsvarar alla vakanser utgör platsantalet en bra indikator på konjunkturläget.

I samband med att arbetsmarknadsläget försämrades under hösten 2008 minskade antalet nyanmälda lediga platser märkbart. Under 2009 anmäldes totalt 409 000 nya platser till Arbetsförmedlingen, vilket var 200 000 färre än under 2008. Nedgången var, relativt sett, störst inom verkstadsindustrin och transportnäringen. Utvecklingen vände under senare delen av 2009 och i början av 2010 ökade antalet nyanmälda platser på årsbasis. Denna trend fortsatte även under det andra kvartalet 2010, då 138 000 nya platser anmäldes till Arbetsförmedlingen. Det var en ökning med närmare 42 000 platser jämfört med andra kvartalet 2009.

Varsel om uppsägning

Antalet varsel om uppsägning ökade i snabb takt under hösten 2008, framför allt under det fjärde kvartalet, för att sedan ligga kvar på en hög nivå under början av 2009 innan antalet varsel sedan minskade markant. Totalt sett uppgick antalet varsel om uppsägning till 115 000 under 2009,

vilket var en ökning med 19 000 jämfört med 2008. Mer än hälften av det totala antalet varsel under 2009 lades emellertid under årets fyra första månader. Antalet varsel fortsatte att minska på årsbasis under hela första halvåret 2010.

Sammanfattande bedömning

Sverige är nu på väg ut ur krisen och det finns tydliga tecken på att arbetsmarknaden är på väg att stabiliseras och att sysselsättningen ånyo ökar. Regeringens bedömning är därför att arbetsmarknaden har börjat återhämta sig under 2010, om än från en låg nivå, för att därefter förbättras successivt under de kommande åren. Läget på arbetsmarknaden är dock fortfarande bekymmersamt och lågkonjunkturen har drabbat ungdomar särskilt hårt. Det råder dock stor osäkerhet om hur konjunkturen kommer att utvecklas framöver. Se förslag till statsbudget, finansplan m.m., avsnitten 5.2.1–5.2.3, Arbetsmarknad, löner och inflation, för regeringens prognos avseende utvecklingen på arbetsmarknaden.

4 Arbetsmarknad

4.1 Omfattning

Området Arbetsmarknad består i huvudsak av matchning av arbetssökande och lediga jobb, arbetsmarknadspolitiska program, arbetslöshetsförsäkringen, lönegarantiersättning, Europeiska socialfonden samt myndigheterna Arbetsförmedlingen, Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige (Svenska ESF-rådet), Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF) och Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU).

4.2 Utgiftsutvecklingen

Utgifterna ökade från 2008 till 2009 med 13 011 miljoner kronor, främst under anslagen 1:2 *Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd*, 1:3 *Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser* samt 1:11 *Bidrag till lönegarantiersättning*. Innevarande år beräknas det ske en ökning med 10 464 miljoner kronor i huvudsak under anslagen 1:1 *Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader*, 1:2 *Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd* samt 1:3 *Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser*. Anslaget 1:3 *Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser* har ökat med 100 miljoner kronor på tilläggsbudget i samband med 2010 års ekonomiska vårproposition. I jämförelse med anvisade medel i statsbudgeten för 2010 antas dock utfallet för området bli 17 372 miljoner kronor lägre och även väsentligt lägre 2011

och 2012 än de beräknade anslagsnivåerna i budgetpropositionen för 2010.

Anpassningen av arbetsmarknadspolitiken till det nya arbetsmarknadsläget beräknas öka utgifterna med 1 162 miljoner kronor 2011, 443 miljoner kronor 2012, 269 miljoner kronor 2013 och 77 miljoner kronor 2014 (se avsnitt 4.6.1). Ökningarna sker under anslagen 1:1 *Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader*, 1:2 *Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd* samt 1:3 *Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser*. Anslaget 1:1 *Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader* föreslås höjas med 245 miljoner kronor 2011 till följd av reformen om vissa nyanländas etablering på arbetsmarknaden (se avsnitt 4.6.4). Anslagsökningen beräknas därefter uppgå till 454 miljoner kronor 2012 samt 534 miljoner kronor 2013 och 2014 (se avsnitt 4.6.4). Vidare ökas anslaget 1:3 *Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser* med 50 miljoner kronor från och med 2011 till följd av en förstärkning av stödet för inestegsjobb (se avsnitt 4.6.4).

Utgifterna för området beräknas dock bli 7 319 miljoner kronor lägre 2010, 10 340 miljoner kronor lägre 2011, 9 086 miljoner kronor lägre 2012, 7 084 miljoner kronor lägre 2013 och 4 494 miljoner kronor lägre 2014 jämfört med 2010 års ekonomiska vårproposition. Detta förklaras främst av att arbetslösheten och antalet deltagare i arbetsmarknadspolitiska program successivt förväntas minska samt av lägre genomsnittliga utgifter inom jobb- och utvecklingsgarantin.

Tabell 4.1 Utgiftsutveckling inom område Arbetsmarknad

Miljoner kronor

	Utfall 2009	Budget 2010 ¹	Prognos 2010	Förslag 2011	Beräknat 2012	Beräknat 2013	Beräknat 2014
1:1 Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader	4 893	5 980	5 931	5 931	5 971	6 134	6 267
1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	32 939	53 706	40 323	36 936	31 441	27 531	25 312
1:3 Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser	4 399	8 125	7 318	7 396	7 005	6 614	6 046
1:4 Lönebidrag och Samhall m.m.	13 887	15 215	14 225	16 089	16 331	16 314	16 383
1:5 Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige	99	106	105	103	109	111	114
1:6 Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2007–2013	632	1 095	1 023	1 346	1 562	1 576	1 334
1:7 Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering	26	27	27	27	28	28	29
1:8 Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen	54	55	55	56	56	57	58
1:9 Bidrag till administration av grundbeloppet	50	52	52	52	53	54	55
1:10 Bidrag till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten	8	8	8	8	8	8	8
1:11 Bidrag till lönegarantiersättning	2 964	3 420	1 350	976	768	709	776
2008 13 22:6 Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2000–2006	4	0	0	0	0	0	0
Summa Arbetsmarknad	59 954	87 790	70 418	68 922	63 333	59 137	56 382

Anmärkning: Beloppen är avrundade och överensstämmer därför inte alltid med summan.

¹ Inklusivt tilläggsbudgetar till statsbudgeten 2010 (prop. 2009/10:99, bet. 2009/10:FiU21, prop. 2009/10:121, bet. 2009/10:FiU35) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

4.3 Mål

4.3.1 Målet för arbetsmarknadspolitiken

Målet för området Arbetsmarknad är att insatserna ska bidra till en väl fungerande arbetsmarknad. Arbetsmarknadspolitiken ska verka för att:

- förbättra matchningen mellan dem som söker arbete och dem som söker arbetskraft,
- stadigvarande öka sysselsättningen på lång sikt, och
- säkerställa att arbetslöshetsförsäkringen fungerar som en omställningsförsäkring.

Resurserna ska tydligt prioriteras och inriktas mot matchning mellan arbetssökande och lediga jobb samt mot dem som står långt från arbetsmarknaden. Den arbetsmarknadspolitiska verksamheten ska utföras effektivt. Uppföljning och utvärdering ska utvecklas och prioriteras inom berörda myndigheter.

4.3.2 EU:s integrerade riktlinjer för tillväxt och sysselsättning

Varje år antar EU sysselsättningsriktlinjer som ska ligga till grund för medlemsländernas nationella sysselsättnings- och arbetsmarknadspolitik. Sysselsättningsriktlinjerna för 2009 utgjorde, jämte de allmänna ekonomiska riktlinjerna, en integrerad del av riktlinjerna för tillväxt och sysselsättning inom den s.k. Lissabonstrategin.

Sysselsättningsriktlinjerna anger att medlemsländernas nationella åtgärder ska syfta till att uppnå full sysselsättning, förbättra kvaliteten och produktiviteten i arbetet samt öka graden av social och territoriell sammanhållning. EU:s gemensamma sysselsättningsmål inför 2010 är att sysselsättningsgraden ska uppgå till 70 procent i hela befolkningen samt 60 procent bland kvinnor och 50 procent bland personer i åldern 55–64 år. I arbetet för att uppnå dessa övergripande mål lyfts i riktlinjerna tre prioriterade områden fram varav det första är att få in och behålla fler människor på arbetsmarknaden, det andra är att öka arbetskraftsutbudet och modernisera de sociala trygghetssystemen och det tredje är att förbättra arbetstagares och företags anpassningsförmåga samt att öka investeringarna i humankapital genom bättre utbildning och färdigheter.

Regeringens långsiktiga inriktning av den ekonomiska politiken för tillväxt och sysselsättning

ligger väl i linje med den europeiska sysselsättningsstrategins övergripande mål. Insatserna inom arbetsmarknadspolitiken ska bidra till en väl fungerande arbetsmarknad och, därigenom, till den ekonomiska politikens huvuduppgifter och regeringens mål om att varaktigt öka sysselsättningen. Regeringens politik har inriktats på att dels stärka arbetsutbudet, dels stärka konkurrenskraften för personer som står långt från arbetsmarknaden.

I början av oktober 2009 presenterade regeringen Sveriges handlingsprogram för tillväxt och sysselsättning – uppföljningsrapport 2009 (skr. 2009/10:34). Rapporten behandlades av riksdagen i slutet av 2009 (rskr. 2009/10:148).

Lissabonstrategin ersätts under 2010 av en ny strategi för tillväxt och sysselsättning, Europa 2020-strategin.

4.4 Resultat och analys

Målet för området Arbetsmarknad är att insatserna ska bidra till en väl fungerande arbetsmarknad. Insatserna ska bidra till den ekonomiska politikens huvuduppgift och regeringens mål om att varaktigt öka sysselsättningen.

För att nå målet om en väl fungerande arbetsmarknad ska matchningen förbättras, den stadigvarande sysselsättningen på sikt öka och arbetslöshetsförsäkringens roll som omställningsförsäkring säkerställas.

Matchningen

Regeringens långsiktiga sysselsättningspolitik fokuserar på åtgärder som stärker utbudet av arbetskraft eftersom erfarenheten visar att det är utbudet av arbetskraft som på sikt bestämmer sysselsättningens storlek. Matchningen mellan arbetssökande och lediga platser är därför av central betydelse för sysselsättningsutvecklingen.

Regeringen gjorde i 2010 års ekonomiska vårproposition bedömningen att regeringens politik har bidragit till att arbetsmarknaden är mer flexibel i dag än på 1990-talet. Arbetsmarknadspolitiken innehåller i dag större inslag av incitament att söka jobb aktivt, vilket bl.a. bidrar till en effektivare matchningsprocess på arbetsmarknaden.

Matchningen är Arbetsförmedlingens huvuduppgift och omfattar platsförmedling samt upprätthållande av sökaktiviteten. Under 2009 har arbetsmarknaden varit besvärlig. Antalet lediga platser minskade och antalet arbetssökande ökade. Detta resulterade i att fler stod utan jobb under längre tid vilket gav en ökad arbetslöshet och ett ökat behov av arbetsmarknadspolitiska program. Sedan början av 1990-talet har Arbetsförmedlingens andel av samtliga nyanmälda platser varierat mellan 27 och drygt 50 procent. Efter en avsevärd uppgång under 2006 och 2007 minskade Arbetsförmedlingens marknadsandel kraftigt under hösten 2008. Arbetsförmedlingens marknadsandel brukar variera med konjunkturen, varför detta inte är ett mått på matchningseffektiviteten. Detta visas bl.a. av att arbetsgivarna är nöjda med Arbetsförmedlingens hantering av platstillättningen och anser sig ha fått tillräckligt med sökande till de lediga platserna samt att de arbetssökandes sökaktivitet varit fortsatt hög.

Arbetsförmedlingen intensifierade under 2009 sitt matchningsarbete med arbetsgivarkontakter och rekryteringsmässor i syfte att hitta lediga platser som ännu inte anmälts till Arbetsförmedlingen. Exempel på detta är s.k. jobbjakter och rekryteringskampanjen Jobb till tusen samt Stafetten, en information till landets arbetsgivare om det rekryteringsbehov som följer av generationsväxlingen. I Arbetsförmedlingens kundundersökning avseende 2009 angav 87 procent av de arbetsgivare som anmält en ledig plats till Arbetsförmedlingen att de varit nöjda med servicen, ett resultat som i stort sett varit oförändrat sedan 2007 och 2008. I samma undersökning angav 88 procent av arbetsgivarna att de fått tillräckligt med lämpliga sökande för att kunna anställa. Denna andel var högre än under både 2007 och 2008, då motsvarande siffror uppgick till 83 respektive 85 procent.

Arbetsförmedlingen skriver i årsredovisningen för 2009 att det är rimligt att förutsätta att en hög sökaktivitet främjar en effektiv matchning. Myndigheten konstaterar att sökaktiviteten bland de arbetssökande har upprätthållits trots att det fanns färre arbeten att söka 2009 än 2008.

För att kunna bedöma matchningseffektiviteten har Arbetsförmedlingen sedan hösten 2008 etablerat en ny mätmetod genom framtagandet av en matchningsindikator som tar hänsyn till arbetsmarknadsläget. Enligt Arbetsförmedlingens årsredovisning för 2009 har indikatorn visat

på en försämrad matchningseffektivitet sedan 2008. Det är dock svårt att därav dra slutsatsen att den faktiska matchningseffektiviteten har försämrats eftersom sökaktiviteten bland de arbetsökande inte har minskat och arbetsgivarnas upplevelse av att de får lämpliga sökande är oförändrad. Matchningsindikatorn bör därför tolkas med försiktighet och kvaliteten på indikatorn ses över innan den kan ligga till grund för bedömningar avseende huruvida målet för matchningsuppdraget har uppnåtts.

Riksrevisionen har granskat Arbetsförmedlingens arbete med arbetsgivarkontakter (RiR 2010:6). Riksrevisionen anser att Arbetsförmedlingens interna styrning har påverkat arbetet med arbetsgivarkontakter i positiv riktning. Även om arbetsförmedlarna själva upplever att de lägger mer tid på arbetsgivarkontakter i dag än tidigare, menar Riksrevisionen dock att andra arbetsuppgifter fortfarande tenderar att konkurrera ut kontakterna med arbetsgivarna.

Mot bakgrund av att situationen på arbetsmarknaden är fortsatt besvärlig bedömer regeringen att det är angeläget att matchningen prioriteras och att Arbetsförmedlingen även i fortsättningen riktar in sig på att nå arbetsgivarna.

Stadigvarande öka sysselsättningen på lång sikt

När regeringen tillträdde hösten 2006 var den i särklass viktigaste uppgiften att varaktigt öka sysselsättningen genom åtgärder som bl.a. minskar arbetslösheten och ökar arbetskraftsdeltagandet. En viktig uppgift var också att förbättra arbetsmarknadssituationen för grupper med svag förankring på arbetsmarknaden. Utöver strukturella reformer infördes en rad tillfälliga åtgärder under 2008 och 2009 till följd av den ekonomiska nedgången. De tillfälliga åtgärderna bidrar till att mildra lågkonjunktorens negativa effekter i olika delar av landet och till att arbetsmarknaden kan återhämta sig snabbare. Fokus för dessa åtgärder är att dämpa sysselsättningsfallet samt förhindra att arbetslösheten ligger kvar på en hög nivå under lång tid och att arbetskraftsdeltagandet minskar. På lång sikt är det dock främst de strukturella reformerna som har betydelse för sysselsättningens utveckling.

En förutsättning för att sysselsättningen ska öka stadigvarande är att arbetsmarknaden är flexibel och att arbetskraften är yrkesmässigt och geografiskt rörlig. I syfte att skapa förutsätt-

ningar för detta har flera reformer genomförts. Bland annat har omfattande reformer genomförts i arbetslöshetsförsäkringen. Vidare bidrar Arbetsförmedlingens nya organisation till detta genom att det nationella perspektivet har stärkts. Arbetsförmedlingen har också fått ett tydligare uppdrag att fokusera på matchningsinsatser och insatser för att bryta utanförskapet. Regeringen gör sammantaget bedömningen att förändringarna i Arbetsförmedlingens verksamhet och organisation bidrar till att stadigvarande öka sysselsättningen på sikt. Den djupa lågkonjunkturen bedöms dock leda till att åtgärderna kommer att få genomslag senare än vad som annars hade varit fallet.

Säkerställa att arbetslöshetsförsäkringen fungerar som en omställningsförsäkring

Det finns ett brett forskningsstöd för att en alltför generös arbetslöshetsförsäkring leder till ökad arbetslöshet genom att den minskar sökaktiviteten och skapar ett tryck uppåt på lönerna.

Regeringen har genomfört omfattande reformer av arbetslöshetsförsäkringen. Villkoren för och nivån på ersättningen har förändrats, liksom samordningen mellan arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd. Graden av egenfinansiering i arbetslöshetsförsäkringen har ökat och avgifterna till arbetslöshetskassorna har differentierats. Sammantaget har förändringarna ökat drivkrafterna för arbetslösa att söka arbete. Regeringen gör bedömningen att de genomförda reformerna har positiva effekter på den varaktiga sysselsättningen genom att de har stärkt arbetslöshetsförsäkringens roll som omställningsförsäkring.

Arbetsförmedlingen har en mycket viktig roll i arbetet med att säkerställa att arbetslöshetsförsäkringen fungerar som en omställningsförsäkring. Under 2009 har Arbetsförmedlingen bedrivit ett arbete för att främja enhetlighet och rätts-säkerhet i syfte att säkerställa försäkringens roll som omställningsförsäkring. Regeringen bedömer att det är viktigt att Arbetsförmedlingen fortsatt prioriterar arbetet med arbetslöshetsförsäkringen.

4.4.1 Arbetsförmedlingen

Arbetsförmedlingen är sedan januari 2008 en sammanhållen myndighet. Reformeringen av Arbetsförmedlingen syftade till ökad enhetlighet, rättssäkerhet och effektivitet inom myndigheten. Ernst & Young fick i uppdrag av Arbetsmarknadsdepartementet att utvärdera den nya organisationen och under 2008 lämnades två delrapporter om omorganisationen, vilka redovisades i budgetpropositionen för 2010. Under hösten 2009 inkom en slutrapport (dnr A2008/660) där Ernst & Young bedömer att flera förbättringar har skett, men att det finns vissa kvarstående brister och utvecklingsområden inom myndigheten, t.ex. att tillse att ledningens beslut och prioriteringar får genomslag i hela organisationen.

Konjunkturförsämringen som började under slutet av 2008 och fortsatte under första delen av 2009 satte djupa spår på arbetsmarknaden, vilket visade sig i form av fallande sysselsättning och stigande arbetslöshet. Under 2009 har Arbetsförmedlingen, utöver uppdraget att prioritera dem som befinner sig långt från arbetsmarknaden, även prioriterat resurser till regioner som drabbats av stora varsel samt säkerställt att tidiga coachningsinsatser kommit till stånd. Vidare utökades satsningen på praktisk kompetensutveckling och praktikplatser för personer tidigt i en arbetslöshetsperiod. Arbetsförmedlingen fick också mer resurser både till kompletterande aktörer och för att nyrekrytera arbetsförmedlare och coacher.

Arbetsförmedlingen har successivt anpassat sin organisation till myndighetens nya uppdrag och förutsättningar. Vidare har Arbetsförmedlingen under 2009 haft en nationell beredskapsorganisation för att hantera effekterna av den finansiella krisen. Detta arbete har, förutom inrättandet av en nationell samordnare på huvudkontoret, bestått i att stötta särskilt varseldrabbade orter främst genom omfördelning av arbetsförmedlare till dessa orter. Dessutom har två tillfälliga arbetsförmedlingar etablerats, en på Volvo i Göteborg och en i Trollhättan. Resurser för att anställa interna jobbcoacher på Arbetsförmedlingen har fördelats ut till samtliga kontor i landet, men de särskilt drabbade orterna har fått mer resurser. Arbetsförmedlingen har förvaltat medlen för jobbcoacherna centralt, vilket har möjliggjort en omfördelning av resurserna i landet utifrån ändrade förutsättningar i olika arbetsmarknadsregioner.

Analys och slutsats Arbetsförmedlingen

Regeringens bedömning är att Arbetsförmedlingen under 2009 har genomfört sitt utökade uppdrag att även prioritera personer som har en kortare inskrivningstid. Detta har bl.a. möjliggjorts genom en anpassning av organisationen. Inrättandet av Arbetsförmedlingen som en sammanhållen myndighet skedde innan konjunktur- nedgången drabbade arbetsmarknaden. Regeringen bedömer att omständigheten att myndigheten redan då krisen inträffade var omorganiserad har bidragit till att underlätta genomförandet av regeringens satsningar för att reducera krisens negativa effekter, exempelvis genom inrättandet av den nationella beredskapsorganisationen och möjligheten att snabbt omfördela resurser till förmån för särskilt drabbade regioner.

4.4.2 Arbetslöshetsförsäkringen

Regeringen anser att arbetslöshetsförsäkringen ska fungera som en omställningsförsäkring. Sedan regeringen tillträdde hösten 2006 har omfattande reformer genomförts inom arbetslöshetsförsäkringen i syfte att stärka dess roll som omställningsförsäkring.

Genomförda förändringar 2009

Den 2 mars 2009 infördes regler om bl.a. ränta på återkrav av felaktigt utbetald ersättning.

Den 1 juli 2009 genomfördes flera reformer, vilka syftade till att stimulera ny- och återinträde i arbetslöshetskassorna. En tillfällig förändring av medlemsvillkoret infördes för att öka möjligheten för människor att få inkomstrelaterad ersättning i händelse av arbetslöshet. För varje medlemsmånad under 2009 fick den som var medlem i en arbetslöshetskassa, vid bestämmande av medlemsvillkoret, tillgodoräkna sig ytterligare en månad. Kravet på att ha arbetat i viss omfattning för att bli medlem i en arbetslöshetskassa togs samtidigt bort. Kravet på att ha arbetat inom arbetslöshetskassans verksamhetsområde är kvar men det avser inte längre arbete i någon bestämd omfattning och det krävs inte heller att arbetet omedelbart ska ha föregått medlemskapet. Utöver att förändringen bidrar till ökad anslutning till arbetslöshetskassorna bidrar den också till att förenkla administration-

en av försäkringen, och till att förenkla situationen för arbetsgivare då dessa inte behöver lämna intyg om viss arbetad tid för arbetstagare som söker medlemskap i en arbetslöshetskassa. Vidare sänktes arbetslöshetsavgiften med 50 kronor per månad och medlem. Marginaleffekten av att gå från arbetslöshet till sysselsättning minskar därmed eftersom arbetslöshetsavgiften främst betalas av sysselsatta medlemmar.

Den 1 juli 2009 infördes även nya regler för arbetslöshetsersättning efter tillfällig frånvaro eller frånvaro på deltid. Förändringen innebär att den som har arbetat men också varit frånvarande kan få socialförsäkringsförmåner tillgodoräknade vid beräkningen av arbetslöshetsersättningens storlek. De förmåner som kan tillgodoräknas är sjuklön och ersättning från Försäkringskassan vid tvist om sjuklön enligt lagen (1991:1047) om sjuklön, föräldrapenning, sjukpenning, havandeskapspenning, rehabiliteringspenning, smittbärräddning samt ersättning enligt lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närståendevård. Förändringen syftar till att göra det mer lönsamt att arbeta jämfört med tidigare då den som varit helt frånvarande kunde få högre arbetslöshetsersättning än den som varit tillfälligt frånvarande eller frånvarande på deltid.

Genomförda förändringar 2010

Den 1 januari 2010 infördes en tidsgräns för ansökan om arbetslöshetsersättning. Den nya bestämmelsen innebär att en ansökan om arbetslöshetsersättning ska göras hos arbetslöshetskassan inom nio månader från den sista dagen i den tidsperiod som ansökan avser. Tidigare fanns ingen tidsgräns i fråga om hur sent en ansökan om arbetslöshetsersättning kunde lämnas in.

Vidare infördes även en skyldighet för arbetslöshetskassorna att lämna uppgifter om sina medlemmar och deras ersättning till Statistiska centralbyrån (SCB). Uppgiftsskyldigheten innebär att en arbetslöshetskassa på begäran av SCB ska lämna de uppgifter om medlemskap och medlemmars ersättning enligt arbetslöshetsförsäkringen som behövs för framställning av statistik i enlighet med sådant uppdrag från regeringen som syftar till att kartlägga och analysera arbetsmarknaden. Regeringen lämnade ett sådant uppdrag till SCB den 14 april 2010 (dnr A2010/1106). I juni samma år inkom SCB med de efterfrågade uppgifterna till regeringen.

Vidare gjordes tid då en sökande varit förhindrad att arbeta på grund av uppdrag av socialnämnden att ta emot barn i familje- eller jourhem överhoppningsbar i arbetslöshetsförsäkringen.

Med anledning av den reformerade sjukskrivningsprocessen genomfördes flera tillfälliga förändringar i arbetslöshetsförsäkringen vid årsskiftet 2009/10. Syftet var att öka möjligheterna för en snabb återgång till arbetslivet för de personer vars dagar med sjukpenning eller månader med tidsbegränsad sjukersättning tagit slut. Det har bl.a. införts en möjlighet för dem som lämnat sjukförsäkringen, och som tidigare varit medlemmar i någon arbetslöshetskassa, att uppfylla medlemsvillkoret i arbetslöshetsförsäkringen på tre månader vid återinträde i en arbetslöshetskassa. Vidare har en möjlighet att bestämma villkoren för rätten till arbetslöshetsersättning utifrån ett förenklat schabloniserat förfarande införts för personer som lämnar sjukförsäkringen. Därutöver har den överhoppningsbara tiden för personer som lämnar sjukförsäkringen för att deras dagar med sjukpenning eller månader med tidsbegränsad sjukersättning tagit slut förlängts från fem till tio år. Sammantaget ökar dessa förändringar möjligheterna för personer som lämnat sjukförsäkringen att få arbetslöshetsersättning eller aktivitetsstöd när de får stöd av Arbetsförmedlingen.

Den 31 maj 2010 genomfördes förändringar i arbetslöshetsförsäkringen i syfte att tydliggöra under vilka förutsättningar en arbetssökande, under tid i arbetslöshet, får fortsätta studier, på hel- eller deltid som han eller hon bedrev före arbetslösheten, med bibehållen arbetslöshetsersättning.

Den 5 juli 2010 genomfördes förändringar i arbetslöshetsförsäkringen som utgör en del av regeringens omfattande reformarbete för att stärka incitamenten att starta, driva och utveckla företag. Syftet med förändringarna är att skapa större tydlighet och förutsägbarhet i regelverken samt en ökad likabehandling av företagare och anställda i syfte att göra det naturligt, enkelt och mer lönsamt att vara företagare. En ny företagardefinition har införts, där företagarbegreppet kopplas till inkomstskattelagen, vilket innebär att den verksamhet som bedrivits ska ha varit varaktig, självständig och ha bedrivits med vinstsyfte. Dessutom ska personen, för att betraktas som företagare, ha utfört arbete i och ha ett väsentligt inflytande över verksamheten. Det har även införts en utökad möjlighet att få arbetslös-

hetsersättning vid tillfälligt uppehåll i näringsverksamhet. Den tidsperiod som ligger till grund för beräkningen av arbetslöshetsersättningen har ändrats till det senaste året före arbetslösheten eller ett genomsnitt av de två åren före detta. Tidigare beräknades ersättningen på ett genomsnitt av de tre senaste åren. För att stimulera övergången från anställning till företagande får den som lägger ner sin verksamhet inom 24 månader efter start basera sin ersättning på inkomster av tidigare anställning. Därutöver infördes en ny beräkningsregel för fastställande av dagsförtjänst för personer som kombinerat anställning med företagande. Vidare kan den som, under minst 12 månader, bedrivit näringsverksamhet vid sidan av en heltidssysselsättning, få sin sidoverksamhet bedömd som bisyssla, oavsett hur stora inkomster sidoverksamheten genererat.

Medlemsutveckling i arbetslöshetskassorna

I slutet av 2006 hade arbetslöshetskassorna drygt 3,8 miljoner medlemmar. Under 2007 och 2008 minskade medlemsantalet med 380 000 respektive 80 000 personer.

De uppgifter om medlemsutvecklingen som SCB lämnade till regeringen i juni 2010 visar att det minskade medlemsantalet under 2007 och 2008 huvudsakligen berodde på ett ökat utflöde ur arbetslöshetskassorna men även, till viss del, på minskat inflöde.

Medlemsantalet minskade i alla grupper, men uppgifterna från SCB indikerar att personer som har en lägre sannolikhet att bli arbetslösa eller som skulle klara sig utan inkomster under en tid har lämnat kassorna i större utsträckning än andra grupper. Det finns t.ex. en kraftig ökning av utflöde bland äldre och bland individer med stor nettoförmögenhet. Samtidigt tyder uppgifterna på att även personer som har en hög risk att bli arbetslösa och som har stort behov av ersättning vid arbetslöshet är överrepresenterade bland dem som har lämnat arbetslöshetskassorna. Det är t.ex. en kraftig ökning av utflödet bland personer som varit inskrivna hos Arbetsförmedlingen eller som haft en mycket låg årsinkomst.

Sedan slutet av 2008 har dock antalet medlemmar ökat, vilket sannolikt förklaras både av det försämrade läget på arbetsmarknaden och av de förändringar som har genomförts för att stimulera till ett ökat medlemskap i arbetslöshets-

kassorna. Reformerna som rör personer som lämnar sjukförsäkringen har sannolikt också påverkat medlemsutvecklingen positivt. I slutet av december 2009 hade arbetslöshetskassorna drygt 3 362 000 medlemmar, vilket var en ökning med drygt 38 000 personer på ett år.

Analys och slutsats arbetslöshetsförsäkringen

Under föregående mandatperiod har en rad förändringar genomförts inom arbetslöshetsförsäkringen vilka bl.a. avser villkoren för att erhålla ersättning, ersättningsnivån samt samordningen mellan arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd. Regeringen gör, mot bakgrund av den forskning som finns kring effekterna av arbetslöshetsförsäkringen, bedömningen att reformerna sammantaget har stärkt incitamenten att arbeta. De tillfälliga förändringarna i arbetslöshetsförsäkringen som riktats till personer vars dagar eller månader i sjukförsäkringen tagit slut bedöms ha ökat möjligheterna till ersättning för dessa personer. Samtidigt har den schabloniserade beräkningsgrunden underlättat handläggningen hos arbetslöshetskassorna.

4.4.3 Arbetet med att säkerställa att rätt ersättning betalas till rätt person i rätt tid

Förtroendet för välfärdssystemen är grundläggande för systemens legitimitet. För att allmänheten ska känna förtroende för välfärdssystemen krävs att dessa är tillförlitliga. Det innebär att den enskilde medborgaren ska få tillgång till de ersättningar och bidrag han eller hon har rätt till, varken mer eller mindre. Lika viktigt är att utbetalningen av dessa ersättningar och bidrag sker i tid.

Arbetslöshetskassornas genomströmningstider

Tiden en sökande får vänta på ersättning är en viktig aspekt i förtroendet för arbetslöshetsförsäkringen som helhet. Det är en fråga som Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF) följer kontinuerligt, bl.a. genom månatlig statistik över arbetslöshetskassornas genomströmningstider. Genomströmningstider, enligt IAF:s definition, uttrycks i median och avser antalet

veckor från den första veckan då en person redovisar arbetslöshet på sitt kassakort, och är berättigad till arbetslöshetsersättning, till första veckan för utbetalning av ersättning.

Delvis som en följd av den ekonomiska nedgången ökade arbetslöshetskassornas genomströmningstider under 2009. Mot denna bakgrund gav regeringen IAF i uppdrag att redovisa vilka åtgärder som arbetslöshetskassorna vidtagit under sista kvartalet 2009 och första kvartalet 2010 för att minska de långa genomströmningstiderna. Uppdraget redovisades den 9 augusti 2010 (dnr A2010/2074). Motsvarande redovisning för helåret 2010 ska göras i IAF:s årsredovisning för 2010.

I rapporten konstateras att genomströmningstid är ett sammansatt begrepp som består både av faktorer som arbetslöshetskassan kan påverka och av faktorer som ligger bortom arbetslöshetskassans kontroll. De längre genomströmningstiderna beror inte enbart på den ekonomiska nedgången utan även på förändringar i arbetslöshetskassornas stödsystem och på de senaste årens regeländringar i arbetslöshetsförsäkringen. Dessutom spelar aspekter som arbetslöshetskassans storlek, organisation, interna styrning och verksamhetsområde roll för genomströmningstiderna. Det är därmed svårt att dra några generella slutsatser eller att hitta enhetliga riktlinjer för arbetslöshetskassornas genomströmningstider. Samtliga arbetslöshetskassor har dock vidtagit åtgärder inom områdena ledning och styrning, personal, arbetssätt och rutiner samt information i syfte att förkorta genomströmningstiderna.

Arbetsförmedlingens och Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringens arbete med kontrollfunktionen

En av Arbetsförmedlingens viktigaste uppgifter är att säkerställa att arbetslöshetsförsäkringen fungerar som en omställningsförsäkring. Arbetsförmedlingen fick 2010 i uppdrag att redovisa vilka insatser myndigheten har genomfört och planerar att genomföra för att förbättra arbetet med att säkerställa att arbetslöshetsförsäkringen fungerar som en omställningsförsäkring. Uppdraget som redovisades den 2 augusti 2010 (dnr A2010/2046) visar att Arbetsförmedlingen under 2009 och 2010 har intensifierat arbetet med den interna styrningen och kontrollen. En handlings-

plan har tagits fram i syfte att under 2010 och 2011 öka fokus på kontrollfunktionen för att säkerställa att regelverket tillämpas enhetligt och för att förbättra uppföljningen av insatser. För att uppnå detta har bl.a. lokala handlingsplaner för arbetet med arbetslöshetsförsäkringen utarbetats och stödmaterial för metoder och kvalitetssäkring tagits fram. Detta inkluderar även insatser riktade mot externa coacher för att tydliggöra deras roll som informationsbärare till Arbetsförmedlingen avseende omständigheter som påverkar myndighetens bedömning av om grundvillkoren är uppfyllda. Vidare har utbildningsinsatser genomförts för chefer och tjänstemän som ansvarar för underrättelser.

Myndigheten har också planerat insatser i form av stickprovsundersökningar av underrättelser, framtagande av fler indikatorer samt uppföljningsmodeller för att mäta och följa upp kontrollfunktionen samt vidareutveckling av det elektroniska informationsutbytet mellan arbetslöshetskassorna och Arbetsförmedlingen.

Arbetsförmedlingen ska underrätta arbetslöshetskassan när en arbetssökande inte uppfyller grundvillkoren i arbetslöshetsförsäkringen. Antalet underrättelser är emellertid en trubbig indikator på hur Arbetsförmedlingen arbetar med att kontrollera grundvillkoren i arbetslöshetsförsäkringen, eftersom ett stort antal underrättelser inte är ett självändamål. Få underrättelser skulle kunna vara ett tecken på god regelefterlevnad.

IAF ska granska Arbetsförmedlingens kontrollfunktion. IAF hade under 2009 i uppdrag att särskilt analysera Arbetsförmedlingens underrättelser till arbetslöshetskassorna om ifrågasatt rätt till arbetslöshetsersättning (dnr A2010/1161). Rapporten visar att antalet underrättelser har minskat markant under perioden 2007–2009, vilket kan vara en indikation på att kontrollfunktionen inte prioriterats på samma sätt som tidigare. Det finns, enligt IAF:s tidigare beräkningar, ett mörkertal på drygt 40 procent vad gäller uteblivna underrättelser (dnr A2009/1563). Mörkertalet indikerar att arbetsförmedlare av någon anledning inte skickat en underrättelse till arbetslöshetskassan i fyra av tio situationer då en underrättelse i normalfallet ska ske.

Insatser för att förhindra felaktiga utbetalningar

IAF hade under 2009 i uppdrag att granska arbetslöshetskassornas återkravshantering (dnr

A2009/3080). IAF:s granskning visade att knappt en procent av den utbetalade ersättningen återkrävdes 2008, vilket motsvarar 130 miljoner kronor.

Mot bakgrund av regeringens målsättning att felaktiga utbetalningar inte ska förekomma fick IAF i uppdrag att granska arbetslöshetskassornas systematiska internkontroll (dnr A2009/3770). Granskningen visade att arbetslöshetskassornas internkontroll generellt sett var låg.

Arbetsgivarintyget har en central betydelse, både vid prövningen av rätten till och vid kontrollen av utbetalningar av arbetslöshetsersättning. IAF fick därför i uppdrag att granska intygets ändamålsenlighet och hantering. IAF:s granskning, som inkom den 30 april 2010, visade att nästan 70 procent av intygen måste kompletteras eller korrigeras (dnr A2010/1329). Förutom att detta förlänger handläggningstiderna innebär det också, enligt IAF, en risk för att kontrollen av utbetalad ersättning försvåras.

IAF och Arbetsförmedlingen medverkar i ett samverkansuppdrag avseende utvecklingen av metoder för och redovisning av arbetet mot felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen (se vidare Förslag till statsbudget, finansplan m.m., avsnitt 12.4). Arbetsförmedlingen fick 2010, i uppdrag att redovisa de riskanalyser som genomförts under 2009 och 2010 beträffande felaktiga utbetalningar och bidragsbrott. I uppdraget ingick även att redovisa vilka åtgärder myndigheten vidtagit och planerar att vidta mot bakgrund av dessa riskanalyser. För att kunna bedöma omfattningen av felaktiga utbetalningar och orsaken till dessa har myndigheten genomfört en stickprovsundersökning under hösten 2009. Av den framgår att det finns ett utvecklingsbehov avseende systemstöd och metoder. Stickprovsundersökningen visar också att regelefterlevnaden måste öka och dokumentationen förbättras. Arbetsförmedlingen har med anledning av detta reviderat sina administrativa föreskrifter inom området samt utarbetat rutinbeskrivningar och handläggarstöd för arbetet med bidragsbrott enligt bidragsbrottslagen (2007:612) och lagen (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. En särskild funktion, sektionen för felaktiga utbetalningar, har också skapats för att underlätta samarbetet på området med andra myndigheter.

Analys och slutsats av insatser för att säkerställa att rätt ersättning betalas till rätt person i rätt tid

Rätt ersättning till rätt person i rätt tid är en förutsättning för allmänhetens förtroende för välfärdssystemen.

IAF:s granskning av arbetslöshetskassornas genomströmningstider är en viktig aspekt i denna strävan. Mot bakgrund av detta har regeringen för avsikt att fortsatt följa utvecklingen av arbetslöshetskassornas genomströmningstider.

Regeringen anser att Arbetsförmedlingens utvecklingsarbete rörande kontrollfunktionen är viktigt, eftersom det syftar till att förbättra myndighetens möjligheter att säkerställa att arbetslöshetsförsäkringen fungerar som en omställningsförsäkring. Flera rapporter som IAF lämnat under året visar att det finns en förbättringspotential i arbetet med kontrollfunktionen inom arbetslöshetsförsäkringen. Regeringen anser därför att arbetet med kontrollfunktionen fortsatt bör prioriteras.

Arbetet med att förebygga felaktiga utbetalningar är fortsatt prioriterat. Inom detta område finns det, enligt regeringen, stora potentiella vinster av ökade tekniska möjligheter att överföra uppgifter mellan olika system samt att utveckla fler automatiska kontroller. Regeringen anser att Arbetsförmedlingens arbete med att utveckla den interna styrningen och kontrollen är viktigt eftersom det kan ge bättre förutsättningar för myndighetens arbete mot felaktiga utbetalningar. Även regeringens övergripande arbete med regelförenkling kan få positiva effekter inom detta område. Regeringen anser att arbetet med att säkerställa att utbetalning sker till rätt person i rätt tid även fortsättningsvis ska prioriteras, liksom arbetet med att motverka bidragsbrott.

4.4.4 Kompletterande aktörer

Arbetsförmedlingen har sedan 2007 haft regeringens uppdrag att använda kompletterande aktörer som en del av sitt tjänsteutbud. Syftet är att göra utbudet av förmedlingstjänster större och mer diversifierat för att på så sätt förbättra matchningen. För 2008 fick Arbetsförmedlingen i uppdrag att upphandla kompletterande arbetsförmedlingstjänster inom jobb- och utvecklingsgarantin, jobbgarantin för ungdomar och för långtidssjukskrivna. I samband med att regeringen i januari 2009 (prop. 2008/09:97) förstärkte

stödet i form av personliga jobbcoacher till personer som nyligen blivit arbetslösa, gav regeringen Arbetsförmedlingen i uppdrag att upphandla kompletterande aktörer som ska erbjuda en personlig coach till personer som blir arbetslösa. Sedan 2009 är coachning därför tillgängligt även för arbetslösa som ännu inte deltar i jobb- och utvecklingsgarantin eller jobbgarantin för ungdomar. Arbetsförmedlingen har under 2009 haft regeringens uppdrag dels att säkerställa att fler lokala mindre aktörer blir en del av myndighetens tjänsteutbud, dels att erbjuda en tredjedel av deltagarna i jobbgarantin för ungdomar samt i faserna ett och två i jobb- och utvecklingsgarantin upphandlade tjänster eller tjänster som kompletterande aktörer varit delaktiga i.

Enligt Arbetsförmedlingens årsredovisning för 2009 har myndigheten under 2009 haft avtal med nästan 1 000 kompletterande aktörer och totalt har drygt 80 000 arbetslösa tagit del av deras tjänster. De mer än 600 små och lokala aktörerna stod för 19 procent av den totala volymen medan de tio största aktörerna stod för 40 procent. Cirka 3 300 nyanlända invandrare, 35 000 ny- och korttidsarbetslösa samt 1 800 personer inom ramen för arbetslivsinriktad rehabilitering har erbjudits coachningsinsatser m.m. hos kompletterande aktörer.

Under 2009 tog 29 procent av deltagarna i jobb- och utvecklingsgarantins första och andra faser och 19 procent av deltagarna i jobbgarantin för ungdomar del av tjänster hos kompletterande aktörer. Av dem som tagit del av tjänster hos kompletterande aktörer var 54 procent män och 46 procent kvinnor, vilket i stort sett motsvarar den könsmässiga fördelningen bland arbetslösa inskrivna på Arbetsförmedlingen.

Enligt Arbetsförmedlingens återrapportering den 2 augusti 2010 (dnr A2010/2046) har 40 procent av de kvarstående inom jobb- och utvecklingsgarantin t.o.m. juni 2010 någon gång under de senaste två åren deltagit i en insats hos en kompletterande aktör. Motsvarande andel inom jobbgarantin för ungdomar var 38 procent. Av de totalt 970 företag som levererat kompletterande förmedlingstjänster kan 650, eller 67 procent, anses vara lokala småföretag.

Riksrevisionen bedömer i sin granskning av jobb- och utvecklingsgarantin (RiR 2009:22) att kompletterande aktörer inte har bidragit till jobb- och utvecklingsgarantins effektivitet. Riksrevisionen rekommenderar Arbetsförmedlingen att utvärdera kompletterande aktörers bidrag till

garantin samt att se över hur ersättningsmodellen bör utformas för att förbättra kompletterande aktörers incitament att utföra sina tjänster med hög kvalitet.

IAF har följt upp sin granskning av hur Arbetsförmedlingen säkerställt sitt ansvar för myndighetsutövningen i arbetslöshetsförsäringen visavi kompletterande aktörer (IAF 2010:3; dnr A2010/1161). Enligt IAF kvarstår vissa brister från tidigare granskning, bl.a. avseende informationsöverföring mellan Arbetsförmedlingen och de kompletterande aktörerna samt hanteringen av personuppgifter hos de kompletterande aktörerna efter avslutat uppdrag. Enligt Arbetsförmedlingen ska dessa brister ha åtgärdats under första halvåret 2010. IAF har 2010 fått i uppdrag att följa upp och analysera hur Arbetsförmedlingens kontrollfunktion säkerställts i samarbetet med kompletterande aktörer. Uppdraget ska redovisas senast den 15 oktober 2010.

Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU) har utvärderat försöksverksamheten med kompletterande aktörer i Skåne, Östergötland och Västernorrland under perioden 2007–2008 (rapport 2009:23). Utvärderingen visar att det finns tecken på att de kompletterande aktörerna hade nöjdare deltagare och var bättre på att förmedla jobb till utrikes födda än Arbetsförmedlingen, men att de var något mindre bra på att hjälpa ungdomar ur arbetslöshet.

Enligt en studie om jobb- och utvecklingsgarantin som Arbetsförmedlingen presenterade i april 2010 (URA 2010:2) finns indikationer på att deltagare hos kompletterande aktörer i högre grad deltar i aktiviteter och söker jobb samt att de har tätare kontakt med sin handledare än deltagare i Arbetsförmedlingens egen verksamhet.

Detsamma har IFAU funnit i sin rapport om jobb- och utvecklingsgarantin (rapport 2010:15). Enligt rapporten anser deltagarna hos kompletterande aktörer att de i högre utsträckning blivit bättre på att söka jobb. Trots detta var deltagarna hos kompletterande aktörer och hos Arbetsförmedlingen lika nöjda, enligt IFAU

Utvärdering av försöksverksamheten för långtidssjukskrivna kommer att presenteras av IFAU 2011.

Analys och slutsats kompletterande aktörer

Regeringen bedömer att ambitionen om fler och lokala aktörer har uppnåtts, medan uppdraget att en tredjedel av de inskrivna i faserna ett och två i jobb- och utvecklingsgarantin samt i jobbgarantin för ungdomar ska få service av kompletterande aktörer inte fullföljdes helt och hållet 2009. Arbetsförmedlingen förklarar detta med att en större aktör lämnade marknaden och att upphandlingar av kompletterande aktörer försenades på grund av överklaganden. Arbetsförmedlingen har i sin återrapportering i augusti 2010 (dnr A2010/2046) ändrat metod för att mäta andelen som fått en insats hos en kompletterande aktör. Av dem som den 30 juni 2010 kvarstod inom jobb- och utvecklingsgarantin respektive jobbgarantin för ungdomar har mer än en tredjedel fått service av kompletterande aktörer under de senaste två åren.

Regeringen anser att det är angeläget med fortsatt uppföljning och utvärdering så att verksamheten kan förbättras ytterligare. Detta är viktigt inte minst mot bakgrund av den lag om valfrihet hos Arbetsförmedlingen som trädde i kraft den 1 juli 2010. Lagen ger Arbetsförmedlingen möjlighet att öka valfriheten för den arbetssökande, framför allt vid användningen av kompletterande aktörer, t.ex. jobbcoacher. I ett valfrihetssystem ges den arbetssökande möjlighet att välja den leverantör som han eller hon uppfattar tillhandahåller den bästa kvaliteten bland dem som Arbetsförmedlingen tecknat avtal med. På sikt anser regeringen att Arbetsförmedlingen i ökad utsträckning bör tillhandahålla valfrihetssystem i lämpliga arbetsmarknadspolitiska verksamheter.

4.4.5 Jobb- och utvecklingsgarantin

Syftet med jobb- och utvecklingsgarantin är att erbjuda personer som varit arbetslösa under lång tid individuellt utformade insatser för att de så snabbt som möjligt ska få arbete. Vissa av aktiviteterna i garantin genomförs i Arbetsförmedlingens egen regi, medan andra, efter överenskommelse med Arbetsförmedlingen, kan anordnas av kompletterande aktörer. De kompletterande aktörernas nytänkande och kunskaper förväntas bidra till att fler deltagare i jobb- och utvecklingsgarantin snabbare hittar ett arbete. Regeringen har därför gett Arbetsförmedlingen i

uppdrag att en tredjedel av deltagarna i faserna ett och två av jobb- och utvecklingsgarantin bör erbjudas upphandlade tjänster eller tjänster som kompletterande aktörer på annat sätt är ansvariga för eller delaktiga i. Under 2009 erbjöds 29 procent av deltagarna aktiviteter hos kompletterande aktörer.

Under 2009 deltog i genomsnitt 57 000 personer i garantin varje månad, varav 50 procent var kvinnor och 50 procent var män. Andelen utrikes födda uppgick under samma period till 29 procent. Antalet deltagare ökade under första halvåret 2010 till i genomsnitt 73 000 personer, varav 47 procent var kvinnor och 53 procent var män. Till följd av den nedgång på arbetsmarknaden som inleddes hösten 2008 väntas antalet deltagare i garantin fortsätta att öka fram till slutet av 2011. Den 1 januari 2010 infördes en möjlighet för Arbetsförmedlingen att anvisa personer som deltagit i arbetslivsintroduktionen till jobb- och utvecklingsgarantin direkt efter introduktionen, vilket ytterligare väntas bidra till att antalet deltagare i garantin ökar. Under 2009 uppgick andelen som hade ett arbete, med eller utan stöd, 30 dagar efter att de lämnat garantin till 50 procent.

Under våren 2009 påbörjade de första deltagarna den tredje fasen av garantin. Sedan dess har antalet deltagare i denna fas ökat kontinuerligt och uppgick i augusti 2010 till 21 000 personer. I den tredje fasen sysselsätts deltagarna hos anordnare som kan vara offentliga eller privata arbetsgivare, sociala företag eller ideella organisationer. Det finns ingen tidsgräns för hur länge en person kan delta i denna fas av garantin. Varje sysselsättningsperiod ska pågå en längre tid, dock högst två år. Arbetsförmedlingen uppger i en återrapportering (dnr A2010/2046) att kommunerna och allmännyttiga organisationer är de enskilt största anordnarna och svarar för knappt 30 respektive 25 procent av sysselsättningsplatserna. De vanligaste typerna av sysselsättning återfinns inom vård/skola/omsorg, administration, butik/försäljning/service och vaktmästeri. Till följd av det ökande antalet deltagare i den tredje fasen menar Arbetsförmedlingen att det kan bli svårt att erbjuda samtliga deltagare en sysselsättning och att detta arbete därför kräver fortsatt uppmärksamhet.

Den 22 juni 2010 förtydligades det i förordningen (2007:414) om jobb- och utvecklingsgarantin att det inom den tredje fasen av garantin ska ges utrymme för eget arbetssökande.

Omfattningen av det egna arbetssökandet ska bestämmas i dialog mellan arbetsförmedlaren och den enskilde.

I april 2010 presenterade Arbetsförmedlingen en studie av jobb- och utvecklingsgarantin (URA 2010:2), vilken indikerar att deltagare hos kompletterande aktörer i högre utsträckning än deltagare i Arbetsförmedlingens egen verksamhet deltar i aktiviteter, söker jobb och har kontakt med sin handledare. Vidare indikerar studien att mer än 75 procent av deltagarna, oavsett aktör, är nöjda med innehållet i programmet och att personer som deltar i arbetsplatsförlagda aktiviteter i högre utsträckning än övriga deltagare upplever aktiviteten som meningsfull och anpassad efter det individuella behovet. Studien indikerar dock att omfattningen av aktiviteterna inom garantin inte når upp till regeringens ambition att insatserna ska täcka minst 75 procent av den enskildes arbetsutbud inom programmet.

I en återrapportering från Arbetsförmedlingen i augusti 2010 (dnr A2010/2046) presenteras en undersökning avseende huruvida deltagarna ansåg att de aktiviteter som erbjudits inom programmet varit anpassade efter deras behov eller inte. Av de tillfrågade deltagarna uppgav 58 procent att aktiviteterna varit mycket eller ganska bra anpassade efter deras behov medan 18 procent uppgav att aktiviteterna varit ganska eller mycket dåligt anpassade efter deras behov.

I Arbetsförmedlingens verksamhetsredovisning 2009 (dnr A2009/2393) redogörs för problematiken med en hög andel deltagare i jobb- och utvecklingsgarantin som saknade registrerad aktivitet. Efter en närmare granskning har Arbetsförmedlingen konstaterat att begränsningar i handläggarnas möjlighet att registrera aktiviteter delvis bidragit till den höga andelen deltagare utan registrerad aktivitet. Detta har nu enligt Arbetsförmedlingens återrapportering (dnr A2010/2046) åtgärdats och andelen som saknar registrerad aktivitet har också minskat.

Analys och slutsats jobb- och utvecklingsgarantin

Regeringen vill betona att utgångspunkten även fortsättningsvis ska vara att deltagarna i jobb- och utvecklingsgarantin ska erbjudas individanpassade aktiviteter och att alla deltagare i garantins tredje fas ska erbjudas en sysselsättning. Samtidigt ser regeringen positivt på att

Arbetsförmedlingen har påbörjat ett utvecklingsarbete av jobb- och utvecklingsgarantin i syfte att förbättra kvaliteten i aktiviteterna inom programmet och att öka möjligheten att erbjuda fler personer arbetsplatsförlagda aktiviteter. Trots att det ännu saknas en heltäckande utvärdering gör regeringen bedömningen att jobb- och utvecklingsgarantin har bidragit till att öka möjligheten att övergå från arbetslöshet till arbete för dem som står långt från arbetsmarknaden.

4.4.6 Arbetspraktik, praktisk kompetensutveckling och lyft

För att öka möjligheten att återgå i arbete är det viktigt att arbetssökande behåller kontakten med arbetsmarknaden samt bibehåller kompetensen under perioder utan arbete. I samband med den djupa lågkonjunkturen och dess effekter på arbetsmarknaden, har regeringen genomfört satsningar på bl.a. arbetspraktik samt infört praktisk kompetensutveckling och aktiveringsinsatsen lyft. Det huvudsakliga syftet med dessa satsningar är att förhindra långtidsarbetslöshet och utslagning från arbetsmarknaden vilket, i sin tur, väntas främja det långsiktiga arbetskraftsdeltagandet.

Arbetspraktik och praktisk kompetensutveckling

Arbetspraktik syftar till att ge deltagarna yrkesorientering och arbetslivserfarenhet och kan även, under handledning, användas vid förberedelser inför start av näringsverksamhet. Praktisk kompetensutveckling, som infördes i januari 2009 som en del av arbetspraktiken, riktar sig främst till arbetslösa med längre arbetslivserfarenhet och syftar till att ge deltagarna möjlighet att upprätthålla kontakten med arbetslivet för att bibehålla och utveckla sin yrkeskompetens.

Antalet deltagare i arbetspraktik och praktisk kompetensutveckling utanför jobb- och utvecklingsgarantin och jobbgarantin för ungdomar var under 2009, enligt Arbetsförmedlingens månadsstatistik, i genomsnitt drygt 8 400 personer per månad, varav 46 procent var kvinnor och 54 procent var män. Av dessa hade knappt en femtedel en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga och ungefär två femtedelar var utrikes födda. Jämfört med genomsnittet för

arbetsmarknadspolitiska program och insatser var könsfördelningen, enligt Arbetsförmedlingens årsrapport 2009 (dnr A2010/2052), ungefär densamma medan andelen deltagare med en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga var cirka sju procentenheter lägre och andelen utrikes födda var cirka 15 procentenheter högre. Jämfört med arbetslösa totalt var andelen kvinnor något högre, andelen utrikes födda cirka nio procentenheter högre och andelen deltagare med en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga dubbelt så hög i arbetspraktik och praktisk kompetensutveckling.

Antalet deltagare sammantaget i arbetspraktik och praktisk kompetensutveckling ökade under första halvåret 2010 till i genomsnitt drygt 9 000 personer per månad, vilket var en ökning jämfört med första halvåret 2009 med knappt 7 500 personer per månad. Ökningen kan i huvudsak förklaras av att regeringen i budgetpropositionen för 2010 ytterligare förstärkte satsningen på korttidsarbetslösa, en reform som presenterades i regeringens proposition (prop. 2008/09:97) Åtgärder för jobb och omställning.

Lyft

Den satsning på aktiveringsinsatsen lyft som regeringen aviserade i budgetpropositionen för 2010 avsåg 2010 och kommer därmed att upphöra vid årsskiftet 2010/11. Dess huvudsakliga syfte är att ge deltagarna en möjlighet att upprätthålla kontakten med arbetslivet. En lyftdeltagare ska avsätta 25 procent av tiden till jobbsökaraktiviteter. Lyft får efter överenskommelse med Arbetsförmedlingen anordnas av statliga arbetsgivare, kommuner, landsting, kommunalförbund eller entreprenörer som dessa har anlitat samt av bolag som ägs av staten. Vidare kan privatägda bolag, ideella föreningar, stiftelser, församlingar och kyrkliga samfundigheter anordna lyftplatser i verksamhet inom miljö, skogsvård, kulturarv, omsorg och skola. Regeringen gav vid införandet av lyft Arbetsförmedlingen i uppdrag att utse en förhandlingsperson för att informera om och förhandla fram lyftplatser hos lämpliga anordnare. Det var regeringens ambition att staten i egenskap av arbetsgivare, som traditionellt erbjudit få praktikplatser för arbetssökande, skulle ta en aktiv roll som lyftplatsanordnare.

Av Arbetsförmedlingens statistik framgår att det i mitten av september deltog 5 200 personer i lyft, varav 49 procent kvinnor och 51 procent män. Majoriteten av platserna, 66 procent, nyttjades av deltagare i jobb- och utvecklingsgarantin och jobbgarantin för ungdomar.

Analys och slutsats arbetspraktik, praktisk kompetensutveckling och lyft

Regeringen bedömer att det är för tidigt att utvärdera resultatet av satsningen på arbetspraktik, praktisk kompetensutveckling och lyft.

När utvecklingen på arbetsmarknaden vänder är det viktigt att antalet platser i arbetspraktik och praktisk kompetensutveckling anpassas så att inläsnings- och undanträngningseffekter motverkas. I rådande arbetsmarknadsläge är det dock fortsatt motiverat att satsa en del av resurserna på korttidsarbetslösa för att de så snabbt som möjligt ska kunna återgå till ett arbete. Regeringen avser därför att under 2011 tillföra ytterligare resurser till arbetspraktik och praktisk kompetensutveckling (se avsnitt 4.6.1).

4.4.7 Särskilt anställningsstöd för deltagare inom jobb- och utvecklingsgarantin

Det särskilda anställningsstödet är en form av subventionerad anställning. Det finns två former av särskilt anställningsstöd; ett för deltagare inom jobb- och utvecklingsgarantin och ett som riktas till nyanlända invandrare. Det senare, som kallas instegsjobb, redovisas under avsnitt 4.4.14 Insatser för ökad integration. Anställningsstödet för deltagare inom jobb- och utvecklingsgarantin syftar till att stimulera arbetsgivare att anställa personer som varit utan arbete en längre tid och som har svårigheter att få ett reguljärt arbete. En arbetslös som har avslutat fas ett i jobb- och utvecklingsgarantin får anvisas till en anställning med särskilt anställningsstöd. Stödet lämnas till arbetsgivare under maximalt 12 månader.

Under 2009 hade i genomsnitt 4 300 personer per månad en anställning med särskilt anställningsstöd, varav 43 procent var kvinnor och 57 procent var män. Knappt en fjärdedel av deltagarna hade en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga och nästan en tredjedel var utrikes födda. Jämfört med arbets-

marknadspolitiska program och insatser totalt, var andelen kvinnor och andelen med en funktionsnedsättning något mindre, medan andelen utrikes födda var större. Jämförs i stället med arbetslösa totalt var andelen kvinnor och utrikes födda med särskilt anställningsstöd i princip densamma, medan andelen med en funktionsnedsättning var mer än dubbelt så hög.

Efter 90 dagar hade 38 procent av dem som avslutat en anställning med särskilt anställningsstöd ett arbete, vilket var en ökning med 7 procentenheter jämfört med 2008. Flertalet var anställningar utan stöd eller nystartsjobb. Av dem som avslutat en anställning med anställningsstöd återgick cirka hälften till ett arbetsmarknadspolitiskt program 2009.

Under första halvåret 2010 uppgick antalet personer med särskilt anställningsstöd till 2 900 i genomsnitt varje månad, vilket var en minskning med cirka 40 procent jämfört med samma period 2009. En förklaring är sannolikt att antalet personer som lämnat jobb- och utvecklingsgarantin för ett nystartsjobb i stället har ökat markant.

Analys och slutsats särskilt anställningsstöd för deltagare inom jobb- och utvecklingsgarantin

Regeringen gör bedömningen att det särskilda anställningsstödet bidrar till att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt genom att det ökar sannolikheten att personer med en svag anknytning till arbetsmarknaden får ett arbete. På grund av den nedgång på arbetsmarknaden som inleddes hösten 2008 väntas antalet personer som varit arbetslösa under en längre tid öka även under 2011. Regeringen bedömer därför att Arbetsförmedlingen fortsatt ska prioritera arbetet med att öka antalet personer som får särskilt anställningsstöd, i syfte att motverka att en stor grupp personer med svag förankring på arbetsmarknaden fastnar i långvarig arbetslöshet. För att öka möjligheterna för dem som har varit utan arbete under en lång tid att återgå till arbetslivet avser regeringen att förstärka det särskilda anställningsstödet under 2011 och 2012 (se avsnitt 4.6.1).

4.4.8 Nystartsjobb

Nystartsjobb syftar till att göra det lättare för personer med en svag förankring på arbetsmarknaden att få ett arbete. En arbetsgivare som anställer en person som har stått utanför arbetsmarknaden i minst tolv månader (kortare tid för vissa grupper, t.ex. sex månader för arbetsökande som ej fyllt 26 år), på grund av t.ex. arbetslöshet eller sjukskrivning, har rätt till en ekonomisk kompensation. När nystartsjobb infördes motsvarade denna kompensation arbetsgivaravgiften. För att ytterligare stärka möjligheterna för långtidsfrånvarande att komma in på arbetsmarknaden fördubblades fr.o.m. den 1 januari 2009 lönekostnadskompensationen vid anställning av personer som fyllt 26 år. Från och med februari 2009 utökades även möjligheterna att uppfylla villkoren för ett nystartsjobb genom införande av en ramtid, vilket innebär att ett uppehåll i en arbetslöshetsperiod för en anställning om högst tre månader inte bryter kvalificeringstiden. Nystartsjobben kan kombineras med andra efterfrågestimulanser, så som den gällande nedsättningen av socialavgiften vid anställning av ungdomar.

I samband med 2010 års ekonomiska vårproposition beslutades vidare om en temporär förkortning av kvalificeringsperioden för nystartsjobb från tolv till sex månader för den som fyllt 55 år. Förkortningen är avsedd att gälla fr.o.m. den 1 juli 2010 t.o.m. den 30 juni 2012.

Under 2009 uppgick antalet personer med nystartsjobb till i genomsnitt 19 200 per månad, varav drygt 40 procent var kvinnor och knappt 60 procent var män. Knappt 40 procent var utrikes födda och drygt 20 procent hade en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Ungdomar är lågt representerade i nystartsjobb i förhållande till sin andel av de arbetslösa, det omvända förhållandet gäller för personer över 55 år.

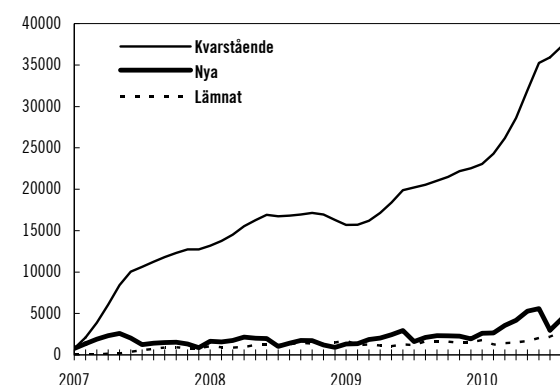
De som främst fick nystartsjobb 2009 var deltagare i jobb- och utvecklingsgarantin och nyanlända invandrare eller anhöriga till dessa (se tabell 4.2).

Tabell 4.2 Kvalificeringsgrunder för personer som hade nystartsjobb i juni 2010

	Antal	Procent
Endast arbetslöshet	22 318	63,3
Kombination av arbetslöshet och ersättning från sjukförsäkringen	1 385	3,9
Endast ersättning från sjukförsäkring	1 928	5,5
Nyanlända invandrare/anhöriga	2 538	7,2
Kombination arbetslöshet och Samhall	805	2,3
Endast Samhall AB	312	0,9
Deltidsjobb	4	0,0
Jobb- och utvecklingsgarantin	5 711	16,2
Övriga kombinationer	256	0,7
Totalt	35 257	100,0

Källa: Arbetsförmedlingen.

Antalet kvarstående personer i nystartsjobb ökade under hela 2009 och uppgick vid årets slut till cirka 22 500. Denna utveckling har fortsatt under första halvåret 2010 och vid utgången av augusti 2010 uppgick antalet personer med ett nystartsjobb till cirka 37 200 (se diagram 4.1).

Diagram 4.1 Antal nya och kvarstående personer i nystartsjobb i slutet av augusti 2010 samt antal personer som under månaden lämnat ett nystartsjobb

Källa: Arbetsförmedlingen.

Analys och slutsats nystartsjobb

Regeringen bedömer att nystartsjobben har bidragit till att förbättra arbetsmarknadens funktions sätt genom att insatsen riktas till dem som står långt från arbetsmarknaden och ökar sannolikheten att de får ett arbete. Den positiva utvecklingen av antalet nystartsjobb har förstärkts under 2010 genom ändringar i regelverket och till följd av den ökade arbetskraftsefterfrågan.

4.4.9 Arbetsmarknadsutbildning

Arbetsmarknadsutbildningen syftar till att underlätta för arbetssökande att få eller behålla ett arbete samt till att motverka arbetskraftsbrist. Arbetsmarknadsutbildning ges i form av kurser som Arbetsförmedlingen upphandlar från t.ex. utbildningsföretag, högskolor eller kommunal uppdragsverksamhet. Eftersom utbildningen ska leda till arbete ska den vara yrkesinriktad.

Vid planeringen av arbetsmarknadsutbildningarna använder Arbetsförmedlingen analys- och prognosmaterial som baseras på dels statistiskt material avseende arbetsmarknaden och dess delmarknader, dels intervjuer med arbetsgivare över hela landet. Vid planeringen beaktas även den kunskap som inhämtas genom samverkan med bl.a. lokalt näringsliv, utbildningsanordnare och kommunföreträdare.

Under 2009 deltog, enligt Arbetsförmedlingens statistik, i genomsnitt 4 400 personer per månad i en arbetsmarknadsutbildning utanför garantierna. Inom garantierna genomgick ytterligare i genomsnitt 2 000 personer per månad en arbetsmarknadsutbildning.

Av de cirka 12 700 personer utanför garantierna som påbörjade en arbetsmarknadsutbildning 2009 var 34 procent utrikes födda och 14 procent hade en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Männen utgjorde 77 procent av deltagarna, vilket överstiger deras andel av de arbetslösa som uppgick till 58 procent.

Vad gäller utbildningsinriktningar fördelades de nya deltagarna 2009 enligt följande:

Tabell 4.3 Deltagarnas fördelning mellan utbildningsinriktning samt andel kvinnor och män

Inriktning	Antal	Procent	Andel kvinnor	Andel män
Tillverkning	3 308	26,2	28	72
Transport	3 244	25,7	12	88
Maskinoperatörsarbete	1 921	15,2	21	79
Bygg/anläggning	1 075	8,5	5	95
Vård/omsorg	874	6,9	77	23
Restaurang	744	5,9	61	39
Övrigt	1 476	11,6	50	50
Totalt	12 642	100	24	76

Källa: Arbetsförmedlingen.

En arbetsmarknadsutbildning pågår normalt maximalt sex månader. Under 2009 uppgick den genomsnittliga utbildningstiden till 4,7 månader. Kvinnors utbildningar varade i genomsnitt 5,5 månader medan mäns varade 4,5 månader.

Andelen personer som är i arbete efter avslutad arbetsmarknadsutbildning varierar beroende på utbildningsinriktning, men uppgick 2009 till i genomsnitt 31 procent 90 dagar efter avslutad utbildning.

I 2010 års budgetproposition tillfördes resurser för ytterligare 1 000 platser i arbetsmarknadsutbildning under 2010.

Förberedande utbildning

Förberedande eller orienterande utbildning är en insats som riktar sig till personer som behöver förbereda sig för ett annat arbetsmarknadspolitiskt program, t.ex. arbetsmarknadsutbildning. Förberedande utbildningar kan innehålla såväl allmänteoretiska som yrkesorienterande utbildningar. Därtill förekommer även utbildningar i yrkessvenska, utbildningar som ska förbereda för start av egen näringsverksamhet, nivåtest, kunskapsvalidering samt motivationshöjande kurser. Utbildningarna ska vara upphandlade av Arbetsförmedlingen.

Förberedande utbildning ingår även som aktivitet inom programmen jobb- och utvecklingsgarantin samt jobbgarantin för ungdomar.

I genomsnitt deltog 2 030 personer per månad i insatsen under 2009. Den genomsnittliga utbildningstiden uppgick till cirka två månader. Andelen som gått vidare till annat program respektive arbete 90 dagar efter avslutad utbildning uppgick till 46 respektive 10 procent.

Totalt påbörjade 12 600 personer en förberedande utbildning under 2009. Av dessa var 43 procent kvinnor och 57 procent män. Knappt hälften, 48 procent, var utrikes födda och 31 procent hade en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga.

Kompetensförsörjning

Arbetsförmedlingen har tillsammans med ett antal andra centrala myndigheter fått regeringens uppdrag att samverka för att öka den nationella samordningen inom kompetensförsörjningsområdet. Syftet med uppdraget är att stärka förutsättningarna för att privat och offentlig verksamhet ska få tillgång till efterfrågad kompetens och därmed stärka konkurrenskraften och bidra till en hållbar nationell och regional tillväxt. Uppdraget ska redovisas i maj 2012.

Stiftelsen Utbildning Nordkalotten

Stiftelsen Utbildning Nordkalotten är en svensk statlig stiftelse som enligt en överenskommelse mellan Sverige, Finland och Norge anordnar utbildningar sedan 1990. Syftet är att främja åtgärder som bidrar till att utveckla arbetsmarknaden och att stärka det regionala samarbetet inom i första hand de nordligaste delarna av Finland, Norge och Sverige.

Under våren 2010 var stiftelsen föremål för en utvärdering som Regeringskansliet i Sverige, enligt överenskommelsen mellan Sverige, Finland och Norge, ska initiera vart fjärde år med sikte på eventuella förändringar av överenskommelsen.

Ramböll Sverige AB, som fick uppdraget att genomföra utvärderingen (dnr A2009/1400), drar bl.a. slutsatsen att stiftelsen levererar arbetsmarknadsutbildningar med hög kvalitet och att den verksamhet som stiftelsen bedriver möter de krav som ställs från de olika målgrupperna (deltagare, köpare och näringslivets representanter). Ramböll framhåller i sin utvärdering att det är transnationaliteten som skapar stiftelsens särprägel, men att det finns en risk att transnationaliteten glöms bort i verksamheten och att stiftelsen styr mot värden som kan fyllas av nationella aktörer. Ramböll menar vidare att det saknas en styrning och en uppföljning mot ökad rörlighet. Under våren 2010 påbörjades en omförhandling av överenskommelsen mellan länderna för perioden 2011–2014.

Analys och slutsats arbetsmarknadsutbildning

Regeringen anser att arbetsmarknadsutbildningar ska vara korta, individanpassade och tydligt riktade mot efterfrågan på arbetsmarknaden. Utbildningarna ska huvudsakligen användas för personer inom jobb- och utvecklingsgarantin och jobbgarantin för ungdomar, samt för grupper som bedöms befinna sig långt från arbetsmarknaden. Regeringen följer utvecklingen vad gäller deltagare, liksom utbildningarnas inriktning och omfattning samt anpassningen till arbetsmarknadens behov. Regeringen förutsätter att Arbetsförmedlingen fortsätter sitt arbete med att få till stånd en jämnare könsfördelning bland deltagarna.

4.4.10 Stöd till start av näringsverksamhet

Syftet med programmet stöd till start av näringsverksamhet är att ge personer som är arbetslösa eller som riskerar att bli det och som har förutsättningar att starta egen verksamhet bidrag till försörjningen under verksamhetens inledningskede. Från och med den 1 januari 2010 är programmet även en aktivitet inom jobbgarantin för ungdomar.

Under 2009 fick totalt 6 400 personer stöd till start av näringsverksamhet, vilket är en ökning med 1 800 deltagare i förhållande till föregående år. Det var fler män än kvinnor som startade företag med hjälp av programmet.

Stöd till start av näringsverksamhet har det bästa resultatet av alla arbetsmarknadspolitiska program. Andelen som hade sysselsättning 90 dagar efter avslutad insats uppgick till 84 procent under 2009. Under 2007 och 2008 var motsvarande siffra 85 respektive 86 procent.

Antalet personer som började i programmet ökade markant under 2010 års första fyra månader och uppgick i genomsnitt till 4 400 personer, vilket var en ökning med 3 400 deltagare i förhållande till samma period föregående år. Det är fler ungdomar, utrikes födda och personer med en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga som har fått stödet 2010 än 2009; en orsak är att insatsen bl.a. kan erbjudas inom jobbgarantin för ungdomar.

Analys och slutsats stöd till start av näringsverksamhet

Flera studier indikerar att insatsen stöd till start av näringsverksamhet ökar sannolikheten att den som erhåller stödet befinner sig i sysselsättning vid en senare tidpunkt (se t.ex. RiR 2008:24, Arbetsförmedlingen Ura 2000:4 och IFAU 1999:5).

Regeringen bedömer att stödet har positiva effekter, även om erfarenheten visar att det är förenat med undanträngningseffekter och konkurrensnedvridning. Det finns en risk att nya företag med stöd tar marknadsandelar från företag utan stöd. Detta ska beaktas vid anvisning till stödet genom att stödet prioriteras till personer som står långt från arbetsmarknaden och bedöms ha goda förutsättningar att driva näringsverksamhet med tillfredsställande lönsamhet och

som genom verksamheten kan få varaktig sysselsättning.

4.4.11 Insatser för ungdomar

Arbetslösheten bland ungdomar (15–24 år) har ökat under lågkonjunkturen och är hög i jämförelse med arbetslösheten bland befolkningen som helhet. Ungdomsarbetslöshet är kostsam både för de ungdomar som drabbas och för samhället som helhet. Det är dock viktigt att poängtera att även heltidsstuderande som söker arbete ingår i definitionen av arbetslösa och att cirka 40 procent av de arbetslösa ungdomarna under 2009 var heltidsstuderande som sökte arbete. En beskrivning av ungdomars arbetsmarknadssituation återfinns i avsnitt 3.4 Utvecklingen på arbetsmarknaden.

Jobbgarantin för ungdomar

Syftet med jobbgarantin för ungdomar är att erbjuda ungdomar särskilda arbetsmarknadspolitiska insatser på ett tidigt stadium under deras arbetslöshet för att de så snabbt som möjligt ska få ett arbete eller påbörja en utbildning inom det reguljära utbildningssystemet. I jobbgarantin för ungdomar ska i normalfallet de tre inledande månaderna ägnas åt intensifierat stöd med fördjupad kartläggning, studie- och yrkesvägledning samt coachning. Efter den inledande perioden kan matchningen förstärkas med insatser som t.ex. arbetspraktik eller en kortare utbildning. På grund av det svåra arbetsmarknadsläget har det nu varit möjligt för ungdomar att ta del av de sistnämnda insatserna redan från den första dagen i garantin.

Aktiviteter inom jobbgarantin för ungdomar genomförs i huvudsak i Arbetsförmedlingens egen regi. En tredjedel av deltagarna bör dock enligt regeringens uppdrag erbjudas aktivitet hos en kompletterande aktör. Regeringen menar att de kompletterande aktörernas kunskap och nytänkande kommer att kunna bidra till att fler deltagare snabbare hittar ett arbete. Under 2009 erbjöds 19 procent av deltagarna, varav 35 procent var kvinnor och 65 procent var män, aktiviteter hos kompletterande aktörer, vilket motsvarar könsfördelningen bland samtliga inskrivna i jobbgarantin för ungdomar.

Till följd av det försämrade arbetsmarknads-läget har regeringen från och med den 1 januari 2010 utökat aktiviteterna inom jobbgarantin för ungdomar. Deltagarna kan numera även ta del av stöd till start av näringsverksamhet, arbetslivs-inriktad rehabilitering samt en studiemotiverande utbildning, vilken genomförs i folkhögskolans regi och riktar sig till ungdomar som saknar slutbetyg från grund- eller gymnasie-skolan. Aktiviteterna inom garantin kan från och med den 1 januari 2010 också kombineras med svenskundervisning för invandrare eller annan kommunal vuxenutbildning.

Under 2009 deltog i genomsnitt 35 000 personer per månad i garantin, varav 37 procent var kvinnor och 63 procent var män. Andelen utrikes födda uppgick till 13 procent. Antalet deltagare ökade under första halvåret 2010 till i genomsnitt 51 000 personer per månad, varav 40 procent var kvinnor och 60 procent var män. Under 2009 uppgick andelen som hade ett arbete 30 dagar efter att de lämnat garantin till 50 procent, Motsvarande andel som påbörjat en utbildning uppgick till 17 procent.

I en återsrapportering från Arbetsförmedlingen (dnr A2010/2046) presenteras en sökandeundersökning från april 2010 om huruvida aktiviteterna i jobbgarantin för ungdomar är anpassade efter individens behov, vilket är en grundläggande tanke i garantin. Av de tillfrågade deltagarna som uppgav att de hade haft en aktivitet ansåg 35 procent att aktiviteten var ganska eller mycket bra anpassad efter deras behov, medan 24 procent ansåg att aktiviteten var ganska eller mycket dåligt anpassad efter deras behov.

I Arbetsförmedlingens verksamhetsredovisning 2009 (dnr A2009/2393) redogörs för problematiken med att en hög andel deltagare i jobbgarantin för ungdomar saknade en registrerad aktivitet. Efter närmare granskning har Arbetsförmedlingen konstaterat att begränsningar i handläggarnas möjlighet att registrera aktiviteter delvis bidragit till den höga andelen deltagare utan registrerad aktivitet. Detta har nu enligt Arbetsförmedlingens återsrapportering (dnr A2010/2046) åtgärdats och andelen som saknar registrerad aktivitet har också minskat.

Övriga insatser för ungdomar

Den djupa lågkonjunkturen antas ha begränsat möjligheten för många skolungdomar att finna

sysselsättning under sommaren 2010. Mot bakgrund av detta har regeringen, efter riksdagens beslut om tilläggsbudget i samband med 2010 års ekonomiska vårproposition, tillfälligt under 2010 satsat 100 miljoner kronor på att skapa fler sommarjobb för skolungdomar i kommuner, landsting och ideella föreningar.

En person som har fyllt 20 men inte 26 år och som varit arbetslös i sex månader kvalificerar sig till nystartsjobb, vilket innebär att arbetsgivaren kompenseras med ett belopp motsvarande arbetsgivaravgiften. Nystartsjobb i kombination med de sänkta sociala avgifterna för unga resulterar i cirka 40 procent lägre lönekostnad för arbetsgivare som anställer en ungdom med nystartsjobb.

Analys och slutsats insatser för ungdomar

Det är ännu för tidigt att utvärdera effekten av de insatser inom jobbgarantin för ungdomar som har införts under 2010, liksom effekten av satsningen på fler sommarjobb. Regeringen bedömer att det finns förbättringsområden inom jobbgarantin för ungdomar och ser positivt på det utvecklingsarbete som Arbetsförmedlingen har initierat i syfte att förbättra kvaliteten i aktiviteterna inom garantin samt öka möjligheten att erbjuda fler deltagare arbetsplatsförlagda aktiviteter.

Generellt sett har nationella och internationella utvärderingar av arbetsmarknadspolitiska ungdomsinsatser visat att ungdomsprogram riskerar att leda till inlåsning och minskad sökaktivitet. Eftersom intensifierad sökaktivitet är det mest effektiva sättet för att arbetslösa ska återgå till arbete, förväntar sig regeringen att utformningen av jobbgarantin för ungdomar bidrar till att fler arbetslösa ungdomar börjar arbeta eller studera. Samtidigt vill regeringen betona att utgångspunkten fortsatt är att deltagarna ska erbjudas aktiviteter utifrån individens behov. Regeringen avser att förstärka insatserna för ungdomar ytterligare (se avsnitt 4.6.1).

4.4.12 Insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga

Arbetsförmedlingen är sektorsansvarig myndighet för funktionshinderfrågor inom arbetsmarknadspolitiken. Arbetsförmedlingen ska särskilt

samverka med Försäkringskassan, Arbetsmiljöverket, Socialstyrelsen och kommuner och landsting i syfte att uppnå en effektivare användning av tillgängliga resurser inom rehabiliteringsområdet.

Enligt beräkningar från Statistiska centralbyrån (SCB) har ungefär 900 000 personer i åldern 16–64 år någon form av funktionsnedsättning. Enligt SCB gör drygt en halv miljon av ovanstående personer bedömningen att funktionsnedsättningen medför att deras arbetsförmåga är nedsatt. Rörelsehinder är den vanligaste funktionsnedsättningen bland dem som har nedsatt arbetsförmåga, därefter kommer psykisk funktionsnedsättning, annan funktionsnedsättning samt astma/allergi eller annan överkänslighet. Bland män med nedsatt arbetsförmåga är hjärt-/kärlsjukdom vanligare än bland kvinnor.

I slutet av 2009 hade drygt 150 000 av samtliga inskrivna hos Arbetsförmedlingen en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. I genomsnitt under 2009 hade cirka 82 000 personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga en anställning med lönebidrag, skyddat arbete hos offentlig arbetsgivare (OSA), skyddat arbete hos Samhall AB eller utvecklings- eller trygghetsanställning (se tabell 4.4).

Regeringen har vidtagit flera åtgärder under föregående mandatperiod för att få in fler personer med funktionsnedsättning på arbetsmarknaden. Bland annat har införandet av nystartsjobb bidragit till att etablera målgruppen på arbetsmarknaden. Av samtliga som hade ett nystartsjobb under 2009 hade drygt 23 procent eller 4 500 personer per månad en funktionsnedsättning.

De särskilda insatserna som Arbetsförmedlingen erbjuder personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga har förstärkts. Regeringen har vidare successivt ökat resurserna för lönebidrag och anställningar vid Samhall AB med sammanlagt 2 396 miljoner kronor för åren 2007–2010, vilket utgör en nivåhöjning av resurserna med 947 miljoner kronor från och med 2010. Därutöver har regeringen satsat ytterligare på lönebidrag samt trygghets- och utvecklingsanställningar med anledning av de förstärkta insatserna till personer vars dagar sjukförsäkringen har tagit slut. För 2010 har 503 miljoner kronor anvisats och i denna proposition föreslås ytterligare en höjning med

1 263 miljoner kronor 2011 samt en beräknad höjning med 1 528 miljoner kronor 2012.

Trots detta har antalet deltagare i de särskilda insatserna för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga minskat oavbrutet sedan mitten av 2008. Minskningen beror på ett långvarigt fallande antal personer med lönebidrag. Undantaget är antalet deltagare i trygghetsanställningar som ökat kontinuerligt. Under 2009 hade i genomsnitt 9 900 personer per månad en trygghetsanställning, vilket var en ökning med 3 900 personer jämfört med 2008.

Under 2009 deltog i genomsnitt 66 900 personer per månad i särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga, vilket var en minskning med 3 600 personer jämfört med 2008. Förändringen var särskilt stor för lönebidragsanställningarna, vilka minskade med drygt 6 500 personer eller 11 procent. En förklaring till minskningen kan vara att nystartsjobb ersatt anställningar med lönebidrag.

Ett förbättrat konjunkturläge under första halvåret 2010 har emellertid medfört att antalet anställda med lönebidrag nu ökar igen. Arbetsförmedlingen bedömer att myndighetens framtagande av en handlingsplan för arbetet med personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga i kombination med andra åtgärder kan förstärka denna positiva utveckling och leda till att fler erbjuds anställningar med lönebidrag eller andra insatser.

Genomgående präglas anställningar med stöd till personer med funktionsnedsättning som innebär nedsatt arbetsförmåga av en ojämn könsfördelning då cirka 60 procent är män och 40 procent kvinnor. Detta förklaras till en del av att männen utgör en större andel av de arbetslösa som har en funktionsnedsättning.

Under 2009 gick 2 270 personer från lönebidrag till arbete utan stöd, vilket motsvarar 4,5 procent av det genomsnittliga antalet anställda med lönebidrag. Det var en minskning med 819 personer jämfört med 2008. Kravet att andelen övergångar från lönebidrag till osubventionerat arbete ska öka jämfört med föregående år har därmed inte uppfyllts, vilket framför allt förklaras av det svåra arbetsmarknadsläget.

Tabell 4.4 Särskilda insatser för sökande med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga

Genomsnittligt antal anställda	2006	2007	2008	2009
Lönebidrag	59 958	59 525	57 125	50 580
OSA	5 124	4 944	4 735	4 449
Utvecklingsanställning	552	2 490	2 524	1 908
Trygghetsanställning	205	2 498	6 019	9 914
Samhall AB ¹	18 032	17 423	15 392	15 481
Totalt	83 871	86 880	85 795	82 332
Nyanställda				
Lönebidrag	20 071	21 001	19 858	16 537
OSA	1 824	2 263	1 918	1 716
Utvecklingsanställning	1 157	3 866	2 818	2 493
Trygghetsanställning	342	3 925	4 967	6 187
Samhall AB	2 946	1 452	1 833	1 939
Totalt	26 340	32 507	31 394	28 872

Källa: Arbetsförmedlingen och Samhall AB.

¹ Avser medelantal årsanställda med funktionsnedsättning. Ny princip för beräkning av antalet årsanställda fr.o.m. 2008.

Samhall AB

I slutet av 2009 var 19 140 personer med funktionsnedsättning anställda hos Samhall AB, vilket var något färre än 2008. Andelen kvinnor uppgick till 40 procent. Samhall AB har under 2009 uppfyllt sitt uppdrag enligt avtalet mellan staten och bolaget trots det svåra konjunkturläget. Antalet arbetade timmar uppgick till 24,6 miljoner (uppdrag 24,4 miljoner timmar), och andelen tillsvidareanställda som fått arbete hos andra arbetsgivare till 5,4 procent (uppdrag 5 procent). Antalet personer inskrivna hos Arbetsförmedlingen som var ombytessökande hos Samhall AB har ökat något under 2009 jämfört med de närmast föregående åren, liksom den andel som övergick till en osubventionerad anställning. Rekryteringen ur de prioriterade grupperna psykiskt funktionsnedsättning, utvecklingsstörning, neuropsykologisk funktionsnedsättning samt personer med mer än en funktionsnedsättning som tillsammans medför omfattande nedsättningar av arbetsförmågan uppgick till 42 procent (uppdrag 30 procent). Samhall AB har också uppfyllt målet att i möjligaste mån inte säga upp anställda med funktionsnedsättning på grund av arbetsbrist, då det inte förekom någon sådan uppsägning under 2009. Samhall AB har också ett uppdrag att anställa personer med 75 procents sjukersättning

som Arbetsförmedlingen inte hittar någon annan anställning åt inom sex månader. Samhall AB hade vid 2009 års utgång 198 anställda med 75 procent sjukersättning.

Den statliga merkostnadsersättningen till Samhall AB under 2009 ökade från 2008 med 185 miljoner kronor och uppgick till 4 405 miljoner kronor. Bolaget hade under 2009 ett negativt ekonomiskt resultat motsvarande 25 miljoner kronor vilket kan jämföras med ett överskott om 153 miljoner kronor under 2008. En översyn av merkostnadsersättningen har påbörjats i och med att företaget Ernst & Young haft i uppdrag att utreda och föreslå hur en modell för Samhall AB:s merkostnader ska kunna utformas. Ernst & Youngs bedömning är att förutsättningen för att kunna utforma en ändamålsenlig finansieringsmodell i hög utsträckning påverkas av kunskapen om graden av funktionsnedsättning hos de anställda vid Samhall AB. Graden av funktionsnedsättning påverkar inte bara personalkostnaderna för personer med funktionsnedsättning inom kärnuppdraget utan också kostnaderna för övrig personal och övriga verksamhetskostnader. Ernst & Youngs slutsats är att ett fullt ut ändamålsenligt finansieringssystem inte kan införas utan att ersättningen baseras på en bedömning av den enskildes arbetsförmåga och behovet av utvecklingsinsatser samt därutöver de merkostnader som följer av övriga delar av uppdraget till Samhall AB i form av geografisk spridning av verksamheten samt att uppsägningar av personal inte sker på grund av arbetsbrist. Förslaget från Ernst & Young innebär att merkostnadsersättningen bör delas upp i dessa tre delar i form av lönebidrag, anordnar- och utvecklingsbidrag samt ett strukturbidrag.

Andra insatser för personer med funktionsnedsättning

Som komplement eller alternativ till subventionering av själva anställningen har Arbetsförmedlingen möjlighet att främja sysselsättning för personer med funktionsnedsättning genom att ge stöd till arbetshjälpmiddel eller personligt biträde, särskilt introduktions- och uppföljningsstöd (SIUS) samt särskilt stöd till start av näringsverksamhet. Under 2009 fick sammanlagt drygt 14 800 personer stöd av dessa slag. Totalt omfattade SIUS 3 200 personer och totalt 520 personer fick särskilt stöd till start av näringsverksamhet.

För att arbetsgivare i större utsträckning ska anställa personer med stora stödbehov höjde regeringen fr.o.m. den 1 februari 2009 det högsta beloppet för stöd till arbetshjälpmedel till 100 000 kronor per år. Av samma anledning höjdes också stödet till personligt biträde till maximalt 60 000 kronor per år för anställda och 120 000 kronor per år för företagare. Stöd till personligt biträde omfattade 6 600 personer under 2009, vilket innebar en ökning med 1 034 personer jämfört med 2008. Under 2009 berördes sammanlagt 4 500 personer av stödet till arbetshjälpmedel, vilket var en ökning med 116 personer jämfört med 2008.

Analys och slutsats insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga

Arbetsförmedlingen har en viktig roll i arbetet med att ge personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga en möjlighet att få ett arbete med eller utan stöd. Omfattningen av de särskilda insatserna för dessa arbetssökande är en viktig indikation på prioriteringen av personer som står långt från arbetsmarknaden. Regeringen anser att det finns anledning för Arbetsförmedlingen att även fortsättningsvis prioritera arbetet med att få fler arbetsgivare att anställa arbetssökande med lönebidrag samt att fortsätta arbetet för att uppnå en jämnare könsfördelning avseende de särskilda insatserna för målgruppen. Regeringen aviserar bl.a. därför att förvaltningsanslaget ska förstärkas med 200 miljoner kronor under 2011 (se avsnitten 4.6.1 och 4.6.2).

4.4.13 Insatser för sjukskrivnas återgång till arbete

Arbetsförmedlingen har i uppdrag att bedriva arbetslivsinriktad rehabilitering i form av vägledande, utredande, rehabiliterande eller arbetsförberedande insatser. Målgruppen är arbetssökande som har nedsatt arbetsförmåga på grund av funktionsnedsättning eller ohälsa. Målsättningen är att den arbetssökande ska finna, få och behålla ett arbete. Arbetsförmedlingens samlade utbud av tjänster är tillgängligt för målgruppen. Av vikt är även att kunskap och kom-

petens hos kompletterande aktörer tas tillvara för denna målgrupp.

Arbetsförmedlingens uppdrag, att genom samverkan med Försäkringskassan underlätta övergången från ersättning via sjukförsäkringen till aktivt arbetssökande och nytt arbete, är en central del i den arbetslivsinriktade rehabilitering som Arbetsförmedlingen bedriver. Uppdraget har vuxit i omfattning som en konsekvens av reformerna inom sjukförsäkringen.

Arbetslivsintroduktion

Den 1 januari 2010 infördes ett nytt arbetsmarknadspolitiskt program, arbetslivsintroduktion, för att öka möjligheterna att få ett arbete för personer som har erhållit maximalt antal ersättningsdagar i sjukförsäkringen. Målet med arbetslivsintroduktionen, som ska vara individanpassad, är att den som har deltagit i programmet ska ha fått sitt behov av stöd för återgång till arbete utrett. När det är dags för deltagaren att lämna introduktionen ska han eller hon vara klar att gå vidare till annan arbetsrelaterad insats inom Arbetsförmedlingen, arbete eller utbildning.

Arbetslivsintroduktionen kan pågå som längst tre månader. Under denna tid får deltagaren aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning. En individuell handlingsplan tas fram som underlag för ett ställningstagande avseende vilka övriga arbetsmarknadspolitiska insatser som kan öka möjligheten till återgång i arbete efter avslutad introduktion. Deltagare i arbetslivsintroduktionen har möjlighet att direktkvalificera sig till jobb- och utvecklingsgarantin eller jobbgarantin för ungdomar, där ytterligare insatser är tillgängliga.

Enligt en återrapporering från Arbetsförmedlingen (dnr A2010/1960) gick de allra flesta av de omkring 14 000 personer som lämnade sjukförsäkringen vid årsskiftet 2009/10 över till arbetslivsintroduktionen. Under 2010 beräknas totalt omkring 43 000 personer uppnå tidsgränsen i sjukförsäkringen (se vidare utgiftsområde 10, avsnitt 3.4.4).

Fram till och med första halvåret 2010 har cirka 23 000 personer, varav cirka 70 procent kvinnor och 30 procent män, börjat i arbetslivsintroduktionen, och i slutet av juni 2010 deltog drygt 6 000 personer i programmet. Deltagarna har varit sjukfrånvarande under två och ett halvt år eller mer. Andelen med olika grad av funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsför-

måga uppgick till 41 procent. Av samtliga deltagare uppgick andelen med psykiska diagnoser till 43 procent. Knappt hälften hade gymnasieutbildning och cirka 10 procent hade inte fullföljt grundskolan. Mer än hälften var 45 år eller äldre. Cirka 80 procent var födda i Sverige. Deltagarna i arbetslivsintroduktionen utgörs därmed av personer som har skiftande behov av insatser och olika förutsättningar att ta del av aktiviteter som Arbetsförmedlingen kan erbjuda. Insatserna för målgruppen har därför handlat om att ge varje deltagare adekvat stöd i syfte att personen på sikt ska kunna få ett arbete.

Av dem som gick över till arbetslivsintroduktionen vid årsskiftet 2009/10 har cirka 60 procent gått vidare till arbete eller försöker hitta en väg tillbaka till arbetslivet genom Arbetsförmedlingens insatser. Majoriteten av dem som lämnade programmet för andra insatser inom Arbetsförmedlingen har gått vidare till arbetslivsintroduktion, rehabilitering och fördjupad kartläggning och vägledning. Av dem som lämnade arbetslivsintroduktionen för arbete har merparten fått anställning med lönebidrag eller nystartsjobb.

Handlingsplanssamverkan

Den nationella handlingsplan som Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan sedan 2003 har haft i uppdrag av regeringen att upprätta årligen innebär att myndigheterna i samråd ska underlätta övergången från ersättning via sjukförsäkringen till aktivt arbetssökande och nytt arbete. Ersättningen till individen är i huvudsak rehabiliteringspenning eller sjuk- och aktivitetsersättning. Insatserna kan pågå som längst ett år. Särskilt prioriterade grupper har under 2009 och 2010 varit dels ungdomar med sjukpenning eller aktivitetsersättning, dels personer vars sjukpenning eller sjukersättning kommer att upphöra.

Under 2009 deltog drygt 16 000 personer i insatser enligt handlingsplanen, varav nästan dubbelt så många kvinnor som män. Det totala antalet som påbörjade en insats var högre än myndigheternas volymmål om 15 000 deltagare och 38 procent högre än 2008. Efter avslutad insats fick omkring 35 procent av deltagarna antingen arbete eller gick vidare till utbildning. Arbetsförmedlingen och Försäkringskassans nationella mål var 40 procent. Genomsnittstiden från inskrivning till arbete eller utbildning uppgick 2009 till 266 dagar, vilket var en ökning

med åtta dagar jämfört med 2008 och högre än myndigheternas mål om 200 dagar. Att målen inte har uppnåtts kan sannolikt förklaras av den svaga arbetskraftsefterfrågan.

Inflödet av nya deltagare under första halvåret 2010 minskade med cirka 25 procent jämfört med samma period föregående år. Andelen som fått arbete eller utbildning var också lägre (27 procent jämfört med 36 procent). Våren 2010 uppgick genomsnittstiden i handlingsplanssamverkan till 279 dagar, vilket kan jämföras med myndigheternas mål om 230 dagar. Enligt Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan beror det minskade inflödet och det försämrade resultatet i huvudsak på att myndigheterna har prioriterat införandet av det nya programmet arbetslivsintroduktion som infördes den 1 januari 2010 för personer som uppnår maximal tid inom sjukförsäkringen.

Arbetsförmedlingens kostnader för handlingsplanssamverkan var 438 miljoner kronor 2009. Kostnaderna belastar det under utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp uppförda anslaget 1:1 *Sjukpenning och rehabilitering m.m.* För 2010 avsattes totalt 460 miljoner kronor för samverkan. Första halvåret 2010 uppgick Arbetsförmedlingens kostnader till 249 miljoner kronor, varav 134 miljoner i förvaltningskostnader som finansierats via sjukpenningens anslag medan 115 miljoner belastat Arbetsförmedlingens ordinarie anslag.

Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) konstaterar i sin rapport Samverkan inom socialförsäkringen (2010:2) att utvärdering av verksamheten saknas. Verksamheten karaktäriseras, enligt ISF, av att individen medverkar, målgruppen och målet är tydligt definierade, arbetsmetoden är strukturerad och formaliserad genom rutiner och förankringen i de samverkande organisationerna är god, vilket är goda förutsättningar för en framgångsrik verksamhet (se vidare utgiftsområde 10, avsnitt 3.4.4).

Insatser från Arbetsförmedlingen kopplade till tidsgränserna i den s.k. rehabiliteringskedjan

En viktig punkt i den nya rehabiliteringskedjan är att sjukskrivna ska kunna erbjudas kontakt med Arbetsförmedlingen i ett tidigt skede av sin sjukskrivning. Fr.o.m. dag 91 t.o.m. dag 180 med sjukpenning kan den försäkrade, om det finns risk för att han eller hon inte kommer att kunna

återgå till något arbete hos sin arbetsgivare, söka nytt arbete med stöd från Arbetsförmedlingen samtidigt som han eller hon har kvar sin anställning och får sjukpenning. Under dessa tre månader kan den sjukskrivne undersöka möjligheterna att byta arbetsgivare och även med hjälp av rätten till tjänstledighet för att pröva annat arbete prova om ett arbetsbyte kan vara av värde. För dessa personer har myndigheterna skapat en rutin där de sjukskrivna erbjuds en kontakt med Arbetsförmedlingen genom ett kontaktmöte. Enligt uppgift från myndigheterna har dock denna möjlighet utnyttjats i begränsad omfattning.

De personer som efter 180 dagars sjukskrivning bedöms ha en arbetsförmåga på arbetsmarknaden ska erbjudas ett överlämningsmöte mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen, där personens behov av stöd och insatser från Arbetsförmedlingen klarläggs.

Alternativa insatser för långtidssjukskrivna

Under 2008 och 2009 bedrev Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan på uppdrag av regeringen (dnr S2008/702) en försöksverksamhet för att pröva alternativa insatser för långtidssjukskrivna. Syftet med försöksverksamheten var att pröva om kompletterande aktörer, som erhåller ersättning utifrån prestation och resultat, snabbare och effektivare kan ge långtidssjukskrivna stöd för att återfå arbetsförmågan och få ett reguljärt arbete.

Arbetsförmedlingen redovisar (dnr A2010/656) att närmare 1 600 långtidssjukskrivna fick insatser hos en kompletterande aktör inom ramen för denna försöksverksamhet, varav drygt 200 hos en aktör inom den sociala ekonomin.

Arbetsförmedlingen har uppdragit åt Malmö högskola att genomföra två processutvärderingar av försöket. Enligt studierna uppger deltagare i privat verksamhet att de har deltagit i fler olika slags aktiviteter än deltagare i offentlig eller social verksamhet. Däremot upplever deltagare i offentligt verksamhet fler positiva effekter av de insatser som erbjudits. Försöksverksamheten utvärderas av Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU) och resultaten beräknas vara färdiga 2011.

Ett annat regeringsuppdrag (S2006/9394) handlar om upphandling av rehabilitering och andra typer av stödtjänster för personer med ned-

satt arbetsförmåga på grund av psykisk funktionsnedsättning som uppbär ersättning från Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen eller kommunen och som bedöms vara i behov av arbetslivsriktad rehabilitering. Möjligheter till stöd och sysselsättning inom den sociala ekonomin ska särskilt tas tillvara. Verksamheten skulle omfatta minst 750 personer under 2009. Verksamheten finansierades genom medel som tilldelats Socialstyrelsen, som för detta ändamål fick disponera högst 50 miljoner kronor av de medel som för 2009 avsattes inom ramen för utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, anslaget 1:8 *Bidrag till psykiatri*. Arbetsförmedlingen tecknade först i början av juni 2009 avtal med samtliga anbudsgivare som uppfyllde kraven i förfrågningsunderlaget (se utgiftsområde 9, avsnitt 3.6.5).

Finansiell samordning genom samordningsförbund

Sedan den 1 januari 2004 är det möjligt för Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, kommuner och landsting att genom samordningsförbund bedriva finansiell samordning inom rehabiliteringsområdet. Målgruppen utgörs av individer som är i behov av samordnade rehabiliteringsinsatser för att uppnå eller förbättra sin förmåga att förvärvsarbeta. Arbetsförmedlingens bidrag till samordningsförbunden finansieras via sjukförsäkringen (se vidare utgiftsområde 10, avsnitt 3.4.4).

Antalet samordningsförbund har ökat från 72 stycken 2008 till 83 stycken vid utgången av 2009. Under 2009 omfattades cirka 50 000 individer av aktiviteter finansierade av samordningsförbund. Knappt hälften av förbundens verksamheter vänder sig till målgruppen arbetslösa, sjukskrivna och personer som uppbär försörjningsstöd. Övriga verksamheter vänder sig till mer specifika målgrupper, t.ex. individer med psykisk ohälsa, individer med komplext och långvarigt utanförskap, individer som riskerar långvarigt utanförskap samt individer med begränsade kunskaper i svenska eller som har andra problem.

Analys och slutsats insatser för sjukskrivnas återgång till arbete

De nya reglerna för sjukförsäkringen ställer krav på tidiga och aktiva insatser samt en väl fungerande samverkan mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen. Samverkan har utvecklats kontinuerligt med utgångspunkt i de olika samverkansuppdrag myndigheterna har haft. Vidare har rutiner fastställts för att underlätta övergången från sjukdom till arbete eller utbildning.

I samband med att Arbetsförmedlingen fick uppdraget att anordna arbetslivsintroduktionen har ytterligare rutiner för samverkan mellan myndigheterna utarbetats för rehabiliteringskedjans samtliga tidsgränser. Myndigheterna har samverkat för att säkerställa en väl fungerande övergång till insatser i Arbetsförmedlingens regi vilken på sikt bedöms kunna leda till att fler kan återgå till ett arbete. Det är ännu för tidigt att dra några långtgående eller generella slutsatser om hur programmet fungerar. Det har bland deltagarna funnits personer med arbetsförmåga, som relativt snabbt efter arbetslivsintroduktion kunnat börja arbeta, vilket är mycket positivt. För andra deltagare har inriktningen varit att förbereda för fortsatt deltagande i andra insatser och program hos Arbetsförmedlingen. Regeringen gör bedömningen att Arbetsförmedlingen har skapat den beredskap som krävs för att med utökade resurser ge efterfrågad service. Regeringen avser att noga följa utvecklingen av arbetslivsintroduktionen.

Regeringen bedömer att de delar av samverkan mellan Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan som behöver vidareutvecklas är arbetsformer för att fler sjukskrivna ska ges en utökad möjlighet att pröva på ett nytt arbete i enlighet med prövningen av arbetsförmågan i rehabiliteringskedjan. Även formerna för det gemensamma arbetet med unga med funktionshinder bör vidareutvecklas (se vidare avsnitt 4.6.5).

4.4.14 Insatser för ökad integration

Situationen på arbetsmarknaden

Utrikes respektive inrikes föddas arbetskraftsdeltagande, sysselsättning och arbetslöshet uppvisar stora skillnader till de förstnämndas nack-

del. En beskrivning av utrikes föddas situation på arbetsmarknaden återfinns i avsnitt 3.4 Utvecklingen på arbetsmarknaden. En fördjupad analys presenterades också för riksdagen i juni 2010 i samband med uppföljningen av regeringens strategi för integration, Egenmakt mot utanförskap – redovisning av regeringens strategi för integration (rskr. 2009/10:233).

Den låga sysselsättningen bland utrikes födda innebär att det finns en stor arbetskraftspotential i denna grupp som skulle kunna ge ett avsevärt tillskott till den samlade sysselsättningen. Det råder stor enighet bland forskare och praktiker om vikten av tidiga insatser för nyanlända i syfte att förkorta arbetslöshetstiderna. Detta är också en av utgångspunkterna för den reform för vissa nyanlända invandrades arbetsmarknadsetablering, som träder i kraft den 1 december 2010 (prop. 2009/10:60). I och med reformen utökas Arbetsförmedlingens ansvar för denna målgrupp. För ytterligare information om reformen i dess helhet, se avsnitt 3.6 under utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet.

Arbetsförmedlingens uppdrag

Arbetsförmedlingen ska prioritera arbetssökande som befinner sig långt från arbetsmarknaden. Detta gäller många utrikes födda, som 2009 utgjorde 31 procent av samtliga arbetslösa registrerade hos Arbetsförmedlingen. De utrikes födda uppgick, som andel av befolkningen 15–74 år, under samma period till 16 procent och som andel av arbetskraften till 15 procent.

Arbetsförmedlingen har också enligt sin instruktion ett särskilt ansvar för att nyanlända invandrare erbjuds insatser som främjar en snabb och effektiv etablering på arbetsmarknaden. Myndigheten ska inom ramen för detta ansvar vara samordnande, stödjande och pådrivande i förhållande till övriga berörda parter.

Arbetsförmedlingens arbete med utrikes födda

Arbetsförmedlingens arbete med att ge stöd till utrikes födda har under 2009 och 2010 fokuserat dels på insatser för nyanlända och förberedelser inför den kommande reformen, dels på att ge övriga utrikes födda service inom ramen för de generella programmen utifrån varje individs behov och situation på arbetsmarknaden. De utri-

kes födda är överrepresenterade i förberedande utbildning och arbetspraktik medan de i liten utsträckning tar del av jobbgarantin för ungdomar samt arbetslivsinriktad rehabilitering och insatser för personer med en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga.

Nyanlända invandrare, som enligt Arbetsförmedlingens definition omfattar invandrare upp till tre år efter beviljat uppehållstillstånd, skrivs i allt högre utsträckning in hos Arbetsförmedlingen. Av Arbetsförmedlingens åiterrapportering (dnr A2010/2043) framgår att i genomsnitt 28 000 nyanlända per månad tog del av Arbetsförmedlingens service under det första halvåret 2010. Enligt Arbetsförmedlingen är emellertid en stor andel av de nyanlända inte inskrivna. I juni 2010 var nära 48 000 nyanlända folkbokförda i en kommun men inte inskrivna hos Arbetsförmedlingen. Orsakerna kan vara såväl positiva (arbete, utbildning) som negativa. Av de inskrivna var 58 procent män, 42 procent kvinnor och 80 procent under 40 år. Knappt 20 procent var registrerade i sökandekategori 14, vilket innebär att de inte bedömts kunna söka eller tillträda ett arbete för närvarande. För övriga inskrivna arbetssökande uppgick motsvarande andel i sökandekategori 14 till knappt 7 procent. Andelen nyanlända i denna sökandekategori har under det senaste året minskat från cirka 30 till 18 procent efter att rutiner och riktlinjer på Arbetsförmedlingen ändrats och förtydligats. Endast en dryg halv procent av alla inskrivna nyanlända invandrare har utretts och fått fastställt en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Motsvarande andel för samtliga utrikes födda var nära 18 procent och för inrikes födda 24 procent.

Arbetspraktik i form av prova-på-plats och förberedande utbildning är de programformer som är vanligast även för nyanlända. En uppföljning (dnr A2010/2043) av resultaten för nyanlända 90 dagar efter avslutat program visar på goda resultat jämfört med såväl samtliga utrikes som inrikes födda.

Inför kommande reform

Av Arbetsförmedlingens rapport (dnr A2010/2042) om förberedelsearbetet inför reformen avseende vissa nyanländas arbetsmarknadsetablering framgår att arbetet är inne i ett mycket aktivt skede. Försöksverksamheten med

etableringssamtal (dnr A2008/3473), som startade under 2009 i Göteborg, Skellefteå och Karlskrona, har under 2010 utvidgats till att omfatta hela landet och har fungerat som en viktig förberedelse inför den kommande reformen för nyanlända invandrades arbetsmarknadsetablering. Syftet med samtalen är att de ska utmytna i en etableringsplan för den nyanländes inträde på arbetsmarknaden, boende samt deltagande i utbildningar eller andra insatser som kan stödja etableringen på arbetsmarknaden. Av Arbetsförmedlingens rapport (dnr A2010/2044) framgår att den utvidgade verksamheten finns på de 29 orter där Migrationsverket också har en mottagningsenhet. Under tiden den 1 mars 2009–30 juni 2010 har 1 250 personer deltagit i försöksverksamheten. Några av de slutsatser som förs fram i rapporten är att arbetslinjen har fått fotfäste i samarbetet med Migrationsverket, att andelen nyanlända med svag skolunderbyggnad och begränsad arbetslivserfarenhet ökat påtagligt, att kravet på snabb bosättningsprocess kan komma i konflikt med den tid som behövs för att korrekt kunna bedöma yrkesinriktning som grund för bosättning samt, avslutningsvis, att det tar tid att få ett personnummer, vilket kan vålla problem.

Instegsjobb

Instegsjobben är en typ av särskilt anställningsstöd som vänder sig till nyanlända invandrare. Instegsjobben har i genomsnitt omfattat 2 400 personer per månad under 2009. Utvecklingen under första halvåret 2010 visar att antalet ökat marginellt till 2 600 personer. Andelen kvinnor ökade svagt under 2009 och har fortsatt att öka under första halvåret 2010. Av dem som lämnade ett instegsjobb under 2009 hade drygt hälften (54 procent) arbete med eller utan stöd 90 dagar efter avslutat instegsjobb. Av dessa gick knappt 60 procent vidare till nystartsjobb. Detta resultat indikerar att instegsjobben för många fungerat som en brygga till arbete. Av Arbetsförmedlingens åiterrapportering (dnr A2010/2043) framgår vidare att hotell- och restaurangverksamhet är den dominerande branschen för såväl män som kvinnor. Andelen i arbete 90 dagar efter avslutat instegsjobb har ökat ytterligare under första halvåret 2010.

Kompletterande aktörer

Arbetsförmedlingen upphandlar sedan januari 2009 tjänster för nyanlända invandrare från kompletterande aktörer. En nyanländ invandrare kan under maximalt sex månader på detta sätt få stöd för att hitta ett jobb eller påbörja en utbildning. Insatserna sker parallellt med kommunernas introduktionsinsatser och kommunerna svarar för individens försörjning. Under 2009 tog 3 300 nyanlända invandrare del av dessa tjänster. Enligt en utvärdering som Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU) genomfört (rapport 2009:23), framgår att de kompletterande aktörerna lyckades något bättre än Arbetsförmedlingen med att förmedla jobb till utrikes födda. Arbetsförmedlingens resultatuppföljning (dnr A2010/2046) för perioden oktober 2009–mars 2010 visar att 17 procent av deltagarna hade arbete 90 dagar efter avslutad aktivitet, varav flertalet hade ett arbete med stöd.

Analys och slutsats insatser för ökad integration

Insatser för nyanlända invandrare har haft en fortsatt framskjuten roll i Arbetsförmedlingens arbete med att öka sysselsättningen och minska arbetslösheten bland utrikes födda. Förberedelser inför den kommande reformen för vissa nyanlända invandrades arbetsmarknadsetablering pågår, bl.a. inom ramen för försöksverksamheten med etableringssamtal.

En viktig komponent i den kommande reformen är den förbättrade kartläggningen av de nyanländas utbildningsbakgrund, arbetslivserfarenhet och behov av insatser. Denna kartläggning, som ska ske tidigt efter ankomsten till Sverige, bör enligt regeringens bedömning bidra till att det i framtiden blir möjligt att ge ett förbättrat individualiserat stöd till utrikes födda arbetssökande.

Resultaten av instegsjobben är positiva och nystartsjobben har kommit att spela en allt större roll för fortsatt arbete efter avslutat instegsjobb. Fortsatta ansträngningar är dock viktiga för att öka antalet instegsjobb och för att få spridning över branscher.

Regeringen bedömer att det tydligare fokus på tidiga insatser för nyanlända som varit Arbetsförmedlingens uppdrag under de senaste åren bör ge goda förutsättningar för ett effektivt införande av det nya systemet för vissa nyan-

lända invandrare, som träder i kraft den 1 december 2010.

4.4.15 Flyttningsbidrag

Flyttningsbidrag lämnas för flyttningar som sker av arbetsmarknadspolitiska skäl. Under 2009 utgjorde kostnaden för flyttningsbidragen knappt 1,5 procent av Arbetsförmedlingens totala kostnader för program och insatser. Bortsett från sökanderesor har kostnaderna för alla former av flyttningsbidrag sjunkit sedan 2008.

Av dem som beviljats flyttningsstöd i form av bohagstransport, dagpendling eller veckopendling under 2009, hade 82, 80 respektive 77 procent ett arbete den sista december 2009. För dem som beviljats flyttningsbidrag i form av sökanderesa var motsvarande siffra 49 procent.

Analys och slutsats flyttningsbidrag

Under 2009 tillsatte regeringen en utredning för översyn av flyttningsbidragen. Betänkandet, Flyttningsbidrag och unionsrätten (SOU 2010:26), överlämnades till regeringen den 31 mars 2010 och bereds för närvarande i Regeringskansliet.

4.4.16 Europeiska socialfonden

Det nationella strukturfondsprogrammet för regional konkurrenskraft och sysselsättning 2007–2013, som omfattas av Europeiska socialfonden, ska bidra till att uppnå EU:s integrerade riktlinjer för tillväxt och sysselsättning. Det övergripande målet för programmet är ökad tillväxt genom god kompetensförsörjning och ett ökat arbetsutbud. Programmet är indelat i de prioriterade områdena Kompetensförsörjning och Ökat arbetskraftsutbud, vilka omfattar 30 respektive 70 procent av programmedlen. Insatserna inom programmet ska bidra till kompetensutveckling som underlättar för sysselsatta att utvecklas i takt med arbetslivets krav och till att personer som står långt från arbetsmarknaden utvecklas och får arbete. Vidare ska insatserna bidra till likabehandling i arbetslivet, liksom till att underlätta för unga och personer med utländsk bakgrund att etablera sig i arbetslivet. Insatserna ska även bidra till att underlätta en återgång i arbete för personer som är eller har varit långtids-

sjukskrivna. Proqrambidraget från Europeiska socialfonden, inklusive s.k. tekniskt stöd, uppgår till cirka 6 224 miljoner kronor för programperioden 2007–2013. Nationell medfinansiering med motsvarande belopp tillkommer.

Från och med våren 2008, då Svenska ESF-rådet fattade de första projektbesluten, t.o.m. den 30 juni 2010 har 950 projekt som avser kompetensutveckling av sysselsatta beviljats medel. Det planerade antalet deltagare i dessa projekt uppgår till 188 000, varav 47 procent kvinnor och 53 procent män. Totalt 65 000 personer fördelade på 12 000 arbetsställen rapporteras dittills ha påbörjat deltagande i projekten. Under samma period har närmare 600 projekt som i första hand riktar sig till personer som står långt från arbetsmarknaden beviljats medel. Det planerade antalet deltagare i dessa projekt uppgår till 71 000, och könsfördelningen är jämn. Antalet personer som påbörjat deltagande t.o.m. den 30 juni 2010 uppgår till 28 000.

Det nationella strukturfondsprogrammet lägger stor vikt vid löpande uppföljningar och oberoende utvärderingar, bl.a. för att främja lärande. Regeringen har i budgetpropositionen för 2010 närmare redogjort för två utvärderingsrapporter av Sweco Eurofutures som har i uppdrag att utvärdera genomförandet av det nationella strukturfondsprogrammet och de regionala strukturfondsprogrammen. De sistnämnda programmen omfattas av Europeiska regionala utvecklingsfonden och redovisas inom utgiftsområde 19 Regional tillväxt. I den första utvärderingsrapporten drogs bl.a. slutsatsen att Svenska ESF-rådet och strukturfondspartnerskapen, vilka ska avge bindande yttranden om vilka projekt som ska prioriteras, måste tydliggöra sin rollfördelning för att därigenom sätta kunden och uppgiften i fokus. I den andra rapporten konstaterades bl.a. att det nationella strukturfondsprogrammet i allt väsentligt föreföll fungera även i den förändrade konjunkturen samt att beredningen och prioriteringen av projekt tenderade att fungera allt bättre. Utvärderaren ansåg emellertid också att det fanns betydande brister i målformuleringarna och urvalskriterierna i programmet.

I en tredje utvärderingsrapport, Bättre kvalitet i projekt och program!, från oktober 2009 har Sweco Eurofutures fokuserat på programmets övergripande kvalitetssystem, särskilt vad gäller urvalskriterierna. Utvärderaren anser bl.a. att väl fungerande urvalssystem är avgörande för för-

mågan att nå programmålen och står i stora drag fast vid de tidigare slutsatserna om brister i dessa system. Bristerna visar i sin tur på brister i det s.k. lärsystemet i programmet, även om vissa åtgärder har initierats av Svenska ESF-rådet. Vidare redovisas behov av en tätare dialog mellan aktörerna i genomförandeorganisationen, som utgörs av Svenska ESF-rådet, strukturfondspartnerskapen och övervakningskommittén, för en gemensam värdegrund i kvalitetsarbetet.

I en fjärde utvärderingsrapport, Att lära för effektivt genomförande och långsiktig påverkan, från april 2010, har Sweco Eurofutures fokuserat på lärsystemen och konstaterar där att lärandet som utvecklingsinstrument spelar en stor roll i det nationella strukturfondsprogrammet. Svenska ESF-rådet har enligt utvärderaren investerat i en sofistikerad organisation för att sprida erfarenheter. Denna omfattar bl.a. s.k. processtöd som ska överföra kunskap till projektanordnare för att på så sätt skapa bättre projekt och s.k. temagrupper som ska identifiera och sprida kunskaper till en vidare krets av intressenter. Analysen visar dock att det finns kunskapsbrister och att det saknas viktiga verktyg för att aggregera kunskap om resultat och effekter. En av flera rekommendationer från utvärderaren är att övervakningskommittén för programmet ska initiera en diskussion om hur lärandet bör gå till liksom uppmana Svenska ESF-rådet att se över sin organisation i detta avseende.

Utvärderingen av det nationella strukturfondsprogrammet kommer under de närmaste åren i första hand att inriktas på resultaten och mervärdet av programmet. Resultat av utvärderingar på projektnivån börjar nu dessutom komma in.

Analys och slutsats Europeiska socialfonden

Regeringen bedömer att det nationella strukturfondsprogrammet för regional konkurrenskraft och sysselsättning 2007–2013 på ett värdefullt sätt kompletterar ordinarie arbetsmarknadspolitiska insatser och att Europeiska socialfonden är ett viktigt instrument i EU:s ekonomiska återhämtningsplan. I det nationella strukturfondsprogrammet har efterfrågan i form av projektansökningar allmänt sett varit stor sedan 2009, inte minst till följd av den finansiella krisen. Insatserna har bl.a. kunnat inriktas på kompetensutveckling av sysselsatta i företag där stora

varsel om uppsägningar har lagts. Regeringen anser att dessa insatser i stor utsträckning kunnat möta väsentliga behov.

Den oberoende utvärderingen av det nationella strukturfondsprogrammet har hittills främst inriktats på genomförandeorganisationen och strukturerna för lärandet. Regeringen konstaterar att Svenska ESF-rådet har vidtagit vissa åtgärder, bl.a. vad avser urvalskriterierna, med anledning av utvärderingsrapporterna. Samtidigt utgör rapporterna grund för ett fortsatt utvecklingsarbete.

4.4.17 Europeiska fonden för justering av globaliseringseffekter

Europeiska globaliseringsfonden (EGF) inrättades i början av 2007 och syftar till att ge stöd för omställning till arbetstagare i EU:s medlemsstater som blivit arbetslösa till följd av strukturförändringar i världshandeln. En rad kriterier måste uppfyllas för att det ska vara möjligt att få stöd från fonden, bl.a. att minst 500 arbetstagare har blivit uppsagda.

Sverige lämnade en ansökan till EGF i juni 2009 och har beviljats medel för att kunna erbjuda åtgärder för cirka 1 500 av dem som blivit uppsagda från Volvo Cars AB och dess underleverantörer och som är inskrivna som arbetslösa hos Arbetsförmedlingen.

Kostnaderna i ansökan uppgick till cirka 15,1 miljoner euro. Bidraget som Sverige har beviljats från EU uppgår till 65 procent av det ansökta beloppet. Resterande del utgörs av nationell medfinansiering. Medlen ska användas för vägledning, förberedande utbildning, utbildning vid start av egen näringsverksamhet, entreprenörskap samt individuell yrkeskompetens för kompetens- och generationsväxling. Merparten av åtgärderna kommer emellertid att avse utbildning motsvarande yrkesinriktad kommunal vuxenutbildning. Regeringen har uppdragit åt Arbetsförmedlingen och Statens skolverk att genomföra de sistnämnda åtgärderna. Svenska ESF-rådet ansvarar för förvaltningen och den finansiella kontrollen av medlen från EGF.

I maj 2010 anordnades en konferens i Göteborg för att sprida kunskap om EGF och det svenska projektet med företrädare för Regeringskansliet, EU-kommissionen, berörda myndigheter, regionen, företagen, arbetsmarknadens parter.

Analys och slutsats Europeiska globaliseringsfonden

Regeringen har i juni 2010 gett Arbetsförmedlingen i uppdrag att upphandla en utvärdering av de insatser för uppsagda från bl.a. Volvo Cars AB som delfinansieras med medel från EGF. Det är ännu för tidigt att dra några slutsatser av projektet.

4.5 Revisionens iakttagelser

För myndigheterna inom området Arbetsmarknad har Riksrevisionen lämnat revisionsberättelser utan invändning, vilket innebär att årsredovisningarna för 2009 i allt väsentligt bedömts vara rättvisande. Inom området Arbetsmarknad har Riksrevisionen även genomfört ett antal granskningar som här redovisas i kronologisk ordning.

Sänkta socialavgifter – för vem och till vilket pris? (RiR 2008:16)

Riksrevisionen har granskat om nedsättning av socialavgifter är en kostnadseffektiv åtgärd och om åtgärden leder till högre sysselsättning vilket regeringen kommenterat i föregående års budgetproposition under utgiftsområdet samt utgiftsområdena 19 Regional tillväxt och 24 Näringsliv. Den del av granskningen som gäller nedsättning för personer som fyllt 18 men inte 25 år berör utgiftsområdet och där föreslår Riksrevisionen att regeringen skyndsamt bör utvärdera nedsättningen. Regeringen konstaterade i budgetpropositionen för 2010 att den nuvarande nivån på nedsättningen av socialavgifter för ungdomar inte har varit i kraft tillräckligt lång tid för att kunna utvärderas på ett meningsfullt sätt. Vidare angav regeringen att den ännu inte tagit ställning till om det bör göras en speciell utvärdering av nedsättningen av socialavgifter för ungdomar, och i så fall när och hur denna utvärdering bör ske. Regeringen har noterat att det har initierats externa utvärderingar av ungdomsnedsättningen och avser att följa resultaten av detta arbete. Regeringen har inte tagit ställning till om regeringen därutöver ska initiera en utvärdering.

Utanförskap och sysselsättningspolitik – regeringens redovisning (RiR 2008:26)

Riksrevisionen granskade 2008 dels om regeringen har definierat och redovisat begreppet utanförskap på arbetsmarknaden på ett sådant sätt att det kan följas upp och användas som ett mål för sysselsättningspolitiken, dels om regeringen redovisar sysselsättningspolitikens effekter på arbetskraftsutbud och sysselsättning på ett tydligt sätt.

Regeringen redovisade i budgetpropositionen för 2010 hur Riksrevisionens rekommendationer har beaktats. När det gäller rekommendationen att förbättra redovisningen av sysselsättningspolitikens effekter ytterligare och att kostnadsbedömningarna av sysselsättningspolitiska reformer bör kompletteras med klara siffersatta angivelser av hur de förväntade beteendeförändringarna påverkar kostnaderna, ansåg regeringen att rekommendationen inte kunde beaktas, då de dynamiska skattningarna uppvisar stor osäkerhet. Samtidigt uppgav regeringen att man eftersträvar att kunna redovisa beräkningarna i enlighet med Riksrevisionens rekommendation.

Regeringen redovisar i Beräkningskonventionerna för 2011 principerna för hur den så kallade självfinansieringsgraden beräknas för reformer som påverkar arbetsutbudet. Inom Finansdepartementet pågår ett arbete med att ta fram konventioner för beräkning av självfinansieringsgraden även för andra typer av reformer. Det är ofta ett komplicerat arbete och i många fall är det omöjligt att ange ens ungefärliga siffror för hur beteendeförändringar till följd av olika reformer påverkar kostnaderna för olika reformer. Regeringen kan därför endast redovisa beräkningar i enlighet med Riksrevisionens rekommendationer i vissa fall. Mot bakgrund av det ovanstående anser regeringen att rekommendationen i granskningen är beaktad.

Omställningskraven i arbetslöshetsförsäkringen (RiR 2009:13)

Riksrevisionen har granskat om kraven i arbetslöshetsförsäkringen på att byta arbetsuppgifter och arbetsort efterlevs och funnit att sådana krav enbart ställs i begränsad utsträckning och att regeringens intention att arbetslöshetsförsäkringen ska vara en omställningsförsäkring därmed inte efterlevs. Riksrevisionen rekommende-

rar Arbetsförmedlingen att utveckla handlingsplanerna samt överväga vilka ytterligare åtgärder som kan behövas för att minska utrymmet för olika tolkningar av regelverket. Vidare rekommenderar Riksrevisionen Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF) att se över föreskriften om lämpligt arbete. Regeringen rekommenderas att göra en fördjupad uppföljning för att bedöma om ytterligare åtgärder behöver vidtas för att säkerställa arbetssökandes yrkesmässiga och geografisk rörlighet. Mot bakgrund av bl.a. Riksrevisionens granskning fick Arbetsförmedlingen i uppdrag att redovisa vilka insatser myndigheten har genomfört och planerar att genomföra för att förbättra arbetet med att säkerställa att arbetslöshetsförsäkringen fungerar som en omställningsförsäkring (se även avsnitt 4.4.3). Redovisningen lämnades till regeringen den 2 augusti 2010 (dnr A2010/2046). Redovisningen visar att Arbetsförmedlingen har intensifierat arbetet med kontrollfunktionen i arbetslöshetsförsäkringen på flera nivåer i organisationen, t.ex. genom lokala handlingsplaner på varje kontor, stickprovsundersökningar för att kontrollera underrättelser samt utarbetande av stödmaterial för chefer. Arbetsförmedlingen har även under 2010 introducerat kvalitetssäkrade metoder för inskrivning och introduktion och uppföljning av sökt arbete som både syftar till att förtydliga den sökandes ansvar och till att underlätta arbetsförmedlarens ställningstaganden. Arbetsförmedlingen har också utfärdat nya riktlinjer samt infört handläggarstöd för anvisning till lämpligt arbete eller program. I samråd med IAF pågår ett arbete med att utveckla indikatorer för att kunna följa utvecklingen av kontrollfunktionen samt för att kunna se resultat av genomförda åtgärder. Som ett led i detta arbete har IAF också inlett en översyn av föreskriften om lämpligt arbete. Regeringen anser att detta utvecklingsarbete har skapat bättre förutsättningar för arbetet med att säkerställa att arbetslöshetsförsäkringen fungerar som en omställningsförsäkring. Regeringen anser att arbetet med kontrollfunktionen fortsatt bör prioriteras och kommer noggrant att följa hur arbetet på myndigheterna fortskrider. Regeringen anser därmed att Riksrevisionens rekommendationer är beaktade.

Jobb- och utvecklingsgarantin – en garanti för jobb? (RiR 2009:22)

Riksrevisionen har granskat styrningen och hanteringen av jobb- och utvecklingsgarantin samt om och hur garantin har följts upp av regeringen och Arbetsförmedlingen.

Riksrevisionen drar slutsatsen att garantin inte är anpassad för stora volymer och att lågkonjunkturen kan påverka garantins effektivitet negativt. Granskningen pekar exempelvis på att antalet deltagare per handläggare är högre i jobb- och utvecklingsgarantin än i den tidigare aktivitetsgarantin och rekommenderar regeringen att lämna riktlinjer till Arbetsförmedlingen om deltagarantalet per handläggare. Mot bakgrund av lågkonjunkturen och de ökande volymerna i garantin tillfördes Arbetsförmedlingens förvaltningsanslag 600 miljoner kronor för 2010, bl.a. i syfte att bibehålla kvalitén i garantin. Regeringen har överlåtit åt Arbetsförmedlingen att bedöma hur många deltagare varje handläggare kan hantera och samtidigt uppnå syftet med garantin. Regeringen avser inte att ändra på detta.

För att motverka inläsningseffekter i den tredje fasen av garantin rekommenderar Riksrevisionen regeringen att förtydliga hur mycket tid som ska ägnas åt arbetssökande i denna fas. Regeringen bedömer att rekommendationen är beaktad i och med att detta från och med den 22 juni 2010 är förtydligt i förordningen (2007:414) om jobb- och utvecklingsgarantin.

För att möjliggöra ett bättre utnyttjande av kompletterande aktörers potential rekommenderar Riksrevisionen regeringen att klargöra de kompletterande aktörernas roll inom garantin. Regeringens uttalade ambition är att de kompletterande aktörerna ska vara en självklar del av verksamheten. De kompletterande aktörernas nytänkande och mångfald förväntas bidra till att fler deltagare i garantin får ett arbete. Regeringen anser att alltför specificerade riktlinjer för de kompletterande aktörernas verksamhet riskerar att motverka detta syfte och avser inte att vidta några ytterligare åtgärder med anledning av Riksrevisionens rekommendation.

Riksrevisionen menar vidare att regeringen inte prioriterade utvärdering av jobb- och utvecklingsgarantin vid dess införande. När garantin infördes i juli 2007 prioriterades ett bra stöd för personer som varit arbetslösa en längre tid. Tanken var att erbjuda insatser till alla lång-

tidsarbetslösa, vilket i någon mening försvårar en utvärdering eftersom utvärderingar kräver adekvata kontrollgrupper. Regeringen följer dock kontinuerligt upp garantin och gav bl.a. i 2010 års regleringsbrev Arbetsförmedlingen i uppdrag att senast den 2 augusti 2010 redovisa en fördjupad analys av jobb- och utvecklingsgarantin (se avsnitt 4.4.5). Regeringen bedömer därmed att rekommendationen är beaktad.

Slutligen rekommenderar Riksrevisionen Arbetsförmedlingen att, då volymerna ökar, prioritera personer inom den befintliga förmedlingsverksamheten och skapa utrymme för deltagare utifrån deras behov. Riksrevisionen rekommenderar vidare Arbetsförmedlingen att skyndsamt fortsätta det påbörjade arbetet med att bygga upp en fungerande uppföljning av garantins aktiviteter samt förmedlingens upphandlade tjänster hos kompletterande aktörer. Riksrevisionen rekommenderar också Arbetsförmedlingen att utvärdera kompletterande aktörers bidrag till garantin samt att förbättra kompletterande aktörers incitament att utföra sina tjänster med hög kvalitet. I denna del förutsätter regeringen att Arbetsförmedlingen beaktar Riksrevisionens rekommendationer i det kontinuerliga utvecklingsarbetet avseende jobb- och utvecklingsgarantin.

Styrning inom arbetsmarknadspolitiken. Mål, styrkort och modeller för resursfördelning. (RiR 2010:1)

Riksrevisionen har granskat om styrningen inom arbetsmarknadspolitiken är effektiv och konsistent. De styrinstrument som avses är mål och resursfördelning.

Riksrevisionen anser att regeringen inte redovisar effektutvärderingar i tillräcklig omfattning och att regeringen bör analysera behovet av utvärderingar för att mer långsiktigt kunna bedöma Arbetsförmedlingens verksamhet och resultat. Vidare bör regeringen tydligt redovisa vilka bedömningsgrunder eller normer som ligger bakom regeringens bedömning i budgetpropositionerna avseende Arbetsförmedlingens verksamhet och resultat. Regeringen anser att effektutvärderingar är viktiga och att politikutformning ska kunna vara evidensbaserad. Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU) har bl.a. i uppdrag att främja, stödja och genomföra utvärdering av den arbetsmarknadspolitiska

verksamheten. Även andra aktörer utvärderar den arbetsmarknadspolitiska verksamheten. Effekttvärderingar tar dock ofta lång tid att genomföra och de insatser som vidtas i exempelvis en hastigt försämrad konjunktur kan inte alltid utformas så att effekttvärderingar möjliggörs. Regeringen avser därför inte att vidta några ytterligare åtgärder med anledning av Riksrevisionens rekommendation.

Riksrevisionen menar också att regeringen bör ange hur den ser på de arbetsmarknadspolitiska medlens funktionssätt. Riksrevisionen rekommenderar regeringen att införa en kategoriindelning såsom t.ex. utbudspåverkande, efterfrågepåverkande eller matchningsunderlättande insatser. Regeringen strävar efter att insatser ska anpassas utifrån individens behov. En insats kan ha flera olika syften och kan därför vara svår att föra in i en fastställd struktur. Regeringen avser därför inte att vidta några åtgärder med anledning av Riksrevisionens rekommendation.

Enligt Riksrevisionen saknar Arbetsförmedlingens regleringsbrev en tydlig disposition baserad på en tydligare distinktion mellan mål och medel samt mellan mål och uppdrag. Myndigheterna är viktiga genomförare av politiken och därför strävar regeringen efter att de styrsignaler som ges i bl.a. regleringsbrev till myndigheterna ska vara tydliga. Regeringen anser att regleringsbrev har en tydlig struktur. Att fortsätta utveckla myndighetsstyrningen är dock alltid relevant. Regeringen avser dock inte att vidta några särskilda åtgärder med anledning av Riksrevisionens rekommendation.

Riksrevisionen rekommenderar Arbetsförmedlingen att genomföra en översyn av sitt styrkort, renodla modellen för fördelning av förvaltningsanslaget och utveckla den i en riktning som tar hänsyn till arbetssökandes svårigheter att få arbete, den faktiska arbetsbelastningen och den tekniska effektiviteten. Ernst & Young har haft i uppdrag av Arbetsmarknadsdepartementet att följa upp och utvärdera omorganisationen av Arbetsförmedlingen (dnr A2008/660). Regeringen följer Arbetsförmedlingens arbete med att utveckla den interna styrningen så att verksamheten kan genomföras på ett effektivt och rättssäkert sätt. Regeringen överväger också att åter låta en extern granskare följa upp reformeringen av Arbetsförmedlingen.

Arbetspraktik (RiR 2010:5)

Riksrevisionen har granskat det arbetsmarknadspolitiska programmet arbetspraktik. Granskningens huvudsakliga syfte var att bedöma arbetspraktikens sysselsättningseffekter och regeringens underlag vid beslutet om volymökningen i prop. 2008/09:97 Åtgärder för jobb och omställning.

Riksrevisionen gör bedömningen att arbetspraktiken har svaga reguljära sysselsättningseffekter och rekommenderar regeringen att basera stora volymökningar på empirisk evidens och/eller väl grundade teoretiska utgångspunkter. I granskningen har Riksrevisionen gjort tolkningen att det huvudsakliga syftet med arbetspraktiken är att den ska leda till en tillsvidareanställning på heltid på den reguljära arbetsmarknaden.

Riksrevisionen har studerat deltagare i programmet under perioden februari–december 2007 och utfall fram t.o.m. juni 2009, dvs. en tid då Sverige gått från högkonjunktur till djup lågkonjunktur. Arbetspraktik kan ha olika syften beroende dels på konjunkturen, dels på den enskilde arbetssökandes behov. Av Riksrevisionens granskning framgår att arbetspraktiken ger upphov till positiva sysselsättningseffekter när även andra typer av anställningar beaktas, dvs. deltids- och timanställningar samt skyddade anställningar. Ökningen av antalet praktikplatser baserades på uppfattningen att det är viktigt för arbetslösa att stärka sin kompetens och behålla kontakterna med arbetslivet för att därmed öka möjligheterna att få ett arbete. Satsningen ingick i ett arbetsmarknadspaket som i sin helhet bedömdes förbättra förutsättningarna för varaktig sysselsättning samt hög och stabil tillväxt, även på sikt. Det är regeringens avsikt att vid framtida kraftiga satsningar än tydligare redovisa den evidens som ligger till grund för regeringens bedömning av effekterna. Regeringen anser därmed att rekommendationen är beaktad.

Vidare rekommenderar Riksrevisionen att målen för de arbetsmarknadspolitiska programmen ska utformas så att de är tydliga, uppföljningsbara, mätbara och därmed utvärderingsbara samt att de följs upp. Regeringen följer löpande hur Arbetsförmedlingen implementerar och genomför sina uppdrag, varför regeringen bedömer att man i den delen uppfyller Riksrevisionens rekommendation. Riksrevisionen har behandlat och lämnat rekommendationer om mål-

sättning och styrning av Arbetsförmedlingen i ytterligare en rapport, Styrning inom arbetsmarknadspolitiken. Mål, styrkort och modeller för resursfördelning (RiR 2010:1), se ovan.

Riksrevisionen rekommenderar även att mixen av de arbetsmarknadspolitiska programmen bör ses över i syfte att effektivisera arbetsmarknadspolitiken. Regeringen arbetar löpande med att anpassa mixen till det rådande konjunkturläget och anser därför att rekommendationen har beaktats och även fortsättningsvis kommer att beaktas.

Slutligen rekommenderar Riksrevisionen att Arbetsförmedlingen ska undersöka förutsättningarna för, och konsekvenserna av, att för varje programdeltagare registrera syftet med den insats som ges. Utifrån uppgifter från Arbetsförmedlingen bedrivs ett internt utvecklingsarbete som syftar till att utveckla och förbättra dokumentation i förmedlingsärendena.

Arbetsförmedlingens arbete med arbetsgivarkontakter (RiR 2010:6)

Riksrevisionen har granskat Arbetsförmedlingens arbete med arbetsgivarkontakter och anser att det inom Arbetsförmedlingen har skett en positiv utveckling av detta arbete jämfört med Riksrevisionens granskning från 2006. Andelen arbetsförmedlare med arbetsgivarkontakter har ökat med 30 procentenheter till 95 procent och den stora skillnaden jämfört med 2006 är, enligt Riksrevisionen, inte att de arbetsförmedlare som har arbetsgivarkontakter lägger mer tid på detta utan att fler arbetsförmedlare har kontakter med arbetsgivare, vilket innebär att antalet timmar som Arbetsförmedlingen totalt lägger på arbetsgivarkontakter borde ha ökat. Samtidigt som Riksrevisionens granskning visar att antalet arbetsgivarkontakter har utvecklats positivt, upplever knappt hälften av de tillfrågade arbetsförmedlarna och ungefär en fjärdedel av de tillfrågade arbetsförmedlingscheferna att den tid som läggs på arbetsgivarkontakter är otillräcklig för att kontoret ska kunna bidra till att lösa myndighetens uppdrag. Som främsta orsak anges svårigheten att reservera tid för kontakterna med arbetsgivare då andra, tydligare reglerade arbetsuppgifter, vid tidsbrist tränger undan möjligheterna att ha arbetsgivarkontakter. Riksrevisionen anser emellertid att Arbetsförmedlingens

interna styrning har påverkat arbetet med arbetsgivarkontakter positivt.

Riksrevisionen menar att regeringens roll i styrningen av arbetsgivarkontakterna har minskat jämfört med mandatperioden 2002–2006. Arbetsförmedlingen ska, utifrån sin instruktion, arbeta för att förbättra matchningen på arbetsmarknaden, men, menar Riksrevisionen, hur matchningen ska bedrivas och vilken roll som arbetsgivarkontakterna ska spela i matchningsarbetet styr inte regeringen. Riksrevisionen konstaterar att Arbetsförmedlingens arbete med arbetsgivarkontakter är en metodfråga som myndigheten själv ska styra över. Riksrevisionen anser att regeringen har förmedlat vikten av arbetsgivarkontakter och att regeringen i dagsläget inte behöver styra Arbetsförmedlingens arbete inom detta område i detalj, men rekommenderar regeringen att efterfråga en mer specificerad återrapportering av Arbetsförmedlingens arbete med arbetsgivarkontakter.

Riksrevisionen rekommenderar vidare Arbetsförmedlingen att underlätta för arbetsförmedlingskontoren att hinna med arbetsgivarkontakterna, utveckla uppföljningen och utvärderingen av arbetet med arbetsgivarkontakter, överväga att se över omfattningen och inriktningen på arbetsförmedlarnas kompetensutveckling vad gäller arbetet med arbetsgivarkontakter, vidta åtgärder för att förbättra dokumentationen av arbetsgivarkontakter samt analysera hur de tjänster som Arbetsförmedlingen erbjuder arbetsgivare kan utvecklas.

Mot bakgrund av att arbetet med arbetsgivarkontakter har utvecklats positivt och att Riksrevisionen konstaterar att regeringen förmedlat vikten av arbetsgivarkontakter till Arbetsförmedlingen, anser regeringen att det inte är lämpligt att efterfråga detaljerad återrapportering av Arbetsförmedlingens arbete med arbetsgivarkontakter. En sådan begäran kan få en icke önskvärd styrande effekt genom att Arbetsförmedlingen därmed prioriterar detta arbete på bekostnad av andra instruktionsenliga uppgifter.

4.6 Politikens inriktning

Målet för arbetsmarknadspolitiken är att bidra till en väl fungerande arbetsmarknad för att bryta utanförskapet och uppnå en varaktigt hög sysselsättning.

Arbetsmarknadspolitiken har anpassats till det försämrade konjunkturläget genom en kraftfull satsning på aktiva åtgärder inte bara för dem som står längst från arbetsmarknaden utan även för personer som nyligen blivit arbetslösa. Av motsvarande skäl som regeringen minskade antalet programplatser under högkonjunkturen har antalet platser ökat under 2009 och 2010 för att möta en högre arbetslöshet. En aktiv arbetsmarknadspolitik utgör grunden för att kunna hävda arbetslinjen i en lågkonjunktur. Tillsammans med de genomförda förändringarna inom arbetslöshetsförsäkringen bidrar detta till att matchningseffektiviteten på arbetsmarknaden kan öka. Detta ökar de arbetssökandes möjligheter att få ett arbete när efterfrågan på arbetskraft återigen ökar och bidrar till att arbetsgivare får arbetskraft med rätt kompetens. Det bör emellertid också betonas att det även i en lågkonjunktur finns många lediga jobb, vilket gör det angeläget att personer som är arbetslösa upprätthåller sökaktiviteten.

När sysselsättningen återigen tar fart och arbetslösheten nu minskar är det centralt att säkra att arbetsmarknaden fungerar väl så att inte uppgången bryts i förtid. Att stimulera arbetskraftsutbudet är avgörande för att arbetslösheten ska kunna fortsätta att minska under de kommande åren utan att risken för obalanser ökar. Ökat arbetskraftsutbud och tillgång på kompetens kräver samverkan mellan flera politikområden. På yrkesutbildningsområdet har regeringen gjort stora satsningar inom yrkesinriktad gymnasial vuxenutbildning och yrkeshögskolan för att förbättra möjligheterna för den enskilde att kunna ställa om till nya arbetsuppgifter. I arbetsmarknadspolitiken och utbildningspolitiken behövs en hög beredskap för att upptäcka och motverka att bristsituationer uppkommer i vissa regioner eller branscher. En viktig förutsättning för detta är samverkan och utbyte med aktörer lokalt och regionalt.

När arbetsmarknadsläget förbättras är det rimligt att de konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska åtgärderna minskar i omfattning. Om arbetsmarknaden utvecklas svagare än regeringens nuvarande bedömning finns en hög

beredskap för att vidta nya åtgärder i syfte att motverka risken att arbetslösheten biter sig fast och att människor slås ut från arbetsmarknaden.

Medlemsantalet i arbetslöshetskassorna har minskat och fler på arbetsmarknaden står utan inkomstrelaterat skydd vid arbetslöshet. Utgångspunkten för en modern välfärdsstat bör vara att alla med fast förankring på arbetsmarknaden ska vara berättigade till inkomstrelaterad arbetslöshetsersättning. I syfte att stärka människors trygghet och stabiliteten på arbetsmarknaden bör en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring införas. Regeringen har under våren 2010 tillsatt en parlamentarisk utredning för att se över hur sjuk- och arbetslöshetsförsäkringarna långsiktigt kan förbättras för att bli sammanhållna, balanserade och hållbara, samt bidra till långsiktigt högre sysselsättning. Regeringen vill införa en allmän inkomstförsäkring vid arbetslöshet. Hur en sådan ska utformas utan att få negativa effekter på arbetsmarknadens funktionssätt är dock komplicerat och frågan utreds av den parlamentariska socialförsäkringsutredningen. När utredningen lämnat sitt förslag kommer regeringen att ta ställning till när och hur en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring kan införas.

Många personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga har, oavsett konjunkturläge, svårt att få ett jobb och är därför prioriterade inom arbetsmarknadspolitiken. Nyanlända invandrare, sjukskrivna som återgår till arbete och ungdomar är också viktiga målgrupper i regeringens arbete för att bryta utanförskapet. De insatser som finns inom arbetsmarknadspolitiken kan bidra till att underlätta inträdet för unga och nyanlända invandrare på arbetsmarknaden.

4.6.1 Anpassning av arbetsmarknadspolitiken

Det finns nu tydliga indikationer på att arbetsmarknaden återhämtar sig under 2010. Sysselsättningen ökar och arbetslösheten har börjat falla. Utvecklingen framöver är dock fortfarande svårbedömd och det finns betydande risker för att återhämtningen försenas. Parallellt med de positiva signalerna om ett förbättrat arbetsmarknadsläge är det fortsatt många personer med långa arbetslöshetstider, vilket är allvarligt.

De ljusare utsikterna i ekonomin innebär att de åtgärder regeringen har vidtagit för att mildra krisens effekter på arbetsmarknaden successivt bör anpassas till det nya arbetsmarknadsläget. Under 2011 väntas dock arbetslösheten fortfarande vara hög och situationen på arbetsmarknaden ansträngd. Därför behövs temporära insatser som motverkar att fler personer blir arbetslösa under lång tid och som stärker konkurrenskraften bland dem som står långt från arbetsmarknaden. I takt med att arbetskraftsefterfrågan tar fart kommer politiken återigen inriktas mot de mer långsiktiga problemen på arbetsmarknaden som håller nere den varaktiga sysselsättningen.

I rådande arbetsmarknadsläge är det därför fortsatt motiverat att satsa en del av resurserna på korttidsarbetslösa för att de så snabbt som möjligt ska kunna övergå till ett jobb.

Stödet till korttidsarbetslösa består framför allt av insatser för att upprätthålla sökaktiviteten på en rimlig nivå. Syftet med coachningsinsatserna är att korta arbetslöshetstiderna och underlätta matchningen mellan arbetslösa och lediga jobb. Det handlar också om att erbjuda praktikplatser och andra insatser för dem som är i behov av att förstärka kompetensen eller bibehålla kontakten med arbetslivet.

Personer som varit arbetslösa under lång tid får framför allt stöd genom jobb- och utvecklingsgarantin, jobbgarantin för ungdomar, särskilt anställningsstöd samt nystartsjobb. För att säkerställa att även personer som varit arbetslösa under lång tid får ta del av den ökande arbetskraftsefterfrågan är det viktigt att fler personer kan erbjudas ett särskilt anställningsstöd och att de insatser som erbjuds inom ramen för garantierna är av god kvalitet.

Arbetslösheten bland ungdomar är högre än bland övriga åldersgrupper. Korta, upprepade arbetslöshetsperioder är vanligare bland ungdomar än bland vuxna, vilket till viss del är en naturlig följd av att de håller på att etablera sig på arbetsmarknaden. Det är därför viktigt att arbetslösa ungdomar kan erbjudas stöd för att få en mer varaktig förankring på arbetsmarknaden.

Unga som saknar fullständig gymnasieutbildning har en särskilt utsatt situation på arbetsmarknaden. Att slutföra grund- och gymnasieskolan är viktigt för att få en förankring på arbetsmarknaden. Det är därför angeläget att fler ungdomar som saknar gymnasieutbildning återupptar sina studier.

I syfte att förbättra matchningen, motverka långa arbetslöshetstider och stärka konkurrenskraften bland dem som står långt från arbetsmarknaden avser regeringen att vidta följande åtgärder.

Ytterligare resurser för arbetspraktik och coaching i Arbetsförmedlingens regi

Stödet till korttidsarbetslösa bör även fortsättningsvis ha den inriktning som regeringen presenterade i propositionen Åtgärder för jobb och omställning (prop. 2008/09:97) samt i budgetpropositionen för 2010 (prop. 2009/10:1). Detta innebär att resurserna ska användas dels till att upprätthålla sökaktiviteten på en rimlig nivå, dels till praktikplatser för att korttidsarbetslösa ska kunna bibehålla kontakten med arbetslivet eller förstärka sin kompetens.

Regeringen aviserade i propositionen Åtgärder för jobb och omställning ett förstärkt stöd till korttidsarbetslösa genom mer resurser till coaching och praktikplatser under 2011. Regeringen avser att satsa ytterligare 350 miljoner kronor på coaching i Arbetsförmedlingens egen regi under 2011, vilka huvudsakligen bör riktas mot korttidsarbetslösa. Vidare bör en del av coachningsinsatserna riktas till personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Satsningen beräknas motsvara cirka 13 300 årsplatser. Tillsammans med satsningen om 600 miljoner kronor på upphandlad coaching under 2011 enligt propositionen Åtgärder för jobb och omställning kommer satsningarna på coaching att uppgå till 950 miljoner kronor under 2011, vilket beräknas motsvara cirka 28 300 årsplatser. Under 2010 uppgick satsningarna på coaching till 1 360 miljoner kronor. Behovet av coachningsinsatser bedöms vara lägre 2011 än 2010 till följd av det förbättrade konjunkturläget.

Vidare avser regeringen att satsa ytterligare resurser som beräknas motsvara 6 000 årsplatser i arbetspraktik under 2011. Tillsammans med tidigare satsningar bedöms utrymme finnas för 14 200 årsplatser i praktikinsatser under 2011. Under 2010 väntas antalet platser i praktikinsatser uppgå till cirka 19 000 i årsgenomsnitt. Aktiveringsinsatsen lyft, som regeringen aviserade i budgetpropositionen för 2010, avsåg 2010 och kommer därmed att upphöra vid årsskiftet 2010/11. Redan fattade anvisningsbeslut kom-

mer dock att fortsätta gälla även under 2011. Sammantaget blir omfattningen av praktikinsatser för korttidsarbetslösa lägre under 2011 jämfört med 2010 till följd av det förbättrade arbetsmarknadsläget.

Förstärkning av Arbetsförmedlingens förvaltningsanslag

Trots de ljusare utsikterna på arbetsmarknaden finns det faktorer som pekar på att Arbetsförmedlingens belastning kommer att vara stor även under 2011. Arbetslöshetsnivån kommer att vara fortsatt hög och andelen personer med långa arbetslöshetstider har ökat till följd av krisen. Det är viktigt att deltagarna i jobb- och utvecklingsgarantin samt jobbgarantin för ungdomar erbjuds insatser av hög kvalitet, även när antalet deltagare är stort. Det finns därför behov av att skapa utrymme för ett ökat stöd för deltagarna i garantierna. Vidare finns det skäl att prioritera arbetet med att öka möjligheterna att få jobb bland personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga.

Regeringen avser därför att förstärka Arbetsförmedlingens förvaltningsanslag med 200 miljoner kronor för 2011. Under 2010 förstärktes Arbetsförmedlingens resurser med 600 miljoner kronor i enlighet med budgetpropositionen för 2010.

Satsningar för att fler ungdomar ska återgå till studier

Under 2010 genomförs en satsning inom folkhögskolorna för ungdomar som deltar i jobbgarantin för ungdomar och som saknar slutbetyg från grund- eller gymnasieskolan. Syftet med satsningen är att motivera ungdomar att återgå till studier. Regeringen avser att förlänga denna satsning ett år så att den pågår även under 2011.

Vidare avser regeringen att vidga målgruppen så att insatsen kan erbjudas samtliga arbetslösa ungdomar under 25 år som saknar slutbetyg från grund- eller gymnasieskolan. Satsningen beräknas omfatta cirka 1 000 årsplatser under 2011.

Det är viktigt att öka drivkrafterna för arbetslösa ungdomar att återgå till reguljära studier för att slutföra sina grundskole- eller gymnasiestudier. Regeringen bedömer därför att arbetslösa ungdomar i åldrarna 20–24 år som saknar

fullständig grundskole- eller gymnasieutbildning från och med den 1 januari 2011 tillfälligt bör kunna få studiemedel med den högre bidragsnivån inom studiemedlet för studier på grundskole- eller gymnasienivå. Studiemedel med den högre bidragsnivån bör lämnas för studier som påbörjas under 2011 och lämnas till dess att slutbetyg erhålls på antingen grundskole- eller gymnasienivå, dock längst under tre år. Endast ungdomar som är inskrivna i jobbgarantin för ungdomar eller jobb- och utvecklingsgarantin och som har avbrutit sina studier före halvårs-skiftet 2010 bör omfattas av den tillfälliga satsningen. Totalt beräknas 2 000 personer omfattas av satsningen 2011, 1 000 personer 2012 och 500 personer 2013 (se vidare utgiftsområde 15 Studiestöd, avsnitt 3.9.2).

Utökade möjligheter för ungdomar att få stöd inom jobbgarantin för ungdomar

För att kvalificera sig till jobbgarantin för ungdomar gäller i dag att en person ska ha varit arbetslös under en sammanhängande period om tre månader. För att öka möjligheterna till stöd för ungdomar som återkommer till arbetslöshet efter kortare jobb avser regeringen att ändra kvalificeringsvillkoren. Ungdomar som under en ramtid om fyra månader varit arbetslösa och anmälda som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen under totalt tre månader bör erbjudas stöd inom ramen för jobbgarantin för ungdomar. Satsningen beräknas medföra att cirka 1 200 fler ungdomar i årsgenomsnitt deltar i jobbgarantin för ungdomar från 2011 och framåt.

Förstärkning av det särskilda anställningsstödet

Antalet personer med långa arbetslöshetstider har ökat till följd av den ekonomiska krisen. För att öka möjligheterna för dem som under en lång tid har varit utan jobb att återgå till arbetslivet avser regeringen att tillfälligt under 2011 och 2012 förstärka det särskilda anställningsstödet för deltagare i jobb- och utvecklingsgarantin genom att taket för ersättningen till arbetsgivare höjs från 750 kronor till 890 kronor per dag upp till 85 procent av lönekostnaden, vilket väntas medföra att fler jobb med särskilt anställningsstöd faktiskt subventioneras till 85 procent. Därutöver avser regeringen att införa ett ekonomiskt

stöd för handledning om 50 kronor per dag till arbetsgivare som anställer personer med särskilt anställningsstöd. Stödet bör avse en inledande period om tre månader då behovet av inskolning och handledning är särskilt aktuellt.

För att säkerställa att stödet når dem med längre arbetslöshetstider avser regeringen att förlänga kvalificeringstiden för det särskilda anställningsstödet till minst 24 månaders arbetslöshet. I dag är kvalificeringsvillkoret att den enskilde ska ha avslutat fas ett i jobb- och utvecklingsgarantin.

Regeringens satsning på särskilt anställningsstöd väntas leda till att fler personer med mycket svag förankring på arbetsmarknaden får ett jobb. Satsningen beräknas medföra att antalet personer med särskilt anställningsstöd ökar med i års-genomsnitt cirka 2 000 under 2011, 4 000 under 2012 och 2 000 under 2013.

Föreskrifter om anställningsstöd

Regeringens förslag: Föreskrifter om anställningsstöd ska beslutas av regeringen.

Skälen för regeringens förslag: De arbetsmarknadspolitiska förordningarna innehåller gynnande föreskrifter för enskilda. Det ankommer normalt på regeringen att besluta om sådana föreskrifter. Regeringen har dock tidigare valt att presentera förslag som rör anställningsstödet i propositioner till riksdagen. Detta har i praktiken inneburit att regeringen har bundit sig till att även fortsättningsvis underställa riksdagen förslag om i vart fall större förändringar av anställningsstödet. På samma sätt som för andra insatser på arbetsmarknadspolitikens område kan det dock snabbt uppstå behov av att anpassa anställningsstödet till nya situationer på arbetsmarknaden. För att undvika den risk för fördröjning som det innebär att underställa riksdagen ändringarna för beslut anser regeringen att det fortsättningsvis bör ankomma på regeringen att besluta om föreskrifter som rör anställningsstödet. Förslaget innebär att regeringen kommer att ha föreskrivningsrätt, men att detta gäller inom ramen för de sammantagna medel som riksdagen anvisar för arbetsmarknadspolitiska program. Förslaget påverkar inte ramen för utgiftsområdet.

Sanktioner

När arbetskraftsefterfrågan nu stiger är det viktigt att säkerställa att arbetslösa är anställningsbara och att de söker de jobb som kommer. Coachning och arbetspraktik till korttidsarbetslösa syftar till stödja individen att snabbt hitta ett arbete och därmed förhindra långtidsarbetslöshet. Även åtgärder som säkerställer arbetslöshetsförsäkringens roll som omställningsförsäkring bidrar till ökad sökaktivitet och därmed till en lägre risk för långtidsarbetslöshet.

Sanktionsreglerna i arbetslöshetsförsäkringen markerar vilka handlingssätt som inte är godtagbara för en person som får arbetslöshetsersättning. Reglerna bidrar till att förhindra att arbetslöshetsförsäkringen överutnyttjas och till att upprätthålla försäkringens roll som omställningsförsäkring. Sanktionsreglerna bör vara tydliga, tillämpningsbara och överskådliga. Det finns dock flera indikationer på att sanktionsreglerna inte upplevs på detta sätt av dem de berör. Regeringen har därför för avsikt att se över sanktionssystemet inom arbetslöshetsförsäkringen och aktivitetsstödet. Syftet är att öka försäkringens transparens, legitimitet och rättssäkerhet.

Ekonomiska konsekvenser av satsningarna på en anpassning av arbetsmarknadspolitiken

I tabell 4.5 redovisas de belopp som regeringen sammantaget avser att satsa för att genomföra åtgärderna ovan. Eftersom reformerna bl.a. påverkar utgifterna för arbetslöshetsersättning, aktivitetsstöd, jobb- och utvecklingsgarantin samt utgiftsområde 15 Studiestöd och utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning redovisas även i tabell 4.6 nettoeffekten av reformerna på ramen för utgiftsområdet.

Tabell 4.5 Bruttoutgifter totalt och per åtgärd

Miljoner kronor				
	2011	2012	2013	2014
Arbetspraktik	695	0	0	0
Coachning	350	0	0	0
Arbetsförmedlingen	200	0	0	0
Särskilt anställningsstöd	469	974	511	0
Folkhögskolesatsning	84	0	0	0
Ramtid jobbgarantin	94	83	98	108
Studiemedel med den högre bidragsnivån	210	105	53	
Summa	2 102	1 162	662	108

Tabell 4.6 Förändringar av ramen för utgiftsområde 14 totalt och per åtgärd

Miljoner kronor

	2011	2012	2013	2014
Arbetspraktik	387	0	0	0
Coachning	350	0	0	0
Arbetsförmedlingen	200	0	0	0
Särskilt anställningsstöd	226	463	241	0
Folkhögskolesatsning	84	0	0	0
Ramtid jobbgarantin	64	57	69	77
Studiemedel med den högre bidragsnivån	-149	-77	-41	0
Summa	1 162	443	269	77

4.6.2 Insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga

Arbete för alla

I ett viljeinriktningsdokument från juni 2010, Arbete för alla – Insatser för att underlätta inträdet på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning, aviserade regeringen sin vilja och sina avsikter inom detta område i form av olika initiativ som kan stärka möjligheten för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga att finna, få och behålla ett arbete. Av viljeinriktningsdokumentet framgår bl.a. att regeringen kommer att ta initiativ till att göra en kartläggning och analys av vilka åtgärder myndigheterna har vidtagit för att anställa personer med funktionsnedsättning. Syftet med detta är att tillvarata de erfarenheter som finns och att sprida goda exempel.

Av viljeinriktningsdokumentet framgår också att regeringen anser att samordningen av information till arbetssökande, arbetsgivare och anställda avseende vilka stödinsatser som finns bör förbättras. Regeringen ska därför ge Arbetsförmedlingen i uppdrag att genomföra en informationskampanj för att uppmärksamma arbetsgivare om vilka insatser som i dag finns för anställning av personer med en funktionsnedsättning. Vidare avser regeringen att ge Arbetsförmedlingen i uppdrag att se över förutsättningarna för en webbaserad informationsportal där all relevant information om insatser för målgruppen kan samlas och kommuniceras på ett tydligt sätt. Ett sådant uppdrag bör genomföras tillsammans med andra relevanta myndigheter

och organisationer såsom Försäkringskassan, Handisam, Skatteverket och handikapporganisationer samt i samråd med arbetsmarknadens parter.

Vidare har regeringen under 2010 påbörjat samtal med arbetsmarknadens parter om hur regeringen och parterna tillsammans kan förbättra möjligheterna för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga att komma in på arbetsmarknaden och där behålla ett arbete. Regeringen vill fortsätta dessa samtal under hösten 2010.

Arbetsförmedlingen har redan till uppgift att arbeta med denna prioriterade målgrupp. Det är angeläget att ta tillvara den möjlighet som den kommande konjunkturuppgången ger personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga att komma ut i arbete. Regeringen utvärderar därför förutsättningarna för Arbetsförmedlingen att mer effektivt och kraftfullt fortsätta matchningsarbetet vad gäller denna målgrupp. Regeringen följer noga utvecklingen av de särskilda insatserna för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga så att Arbetsförmedlingen fortsatt verkar för att det resursutrymme som finns för insatserna används (se avsnitt 4.7.4).

Översyn av insatserna

I enlighet med ovan nämnda viljeinriktningsdokument kommer regeringen att se över de åtgärder och insatser som i dag finns för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Regeringen anser att det finns skäl att överväga förändringar för att insatserna ska bli mer effektiva och koordinerade och för att flexibiliteten i relation till individuella behov ska öka. Regeringen avser att i översynen speciellt låta analysera hur insatserna kan bidra till att öka möjligheten för unga personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga att få tillträde till arbetsmarknaden samt hur stöden används för de olika målgrupper de är avsedda för. I översynen ska även processen för att fastställa arbetsförmåga för personer med funktionsnedsättning genomlysas. Syftet är att få underlag som kan stärka arbetet att säkerställa att insatserna når rätt individer.

Även merkostnadsersättningen till Samhall AB kommer att bli föremål för översyn i syfte att stärka koppling mellan den ersättning som

staten lämnar och de merkostnader som följer av det uppdrag bolaget har kring att skapa sysselsättningstillfällen för personer med funktionsnedsättning. En översyn av merkostnadsersättningen har påbörjats i och med att Ernst & Young haft i uppdrag att utreda och föreslå hur en modell för Samhalls merkostnader ska kunna utformas. Frågan behöver utredas vidare, mot bakgrund av Ernst & Youngs rapport.

4.6.3 Coacher över tröskeln

God arbetsmiljö är särskilt viktigt då personer återvänder till arbetslivet efter långt utanförskap. Regeringen avser därför genomföra ett försök med samverkan mellan Arbetsförmedlingen och Arbetsmiljöverket med ”coachers över tröskeln” som innebär att coacher med särskild arbetsmiljökompetens upphandlade som kompletterande aktörer fungerar som stöd för arbetsgivare och arbetstagare (se vidare avsnitt 5.6.2). Försöksverksamheten påverkar inte ramen för utgiftsområdet.

4.6.4 Nyanländas etablering

Riksdagen antog den 17 mars 2010 en ny lag om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare (prop. 2009/10:60 Nyanlända invandras arbetsmarknadsetablering – egenansvar med professionellt stöd, bet. 2009/10:AU7, rskr. 2009/10:208). Reformen innebär att staten får ett större ansvar för de nyanländas etablering på arbetsmarknaden. Med reformen åstadkoms också ett stabilt och flexibelt system för mottagande och etablering som snabbare kan leda till arbete och egenförsörjning för den enskilde. Arbetsförmedlingen kommer att ha en central roll vid reformens genomförande. Väl fungerande samverkansformer med framför allt Migrationsverket, Försäkringskassan, länsstyrelserna och kommunerna är en förutsättning för en effektiv etableringskedja.

Den nya lagen innebär bl.a. att vissa nyanlända invandrare som beviljats uppehållstillstånd i Sverige ska ha rätt till en s.k. etableringsplan. Det är Arbetsförmedlingen som ansvarar för att upprätta planen tillsammans med den nyanlände. Etableringsplanen ska innehålla individuellt anpassade insatser och minst innehålla svenskundervisning, samhällsorientering och aktiviteter

för att underlätta och påskynda den enskildes etablering i arbetslivet. En ny aktör, etableringslots, ska vara den nyanlände behjälplig i kontakter med arbetsliv och samhälle.

En nyanländ som deltar i aktiviteter enligt en etableringsplan ska enligt den nya lagen ha rätt till etableringsersättning och under vissa förutsättningar även till etableringstillägg och bostadsersättning. Ersättningen är individuell och relaterad till den nyanländes deltagande i aktiviteterna.

Den nya lagen om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare träder i kraft den 1 december 2010.

Reformen kommer att kräva ändringar i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring och lagen (2002:546) om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten samt i förordningar på det arbetsmarknadspolitiska området (se nedan). Utöver de förslag till lagändringar som presenteras här planerar regeringen att lämna ytterligare något förslag till ändringar i lagen (2002:546) om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten under hösten 2010.

Förstärkning av instegsjobb

För att öka arbetsgivarnas drivkrafter att anställa nyanlända invandrare avser regeringen att ändra reglerna för instegsjobb. Subventionsgraden höjs från 75 till 80 procent av lönekostnaden, ersättningstaket höjs från 750 till 800 kronor per dag och det blir möjligt att ge arbetsgivaren ett stöd på 50 kronor per dag under tre månader för kostnader för handledning. Ändringen innebär att ramen för utgiftsområdet ökar med 50 miljoner kronor från och med 2011.

Ändringar i lagen om arbetslöshetsförsäkring

Ärendet och dess beredning

Arbetsmarknadsdepartementet har utarbetat promemorian De nyanlända och arbetslöshetsförsäkringen, m.m. (Ds 2010:14). I promemorian föreslås bl.a. bestämmelser om samordning av etablerings- och arbetslöshetsersättning. Promemorian har remissbehandlats. Remissyttrandet samt en remissammanställning finns tillgänglig hos Regeringskansliet (dnr A2010/1103).

Etableringsersättning som hinder för arbetslöshetsersättning

Regeringens förslag: Från och med den 31 januari 2011 lämnas inte arbetslöshetsersättning till en sökande som har rätt till etableringsersättning enligt lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: De remissinstanser som har yttrat sig är positiva till eller har inga invändningar mot förslaget. *Akademikerförbundet SSR* anser dock att förslaget bör avse den som har rätt till och faktiskt uppbär etableringsersättning. *Landsorganisationen i Sverige (LO)* delar uppfattningen att den enskilde inte ska kunna uppbära ersättning från två system samtidigt, men anser att den som har rätt till arbetslöshetsersättning bör kunna få sin etableringsersättning utbytt mot aktivitetsstöd.

Skälen för regeringens förslag: En nyanländ kan ha rätt till etableringsersättning enligt lagen om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare och samtidigt uppfylla villkoren för arbetslöshetsersättning. En grundläggande tanke inom trygghetssystemen är dock att flera ersättningar inte ska kunna lämnas för samma tid. En nyanländ som uppfyller villkoren för båda ersättningarna bör därför ställas inför valet att delta i aktiviteter enligt en etableringsplan eller att direkt stå till arbetsmarknadens förfogande och få arbetslöshetsersättning. I det fall den nyanländ väljer att delta i aktiviteter enligt en etableringsplan, och därmed får rätt till etableringsersättning, bör han eller hon inte samtidigt ha rätt till arbetslöshetsersättning. Enligt regeringens mening bör det inte heller vara möjligt att få arbetslöshetsersättning när den nyanländes etableringsersättning är minskad eller nedsatt. Regeringen anser således att det är själva rätten till etableringsersättning som ska utgöra hinder för arbetslöshetsersättning.

LO anser att den som har rätt till arbetslöshetsersättning bör kunna få sin etableringsersättning utbytt mot aktivitetsstöd. Enligt regeringens mening är det dock här fråga om två skilda ersättningsystem som inte bör kunna kombineras.

Flera remissinstanser har påpekat att den nu föreslagna lagändringen kommer att träda i kraft efter det att lagen om etableringsinsatser för

vissa nyanlända invandrare har trätt i kraft. Med hänsyn till beslutsgången i riksdagen och till närliggande regelförändringar med anledning av socialförsäkringsbalken är dock den 31 januari 2011 det tidigaste möjliga datumet för ett ikraftträdande.

Etableringsersättning och överhoppningsbar tid

Regeringens förslag: När ramtid ska bestämmas räknas inte den tid då den nyanlände har haft rätt till etableringsersättning.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser är positiva till förslaget eller har inget att invända mot det. *Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU)* anser dock att det är oklart huruvida förslaget påverkar den enskildes incitament till arbete. *Landsorganisationen i Sverige (LO)* anser att det är den tid då den sökande faktiskt uppbär etableringsersättning som ska vara överhoppningsbar. *LO* anser vidare att den tid som längst får hoppas över vid fastställandet av ramtiden bör uppgå till sju år. *Akademikerförbundet SSR* anser att alla typer av förvärvsarbeten, oavsett finansieringskälla, bör vara kvalificerande för arbetsvillkoret.

Skälen för regeringens förslag: En nyanländ kan ha förvärvsarbetat före deltagandet i insatser enligt lagen om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare. För att den nyanlände ska kunna tillgodoräkna sig tiden med förvärvsarbete vid en eventuell framtida ansökan om arbetslöshetsersättning bör den tid då denne har rätt till etableringsersättning vara överhoppningsbar. En etableringsplan kan innehålla tid med studier, förvärvsarbete, samhällsorientering och olika arbetsmarknadspolitiska program. All sådan tid bör vara överhoppningsbar. Det avgörande bör vara att aktiviteten utövas inom ramen för en etableringsplan och därmed ger rätt till etableringsersättning. Det sagda bör dock inte gälla för månader som innehåller förvärvsarbete m.m. som kan tillgodoräknas i ett arbetsvillkor, se vidare nedan.

LO anser att det är den tid då den sökande faktiskt uppbär etableringsersättning som ska vara överhoppningsbar. Enligt regeringens mening bör dock även tid då den sökandes etableringsersättning har varit helt nedsatt vara över-

hoppningsbar vid fastställandet av ramtiden. På så sätt blir förslaget också konsekvent i förhållande till det förslag som behandlas ovan.

IFAU påtalar att deltagande i vissa arbetsmarknadspolitiska program, som normalt sett inte anses vara överhoppningsbar tid, med förslaget kommer att bli det för den som följer en etableringsplan. Regeringen utgår från att alla som har rätt att delta i etableringsinsatser också väljer att göra det. Den etableringsplan som läggs upp är individuellt sammansatt. Det är riktigt att vissa aktiviteter som kan ingå i en etableringsplan enligt gällande regelverk är överhoppningsbara medan andra inte är det. För att systemet ska bli så enkelt och överskådligt som möjligt både för den enskilde och för den tillämpande myndigheten anser emellertid regeringen att all tid som omfattas av planen bör vara överhoppningsbar, oavsett vilka aktiviteter som ingår i planen.

LO anser att den tid som får hoppas över vid fastställandet av ramtiden bör vara längst sju år i stället för dagens fem år. Regeringen vill här erinra om arbetslöshetsförsäkringens roll som en omställningsförsäkring. Det är av vikt att den sökandes anknytning till arbetsmarknaden inte ligger alltför långt tillbaka i tiden. Den överhoppningsbara tiden bör därför även fortsatt vara begränsad till högst fem år.

Akademikerförbundet SSR anser att alla typer av förvärvsarbeten, oavsett finansieringskälla, bör vara kvalificerande för arbetsvillkoret. Detta skulle innebära att förvärvsarbete som arbetsgivaren finansierat med särskilt anställningsstöd, exempelvis instegsjobb, skulle kunna ligga till grund för arbetslöshetsersättning. Regeringen konstaterar att något sådant förslag inte har behandlats i promemorian. Det saknas därmed förutsättningar att behandla frågan inom ramen för detta lagstiftningsärende.

Ramtidens bestämmande

Regeringens förslag: En månad som innehåller förvärvsarbete, tid med föräldrapenning eller totalförsvarsplikt i sådan omfattning att den kan tillgodoräknas i ett arbetsvillkor är inte överhoppningsbar vid bestämmande av ramtiden. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om fastställande av ramtid och överhoppningsbar tid. Bestämmelserna om överhoppningsbar tid och beräkning av normalarbetstid ges en annan redaktionell utformning.

Promemorians förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Merparten av remissinstanserna är positiva till eller har inget att invända mot förslaget. *Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF)* menar dock att förslaget behöver göras tydligare. *Arbetslöshetskassornas samorganisation (SO)* är positiv till förslaget men framhåller att det inte löser alla frågor rörande ramtid och överhoppningsbar tid.

Skälen för regeringens förslag: I lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring saknas uttrycklig reglering av vilken omfattning ett arbetshinder ska ha för att en månad ska vara s.k. överhoppningsbar tid vid bestämmande av ramtid. Av praxis följer emellertid att en månad som innehåller förvärvsarbete minst i sådan omfattning att månaden kan tillgodoräknas i ett arbetsvillkor ska räknas med vid bestämmande av ramtiden, oaktat att månaden även innehåller överhoppningsbar tid, se rättsfallet RÅ 2002 ref. 47. Detta innebär exempelvis att om en person som följer en etableringsplan under en månad förvärvsarbetar i sådan omfattning att månaden kan tillgodoräknas i ett arbetsvillkor, så blir den månaden inte överhoppningsbar när ramtid ska bestämmas vid en eventuell framtida ansökan om arbetslöshetsersättning. Detsamma gäller för en månad som innehåller sådan tid som under vissa förutsättningar kan jämföras med förvärvsarbete (se 13 a §). Enligt regeringens mening bör dessa förhållanden komma till uttryck i lagtexten.

Den föreslagna bestämmelsen avser således månader som visserligen innehåller överhoppningsbar tid men som även innehåller tid som faktiskt kan tillgodoräknas i ett arbetsvillkor. Månader som innehåller 80 timmars arbete blir alltid tillgodoräkningsbara. En månad som endast innehåller 50 timmars arbete är som regel överhoppningsbar om månaden i övrigt innehåller överhoppningsbar tid. En månad som innehåller 50 timmars arbete kan dock ingå i ett arbetsvillkor enligt alternativregeln, 12 § första stycket 2 lagen om arbetslöshetsförsäkring. Används en månad med 50 timmars arbete i ett arbetsvillkor enligt alternativregeln är månaden inte överhoppningsbar. Den kan dock i stället ligga till grund för arbetslöshetsersättning.

De specifika villkor som kan behöva bestämmas angående bl.a. månaders ordningsföljd vid bestämmande av ramtid och överhoppningsbar tid regleras lämpligen i förordning eller myndighetsföreskrifter. En upplysning om att regering-

en eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om fastställande av ramtid och överhoppningsbar tid bör därför föras in i lagen.

SO har uppmärksammat regeringen på att formuleringarna av den nu föreslagna bestämmelsen i 15 a § tredje stycket (som ska tillämpas vid fastställandet av ramtiden) och redan befintliga 23 b § (som tillämpas vid beräkningen av normalarbetstiden) är alltför likalydande. Det handlar om lokutionen ”månad som innehåller förvärvsarbete (minst) i sådan omfattning att den kan tillgodoräknas i ett arbetsvillkor”. Organisationen anför att beräkningen av ramtiden och beräkningen av arbetslöshetsersättnings storlek är två skilda prövningar och att det inte är självklart att samma utgångspunkter bör gälla vid de båda prövningarna. Regeringen konstaterar att formuleringarna har getts delvis olika betydelse i de båda situationerna. Det är inte regeringens avsikt att införandet av den nya bestämmelsen ska föranleda någon saklig ändring i detta avseende. Regeringen anser därför att 23 b § bör få en något annorlunda redaktionell utformning, så att skillnaden mellan bestämmelserna blir tydligare.

Lagens bestämmelser om överhoppningsbar tid är i sin nuvarande utformning omfattande och svåröverskådliga. Det föreslås därför att bestämmelserna grupperas om och delas upp på fler paragrafer. Genom förslaget kommer 16 § huvudsakligen att reglera överhoppningsbar tid på grund av sjukdom och vård av barn eller närstående, nya 16 a § överhoppningsbar tid vid olika former av tvångsvård och andra frihetsberövanden, nya 16 b § överhoppningsbar tid på grund av utbildning och nya 16 c § övrig överhoppningsbar tid. Den omarbetade 17 § kommer att innehålla bestämmelser om tid som enligt huvudregeln är överhoppningsbar, men som på vissa villkor även kan jämföras med arbete om det behövs för att uppfylla ett arbetsvillkor. Förslagen föranleder även vissa följdändringar i andra paragrafer. Förslagen är inte avsedda att innebära några förändringar i sak.

Ändringar i Arbetsförmedlingens registerlag

Ärendet och dess beredning

Inom Arbetsmarknadsdepartementet har promemorian Ändringar i Arbetsförmedlingens personuppgiftslag (Ds 2010:23) utarbetats.

Promemorian har remissbehandlats. Remissyttrandena samt en remissammanställning finns tillgängliga hos Arbetsmarknadsdepartementet (dnr A2010/1686).

Regeringen beslutade den 26 augusti 2010 att inhämta Lagrådets yttrande över förslagen. Lagrådets yttrande har lett till en viss justering av författningsförslaget. Lagrådets synpunkter behandlas under rubrikerna ”Publicering av ansökningar om anställning” och ”Ej uttömmande reglering av de sekundära ändamålen” samt i författningskommentaren.

Bakgrund

De ändringar i lagen (2002:546) om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten som här föreslås utgör huvudsakligen följdändringar med anledning av den s.k. etableringsreformen. Vissa förslag syftar dock till att mer allmänt göra lagen mer ändamålsenlig och bättre anpassad till Arbetsförmedlingens uppdrag och verksamhet.

Arbetsförmedlingens uppdrag och verksamhet

Arbetsförmedlingen ska verka för att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt genom att effektivt sammanföra dem som söker arbete med dem som söker arbetskraft. Vidare ska Arbetsförmedlingens verksamhet utformas så att den bedrivs på ett effektivt, enhetligt och rättssäkert sätt.

Arbetsförmedlingen har getts ett tydligare och allt större ansvar för de grupper av människor som typiskt sett står långt från arbetsmarknaden. Detta har medfört att insatser har införts som riktar sig särskilt till grupper som nyanlända invandrare, långtidssjukskrivna och personer som har varit föremål för åtgärder inom kriminalvården. Den senast tillkomna gruppen är personer som har fått maximal tid med sjukpenning eller tidsbegränsad sjukersättning (se prop. 2009/10:45). I och med att lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare träder i kraft den 1 december 2010 kommer Arbetsförmedlingens ansvar för gruppen nyanlända invandrare utvidgas ytterligare. Dessa förändringar har medfört ett ökat behov för Arbetsförmedlingen att kunna hantera olika typer av personuppgifter som många gånger kan vara av känslig natur.

En annan reform som har påverkat Arbetsförmedlingens verksamhet är uppdraget att i utökad omfattning engagera kompletterande aktörer i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten. Även införandet av valfrihetssystem i Arbetsförmed-

lingens verksamhet kommer att påverka Arbetsförmedlingens uppdrag och ställa krav på nya arbetssätt och rutiner (prop. 2009/10:146, Valfrihetssystem hos Arbetsförmedlingen).

Dataskyddsdirektivet, personuppgiftslagen och Arbetsförmedlingens registerlag

De grundläggande bestämmelserna om behandling av personuppgifter finns i personuppgiftslagen (1998:204). Genom lagen genomfördes Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG av den 24 oktober 1995 om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter (Dataskyddsdirektivet)¹⁵. Personuppgiftslagen är generellt tillämplig, men om det i en annan lag eller i en förordning har meddelats avvikande bestämmelser så gäller de bestämmelserna. Sedan slutet av 1990-talet har det utöver personuppgiftslagen utarbetats en stor mängd särskilda s.k. registerförfattningar med bestämmelser om behandling av personuppgifter, däribland lagen (2002:546) om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten. Lagen innehåller de särregler som har ansetts nödvändiga för Arbetsförmedlingens del i förhållande till reglerna i personuppgiftslagen (1998:204).

Reformbehov och utgångspunkter

Regeringens bedömning: Det finns behov av ändringar i lagen (2002:546) om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten. Utgångspunkten för förslagen bör vara att regleringen ska utgöra en lämplig avvägning mellan intresset av skydd för enskildas personliga integritet och vissa motstående intressen, främst kravet på effektiva och ändamålsenliga rutiner för verksamheten.

Promemorians bedömning: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Ingen av remissinstanserna ifrågasätter behovet av lagändringar eller har synpunkter på utgångspunkterna för förslagen. Enligt *Justitiekanslern* framstår de föreslagna ändringarna som väl motiverade. Såvitt myndigheten kan bedöma innebär förslagen dessutom

en rimlig avvägning mellan integritetsskyddsintresset och kraven på effektiva och ändamålsenliga rutiner för Arbetsförmedlingens verksamhet. *Svenskt Näringsliv* anser att såväl Arbetsförmedlingen som samverkande myndigheter och kompletterande aktörer måste ges rimliga förutsättningar för att kunna utföra sina respektive uppdrag. *Migrationsverket* anser att flertalet av de i promemorian föreslagna ändringarna är nödvändiga för att göra lagen bättre anpassad till Arbetsförmedlingens uppdrag och verksamhet, särskilt i de delar som både uppdrag och verksamhet kommer att ändras till följd av den s.k. etableringsreformen. *Arbetsförmedlingen* välkomnar förslagen till ändringar men anser att det också finns behov av att ändra den regel som kräver skriftligt samtycke för behandling av känsliga och ömtåliga personuppgifter.

Skälen för regeringens bedömning: Som framgått ovan har Arbetsförmedlingens uppdrag vidgats betydligt sedan den personuppgiftslag som i dag styr myndighetens behandling av personuppgifter kom till. Lagen om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten får numera anses föråldrad och illa anpassad till Arbetsförmedlingens nuvarande uppdrag och verksamhet. Den begränsar Arbetsförmedlingens möjligheter att utforma effektiva, enhetliga och rättssäkra rutiner för verksamheten i en utsträckning som inte kan anses motiverad.

Ändringar i Arbetsförmedlingens registerlag måste för det första göras för att etableringsreformen ska kunna fungera såsom det är tänkt. Det handlar framförallt om ändringar som möjliggör elektronisk överföring av information mellan de myndigheter som ska samverka enligt den nya lagen om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare med tillhörande förordningar. Lagändringar behövs också för att ge Arbetsförmedlingen rimliga förutsättningar att kunna organisera arbetet med de nyanlända och med de genom valfrihetssystemet upphandlade kompletterande aktörerna på ett effektivt och ändamålsenligt sätt. Vidare föreligger behov av ändringar för att ge Arbetsförmedlingen möjlighet att på ett effektivt sätt följa upp och utvärdera den arbetsmarknadspolitiska verksamheten och för att kunna tillhandahålla uppgifter till regering och riksdag. Arbetsförmedlingen måste slutligen ges möjlighet att behandla personuppgifter för att kunna möta krav på författnings-

¹⁵ Celexnr: 31995L0046.

enligt utlämnande av uppgifter till andra myndigheter och organ.

Arbetsförmedlingen anser att det även finns behov av att ta bort kravet på skriftligt samtycke vid behandling av känsliga och ömtåliga personuppgifter. Något sådant förslag finns inte med i den remitterade promemorian. Det saknas därmed beredningsunderlag för att behandla frågan inom ramen för detta lagstiftningsärende.

Utvidgat tillämpningsområde för lagen

Regeringens förslag: Tillämpningsområdet för lagen (2002:546) om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten ska vidgas till att även omfatta handläggning av ärenden om ersättning enligt lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare och av ärenden hos Arbetsförmedlingen om mottagande för bosättning av vissa nyanlända invandrare.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Remissinstanserna tillstyrker förslaget, lämnar det utan erinran eller avstår från att yttra sig.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 1 § lagen (2002:546) om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten ska lagen tillämpas vid behandling av personuppgifter som gäller arbetssökande, arbetsgivare, kontaktpersoner och andra personer i Arbetsförmedlingens arbetsmarknadspolitiska verksamhet.

När det gäller frågan vad som ska anses utgöra arbetsmarknadspolitisk verksamhet hänvisas i lagens förarbeten till tre paragrafer i förordningen (2000:628) om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten. Dessa bestämmelser anges utgöra ramen för den arbetsmarknadspolitiska verksamheten (prop. 2001/02:144 s. 17). Två av dessa tre paragrafer är numera upphävda. Detta gjordes i samband med att regleringen av Arbetsförmedlingens huvuduppgifter fördes över till förordningen (2007:1030) med instruktion för Arbetsförmedlingen. Ramarna för den arbetsmarknadspolitiska verksamheten får nu i stället anses regleras av de bestämmelser i instruktionen som har ersatt de upphävda bestämmelserna och som beskriver Arbetsförmedlingens uppdrag och uppgifter samt av 5 § förordningen (2000:628) om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten.

I och med att lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare träder i kraft kommer Arbetsförmedlingen att få ansvar för viss verksamhet som definitionsmässigt inte anses vara arbetsmarknadspolitisk verksamhet. Det handlar om handläggningen av ärenden om ersättning enligt den ovan nämnda lagen och förordningen (2010:407) om ersättning till vissa nyanlända invandrare samt om handläggning av ärenden enligt förordningen (2010:408) om mottagande för bosättning av vissa nyanlända invandrare. Lagens tillämpningsområde bör därför vidgas till att även omfatta Arbetsförmedlingens handläggning av sådana ärenden. Ärenden om etableringsplan kommer emellertid att utgöra arbetsmarknadspolitisk verksamhet och omfattas därmed redan av lagen. Någon lagändring behöver därför inte göras beträffande handläggningen av dessa ärenden.

Publicering av information om kompletterande aktörer

Regeringens förslag: Arbetsförmedlingen ska få behandla personuppgifter för publicering av information om kompletterande aktörer.

Promemorians förslag: Överensstämmer i sak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Svenskt Näringsliv*, *Almega* och *Akademikerförbundet SSR* tillstyrker förslaget. Övriga remissinstanser har antingen avstått från att yttra sig eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag: I 4 § lagen (2002:546) om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten anges för vilka ändamål som Arbetsförmedlingen får behandla personuppgifter inom den egna verksamheten (de s.k. primära ändamålen). Arbetsförmedlingen får bl.a. behandla personuppgifter om det behövs för handläggning av ärenden, publicering av platsinformation, uppföljning och utvärdering samt för framställning av avidentifierad statistik.

Riksdagen fattade den 19 maj 2010 beslut om en ny lag om valfrihetssystem för tjänster inom den arbetsmarknadspolitiska verksamheten (prop. 2009/10:146). Lagen innebär att Arbetsförmedlingen får besluta att tillhandahålla valfrihetssystem för tjänster som upphandlas inom myndighetens arbetsmarknadspolitiska verksamhet. När

Arbetsförmedlingen väljer att tillhandahålla ett valfrihetssystem ska myndigheten tillämpa lagen (2008:962) om valfrihetssystem. Enligt lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare ska tillämpning av lagen om valfrihetssystem vara obligatorisk vid upphandling av de s.k. etableringslotsarna (se prop. 2009/10:60).

Ett valfrihetssystem innebär att den enskilde har rätt att välja den aktör som han eller hon önskar ska tillhandahålla honom eller henne en viss tjänst. Den upphandlande myndigheten tecknar kontrakt med ett antal leverantörer som den enskilde sedan kan välja mellan. För att den enskilde ska få möjlighet att göra ett sådant val krävs att Arbetsförmedlingen upprättar och tillhandahåller register eller sammanställningar över samtliga valbara aktörer. För att underlätta för den enskilde att göra detta val skulle det vara till fördel om detta kunde tillhandahållas den enskilde elektroniskt via en sökbar databas. Ett sådant system skulle också vara att föredra utifrån ett effektivitetsperspektiv eftersom Arbetsförmedlingen därmed lättare skulle kunna hålla informationen uppdaterad och spridd inom myndigheten.

Vissa av de aktörer som kommer att komma i fråga kommer dock att vara ensamföretagare med enskilda firmor. För att ensamföretagare ska kunna omfattas av Arbetsförmedlingens förteckningar över valbara leverantörer krävs att Arbetsförmedlingen får behandla personuppgifter avseende dessa.

Med nuvarande utformning av lagen (2002:546) om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten är det inte helt klart att en sådan behandling av personuppgifter ligger inom ramen för något av de primära ändamålen. I vart fall skulle en motsatsvis tolkning av 4 § 2 kunna leda till slutsatsen att det endast är publicering av platsinformation som är tillåten. För att Arbetsförmedlingen på ett effektivt och ändamålsenligt sätt ska kunna fullgöra uppdraget att använda sig av valfrihetssystem för etableringslotsar och även kunna utforma ändamålsenliga rutiner för användandet av ett sådant system även i andra fall, bör därför ett förtydligande i detta avseende göras i lagen. Det föreslås således att det uttryckligen av lagen ska framgå att Arbetsförmedlingen får behandla personuppgifter för publicering av information om kompletterande aktörer. Med kompletterande aktörer avses här sådana externa leverantörer av tjänster som på uppdrag av Arbetsförmedlingen bedriver arbetsmarknadspolitisk verksamhet

eller sådan verksamhet enligt lagen om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare som inte är arbetsmarknadspolitisk verksamhet.

Det får anses ligga i de enskilda leverantörernas intresse att information om dem publiceras. Avsikten är också att publiceringen av företagsinformationen ska bygga på frivillighet. Med hänsyn härtill och då den typ av uppgifter som är aktuella i detta fall inte är av integritetskänslig art får förslaget inte anses innebära några särskilda risker för den personliga integriteten. De villkor som ska gälla för publiceringen och de uppgifter som ska få behandlas för nu aktuellt ändamål bör närmare regleras i förordning.

Publicering av ansökningar om anställning

Regeringens förslag: Arbetsförmedlingen ska få behandla personuppgifter för publicering av ansökningar om anställning.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Kronofogdemyndigheten, Arbetsförmedlingen, Akademikerförbundet SSR* och *Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering* tillstyrker förslaget. Övriga remissinstanser har inga synpunkter på förslaget eller avstår från att yttra sig. *Förvaltningsrätten i Stockholm* anser dock att det finns en risk för konflikt mellan bestämmelsen i 1 a § lagen (2002:546) om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten och den frivillighet som ska råda enligt den föreslagna 4 § 2. *Sveriges akademikers centralorganisation (Saco)* anser att det är viktigt att utnyttja alla möjligheter för arbetsgivare och sökande att få kunskap om varandra. Saco framhåller samtidigt att det krävs viss försiktighet i hanteringen eftersom ansökningshandlingar ofta innehåller känslig personinformation. Tillsammans med *Akademikerförbundet SSR* betonar Saco vidare vikten av att deltagandet är frivilligt och av att det säkerställs att den nyankomne arbetssökanden får information om detta på ett sådant sätt att innebörden av frivilligheten blir tydlig. *Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU)* ser ett stort värde i att Arbetsförmedlingen ges möjlighet att tillhandahålla en CV-databas. IFAU anser att man även kan överväga att göra registreringen obligatorisk för arbetssökande som uppstår ersättning från den offentligt finansierade arbetslöshetsförsäkringen, under förutsättning att den

enskilde i systemet har möjlighet att på ett säkert sätt skydda sin identitet.

Skälen för regeringens förslag: Ett av Arbetsförmedlingens huvuduppdrag är att effektivt sammanföra dem som söker arbete med dem som söker arbetskraft. Arbetsförmedlingen har vidare enligt sin instruktion krav på sig att utforma sin verksamhet så att den bedrivs på ett effektivt och enhetligt sätt och på ett sådant sätt att arbetssökande och arbetsgivare har tillgång till en likvärdig service i hela landet.

Arbetsförmedlingen arbetar för närvarande med effektivisering av sin verksamhet genom utveckling av s.k. e-förvaltning. En möjlighet till effektivisering är att arbetsgivare i behov av arbetskraft ges möjlighet att ta en mer aktiv roll i processen att finna rätt person till en ledig anställning. Arbetsförmedlingen tillhandahåller för närvarande en databas där arbetssökande, oavsett om de är inskrivna hos Arbetsförmedlingen eller inte, kan välja att lägga in sin meritförteckning och andra ansökningshandlingar och där arbetsgivare sedan kan ges möjlighet att söka efter lämpliga kandidater. Denna databas, CV-databasen, är helt fristående från Arbetsförmedlingens informationssystem AIS. Det är den arbetssökande själv som fyller i och registrerar sina kontaktuppgifter och uppgifter om utbildning och meriter m.m.

Det är osäkert om behandling av personuppgifter för tillhandahållande av information om arbetssökande kan anses ligga inom ramen för något av de primära ändamålen i 4 § i lagen (2002:546) om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten. Liksom anfördes beträffande möjligheterna till publicering av information om kompletterande aktörer skulle i vart fall en motsatsvis tolkning av 4 § 2 kunna leda till slutsatsen att Arbetsförmedlingen för närvarande endast har möjlighet att publicera platsinformation, dvs. att offentliggöra information om lediga platser hos arbetsgivare. Detta ändamål bör därför utvidgas till att även omfatta behandling av uppgifter om arbetssökande. Det föreslås således att Arbetsförmedlingen i lagen uttryckligen ges möjlighet att behandla sådana uppgifter som normalt ingår i en ansökan om anställning, t.ex. kontaktuppgifter, meritförteckning och personligt brev för publicering genom registrering av uppgifterna i en sökbar databas som kan göras tillgänglig för arbetsgivare.

Regeringen delar uppfattningen att registreringen av de arbetssökandes ansökningshandlingar bör bygga på frivillighet. Det kan inte anses lämpligt att tvinga arbetssökande att registrera sina ansökningshandlingar i en sökbar databas i syfte att göra dem tillgängliga för arbetsgivare, även om man har ett system för att skydda den enskilde arbetssökandes identitet. Tillgången till uppgifterna bör vidare förutsätta att den enskilde arbetsgivaren har beviljats inloggningsuppgifter till den aktuella databasen. Föreskrifter om de närmare villkoren för behandlingen av arbetssökandes ansökningshandlingar samt om vilka uppgifter som får behandlas för detta ändamål bör meddelas i förordning.

Förvaltningsrätten i Stockholm befarar att det kommer att föreligga en konflikt mellan bestämmelserna i lagen om Arbetsförmedlingens rätt att behandla uppgifter även om den registrerade motsätter sig behandlingen och den i departementspromemorian föreslagna bestämmelsen i 4 § 2 om möjligheten att publicera arbetssökandes ansökningshandlingar, då avsikten synes vara att publiceringen ska vara frivillig för den enskilde. *Lagrådet* har framfört liknande synpunkter.

Regeringen har beaktat ovanstående synpunkter. För att regleringen ska bli tydlig föreslås att det i 1 a § tas in en upplysning om att det i förordning kan finnas föreskrifter som innebär undantag från bestämmelsen. Det kan exempelvis finnas föreskrifter i förordning av innebörd att en viss typ av behandling av personuppgifter endast är tillåten om den registrerade har lämnat sitt samtycke till behandlingen. I ett sådant fall ska bestämmelsen i 1 a § första stycket inte tillämpas.

Eftersom regeringen i flera avseenden har möjlighet att meddela föreskrifter som ytterligare begränsar Arbetsförmedlingens möjligheter att behandla personuppgifter, måste lagen alltid läsas tillsammans med den till lagen hörande förordningen (2002:623) om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten. Läser man lagen och förordningen tillsammans borde det tack vare det föreslagna tillägget i 1 a § inte kunna uppstå några oklarheter vid tillämpningen. Arbetsförmedlingen ansvarar för att tydligt informera den arbetssökande om att publiceringen är frivillig.

Nytt sekundärt ändamål för Migrationsverket

Regeringens förslag: Arbetsförmedlingen ska få behandla personuppgifter för tillhandahållande av information som behövs inom Migrationsverkets verksamhet som underlag för beslut om bistånd enligt lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Ingen av de remissinstanser som har yttrat sig invänder mot förslaget. *Migrationsverket* välkomnar särskilt detta förslag och menar att ändringen är nödvändig för att undvika felaktiga utbetalningar av ekonomiskt bistånd enligt lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. till personer som har beviljats etableringsersättning av Arbetsförmedlingen.

Skälen för regeringens förslag: I 5 § lagen (2002:546) om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten regleras i vilka fall Arbetsförmedlingen får behandla personuppgifter för tillhandahållande av information som behövs i andra myndigheters verksamhet (s.k. sekundära ändamål). Där framgår bl.a. att Arbetsförmedlingen får behandla personuppgifter för att tillhandahålla information till Försäkringskassan och arbetslöshetskassorna som underlag för beslut om och kontroll av förmåner, ersättningar och andra stöd. Arbetsförmedlingen får vidare behandla personuppgifter för att tillhandahålla uppgifter till bl.a. Skatteverket och Kronofogdemyndigheten för vissa angivna syften.

Migrationsverket beslutar bl.a. om bistånd i form av logi, bostadsersättning, dagersättning och särskilt bidrag enligt lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA). Bistånd enligt nämnda lag får dock inte utbetalas för tid då etableringsersättning lämnas enligt lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare (se 8 § LMA och prop. 2009/10:60 s. 114 f.) Detta innebär att Arbetsförmedlingen kommer att behöva behandla personuppgifter för att kunna lämna uppgifter till Migrationsverket för att verket i sin tur ska kunna pröva rätten till bistånd enligt LMA. Det handlar bl.a. om uppgifter om namn och personnummer för den som har rätt till etableringsersättning, om uppgifter om att en ansökan om ersättning har lämnats in, vilken ersättning som har beviljats och under vilken tidsperiod och i

vilken omfattning ersättning lämnas eller har lämnats. Att Arbetsförmedlingen har en skyldighet att lämna dessa uppgifter till Migrationsverket framgår av förordningen (2010:407) om ersättning till vissa nyanlända invandrare.

I nuvarande reglering av de sekundära ändamålen finns dock ingen bestämmelse som säger att behandling av personuppgifter får ske för detta ändamål. Ett nytt sekundärt ändamål av den innebörden bör därför föras in i lagen.

Nytt sekundärt ändamål för kompletterande aktörer

Regeringens förslag: Arbetsförmedlingen ska få behandla personuppgifter för att tillhandahålla vissa uppgifter om arbetssökande till kompletterande aktörer.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Svenskt Näringsliv* och *Almega* anser att det är viktigt att de kompletterande aktörerna får tillgång till den information de behöver för att kunna utföra sitt arbete. *Akademikerförbundet SSR* ställer sig dock tveksamt till förslaget. Övriga remissinstanser har antingen inga synpunkter på förslaget eller avstår från att yttra sig.

Skälen för regeringens förslag: Arbetsförmedlingen har sedan 2007 haft i uppdrag att använda s.k. kompletterande aktörer som en del av myndighetens tjänsteutbud. Syftet har varit att göra utbudet av förmedlingstjänster större och mer diversifierat och därigenom förbättra matchningen och servicen till de arbetslösa.

I och med att lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare träder i kraft kommer Arbetsförmedlingen att få ett utökat samordningsansvar för nyanlända invandras etablering på arbetsmarknaden (prop. 2009/10:60). I arbetet med denna målgrupp ska en ny typ av kompletterande aktör användas, en s.k. etableringslots. Etableringslotsen ska underlätta och påskynda den nyanländes etablering i arbets- och samhällslivet. I lotsens uppdrag ingår att tillsammans med den nyanlända arbeta med och vidareutveckla den etableringsplan som Arbetsförmedlingen har upprättat.

För att de kompletterande aktörerna ska kunna fullgöra sina uppdrag krävs att de har tillgång till viss information om de personer som

ska placeras i deras verksamhet. Det handlar främst om kontakt- och identifieringsuppgifter samt om uppgifter om utbildningsbakgrund, yrkeserfarenhet och andra meriter. Beroende på uppdrag kan dessa aktörer också ha behov av exempelvis uppgifter om anvisningar till arbete och arbetsmarknadspolitiska program, om beviljad tolkinsats och om sådana omständigheter som berättigar den kompletterande aktören till resultatbaserad ersättning. För att etableringslotsarna ska kunna vara ett stöd för den enskilde i genomförandet av etableringsplanen kommer lotsarna även att behöva ta del av den upprättade etableringsplanen.

Det är rimligt att Arbetsförmedlingen får möjlighet att behandla personuppgifter i syfte att tillhandahålla de uppgifter som de kompletterande aktörerna behöver för att kunna fullgöra sina uppdrag. Detta intresse får här anses väga tyngre än intresset av att skydda den enskildes integritet. Ändamålsbestämmelserna bör därför kompletteras med ett nytt sekundärt ändamål av den innebörden.

De kompletterande aktörerna bör dock endast få tillgång till de uppgifter som är nödvändiga för att de ska kunna fullgöra sina uppdrag. Något behov av direktåtkomst till uppgifterna kan inte heller anses föreligga. Det finns dock skäl att möjliggöra utlämnade av personuppgifter till de kompletterande aktörerna på medium för automatiserad behandling (angående begreppen direktåtkomst och överföring på medium för automatiserad behandling se nedan under rubriken "Utökade möjligheter till direktåtkomst"). Föreskrifter om detta samt om vilka uppgifter som får skickas över till de kompletterande aktörerna på medium för automatiserad behandling bör meddelas i förordning.

Akademikerförbundet SSR ställer sig tveksamt till förslaget och understryker särskilt att sekretessbehovet hos den som beviljats politisk asyl måste beaktas. Enligt regeringens uppfattning bör känsliga uppgifter om enskilda som huvudregel inte föras över till en kompletterande aktör. Det kan dock finnas fall där det bedöms nödvändigt att en kompletterande aktör får del av sådana uppgifter. I den mån en kompletterande aktör kan anses vara uppdragstagare i den mening som avses i 2 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen, gäller lagens förbud mot att röja uppgifter även för uppdragstagaren. I övriga fall bör dock en överföring av känsliga uppgifter förutsätta att det finns ett avtal mellan Arbetsför-

medlingen och den kompletterande aktören av innebörd att uppgifterna inte får föras vidare. Det ankommer naturligtvis alltid på Arbetsförmedlingen att pröva huruvida ett överlämnande av uppgifter till en kompletterande aktör är förenligt med gällande sekretessregler.

Ej uttömmande reglering av de sekundära ändamålen

Regeringens förslag: Arbetsförmedlingen ska uttryckligen få behandla personuppgifter för att tillhandahålla uppgifter till riksdagen eller regeringen eller till annan för att fullgöra uppgiftslämnande i enlighet med lag och förordning. Det ska också tydliggöras att Arbetsförmedlingen får tillämpa den s.k. finalitetsprincipen i personuppgiftslagen (1998:204).

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Kammarrätten i Stockholm* anser att tillägget om att Arbetsförmedlingen ska få tillämpa finalitetsprincipen är överflödigt. Övriga remissinstanser tillstyrker förslaget, har inget att invända emot det eller avstår från att yttra sig.

Skälen för regeringens förslag

Primära och sekundära ändamål

Lagen (2002:546) om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten bygger som framgått på en uppdelning i primära och sekundära ändamål. Enligt lagens förarbeten är syftet med uppdelningen att tydligt reglera hur uppgifterna får användas i den egna verksamheten och hur de får behandlas för att lämnas ut till andra (prop. 2001/02:144 s. 24).

Trots ambitionen att åstadkomma en tydlig reglering har uppdelningen gett upphov till tolkningsproblem vid tillämpningen. En fråga som har ställts är om personuppgifter som har behandlats i enlighet med vissa primära ändamål även kan lämnas ut till andra eller om det måste finnas ett specifikt sekundärt ändamål för varje typ av utlämnande. Frågan uppkommer eftersom personuppgiftslagens definition av begreppet behandling av personuppgifter även innefattar utlämnande genom översändande, spridning eller annat tillhandahållande av uppgifter.

Finalitetsprincipen

En annan fråga har varit om personuppgiftslagens s.k. finalitetsprincip kan tillämpas vid sidan av de primära och sekundära ändamålen i lagen. Finalitetsprincipen innebär att den personuppgiftsansvarige ska se till att personuppgifter inte behandlas för något ändamål som är oförenligt med det för vilket uppgifterna samlades in. Det regleras dock särskilt i lagen att behandling av personuppgifter för bl.a. statistiska ändamål inte ska anses oförenlig med de ursprungliga ändamålen för insamlingen av uppgifterna (se 9 § första stycket d och andra stycket personuppgiftslagen [1998:204]). Förhållandet mellan personuppgiftslagen och Arbetsförmedlingens registerlag är reglerat så att personuppgiftslagen gäller vid behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten om inte annat följer av Arbetsförmedlingens egen lag. Mot denna bakgrund uppkommer frågan om behandling av personuppgifter med stöd av personuppgiftslagens finalitetsprincip är tillåten för andra ändamål än de som uttryckligen angivits i Arbetsförmedlingens registerlag.

Problem med uttömmande regleringar av ändamål

Såsom Arbetsförmedlingens registerlag är formulerad i dag skulle det kunna hävdas att uppräkningsarna av de primära respektive sekundära ändamålen i lagen är uttömmande. Med en sådan tolkning skulle personuppgifter endast få behandlas för de i lagen angivna ändamålen. Arbetsförmedlingen skulle därmed också vara förhindrad att lämna ut uppgifter som har behandlats i enlighet med de primära ändamålen till t.ex. andra myndigheter, riksdag och regering i andra fall än de som anges i de sekundära ändamålen.

Förhållandevis ofta uppstår situationer där en behandling av personuppgifter framstår som motiverad utifrån ett viktigt allmänt intresse, men där en sådan behandling inte kan anses ligga inom ramen för något av de i lagen uppräknade ändamålen. Sådana situationer och behov kan vara svåra att förutse. Det är med andra ord svårt, för att inte säga omöjligt, att på förhand täcka in alla sådana situationer med en uttömmande reglering av tillåtna ändamål. I modernare personuppgiftsregleringar har man därför ofta tydliggjort att uppräkningsarna av i vart fall de sekundära ändamålen inte är uttömmande.

Personuppgiftsregleringen kan vidare inte inskränka en myndighets skyldighet att lämna ut

uppgifter enligt 2 kap. tryckfrihetsförordningen. Det bör vara sekretesslagstiftningen och inte personuppgiftsregleringen som sätter ramarna för vilka uppgifter som får lämnas ut. Om de sekundära ändamålen skulle uppfattas som uttömmande reglerade i Arbetsförmedlingens registerlag skulle denna lag i vissa fall riskera att komma i konflikt med offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Utlämnanden som är tillåtna enligt sekretesslagstiftningen skulle med andra ord begränsas av att Arbetsförmedlingens registerlag inte tillåter själva behandlingen av uppgifterna.

Tydligare reglering av de sekundära ändamålen

Arbetsförmedlingen har enligt sin instruktion i uppdrag att analysera, följa upp och utvärdera hur myndighetens verksamhet och de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna påverkar arbetsmarknadens funktionssätt. Myndigheten ska vidare göra bedömningar av arbetsmarknadsläget för att tillhandahålla beslutsunderlag för den framtida arbetsmarknadspolitiken. Arbetsförmedlingen har också i uppdrag att bistå myndigheter och andra som bedriver uppföljning och utvärdering inom Arbetsförmedlingens verksamhetsområde (4 § 4–6 förordningen (2007:1030) med instruktion för Arbetsförmedlingen). I synnerhet det sistnämnda uppdraget skulle vara svårt att fullgöra med en uttömmande reglering av de sekundära ändamålen.

Mot ovan angiven bakgrund är det viktigt att de sekundära ändamålen i Arbetsförmedlingens registerlag inte är uttömmande reglerade. Det bör därför uttryckligen föreskrivas i lagen att Arbetsförmedlingen får behandla personuppgifter för att tillhandahålla information till riksdagen och regeringen och för att fullgöra sådant uppgiftslämnande som är förenligt med sekretesslagstiftningen. I de fall där det finns en reglerad uppgiftsskyldighet i någon författning får avvägningen mellan riskerna för integritetsintrång och andra intressen anses vara gjord redan då beslut tagits om att myndigheten ska lämna ut vissa uppgifter utan föregående sekretessprövning. I andra fall måste behandling av personuppgifter i syfte att lämna ut uppgifterna anses vara tillåten om det inte föreligger något hinder mot ett utlämnande av uppgifterna enligt någon bestämmelse om sekretess i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Regeringen anser slutligen att det bör förtydligas att Arbetsförmedlingen får behandla

personuppgifter i enlighet med personuppgiftslagens s.k. finalitetsprincip. Detta har framförallt betydelse för de myndigheter m.fl. som behöver använda sig av uppgifter från Arbetsförmedlingens datalager för forskningsändamål och för framställning av avidentifierad statistik.

Liknande regleringar som den här föreslagna finns redan i exempelvis lagen (2003:763) om behandling av personuppgifter i socialförsäkringens administration, patientdatalagen (2008:355) och lagen (2009:619) om djurskyddskontrollregister.

Kammarrätten i Stockholm anser att en kombination av att ange att personuppgiftslagen gäller om inte annat följer av specialregleringen och att särskilt ange när personuppgiftslagen ska gälla kan skapa förvirring för tillämparen. Kammarrätten förordar den lagstiftningsmodell som valts för bl.a. polisens behandling av personuppgifter där specialregleringen föreslås gälla i stället för personuppgiftslagen och där de bestämmelser i personuppgiftslagen som ska tillämpas anges särskilt.

Regeringen delar uppfattningen i promemorian att det uttryckligen bör framgå att finalitetsprincipen får tillämpas vid sidan av de särskilt uppräknade sekundära ändamålen i lagen. Motsvarande bedömning har gjorts i tidigare lagstiftningsärenden (se t.ex. prop. 2002/03:135 s. 56). Det saknas vidare beredningsunderlag för att i detta lagstiftningsärende behandla en sådan ändring av lagens systematik och uppbyggnad som kammarrätten förordar.

Lagrådet har föreslagit att den bestämmelse som innehåller en hänvisning till finalitetsprincipen ska ges en annan redaktionell utformning. Lagrådet anser att bestämmelsen bör utformas på samma sätt som 8 § fjärde stycket polisdatalagen (2010:361) som innehållsmässigt motsvarar bestämmelsen i 9 § första stycket d personuppgiftslagen.

Regeringen vill dock framhålla att den utformning som har valts i lagrådsremissen överensstämmer med utformningen av motsvarande bestämmelser i flera andra registerlagar, t.ex. lagen (2003:763) om behandling av personuppgifter inom socialförsäkringens administration, patientdatalagen (2008:355) och lagen (2009:619) om djurskyddskontrollregister. I dessa lagar är förhållandet till personuppgiftslagen (1998:204) reglerat på samma sätt som i Arbetsförmedlingens registerlag. Enligt nu nämnda lagar gäller personuppgiftslagen om inte annat följer av

respektive lag eller av föreskrifter som meddelas med stöd av lagen.

Polisdatalagen har en annan uppbyggnad. Den gäller i stället för personuppgiftslagen och de bestämmelser i personuppgiftslagen som ska gälla anges särskilt i lagen. Den lagtekniska lösning som valts i polisdatalagen är således en följd av hur den lagens förhållande till personuppgiftslagen är reglerat.

Syftet med hänvisningen till finalitetsprincipen i 9 § första stycket d och andra stycket personuppgiftslagen är endast att klargöra att dessa bestämmelser fortfarande gäller i Arbetsförmedlingens verksamhet, trots att det även i Arbetsförmedlingens registerlag finns en reglering av tillåtna ändamål för behandling av personuppgifter. Om man skulle införa en bestämmelse som motsvarar personuppgiftslagens reglering av finalitetsprincipen skulle den utöver Lagrådets förslag även behöva omfatta innehållet i 9 § andra stycket personuppgiftslagen. Detta skulle göra lagtexten onödigt otymplig.

Mot denna bakgrund finns det enligt regeringens uppfattning inte skäl att i detta lagstiftningsärende frångå den lagtekniska lösning som valts i andra registerförfattningar där förhållandet till personuppgiftslagen är reglerat på samma sätt som i Arbetsförmedlingens registerlag.

Direktåtkomst för Migrationsverket

Regeringens förslag: Arbetsförmedlingen ska få medge Migrationsverket direktåtkomst till de personuppgifter i en arbetsmarknadspolitisk databas som behövs som underlag för beslut om bistånd enligt lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Datainspektionen* har inga synpunkter på att Migrationsverket beviljas direktåtkomst till den arbetsmarknadspolitiska databasen, under förutsättning att säkra förbindelser med tekniska begränsningar används. *Migrationsverket* anser dock att det är fullt tillräckligt om verket får elektroniska underrättelser från Arbetsförmedlingen om de personer som beviljats etableringsersättning. Övriga remissinstanser har antingen inga synpunkter på förslaget eller avstår från att yttra sig.

Skälen för regeringens förslag: I de särskilda registerförfattningarna finns ofta bestämmelser som reglerar om, i vilka fall och på vilket sätt personuppgifter får lämnas ut elektroniskt. Syftet med sådana bestämmelser är att inskränka möjligheterna för utomstående att genom överföring av uppgifter i personregister förfoga över uppgifterna på ett sätt som innebär risker i integritetshänseende.

I lagstiftningen görs ofta åtskillnad mellan utlämnande av uppgifter genom direktåtkomst och utlämnande av uppgifter på medium för automatiserad behandling. Av bl.a. förarbetena till lagen om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten (prop. 2001/02:144 s. 31) framgår att med direktåtkomst avses att den som använder databasen via en dator på egen hand kan söka i denna och få svar på frågor, dock utan att själv kunna bearbeta eller på annat sätt påverka innehållet i databasen. Direktåtkomst kan även innebära att användaren ges en möjlighet att hämta hem informationen till sitt eget system och bearbeta den där. Direktåtkomst har traditionellt sett ansetts innebära att uppgifter ur databasen lämnas ut utan att den utlämnande myndigheten i det enskilda fallet har kontroll över vilka uppgifter som lämnas ut.

Utlämnande på medium för automatiserad behandling handlar i stället om ett överlämnande av elektroniskt lagrade uppgifter via något slags medium för lagring eller överföring, exempelvis e-post, USB-minne, CD-romskiva eller diskett. Ett utlämnande på medium för automatiserad behandling kan också ske genom direkt överföring från ett datorsystem till ett annat via telekommunikationsnätet. I dessa fall behåller den utlämnande myndigheten kontrollen över vilka uppgifter som lämnas ut. Det kan dock i vissa fall vara svårt att dra en skarp gräns mellan direktåtkomst och utlämnande på medium för automatiserad behandling.

Direktåtkomst till elektroniskt lagrad information har sedan länge ansetts innebära särskilda risker ur integritetssynpunkt. Det har därför ansetts att det är riksdagen som bör ta ställning till i vilka fall som direktåtkomst bör medges. Denna princip följdes även vid tillkomsten av lagen (2002:546) om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten. Således regleras i 12 § vilka myndigheter och andra organ som får ha direktåtkomst till de personuppgifter som behandlas i en arbetsmarknadspolitisk databas. Bland dem kan nämnas

Försäkringskassan, Centrala studiestödsnämnden, Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen och arbetslöshetskassorna. Direktåtkomst får dock endast medges om det behövs för något av de sekundära ändamålen i 5 §.

Direktåtkomst för Migrationsverket

Redan vid lagens tillkomst förutsåg man att det i framtiden skulle uppkomma behov av direktåtkomst även för andra myndigheter och organ än de för vilka Arbetsförmedlingen då gavs den möjligheten. Regeringen ansåg att utgångspunkten för framtida överväganden i frågor om direktåtkomst borde vara att utlämnande genom direktåtkomst endast borde få ske i de fall där det finns ett klart behov av att få del av uppgifterna på detta sätt. Mottagarens intresse av att få ta del av uppgifter måste vägas mot intresset av att skydda enskildas personliga integritet och hänsyn måste tas till sekretesslagens regler (prop. 2001/02:144 s. 37).

Enligt förarbetena till lagen om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare (prop. 2009/10:60 s. 120) bör informationsöverföringen mellan de myndigheter som samverkar enligt lagen så långt möjligt ske automatiserat. Som skäl för detta anges att det är genom en väl fungerande informationsöverföring mellan myndigheter som ärendehanteringens effektivitet kan förbättras, kontrollen av utbetalningar av statliga medel tryggas och felaktiga utbetalningar förebyggas. Dessutom kan ett effektivt informationsutbyte medföra att handläggningstiderna för ett ärende förkortas och beslut om skilda förmåner fattas snabbare. Servicen till den enskilde kan därigenom förbättras. Vidare kan antalet återkravsärenden reduceras. Arbetsförmedlingens personuppgiftslag innehåller redan en möjlighet för Arbetsförmedlingen att tillhandahålla nödvändiga uppgifter till Försäkringskassan genom direktåtkomst. Motsvarande möjlighet bör även införas i förhållande till Migrationsverket beträffande de uppgifter som verket behöver som underlag för beslut om bistånd enligt lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.

Migrationsverket har ifrågasatt Arbetsförmedlingens behov av att kunna bevilja verket direktåtkomst till de uppgifter som verket behöver för sin handläggning av ersättning enligt lagen (1994:1379) om mottagande av asylsökande m.fl. Mot denna bakgrund kan det förstås ifrågasättas om Arbetsförmedlingen bör ges en sådan möjlighet. Enligt förordningen (2010:407) om er-

sättning till vissa nyanlända invandrare ska dock Arbetsförmedlingen till Migrationsverket inte bara lämna uppgifter om att en ansökan har lämnats in och om vilken ersättning som har beviljats utan även uppgifter om under vilken tidsperiod och i vilken omfattning ersättning *har* lämnats. Arbetsförmedlingen ansvarar naturligtvis för att initialt meddela Migrationsverket att en ansökan om etableringsersättning har kommit in och att ersättning har beviljats för en viss tidsperiod. Det kan dock vara svårt för Arbetsförmedlingen att avgöra om och när Migrationsverket behöver historiska uppgifter om den ersättning som har lämnats. Om Arbetsförmedlingen får möjlighet att bevilja Migrationsverket direktåtkomst till de uppgifter verket behöver i detta skede, har Arbetsförmedlingen möjlighet att utforma informationsöverföringen på ett sådant sätt att resursåtgången hos myndigheterna blir så liten som möjligt. Migrationsverket kan då på egen hand, utan att behöva gå vägen via Arbetsförmedlingen, gå in i den aktuella databasen och hämta de uppgifter verket behöver. Då det i förordning kommer att regleras exakt vilka uppgifter som Migrationsverket kan få del av genom direktåtkomsten, måste skillnaden i integritetsskyddshänseende i förhållande till en överföring på medium för automatisk databehandling betraktas som marginell. Som framgått ovan har också gränsen mellan vilka tekniska lösningar som är att anse som direktåtkomst och vilka som är att anse som överföring på medium för automatisk databehandling blivit allt mer flytande. I syfte att ge Arbetsförmedlingen förutsättningar att utforma informationsöverföringen på det sätt som är mest resurseffektivt och ändamålsenligt, bör därför myndigheten enligt regeringen ges möjligheten att bevilja Migrationsverket direktåtkomst till de uppgifter verket behöver.

Direktåtkomst för arbetssökande till förteckningar över kompletterande aktörer m.m.

Regeringens förslag: Arbetsförmedlingen ska få möjlighet att ge en enskild arbetssökande direktåtkomst till förteckningar över kompletterande aktörer samt till platsinformation från arbetsgivare.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Remissinstanserna tillstyrker förslaget, lämnar det utan erinran eller avstår från att yttra sig. *Arbetsförmedlingen* har dock ifrågasatt behovet av att den enskilde först ska beviljas särskilda inloggningsuppgifter för att få tillgång till sammanställningar över arbetsgivare och kompletterande aktörer. *Datainspektionen* undrar om samma säkerhetsnivå kan uppnås vid enskildas direktåtkomst som vid direktåtkomst för myndigheter. När det gäller enskildas tillgång till sammanställningar över kompletterande aktörer anser dock inspektionen att integritetsriskerna förefaller vara så små att sammanställningarna bör kunna göras tillgängliga via Arbetsförmedlingens hemsida.

Skälen för regeringens förslag: I dag får den enskilde arbetssökanden endast ha direktåtkomst till de personuppgifter i en arbetsmarknadspolitisk databas som rör honom eller henne själv. För att kunna fullgöra sitt uppdrag att tillhandahålla ett valfrihetssystem för kompletterande aktörer bör Arbetsförmedlingen också få möjlighet att bevilja den enskilde direktåtkomst till Arbetsförmedlingens register eller sammanställningar över olika tjänsteleverantörer. Det kan inte anses vara förenat med några särskilda integritetsrisker att bevilja de enskilda direktåtkomst till sammanställningar över valbara kompletterande aktörer. Det borde tvärtom ligga i aktörernas eget intresse att den enskilde kan beredas tillgång till dessa sammanställningar. En sådan ändring föreslås därför i lagen. Regeringen delar Arbetsförmedlingens uppfattning att det inte bör vara nödvändigt att den som endast vill ta del av själva sammanställningen över valbara kompletterande aktörer först beviljas särskilda inloggningsuppgifter. Ett sådant krav riskerar dessutom att komma i konflikt med det krav på öppenhet i processen som uppställs i lagen (2008:962) om valfrihetssystem.

På samma sätt bör en enskild kunna beviljas direktåtkomst till de platsannonser som Arbetsförmedlingen publicerar med stöd av ändamålsbestämmelsen i 4 § 2.

Direktåtkomst för arbetsgivare till arbetssökandes ansökningar om anställning

Regeringens förslag: Arbetsförmedlingen ska få möjlighet att ge en arbetsgivare direktåtkomst till arbetssökandes ansökningar om anställning.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: För det fall inte samma säkerhetsnivå kan uppnås för arbetsgivares tillgång till den arbetsmarknadspolitiska databasen som för Migrationsverkets direktåtkomst, ställer sig *Datainspektionen* tveksam till om direktåtkomst är det mest lämpliga sättet för utlämnande. Övriga remissinstanser lämnar förslaget utan erinran eller avstår från att yttra sig.

Skälen för regeringens förslag: Som framgått ovan föreslås att Arbetsförmedlingen uttryckligen ska ges möjlighet att behandla personuppgifter för att publicera arbets sökandes ansökningshandlingar. Som också framgått är syftet med förslaget att möjliggöra registrering av dessa handlingar i en sökbar databas (CV-databas) som kan göras tillgänglig för arbetsgivare som söker arbetskraft. För att detta ska vara möjligt krävs dock att Arbetsförmedlingen får möjlighet att bevilja arbetsgivarna direktåtkomst till dessa uppgifter. En ändring av den innebörden föreslås därför i lagen.

Datainspektionen anser att säkerhetsnivån måste vara hög när det gäller arbetsgivares åtkomst till enskildas ansökningar, oavsett vilken form av utlämnande som tillämpas. Regeringen delar den uppfattningen. För att få tillgång till uppgifterna bör arbetsgivarna först beviljas särskilda inloggningsuppgifter. Det ska vidare vara helt frivilligt att registrera sina ansökningshandlingar i databasen. Vilka uppgifter som får registreras i CV-databasen samt de närmare villkoren för tillgången till databasen bör regleras i förordning.

Utvidgning av tillåtna sökbegrepp

Regeringens förslag: Arbetsförmedlingen ska få använda kod för hälsotillstånd eller för sådant funktionshinder som medför nedsatt arbetsförmåga som sökbegrepp för förmedling av arbete och planering av insatser.

Kod för hälsotillstånd eller för sådant funktionshinder som medför nedsatt arbetsförmåga, för arbetsmarknadspolitiskt program eller insats samt för sökandekategori eller anvisningsgrund ska även få användas som sökbegrepp om det behövs för tillsyn, uppföljning, utvärdering och för framställning av avidentifierad statistik.

Promemorians förslag: Överensstämmer i sak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Handikappförbunden* tillstyrker förslaget och anför att förändringar som gynnar möjligheten till uppföljning och utvärdering av Arbetsförmedlingens insatser för personer med funktionsnedsättning är angelägna. De markerar samtidigt vikten av att enskilda individers integritet värnas. *Socialstyrelsen* anser att det är viktigt att de koder för hälsotillstånd och funktionshinder som kommer att användas som sökbegrepp följer det nationella kodverk som Socialstyrelsen tillhandahåller. *Datainspektionen* kan inte tillstyrka förslaget om utvidgade sökbegrepp om inte den interna åtkomsten till personuppgifter samtidigt regleras i förordning. *Diskrimineringsombudsmannen* anser att det är av största vikt att användningen av de nya sökbegreppen begränsas till ett avgränsat system. Övriga remissinstanser lämnar förslaget utan erinran eller avstår från att yttra sig.

Skälen för regeringens förslag

Allmänt om behandling av känsliga personuppgifter
Enligt personuppgiftslagen är det som huvudregel förbjudet att behandla personuppgifter som avslöjar ras eller etniskt ursprung, politiska åsikter, religiös eller filosofisk övertygelse, medlemskap i fackförening eller som rör hälsa eller sexualliv. Som framgått ovan betecknas sådana uppgifter känsliga personuppgifter. Det finns dock vissa redan i lagen angivna undantag från detta förbud, t.ex. då den enskilde samtyckt till behandlingen eller om behandlingen är nödvändig i vissa särskilt angivna fall.

I en arbetsmarknadspolitisk databas får dock enligt lagen (2002:546) om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten inga andra känsliga personuppgifter behandlas än sådana som avslöjar etniskt ursprung eller rör hälsa. För dessa uppgifter samt för andra integritetskänsliga personuppgifter som rör sociala förhållanden eller utgör omdömen, slutsatser eller värderande upplysningar gäller vidare, utöver kraven på att uppgifterna ska ha lämnats i ett ärende eller vara nödvändiga för handläggningen av det, att den enskilde skriftligen har samtyckt till att uppgifterna behandlas i en arbetsmarknadspolitisk databas (9 §). Uppgifter om att någon varit föremål för vissa gårdar inom exempelvis kriminalvård och socialtjänst får över huvudtaget inte behandlas i en arbetsmarknadspolitisk databas (10 §).

Allmänt om sökbegrepp

I en databas eller annan textmassa som har lagrats på medium för automatiserad behandling är det möjligt att genom att ange ett s.k. sökbegrepp i en sökmotor söka igenom den lagrade informationen och hitta de poster där begreppet förekommer. På detta sätt är det möjligt att snabbt göra en sammanställning av personuppgifter i en databas. Är en myndighets samlingar av elektroniskt lagrade personuppgifter tillgängliga för sökning utan några begränsningar, uppkommer utan tvivel betydande risker för otillbörliga intrång i enskilda personers integritet. Detta är anledningen till att man i myndigheternas särskilda registerförfattningar som regel har infört begränsningar av vilka sökvägar och sökbegrepp som får användas i myndigheternas system för automatiserad behandling.

Vid bedömningen av vilka sökbegrepp som bör vara tillåtna måste en avvägning göras mellan intresset av effektivitet i en myndighets verksamhet och risken för integritetsintrång. Något generellt förbud mot sökning i en databas är normalt sett inte motiverat. Ofta kan en sökmotor tvärtom vara ett mycket värdefullt redskap i myndighetens verksamhet, utan att det för den sakens skull måste innebära risker för den personliga integriteten. Söktekniken bör kunna användas så länge den inte innebär en oacceptabel risk för otillbörliga integritetsintrång. Regler om begränsning av tillåtna sökbegrepp bör således ta sikte direkt på sådana typer av sökning som typiskt sett medför särskilda integritetsrisker. I vissa sådana fall måste integriteten ges företräde framför andra intressen, även om goda skäl i och för sig talar för att en viss typ av sökning eller behandling bör vara tillåten.

Vilka sökbegrepp som får användas hos en myndighet har också betydelse för frågan vad som är att anse som en allmän handling. Konsekvensen av att en myndighet, genom bestämmelser i lag eller förordning, är rättsligt förhindrad att använda vissa registeruppgifter som sökbegrepp, är att myndigheten inte får ta fram information genom att använda sådana sökvägar. Om en myndighet på grund av en sådan sökbegränsning saknar befogenhet att göra en sammanställning av personuppgifter tillgänglig, kan en enskild person inte heller under återopande av offentlighetsprincipen få del av informationen. Av 2 kap. 3 § tredje stycket tryckfrihetsförordningen framgår nämligen att en sådan sammanställning inte anses förvarad hos myn-

digheten. Sammanställningen utgör därmed inte en allmän handling. Genom en begränsning av sökbegreppen uppnås således ett ökat integritetsskydd. Samtidigt innebär sådana begränsningar naturligtvis även en begränsning av registrets eller databasens användbarhet.

Bestämmelser om absoluta förbud mot att använda vissa sökbegrepp är alltså av betydelse för bedömningen av vilka handlingar som utgör allmänna handlingar hos en myndighet. Bestämmelser om för vilka ändamål personuppgifter får behandlas i en myndighets verksamhet, s.k. ändamålsbegränsningar, inskränker däremot inte en myndighets skyldighet enligt offentlighetsprincipen att på begäran av en enskild sammanställa personuppgifter till en s.k. potentiell allmän handling (se bl.a. prop. 2007/08:160 s. 69 f. och prop. 2009/10:85 s. 54 f.).

Bestämmelserna i tryckfrihetsförordningen kompletteras av offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), som i bl.a. 21 kap. och 28 kap. innehåller bestämmelser om sekretess till skydd för enskildas integritet.

Tillåtna sökbegrepp i Arbetsförmedlingens verksamhet

Enligt 14 § lagen (2002:546) om personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten får känsliga personuppgifter som huvudregel inte användas som sökbegrepp. Detsamma gäller uppgifter om sociala förhållanden, omdömen, slutsatser eller andra värderande upplysningar om en enskild. Det är vidare förbjudet att som sökbegrepp använda uppgifter om exempelvis lagöverträdelse och straffprocessuella tvångsmedel samt uppgifter om att den enskilde har vårdats med stöd av socialtjänstlagen eller varit föremål för åtgärd enligt utlänningslagen. Uppgift om kod för funktionshinder får dock användas för att underlätta förmedling av arbete åt personer med funktionshinder som medför nedsatt arbetsförmåga samt för att framställa avidentifierad statistik.

Fler tillåtna sökbegrepp i Arbetsförmedlingens verksamhet

Huvudregeln bör alltså vara att känsliga personuppgifter inte ska få användas som sökbegrepp. Starka skäl talar dock för att möjligheterna att använda sig av vissa sökbegrepp bör utvidgas för vissa specifika ändamål. Detta måste dock göras med stor försiktighet eftersom förekomsten av många sökbegrepp typiskt sett får anses öka risken för integritetsintrång. Det är

också viktigt att användningen av sökbegreppen knyts till vissa specifika ändamål som får anses motiverade av allmänna intressen av sådan dignitet att de får anses väga tyngre än skyddet för den personliga integriteten.

Som tidigare har framgått har Arbetsförmedlingens uppdrag vidgats betydligt sedan den lag som styr myndighetens personuppgiftsbehandling kom till. Arbetsförmedlingen har getts ett tydligare och allt större ansvar för de grupper av människor som typiskt sett står långt från arbetsmarknaden, dvs. grupper som man vet generellt har svårare än andra att få arbete. Detta har medfört att insatser har införts som riktar sig särskilt till grupper som nyanlända invandrare, långtidssjukskrivna och personer som har varit föremål för åtgärder inom kriminalvården.

För att Arbetsförmedlingen på ett effektivt sätt ska kunna följa upp och utvärdera dessa insatser krävs att myndigheten också kan följa de personer som har varit föremål för insatserna. Arbetsförmedlingen behöver vidare både för egen del och för att kunna tillhandahålla information och beslutsunderlag till riksdagen och regeringen kunna använda sig av vissa sökbegrepp för framställning av oidentifierad statistik. I vissa fall kan Arbetsförmedlingen även behöva använda sig av vissa sökbegrepp för att kunna tillhandahålla statistik eller statistikunderlag till andra myndigheter m.fl. Redan det faktum att en person är inskriven i ett specifikt program kan i dag avslöja en känslig personuppgift. Så är exempelvis fallet med den s.k. arbetslivsintroduktionen som endast är öppen för personer som har varit långvarigt frånvarande från arbetslivet på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Att någon är inskriven i arbetslivsintroduktionen får därmed anses avslöja en personuppgift om hälsa. För ändamålen tillsyn, uppföljning, utvärdering och framställning av oidentifierad statistik bör därför Arbetsförmedlingen ges möjlighet att använda programkod, insatskod, kod för sökandekategori eller anvisningsgrund som sökbegrepp, även om dessa koder, i vart fall indirekt, kan avslöja känsliga personuppgifter.

Födelseland som sökbegrepp

Arbetsförmedlingen har framställt önskemål om att det uttryckligen i lagen ska anges att kod för födelseland ska kunna användas som sökbegrepp. Att en person är född i ett visst land är

emellertid definitionsmässigt inte någon känslig personuppgift i personuppgiftslagens mening. Något hinder mot att använda begreppet som sökbegrepp föreligger således inte ens med nuvarande reglering. Det behöver därför inte uttryckligen anges i lagen att födelseland eller kod för födelseland får användas som sökbegrepp.

Det är visserligen så att en uppgift om födelseland tillsammans med andra uppgifter skulle kunna avslöja en persons etniska ursprung, vilket är en känslig personuppgift enligt personuppgiftslagen. Uppgifter om etnicitet får dock redan i dag behandlas i en arbetsmarknadspolitisk databas med stöd av 9 §, under förutsättning att uppgifterna har lämnats i ett ärende eller är nödvändiga för handläggningen av det och att den enskilde skriftligen samtyckt till behandlingen. Arbetsförmedlingen torde dock sällan eller aldrig ha något behov av att behandla en uppgift om etnicitet. En handläggare hos myndigheten är därmed också lagligen förhindrad att registrera en sådan uppgift. Uppgiften blir därmed inte heller sökbar. Uppgifter om en persons etnicitet, eller uppgifter som tillsammans kan avslöja ett etniskt ursprung, kan dock förekomma i en handling som har lämnats in till myndigheten i ett ärende. Direktsökning i det registrerade materialet på grundval av etnicitet är dock inte tillåten.

Akademikerförbundet SSR är tveksamt till användandet av födelseland som sökbegrepp. Detta sökbegrepp bör enligt förbundet användas med mycket stor försiktighet, om ens över huvudtaget. Regeringen delar uppfattningen att användningen av födelseland som sökbegrepp bör vara restriktiv. Det kan dock vara berättigat att använda sig av födelseland som sökbegrepp t.ex. vid framställning av statistik som syftar till att göra jämförelser i sysselsättningsgrad mellan personer födda i Sverige och utlandsfödda personer.

Sökbegrepp och åtkomst till uppgifter

Datainspektionen kan inte tillstyrka förslaget om utvidgade sökbegrepp om inte den interna åtkomsten till systemen samtidigt regleras i förordning. Inspektionen anser att myndigheter bör ha ett system för behörighetsstyrning genom vilket åtkomstmöjligheterna tekniskt begränsas så mycket som det är faktiskt och praktiskt möjligt med hänsyn till den aktuella verksamheten och känsligheten hos personuppgifterna. Därutöver anser inspektionen att myndigheter

ska begränsa obehörig åtkomst genom fungerande rutiner, informationsinsatser till anställda samt rutiner för åtkomstkontroll.

Vid behandling av känsliga personuppgifter ställs särskilt höga krav på den tekniska och organisatoriska säkerheten. Det åligger Arbetsförmedlingen att utforma sina rutiner och system så att den samlade tillgången till och spridningen av känsliga personuppgifter blir så liten som möjligt. Därigenom kan onödiga intrång i den personliga integriteten undvikas. Arbetsförmedlingens skyldigheter i detta avseende följer redan av bestämmelserna i 11 §. Någon lagändring bedöms således inte nödvändig i denna del.

Regeringen delar dock *Datainspektionens* uppfattning att Arbetsförmedlingen hittills har arbetat med för vida behörigheter i sina data-system. Arbetsförmedlingen har dock inlett ett arbete med att se över både behörighetstilldelningen och nuvarande arbetsmetoder och rutiner ur ett integritets- och säkerhetsperspektiv. Utgångspunkten för arbetet är att systemstöd och arbetsrutiner ska vara utformade så att varje enskild handläggare enbart får tillgång till de uppgifter som är nödvändiga för att han eller hon ska kunna fullgöra sina arbetsuppgifter. Nya rättsliga möjligheter att behandla känsliga personuppgifter kommer enligt Arbetsförmedlingen inte heller att tas i anspråk förrän myndigheten har rutiner och tekniska lösningar på plats för att kunna garantera en fullgod datasäkerhet och ett fullgott integritetsskydd. Det är av yttersta vikt att Arbetsförmedlingen har sina nya system och arbetsrutiner på plats så snart som möjligt. Regeringen följer därför noggrant Arbetsförmedlingens arbete med att utveckla nya sådana system och rutiner. Beroende på hur arbetet fortskrider kan det också bli aktuellt att på det sätt Datainspektionen önskar meddela ytterligare föreskrifter om åtkomst och behörighetstilldelning m.m. i förordning.

Ikraftträdande

Regeringens förslag: De nya reglerna ska träda i kraft den 31 januari 2011.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har haft några synpunkter på datumet för ikraftträdandet.

Skälen för regeringens förslag: De föreslagna lagändringarna bör träda i kraft så snart som möjligt. Regeringen bedömer att tidigast möjliga datum för ikraftträdande är den 31 januari 2011. Några övergångsbestämmelser bedöms inte nödvändiga.

Författningskommentar

1 §

I paragrafen finns bestämmelser om lagens tillämpningsområde. Ändringen i *första stycket* är endast redaktionell och är således inte avsedd att innebära någon förändring i sak.

Genom ändringen i *andra stycket* vidgas lagens tillämpningsområde, som för närvarande är begränsat till Arbetsförmedlingens arbetsmarknadspolitiska verksamhet, till att även omfatta behandling av personuppgifter i samband med handläggning av två nya typer av ärenden som inte anses vara arbetsmarknadspolitisk verksamhet. Det handlar om ärenden om ersättning enligt lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare och förordningen (2010:407) om ersättning till vissa nyanlända invandrare samt om ärenden om mottagande för bosättning enligt förordningen (2010:408) om mottagande för bosättning av vissa nyanlända invandrare.

Av *andra stycket andra meningen* följer att i den mån tillämpningsområdet för en bestämmelse i lagen är begränsat till behandling av personuppgifter i arbetsmarknadspolitisk verksamhet, ska denna begränsning inte gälla i förhållande till ovan nämnda ärendetyper. Som exempel kan nämnas bestämmelsen i 4 § 1 enligt vilken Arbetsförmedlingen får behandla personuppgifter inom den arbetsmarknadspolitiska verksamheten om det behövs för handläggning av ärenden. Bestämmelsen i *andra stycket andra meningen* innebär att Arbetsförmedlingen vid tillämpningen av paragrafen ska bortse från att den enligt ordalydelsen är begränsad till ärenden inom den arbetsmarknadspolitiska verksamheten och även tillämpa bestämmelsen vid handläggningen av de ovan nämnda ärendena.

Att märka är att handläggningen av ärenden om etableringsplan är att anse som arbetsmarknadspolitisk verksamhet. Dessa ärenden omfattas således redan av *första stycket*.

1 a §

Paragrafen är ny, men bestämmelsen i *första stycket* motsvarar tidigare 1 § tredje stycket.

Bestämmelsen i *andra stycket* upplyser om att det i förordning kan finnas undantag från bestämmelsen i första stycket. Regeringen kan exempelvis föreskriva att viss typ av behandling av personuppgifter inte får utföras om den enskilde motsätter sig behandlingen eller att det för viss typ av behandling ska krävas ett uttryckligt samtycke från den enskilde. Bestämmelsen har införts efter synpunkter från bl.a. *Lagrådet*.

4 §

Paragrafen innehåller en uppräkningslista av de ändamål för vilka Arbetsförmedlingen får behandla personuppgifter inom den egna verksamheten (de s.k. primära ändamålen).

Ändringen i *andra punkten* innebär att två nya tillåtna ändamål för behandlingen av personuppgifter har lagts till. För det första ska Arbetsförmedlingen få behandla personuppgifter om det behövs för publicering av information om kompletterande aktörer. Med begreppet kompletterande aktörer avses i denna lag samtliga externa leverantörer av tjänster som på uppdrag av Arbetsförmedlingen bedriver arbetsmarknadspolitisk verksamhet eller annan verksamhet beträffande vissa nyanlända invandrare. Till dessa leverantörer hör exempelvis jobbcoacher, etableringslotsar och externa utbildningsanordnare.

För det andra ska Arbetsförmedlingen få behandla personuppgifter om det behövs för publicering av arbetssökandes ansökningar om anställning. Med ansökningar om anställning förstås sådana handlingar eller uppgifter som normalt ingår i en ansökan om anställning, t.ex. kontaktuppgifter, meritförteckning och personligt brev.

Ändringarna i *första och tredje punkterna* är endast redaktionella och innebär således inga ändringar i sak.

5 §

I paragrafen regleras för vilka ändamål Arbetsförmedlingen får behandla personuppgifter för tillhandahållande av information som behövs inom andra myndigheters och organs verksamheter (de s.k. sekundära ändamålen). Ändringarna i paragrafen innebär att uppräkningslistan av tillåtna ändamål har utvidgats med tre nya ändamålsbestämmelser.

Enligt *första stycket punkten 6* får Arbetsförmedlingen behandla personuppgifter för att till-

handahålla de uppgifter till Migrationsverket som verket behöver som underlag för beslut om bistånd enligt lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. Det handlar om uppgifter om namn och personnummer samt om uppgifter om att en ansökan om ersättning har lämnats in, vilken ersättning som har beviljats och under vilken tidsperiod och i vilken omfattning ersättning lämnas.

Enligt *första stycket punkten 7* får Arbetsförmedlingen vidare behandla personuppgifter för att tillhandahålla den information om arbetssökande m.fl. som behövs inom de kompletterande aktörernas verksamhet, inbegripet etableringslotsarnas verksamhet enligt lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare (angående begreppet kompletterande aktörer, se kommentaren till 4 §).

Enligt *andra stycket första meningen* får Arbetsförmedlingen också behandla personuppgifter för att tillhandahålla information till riksdagen eller regeringen. Behandling av personuppgifter är vidare tillåten för fullgörande av uppgiftslämnande till annan i enlighet med lag eller förordning. Med annan avses både myndigheter och enskilda, men bestämmelsen torde ha störst betydelse för Arbetsförmedlingens möjligheter att behandla personuppgifter för att lämna uppgifter till andra myndigheter.

Genom bestämmelsen garanteras att lagens reglering av de sekundära ändamålen överensstämmer med regleringen i tryckfrihetsförordningen och offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Arbetsförmedlingen får enligt bestämmelsen behandla personuppgifter för att fullgöra uppgiftslämnande så länge uppgiftslämnandet är förenligt med annan författningsreglering. Bestämmelsen innebär bl.a. att Arbetsförmedlingen får behandla personuppgifter om det behövs för att myndigheten ska kunna fullgöra en författningsreglerad uppgiftsskyldighet gentemot någon annan myndighet eller något annat organ. Med uppgiftsskyldighet förstås sådana sekretessbrytande bestämmelser som avses i 10 kap. 28 § offentlighets- och sekretesslagen. Bestämmelsen ger också Arbetsförmedlingen möjlighet att exempelvis behandla personuppgifter om det behövs för att fullgöra en sådan skyldighet att lämna ut uppgifter till en annan myndighet som följer av 6 kap. 5 § offentlighets- och sekretesslagen. En sådan skyldighet föreligger dock endast om inte hinder mot utlämnande

möter på grund av sekretess eller av hänsyn till arbetets behöriga gång.

Det har slutligen också klargjorts att den s.k. finalitetsprincipen i 9 § första stycket d och andra stycket personuppgiftslagen (1998:204) får tillämpas vid sidan av ändamålsbestämmelserna i lagen (*andra stycket andra meningen*). Personuppgifter kan således även få behandlas för andra ändamål än dem som uttryckligen nämns i lagen under förutsättning att ändamålet inte är oförenligt med det ändamål för vilket uppgifterna samlades in. Enligt 9 § andra stycket personuppgiftslagen ska behandling av personuppgifter för historiska, statistiska eller vetenskapliga ändamål inte anses oförenligt med de ändamål för vilka uppgifterna samlades in.

11 §

I paragrafen regleras under vilka förutsättningar olika personalkategorier hos Arbetsförmedlingen får medges tillgång till personuppgifter. Den ändring som har gjorts i första stycket har samband med att Arbetsförmedlingen sedan januari 2008 utgör en sammanhållen myndighet och innebär ingen ändring i sak.

12 §

Genom ändringen i *första stycket* får Arbetsförmedlingen möjlighet att medge Migrationsverket direktåtkomst till personuppgifter som behandlas i en arbetsmarknadspolitisk databas. Hänvisningen till ändamålsbestämmelsen i 5 § innebär dock att detta endast gäller personuppgifter som Migrationsverket behöver som underlag för beslut om bistånd enligt lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. eller om ett uppgiftslämnande kan anses förenligt med något av ändamålen i 5 § andra stycket.

Ändringen i *andra stycket* innebär att Arbetsförmedlingen får medge en enskild person direktåtkomst till uppgifter om arbetsgivare och kompletterande aktörer i en arbetsmarknadspolitisk databas. Möjligheten till direktåtkomst gäller dock endast sådana uppgifter om arbetsgivare och kompletterande aktörer som Arbetsförmedlingen har valt att publicera med stöd av ändamålsbestämmelsen i 4 § 2.

Ändringen i *tredje stycket* innebär att Arbetsförmedlingen även har möjlighet att medge arbetsgivare som söker arbetskraft direktåtkomst till sådana ansökningar om anställning som har publicerats med stöd av 4 § 2.

14 §

I paragrafen regleras under vilka förutsättningar Arbetsförmedlingen får använda vissa typer av uppgifter som sökbegrepp vid sökning i en databas eller i ett register. Enligt huvudregeln är det förbjudet att använda känsliga eller ömtåliga personuppgifter som sökbegrepp (jfr 9 §). Det samma gäller för uppgifter om lagöverträdelser som innefattar brott, domar i brottmål, straffprocessuella tvångsmedel eller administrativa frihetsberövanden samt för uppgifter om att en enskild vårdats med stöd av socialtjänstlagen eller varit föremål för åtgärd enligt utlänningslagen (jfr 10 §).

Sedan tidigare har det funnits undantag från det ovan nämnda förbudet beträffande kod för funktionshinder. Funktionshinderkod har bl.a. fått användas som sökbegrepp för att underlätta förmedling av arbete åt personer med funktionshinder som medför nedsatt arbetsförmåga. Ändringen i *andra stycket* innebär att undantaget från huvudregeln vidgas till att även omfatta kod för andra typer av hälsotillstånd. De tillåtna ändamålen vidgas också till att omfatta sökning i syfte att underlätta planering av insatser.

Kod för funktionshinder har redan tidigare även fått användas för framställning av avidentifierad statistik. Ändringen i *tredje stycket* innebär att kod för både hälsotillstånd och funktionshinder därutöver får användas som sökbegrepp för tillsyn, uppföljning och utvärdering. Även kod för arbetsmarknadspolitiskt program eller insats samt för sökandekategori eller anvisningsgrund får användas som sökbegrepp för dessa syften. Det bör dock noteras att en användning av nämnda sökbegrepp även förutsätter att själva syftet med behandlingen av dessa uppgifter ligger inom ramen för något av ändamålen i 4 och 5 §§.

Att märka är att det endast är de sökbegrepp som får användas för de ändamål som anges i andra stycket som kommer att kunna användas av en arbetsförmedlare i den dagliga förmedlings- och programverksamheten. De sökbegrepp som anges i tredje stycket får endast användas av de personalkategorier som arbetar med just uppföljning, utvärdering och statistik m.m. Detta följer av Arbetsförmedlingens skyldighet enligt 11 § att se till att åtkomst till personuppgifter ska vara förbehållen de personalkategorier inom myndigheten som på grund av sina arbetsuppgifter behöver tillgång till uppgifterna.

Ändringarna utgör sådana ändamålsbegränsningar som i sig inte påverkar Arbetsförmed-

lingens skyldighet att på begäran av en enskild sammanställa personuppgifter till en allmän handling som ska lämnas ut om inte uppgifterna är sekretessbelagda (jfr ovan under rubriken Allmänt om sökbegrepp).

4.6.5 Sjukskrivnas återgång till arbete

Under senare år har sjukfrånvaron minskat kraftigt. Den reformerade sjukförsäkringen har medfört att färre personer är sjukskrivna och att den genomsnittliga sjukfallslängden blivit kortare. Samtidigt innebär införandet av rehabiliteringskedjan en ambitionshöjning med avseende på möjligheten att ta tillvara varje persons förmåga att arbeta. För många sjukskrivna behöver vägen tillbaka till arbetslivet gå via byte av arbetsuppgifter och arbetsgivare. Det är viktigt att samverka mellan Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan fungerar väl vid övergången från sjukförsäkringen till aktivt arbetsökande. Regeringen anser att denna samverkan har utvecklats mycket positivt de senaste åren. Med anledning av förändringarna inom sjukförsäkringen avser regeringen att under hösten uppdraga åt Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan att gemensamt analysera hur samverkan mellan myndigheterna fortsatt bör utformas inom ramen för tillgängliga resurser för att stödja den enskildes återgång till arbete.

Utgifterna för den nationella handlingsplanssamverkan mellan Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan uppgick under 2009 till cirka 675 miljoner kronor, varav Arbetsförmedlingens utgifter var cirka 438 miljoner kronor. Under 2010 har totalt 460 miljoner kronor avsatts för samverkan. För 2011 föreslår regeringen att 314 miljoner kronor avsätts för ändamålet under utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp.

4.6.6 Felaktiga utbetalningar och kontroll

Allmänhetens förtroende för välfärds- och trygghetssystemen är viktigt för att upprätthålla legitimiteten i dessa system. Regeringen anser därför att arbetet med att säkerställa att utbetalning sker till rätt person i rätt tid ska vara fortsatt prioriterat. Både Arbetsförmedlingens och Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringens arbete med att säkerställa riktiga utbetalningar och

med att motverka bidragsbrott ska utvecklas ytterligare.

Generella åtgärder som syftar till att förebygga felaktiga utbetalningar redovisas under Förslag till statsbudget, finansplan m.m., avsnitt 12.4 Arbete mot felaktiga utbetalningar.

4.7 Budgetförslag

4.7.1 1:1 Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader

Tabell 4.7 Anslagsutveckling

Tusental kronor				
2009	Utfall	4 892 538	Anslags-sparande	-91 928
2010	Anslag	5 980 092 ¹	Utgifts-prognos	5 931 364
2011	Förslag	5 931 062		
2012	Beräknat	5 971 428 ²		
2013	Beräknat	6 134 232 ³		
2014	Beräknat	6 267 354 ⁴		

¹ Inklusive tilläggsbudgetar till statsbudgeten 2010 (prop. 2009/10:99, bet. 2009/10:FiU21, prop. 2009/10:121, bet. 2009/10:FiU35) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

² Motsvarar 5 915 169 tkr i 2011 års prisnivå.

³ Motsvarar 5 993 516 tkr i 2011 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 5 985 125 tkr i 2011 års prisnivå.

Ändamålet för anslaget är Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader och viss medfinansiering som svarar mot utbetalningar från anslaget 1:6 *Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2007–2013*.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 4.8 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor			
	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat
Utfall 2009	24 400	24 200	200
Prognos 2010	30 000	30 700	-700
Budget 2011	37 100	37 100	0

Tjänsteexporten finansieras av SIDA och EU. Verksamheten sker i enlighet med inriktningen för det svenska biståndet och EU:s prioriterade områden. Insatserna består i att utveckla styrning, organisation, tjänster och metoder på arbetsförmedlingar inklusive arbetslivsinriktad rehabilitering.

Regeringens överväganden

Under 2009 utnyttjade Arbetsförmedlingen cirka 92 miljoner kronor av anslagskrediten.

Regeringen anpassar arbetsmarknadspolitiken utifrån de ljusare utsikterna i ekonomin. Arbetslöshetsnivån kommer dock att vara fortsatt hög under 2011 och andelen långtidsarbetslösa har ökat till följd av konjunkturedgången. Därför bedömer regeringen att det finns behov av att även 2011 förstärka Arbetsförmedlingen för att säkra kvaliteten i matchningsarbetet och arbetet för att hjälpa dem som står långt ifrån arbetsmarknaden, bl.a. personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Anslaget ökas därför med 200 miljoner kronor 2011. Vidare föreslås under anslaget 1:3 *Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser* att Arbetsförmedlingen även under 2011 får disponera medel för jobbcoacher i egen regi (se avsnitt 4.7.3).

Anslaget ökas med 242 miljoner kronor med anledning av nya uppgifter till följd av reformen som ska påskynda etableringen för vissa nyanlända invandrare (se avsnitt 4.4.14). För 2012 beräknas ökningen uppgå till 451 miljoner kronor och för 2013 och 2014 till 530 miljoner kronor årligen. Finansiering sker genom att det under utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet uppförda anslaget 1:2 *Kommunersättningar vid flyktingmottagande* minskas med motsvarande belopp.

När lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare träder i kraft den 1 december 2010 övergår det huvudsakliga ansvaret för arbetet med bosättning från Migrationsverket till Arbetsförmedlingen. Arbetsförmedlingen kommer därmed att ansvara för att vid behov anvisa plats för bosättning i en kommun till de nyanlända som har rätt till en etableringsplan. Från och med 2011 överförs därför 3,5 miljoner kronor från det under utgiftsområde 8 Migration uppförda anslaget 1:1 *Migrationsverket*.

Till följd av lagen (2010:536) om valfrihet hos Arbetsförmedlingen, som trädde i kraft den 1 juli i år, får Konkurrensverket vissa tillkommande uppgifter och initiala kostnader. För 2011 överförs därför 400 000 kronor till det under utgiftsområde 24 Näringsliv uppförda anslaget 1:17 *Konkurrensverket*.

Från och med 2011 överförs från anslaget 400 000 kronor till det under utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning uppförda

anslaget 1:3 *Verksamhetsstöd för den statliga budgetprocessen*. Anledningen är att avgiftsfinansieringen av verksamhetsstödet Hermes upphör och ersätts med anslagsfinansiering. Överföringen motsvarar den avgift myndigheten tidigare betalat.

Därutöver minskas anslaget med 496 miljoner kronor i enlighet med vad som aviserats i tidigare budgetpropositioner.

Anslaget ska täcka Arbetsförmedlingens kostnader för de aviserade och föreslagna ändringarna i lagen (2002:546) om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten (se avsnitt 4.6.4).

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar ett ramanslag på 5 931 062 000 kronor för 2011.

Tabell 4.9 Härledning av anslagsnivån 2010–2014, för 1:1 Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader

	2011	2012	2013	2014
Anvisat 2010¹	5 955 092	5 955 092	5 955 092	5 955 092
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löneomräkning ²	27 936	84 841	168 406	310 066
Beslut	-68 451	-91 211	-12 973	-13 273
Överföring till andra anslag	-400	-404	-409	-419
Övrigt ³	16 885	23 110	24 116	15 887
Förslag/ beräknat anslag	5 931 062	5 971 428	6 134 232	6 267 354

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2009 (bet. 2009/10:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2010 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen 2012–2014 är preliminär och kan komma att ändras.

³ Övergångseffekter till följd av kostnadsmässig avräkning av myndighetens förvaltningsutgifter. Vidare minskas anslaget 2014 med 8 787 tkr 2014 till följd av beräknade samordningsvinster i samband med ett e-förvaltningsprojekt kommer att genomföras i statsförvaltningen.

4.7.2 1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd

Tabell 4.10 Anslagsutveckling

		Tusental kronor	
2009	Utfall	32 939 269	Anslags-sparande 7 174 604
2010	Anslag	53 705 710 ¹	Utgifts-prognos 40 323 122
2011	Förslag	36 936 325	
2012	Beräknat	31 440 674	
2013	Beräknat	27 531 067	
2014	Beräknat	25 311 554	

¹ Inklusivt tilläggsbudgetar till statsbudgeten 2010 (prop. 2009/10:99, bet. 2009/10:FiU21, prop. 2009/10:121, bet. 2009/10:FiU35) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

Ändamålen för anslaget är bidrag till arbetslöshetsersättning, aktivitetsstöd och utvecklingser-

sättning för deltagare i arbetsmarknadspolitiska program, bidrag till arbetslöshetskassor samt statliga ålderspensionsavgifter. Utgifterna påverkas främst av antalet arbetslösa med arbetslöshetsersättning, omfattningen av programmen samt ersättningsnivåerna.

Aktivitetsstöd och utvecklingsersättning får även användas för viss nationell medfinansiering som svarar mot utbetalningar från anslaget 1:6 *Europeiska socialfonden m.m.* för perioden 2007–2013. Av medlen under anslaget får högst 400 miljoner kronor användas för utgifter enligt ändamålet för anslaget 1:3 *Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser*. Syftet är att Arbetsförmedlingen ska kunna ha en viss flexibilitet i medelsanvändningen i avvägningen mellan programplatser med aktivitetsstöd och kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser.

Bidrag till arbetslöshetsersättning

Under 2009 fick i genomsnitt knappt 118 000 personer per månad arbetslöshetsersättning i samband med heltidsarbetslöshet, vilket var en ökning med 44 000 personer jämfört med 2008. Samtidigt fick i genomsnitt knappt 48 000 deltid-arbetslösa eller tillfälligt timanställda arbetslöshetsersättning varje månad, vilket var en minskning med drygt 14 000 personer jämfört med 2008. År 2009 utbetalades totalt 19 328 miljoner kronor i arbetslöshetsersättning, vilket var en ökning med totalt 5 750 miljoner kronor jämfört med 2008. De ökade utgifterna beror främst på att arbetslösheten ökat. Under 2009 respektive 2010 har regeringen, med stöd av 93 a § lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor, lämnat ett bidrag om 10 miljoner kronor respektive 11 miljoner kronor till små arbetslöshetskassor för att kompensera deras höga administrativa kostnader per medlem. Dessutom har bidrag om 6 miljoner kronor lämnats till arbetslöshetskassorna under 2009 för att kompensera för ökade kostnader till följd av ökat elektroniskt informationsutbyte.

Utgifterna under 2010 beräknas uppgå till 19 995 miljoner kronor. Jämfört med bedömningen i 2010 års ekonomiska vårproposition beräknas utgifterna för arbetslöshetsersättning att minska med 2 733 miljoner kronor 2010, med 2 078 miljoner kronor 2011, med 2 350 miljoner kronor 2012, med 1 555 miljoner kronor 2013 och med 1 690 miljoner kronor 2014.

Aktivitetsstöd

Under 2009 uppgick antalet deltagare i arbetsmarknadspolitiska program som berättigar till aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning, till i genomsnitt 121 000 personer per månad, vilket var en ökning med nästan 50 000 personer jämfört med 2008. Aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning lämnades till i genomsnitt 105 000 personer per månad, vilket var en ökning med 43 000 personer jämfört med 2008. Skillnaden mellan antalet deltagare och antalet ersättnings-tagare förklaras av att ersättningen betalas ut i efterskott.

Under 2009 var det drygt 9 000 programdeltagare i genomsnitt per månad som inte uppbar aktivitetsstöd. Dessa personer deltog huvudsakligen i program av typen arbetslivsinriktad rehabilitering. En stor del av dessa deltagare fick sin försörjning via det under utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp uppförda anslaget 1:1 *Sjukpenning och rehabilitering m.m.*

Antalet deltagare i program som berättigar till aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning uppgick första halvåret 2010 till i genomsnitt nästan 181 000 personer per månad, vilket var en ökning med drygt 76 000 personer jämfört med samma period 2009. Antalet programdeltagare som inte uppbar aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning var i genomsnitt 8 000 personer per månad.

Utgifterna för aktivitetsstöd, inklusive utvecklingsersättning, uppgick till 10 270 miljoner kronor 2009, vilket var en ökning med 3 588 miljoner kronor jämfört med 2008. Under första halvåret 2010 uppgick utgifterna för aktivitetsstödet, inklusive utvecklingsersättningen, till 7 953 miljoner kronor, vilket var 3 614 miljoner kronor mer än motsvarande period 2009. Utgifterna för aktivitetsstöd och utvecklingsersättning under 2010 beräknas uppgå till 16 505 miljoner kronor.

Jämfört med bedömningen i 2010 års ekonomiska vårproposition bedöms utgifterna för aktivitetsstöd och utvecklingsersättning att minska med 2 403 miljoner kronor 2010, med 4 921 miljoner kronor 2011, med 4 792 miljoner kronor 2012, med 3 405 miljoner kronor 2013 och med 2 392 miljoner kronor 2014.

Statliga ålderspensionsavgifter

Arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd är be- lagda med statliga ålderspensionsavgifter som uppgår till cirka 10 procent av den utbetalade ersättningen. Det preliminära beloppet, som be- räknas årligen, korrigeras med två års eftersläp- ning utifrån utfall genom ett s.k. reglerings- belopp. Under 2009 betalades 3 342 miljoner kronor i statliga ålderspensionsavgifter, vilket inkluderar regleringsbeloppet för budgetåret 2006. Utgifterna för statliga ålderspensionsavgif- ter 2010 kommer att uppgå till 3 823 miljoner kronor, vilket inkluderar regleringsbeloppet för 2007 som motsvarar ett negativt saldo om 911 mil- joner kronor. För 2011 beräknas utgifterna bli 2 581 miljoner kronor varav regleringsbeloppet för 2008 uppgår till ett negativt saldo om 726 mil- joner kronor.

Regeringens överväganden

Under budgetåret 2009 uppgick anslagssparan- det till 7 175 miljoner kronor. Detta anslags- sparande har förts bort som en indragning av anslagsbelopp. Arbetsmarknadsläget har åter- hämtat sig snabbare än väntat vilket innebär lägre utgifter under anslaget. Antalet arbetslösa och deltagare i arbetsmarknadspolitiska program minskar 2011–2014 och blir färre än bedöm- ningarna i budgetpropositionen för 2010 samt 2010 års ekonomiska vårproposition. Jämfört med anvisade medel i statsbudgeten för 2010 beräknas utgifterna bli 13 383 miljoner kronor lägre, vilket innebär ett betydande anslagssparan- de även 2010. För 2011 och 2012 antas utgifterna bli 19 177 miljoner kronor respektive 24 708 mil- joner kronor lägre än bedömningen i budgetpro- positionen för 2010.

Den anpassning av arbetsmarknadspolitiken till konjunkturläget som redovisas under avsnitt 4.6.1 innebär att utgifterna under anslaget ökar med 119 miljoner kronor 2011. Därefter innebär anpassningen att utgifterna minskar med 393 mil- joner kronor 2012 och med 175 miljoner kronor 2013 samt ökar med 46 miljoner kronor 2014.

Utöver beloppen för anpassningen av arbets- marknadspolitiken redovisas effekter av tidigare beslutade reformer under beslut i tabellen nedan. Makroförändringar är t.ex. effekten av ändrade antaganden om antalet arbetslösa och antalet deltagare i arbetsmarknadspolitiska program.

Jämfört med 2010 års ekonomiska vårpropo- sition, beräknas anslaget minska med 5 136 mil- joner kronor 2010, 7 696 miljoner kronor 2011, 7 805 miljoner kronor 2012, 6 688 miljoner kronor 2013 och med 4 482 miljoner kronor 2014.

Regeringen bedömer att det inte föreligger behov av ett särskilt bemyndigande om ekono- miska åtaganden för anslaget.

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar ett ramanslag om 36 936 325 000 kronor för 2011. Av detta belopp beräknas 18 643 miljoner kronor för bidrag till arbetslöshetsersättning, 15 713 mil- joner kronor för aktivitetsstöd och utvecklings- ersättning samt 2 581 miljoner kronor för statliga ålderspensionsavgifter.

Tabell 4.11 Härlledning av anslagsnivån 2011–2014, för 1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd

Tusental kronor

	2011	2012	2013	2014
Anvisat 2010¹	53 705 710	53 705 710	53 705 710	53 705 710
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	-1 999 406	-2 340 766	-3 410 957	-3 135 957
Övriga makro- ekonomiska förutsätt- ningar	-14 769 979	-19 924 270	-22 763 686	-25 258 199
Förslag/ beräknat anslag	36 936 325	31 440 674	27 531 067	25 311 554

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2009 (bet. 2009/10:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

4.7.3 1:3 Kostnader för arbetsmarknads- politiska program och insatser

Tabell 4.12 Anslagsutveckling

Tusental kronor

2009	Utfall	4 399 122	Anslags- sparande	2 632 954
2010	Anslag	8 125 400 ¹	Utgifts- prognos	7 318 136
2011	Förslag	7 396 479		
2012	Beräknat	7 005 491		
2013	Beräknat	6 614 122		
2014	Beräknat	6 046 090		

¹ Inklusive tilläggsbudgetar till statsbudgeten 2010 (prop. 2009/10:99, bet. 2009/10:FiU21, prop. 2009/10:121, bet. 2009/10:FiU35) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

Ändamålen för anslaget är i huvudsak kostnader för jobb- och utvecklingsgarantin, jobbgarantin för ungdomar, arbetsmarknadsutbildning, an- ställningsstöd inklusive bidrag till instegsjobb,

förberedande utbildning och övriga kringkostnader vid arbetsmarknadspolitiska program. Av anslaget får högst 400 miljoner kronor användas för ändamål enligt anslaget 1:2 *Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd*. Syftet är att Arbetsförmedlingen ska kunna ha en viss flexibilitet i medelsanvändningen mellan programplatser med aktivitetsstöd och andra programkostnader. Anslaget får även användas för jobbcoaching i Arbetsförmedlingens regi. Anslaget får också användas för viss nationell medfinansiering som svarar mot utbetalningar från anslaget 1:6 *Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2007–2013*. Anslaget får även användas för medfinansiering av de regionala tillväxtprogrammen och de lokala utvecklingsavtalen inom storstadspolitiken, t.ex. för att vidareutveckla de samverkansöverenskommelser som träffats. Vidare beräknas under anslaget utgifter för delfinansiering av ett OECD-program som ska mäta den vuxna befolkningens kunskaper och kompetens under 2009–2013 (PIAAC).

Utgifterna under anslaget påverkas främst av omfattningen av de arbetsmarknadspolitiska programmen.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2011 för ramanslaget 1:3 *Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 3 700 000 000 kronor under 2012–2014.

Skälen för regeringens förslag: Arbetsmarknadspolitiska program och insatser där det lämnas ersättning för kringkostnader pågår normalt cirka sex månader, men kan pågå längre, vilket medför utgifter för kommande budgetår.

Tabell 4.13 Särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Tusental kronor

	Utfall 2009	Prognos 2010	Förslag 2011	Beräknat 2012	Beräknat 2013–2014
Ingående åtaganden	1 228 084	1 889 973	3 640 525	-	-
Nya åtaganden	1 490 063	3 770 552	1 800 000	-	-
Infriade åtaganden	-828 175	-2 020 000	-1 740 525	-2 700 000	-1 000 000
Utestående åtaganden vid årets slut	1 889 973	3 640 525	3 700 000	-	-
Erhållet/föreslaget bemyndigande	3 000 000	3 700 000	3 700 000	-	-

Anmärkning: Beloppen är avrundade och överensstämmer därför inte alltid med summan.

Regeringens överväganden

Utgifterna under anslaget ökade med 1 092 miljoner kronor under 2009 jämfört med 2008 och uppgick till sammanlagt 4 399 miljoner kronor. Utgiftsökningen förklaras i huvudsak av fler deltagare i arbetsmarknadspolitiska program, vilka uppgick till i genomsnitt 127 000 personer per månad under 2009. Jämfört med 2008 är detta en ökning med 42 000 personer.

Av anslagssparandet från budgetåret 2009 får 153 miljoner kronor disponeras under 2010 som en del av regeringens ansökan om medel från Europeiska globaliseringsfonden. Resterande belopp har förts bort som en indragning av anslagsbelopp. Anslaget har på tilläggsbudget i samband med 2010 års ekonomiska vårproposition ökat med 100 miljoner kronor för att öka kommunernas möjligheter att ordna sommarjobb till ungdomar.

Under första halvåret 2010 utbetalades 3 321 miljoner kronor under anslaget, vilket var 1 498 miljoner kronor högre än utgifterna under samma period i fjol. Omfattningen av de arbetsmarknadspolitiska programmen beräknas i år öka till i genomsnitt 189 000 personer per månad, inklusive cirka 6 000 platser där deltagarna har rehabiliteringspenning finansierad från det under utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp uppförda anslaget 1:1 *Sjukpenning och rehabilitering m.m.* Utgifterna under 2010 beräknas uppgå till sammanlagt 7 318 miljoner kronor. Detta är 807 miljoner kronor lägre än vad som anvisats i statsbudgeten för 2010. Anledningen till de minskade utgifterna är framför allt att antalet deltagare i garantierna varit färre än vad regeringen tidigare beräknat samt även lägre kostnader per deltagare.

Under 2011 beräknas 167 000 personer delta i arbetsmarknadspolitiska program, varav cirka 7 000 platser avser deltagare med rehabiliteringspenning finansierad från det under utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp uppförda anslaget 1:1 *Sjukpenning och rehabilitering m.m.* I tabell 4.14 redovisas programvolymerna och utgifterna under anslaget för perioden 2011–2014.

Tabell 4.14 Volym och utgifter arbetsmarknadspolitiska program

	2011	2012	2013	2014
Volym (tusental)				
Deltagare med aktivitetsstöd ¹	148	112	101	90
Deltagare utan aktivitetsstöd ²	18	21	20	18
Summa	167	133	120	108
Utgifter (miljoner kronor)				
Verksamhet m.m.	7 396	7 005	6 614	6 046
Aktivitetsstöd ³	17 194	13 588	11 980	10 619
Summa	24 590	20 594	18 594	16 665

Anmärkning: Beloppen är avrundade och överensstämmer därför inte alltid med summan.

¹ Inklusive utvecklingsersättning.

² I huvudsak programdeltagare med rehabiliteringspenning, personer med särskilt anställningsstöd och instegsjobb.

³ Inklusive statliga ålderspensionsavgifter.

Beloppen och volymerna ovan är beräknade och ska indikera resursutrymmet för arbetsmarknadspolitiska insatser vid Arbetsförmedlingen.

I enlighet med vad regeringen aviserade i budgetpropositionen för 2009 beräknas 21 miljoner kronor under perioden 2009–2013 under anslaget för delfinansiering av ett OECD-program som ska mäta den vuxna befolkningens kunskap och kompetens (PIAAC).

Anslaget minskades med 7 miljoner kronor 2010 för att delfinansiera en urvalsundersökning i SCB:s Arbetskraftundersökning. Finansieringen kommande år är 300 000 kronor lägre och anslaget ökas därför med detta belopp från och med 2011. Motsvarande minskning sker av det under utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning uppförda anslaget 1:9 *Statistiska centralbyrån*.

Utöver ovan redovisade anslagsförändringar redovisas i följande tabell under "Beslut" den i samband med propositionen Åtgärder för jobb och omställning (prop. 2008/09:97) aviserade ökningen av anslaget för coachningsinsatser med 600 miljoner kronor 2011. Av dessa får högst 350 miljoner kronor användas av Arbetsförmedlingen för coaching i egen regi. Anslaget minskas även med 14 miljoner kronor från 2011 för att finansiera regeringens arbetsmiljösatsning i enlighet med vad som aviserades i 2010 års budgetproposition. De åtgärder som redovisas under avsnitt 4.6.1 *Anpassning av arbetsmarknadspolitiken* innebär att utgifterna ökar med 843 miljoner kronor 2011, 836 miljoner kronor 2012, 444 miljoner kronor 2013 och 31 miljoner kronor 2014. Anslaget ökas med 50 miljoner kronor från 2011 till följd av förstärkningen av instegsjobben (se

avsnitt 4.6.4). Utöver de belopp som redovisas ovan redovisas effekter av tidigare beslutade reformer under beslut i tabellen nedan.

Trots detta minskar de totala utgifterna på grund av att antalet deltagare i program sjunker i takt med konjunkturförbättringen samt att även kostnaden per deltagare i garantierna beräknas bli lägre. Detta redovisas tillsammans med effekten av antagandet för konsumentprisindex under ”Övriga makroekonomiska förutsättningar”.

Sammantaget innebär detta att utgifterna under anslaget jämfört med 2010 års ekonomiska vårproposition minskar med 2 660 miljoner kronor under 2011. Jämfört med vårpropositionen beräknas utgifterna minska med 1 782 miljoner kronor under 2012, 1 116 miljoner kronor under 2013 och 829 miljoner kronor under 2014.

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar ett ramanslag om 7 396 479 000 kronor för 2011.

Tabell 4.15 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 1:3 Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser

Tusental kronor

	2011	2012	2013	2014
Anvisat 2010¹	8 025 400	8 025 400	8 025 400	8 025 400
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	2 631 630	2 502 630	2 110 630	1 697 630
Övriga makro-ekonomiska förutsättningar	-3 260 551	-3 522 539	-3 521 908	-3 676 940
Förslag/beräknat anslag	7 396 479	7 005 491	6 614 122	6 046 090

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2009 (bet. 2009/10:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

4.7.4 1:4 Lönebidrag och Samhall m.m.

Tabell 4.16 Anslagsutveckling

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Övrigt	Totalt
2009	Utfall	13 887 251	Anslags-sparande	475 237
2010	Anslag	15 215 406 ¹	Utgifts-prognos	14 225 406
2011	Förslag	16 089 355		
2012	Beräknat	16 331 458		
2013	Beräknat	16 314 032		
2014	Beräknat	16 383 277		

¹ Inklusive tilläggsbudgetar till statsbudgeten 2010 (prop. 2009/10:99, bet. 2009/10:FiU21, prop. 2009/10:121, bet. 2009/10:FiU35) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

Ändamålen för anslaget är i huvudsak bidrag till anställningar med lönebidrag, bidrag till skyddat arbete hos offentliga arbetsgivare (OSA), utvecklingsanställning, trygghetsanställning och bidrag till Samhall AB. Vidare lämnas under anslaget bidrag för särskilt introduktions- och uppföljningsstöd, projektmedel för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga, stöd till hjälpmedel och personligt biträde på arbetsplatsen, särskilda insatser för syn- och hörselskadade, särskilt stöd till start av näringsverksamhet samt för att utveckla ny teknik och datorbaserade hjälpmedel åt personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Anslaget får även användas för viss nationell medfinansiering som svarar mot utbetalningar från anslaget 1:6 *Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2007–2013*.

Utgifterna under anslaget påverkas främst av omfattningen av antalet lönebidrag och anställda vid Samhall AB samt av den genomsnittliga bidragsnivån för de stöd som utbetalas under anslaget.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2011 för ramanslaget 1:4 *Lönebidrag och Samhall m.m.* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov om framtida anslag på högst 11 000 000 000 kronor under 2012–2014.

Skälen för regeringens förslag: Beslut om insatser under anslaget omfattar normalt ett år, men kan vara längre, vilket medför utgifter för kommande budgetår.

Tabell 4.17 Särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Tusental kronor

	Utfall 2009	Prognos 2010	Förslag 2011	Beräknat 2012	Beräknat 2013–2014
Ingående åtaganden	7 874 393	7 937 545	11 000 000	-	-
Nya åtaganden	6 738 864	9 062 455	6 500 000	-	-
Infriade åtaganden	-6 675 712	-6 000 000	-6 500 000	-7 500 000	-3 500 000
Utestående åtaganden vid årets slut	7 937 545	11 000 000	11 000 000	-	-
Erhållet/föreslaget bemyndigande	9 000 000	11 000 000	11 000 000	-	-

Anmärkning: Beloppen är avrundade och överensstämmer därför inte alltid med summan.

Regeringens överväganden

Under 2009 hade i genomsnitt 66 900 personer per månad en anställning med lönebidrag, skyddat arbete hos offentliga arbetsgivare, utvecklingsanställning eller trygghetsanställning, vilket var en minskning med cirka 3 500 anställningar jämfört med 2008 (se vidare avsnitt 4.4.12). Svårigheterna att utnyttja resurserna för att få fler personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga i arbete, samtidigt som anslaget ökat från 2010, beräknas leda till att det blir ett betydande anslagssparande för innevarande år. Omfattningen av insatserna inklusive Samhall AB beräknas under 2010 uppgå till drygt 86 000 personer i genomsnitt per månad, att jämföra med den i budgetpropositionen för 2010 beräknade omfattningen på 95 000 personer i genomsnitt per månad under 2010. Resursutrymmet 2011 i jämförelse med det beräknade anslagsutnyttjandet 2010 motsvarar i genomsnitt cirka 10 000 programplatser.

Antalet anställda med funktionsnedsättning vid Samhall AB har under 2009 varit i det närmaste oförändrat och medelantalet årsanställda uppgick till 15 500 personer (enligt ny princip för beräkning av medelantalet årsanställda).

Den statliga merkostnadsersättningen till Samhall AB ökade med 185 miljoner kronor 2009 jämfört med 2008 och uppgick till 4 405 miljoner kronor. Bolaget hade under 2009 ett negativt ekonomiskt resultat motsvarande 25 miljoner kronor vilket kan jämföras med ett överskott om 153 miljoner kronor under 2008.

Enligt avtalet regeringen tecknat med Samhall AB skulle bidraget 2009 motsvara 24,4 miljoner arbetstimmar. Utfallet blev något högre och uppgick till 24,6 miljoner arbetstimmar.

Tabell 4.18 Program för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga (Samhall AB och lönebidrag m.m.)

	2011	2012	2013	2014
Volym (tusental) ¹	96	96	96	96
Utgifter (Mnkr)	16 089	16 331	16 314	16 383

¹ Volym Samhall AB avser medelantal årsanställda funktionshindrade enligt de beräkningsprinciper bolaget tillämpade t.o.m. 2008.

Inom ramen för resurserna finns en flexibilitet för Arbetsförmedlingen att utifrån de enskilda arbetssökandes behov välja olika typer av insatser. Detta innebär att ovanstående tabell inte ska tolkas som mer än en beräknad fördelning av de totala resurser regeringen föreslår och beräknar för särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga 2011–2014.

Tabellen nedan avser den ökning av anslaget regeringen aviserade i budgetpropositionen för 2010 med anledning av sjukförsäkringsreformen. Utöver ökningen av anslaget med 503 miljoner kronor 2010 föreslås att ytterligare 760 miljoner kronor anvisas 2011. Därefter beräknas anslaget höjas med ytterligare 265 miljoner kronor från och med 2012. Sammantaget uppgår därmed nivåhöjningen av anslaget 2010–2012 till 1 528 miljoner kronor.

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar ett ramanslag om 16 089 355 000 kronor för 2011. Av dessa medel beräknas 4 405 miljoner kronor för bidrag till Samhall AB i syfte att sysselsätta personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga.

Tabell 4.19 Härledning av anslagsnivån 2010–2012, för 1:4 Lönebidrag och Samhall m.m.

Tusental kronor

	2011	2012	2013	2014
Anvisat 2010¹	15 215 406	15 215 406	15 215 406	15 215 406
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	760 000	1 025 000	1 025 000	1 025 000
Övriga makro-ekonomiska förutsättningar	113 949	91 052	73 626	142 871
Förslag/beräknat anslag	16 089 355	16 331 458	16 314 032	16 383 277

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2008 (bet. 2008/09:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

4.7.5 1:5 Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige

Tabell 4.20 Anslagsutveckling

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2009	98 730	1 678	
2010	Anslag 106 088 ¹		105 360
2011	Förslag 102 893		
2012	Beräknat 109 266 ²		
2013	Beräknat 111 215 ³		
2014	Beräknat 113 575 ⁴		

¹ Inklusive tilläggsbudgetar till statsbudgeten 2010 (prop. 2009/10:99, bet. 2009/10:FiU21, prop. 2009/10:121, bet. 2009/10:FiU35) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

² Motsvarar 108 172 tkr i 2011 års prisnivå.

³ Motsvarar 108 575 tkr i 2011 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 108 423 tkr i 2011 års prisnivå.

Ändamålen för anslaget är förvaltningskostnader vid Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige (Svenska ESF-rådet) och kostnader för nationell medfinansiering av s.k. tekniskt stöd inom Europeiska socialfonden. Svenska ESF-rådet är förvaltande och attesterande myndighet för det nationella strukturfondsprogrammet för regional konkurrenskraft och sysselsättning avseende programperioden 2007–2013. Svenska ESF-rådet är även ansvarig myndighet för Europeiska fonden för integration av tredjelandsmedborgare inom EU:s ramprogram för solidaritet och hantering av migrationsströmmar. En redogörelse för denna fond lämnas under utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet.

Regeringens överväganden

Erfarenheten visar att hittills beräknade medel för Svenska ESF-rådets arbete med Europeiska fonden för integration av tredjelandsmedborgare inte täcker behovet. Regeringen anser därför att anslaget bör tillföras totalt 1 000 000 kronor för detta arbete. Det under utgiftsområde 13 uppförda anslaget 1:2 *Kommunersättningar vid flyktingmottagande* bör minskas med motsvarande belopp.

Från och med 2011 överförs från anslaget 100 000 kronor till det under utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning uppförda anslaget 1:3 *Verksamhetsstöd för den statliga budgetprocessen*. Anledningen är att avgiftsfinansieringen av verksamhetsstödet Hermes upphör och ersätts med anslagsfinansiering. Överföringen motsvarar den avgift myndigheten tidigare har betalat.

I beräkningarna av anslaget har hänsyn tagits till att medel har avsatts inom programbudgeten för det nationella strukturfondsprogrammet för s.k. tekniskt stöd som får täcka vissa administrativa kostnader. Detta stöd ska medfinansieras under anslaget. Hänsyn har även tagits till vissa administrativa medel inom Europeiska fonden för integration av tredjelandsmedborgare.

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar ett ramanslag om 102 893 000 kronor för 2011.

Tabell 4.21 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 1:5 Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige

Tusental kronor

	2011	2012	2013	2014
Anvisat 2010¹	106 088	106 088	106 088	106 088
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löneomräkning ²	817	1 898	3 417	5 897
Beslut	-699	-706	-716	-732
Överföring till andra anslag	-100	-101	-102	-105
Övrigt ³	-3 213	2 087	2 529	2 428
Förslag/beräknat anslag	102 893	109 266	111 215	113 575

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2009 (bet. 2009/10:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2010 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2012–2014 är preliminär och kan komma att ändras.

³ Övergångseffekter till följd av kostnadsmissig avräkning av myndigheternas förvaltningsutgifter. Vidare minskas anslaget med 158 tkr 2014 till följd av beräknade samordningsvinster i samband med att ett e-förvaltningsprojekt kommer att genomföras i statsförvaltningen.

4.7.6 1:6 Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2007–2013

Tabell 4.22 Anslagsutveckling

Tusental kronor

År	Utfall	631 674	Anslags-sparande	1 520 031
2009	Utfall	631 674	Anslags-sparande	1 520 031
2010	Anslag	1 095 000 ¹	Utgifts-prognos	1 022 646
2011	Förslag	1 346 000		
2012	Beräknat	1 562 000		
2013	Beräknat	1 576 000		
2014	Beräknat	1 334 000		

¹ Inklusiva tilläggsbudgetar till statsbudgeten 2010 (prop. 2009/10:99, bet. 2009/10:FiU21, prop. 2009/10:121, bet. 2009/10:FiU35) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

Ändamålet för anslaget är utbetalningar av stöd från Europeiska socialfonden för programperioden 2007–2013. Utbetalningarna avser delfinansiering av det nationella strukturfondsprogrammet för regional konkurrenskraft och sysselsättning. Från anslaget utbetalas även den statliga medfinansieringen av insatser inom programmet för kompetensutveckling av sysselsatta. Svenska ESF-rådet svarar för utbetalningarna under anslaget.

Bidraget från Europeiska socialfonden uppgår till cirka 691,5 miljoner euro under programperioden. Beräknat på en valutakurs om 9 kronor per euro enligt gällande förordning (1999:710) om valutakurs vid stöd från EG:s strukturfonder

motsvarar detta belopp cirka 6 224 miljoner kronor. På anslaget tillkommer den statliga medfinansieringen av insatser inom programmet för kompetensutveckling av sysselsatta om totalt cirka 1 793 miljoner kronor för programperioden.

De för programperioden genom beslut intecknade medlen under anslaget uppgår per den 30 juni 2010 till 4 047 miljoner kronor, vilket motsvarar 50 procent av den totala ramen. Från årets början till och med juni har 555 miljoner kronor betalats ut. Anslagssparandet från 2009 uppgår till 1 520 miljoner kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2011 för ramanslaget 1:6 *Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2007–2013* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 3 750 000 000 kronor under 2012–2015.

Skälen för regeringens förslag: Verksamheten inom det nationella strukturfondsprogrammet omfattar bl.a. fleråriga projekt som medför utgifter för kommande budgetår.

Tabell 4.23 Särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Tusental kronor

	Utfall 2009	Prognos 2010	Förslag 2011	Beräknat 2012	Beräknat 2013–2015
Ingående åtaganden	1 545 300	2 596 741	2 922 718	-	-
Nya åtaganden	1 707 302	1 600 000	2 425 657	-	-
Infriade åtaganden	-655 861	-1 274 023	-1 598 375	-1 975 160	-1 774 840
Utestående åtaganden vid årets slut	2 596 741	2 922 718	3 750 000	-	-
Erhållet/föreslaget bemyndigande	2 700 000	2 950 000	3 750 000	-	-

Anmärkning: Beloppen är avrundade och överensstämmer därför inte alltid med summan.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår en förändring av anslagsnivåerna inom anslaget, vilket ska ses mot bakgrund av att regeringen fr.o.m. 2011 vill förändra principen för budgetering av fleråriga EU-relaterade verksamheter med anslag på statsbudgeten. Programmen har i flera fall kommit igång senare än beräknat, vilket förskjuter utgifterna framåt i tiden med stora anslagsbehållningar som följd. Regeringen föreslår nu att denna budgeteringsprincip ersätts med att riksdagen i stället anvisar medel för att täcka de utgifter som bedöms bli redovisade mot anslaget. Förändringarna är av teknisk karaktär och förväntas inte påverka verksamhetens villkor. Regeringen föreslår att riksdagen anvisar ett ramanslag om 1 346 000 000 kronor för 2011.

Tabell 4.24 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 1:6 Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2007–2013

Tusental kronor

	2011	2012	2013	2014
Anvisat 2010¹	1 095 000	1 095 000	1 095 000	1 095 000
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut				-225 000
Övrigt	251 000	467 000	481 000	464 000
Förslag/ beräknat anslag	1 346 000	1 562 000	1 576 000	1 334 000

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2009 (bet. 200/10:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

4.7.7 1:7 Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering

Tabell 4.25 Anslagsutveckling

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2009	25 521		1 172
2010	27 349 ¹		27 264
2011	Förslag	27 408	
2012	Beräknat	27 670 ²	
2013	Beräknat	28 055 ³	
2014	Beräknat	28 662 ⁴	

¹ Inklusivt tilläggsbudgetar till statsbudgeten 2010 (prop. 2009/10:99, bet. 2009/10:FiU21, prop. 2009/10:121, bet. 2009/10:FiU35) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

² Motsvarar 27 407 tkr i 2011 års prisnivå.

³ Motsvarar 27 408 tkr i 2011 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 27 370 tkr i 2011 års prisnivå.

Ändamålet för anslaget är förvaltningskostnader och finansieringsbidrag för Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU).

IFAU:s uppdrag är att främja, stödja och genomföra uppföljningar och utvärderingar av den arbetsmarknadspolitiska verksamheten, studier av arbetsmarknadens funktionssätt, utvärdering av effekterna på arbetsmarknaden av åtgärder inom utbildningsväsendet samt utvärdering av socialförsäkringens effekter på arbetsmarknaden. Myndigheten ska särskilt fokusera på de samlade effekterna av den arbetsmarknadspolitiska verksamheten och de reformer och särskilda uppdrag regeringen fattar beslut om inom detta område.

Myndigheten ska vidare sprida information om resultaten av sina uppföljningar, utvärderingar och studier till andra myndigheter och intressenter.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under ramanslaget 1:7 *Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 10 800 000 kronor under 2012–2014.

Skälen för regeringens förslag: IFAU beviljar bidrag för externa projekt som kan pågå längre än ett år, vilket medför utgifter för kommande budgetår.

Tabell 4.26 Särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Tusental kronor

	Utfall 2009	Prognos 2010	Förslag 2011	Beräknat 2012	Beräknat 2013–2014
Ingående åtaganden	6 849	7 650	7 750	-	-
Nya åtaganden	5 478	5 700	5 700	-	-
Infriade åtaganden	-4 677	-5 600	-5 600	-5 600	-2 250
Utestående åtaganden	7 650	7 750	7 850	-	-
Erhållet/föreslaget bemyndigande	10 800	10 800	10 800	-	-

Anmärkning: Beloppen är avrundade och överensstämmer därför inte alltid med summan.

Regeringens överväganden

Arbetsmarknadspolitiska program utgör en stor offentlig utgift. Det är därför viktigt att följa upp och utvärdera insatsernas och Arbetsförmedlingens effektivitet. IFAU utgör en viktig resurs i detta arbete. IFAU ska även genomföra utvärderingar av effekterna på arbetsmarknaden av åtgärder inom utbildningsväsendet samt utvärdera socialförsäkringens effekter på arbetsmarknaden.

IFAU har under 2009 genomfört sitt uppdrag med goda resultat. De rapporter och Working Papers som myndigheten publicerat under 2009 har haft hög trovärdighet och kvalitet.

IFAU får åta sig såväl bidragsfinansierade som avgiftsbelagda utvärderingsuppdrag. Under 2009 finansierade IFAU knappt 15 procent av sin verksamhet med hjälp av externa anslag och avgifter, vilket var mindre än 2008 då andelen uppgick till knappt en femtedel. Nedgången i externa medel under 2009 motsvarade av en lika stor uppgång i förvaltningsanslagets andel av IFAU:s totala finansiering.

Från och med 2011 överförs från anslaget 60 000 kronor till det under utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning uppförda anslaget 1:3 *Verksamhetsstöd för den statliga budgetprocessen*. Anledningen är att avgiftsfinansieringen av verksamhetsstödet Hermes upphör och ersätts med anslagsfinansiering. Överföringen motsvarar det belopp myndigheten tidigare betalat som en avgift.

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar ett ramanslag om 27 408 000 kronor för 2011.

Tabell 4.27 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 1:7 Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering

Tusental kronor

	2011	2012	2013	2014
Anvisat 2010¹	27 349	27 349	27 349	27 349
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löneomräkning ²	119	382	767	1 416
Överföring till andra anslag	-60	-61	-61	-63
Övrigt ³				-40
Förslag/beräknat anslag	27 408	27 670	28 055	28 662

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2009 (bet. 2009/10:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2010 års statsbudget.

Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2012–2014 är preliminär och kan komma att ändras.

³ Anslaget minskar 2014 till följd av beräknade samordningsvinster i samband med att ett e-förvaltningsprojekt kommer att genomföras i statsförvaltningen.

4.7.8 1:8 Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen

Tabell 4.28 Anslagsutveckling

Tusental kronor

2009	Utfall	53 922	Anslags- sparande	949
2010	Anslag	55 104 ¹	Utgifts- prognos	54 802
2011	Förslag	55 561		
2012	Beräknat	56 101 ²		
2013	Beräknat	56 882 ²		
2014	Beräknat	58 108 ³		

¹ Inklusive tilläggsbudgetar till statsbudgeten 2010 (prop. 2009/10:99, bet. 2009/10:FiU21, prop. 2009/10:121, bet. 2009/10:FiU35) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.² Motsvarar 55 561 tkr i 2011 års prisnivå.³ Motsvarar 55 484 tkr i 2011 års prisnivå.

Ändamålet för anslaget är förvaltningskostnader vid Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF). IAF är förvaltningsmyndighet för tillsynen av arbetslöshetsförsäkringen och ska utöva tillsyn över arbetslöshetskassorna samt ha tillsyn över Arbetsförmedlingens hantering av ärenden som påverkar arbetslöshetsförsäkringen.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar ett ramanslag om 55 561 000 kronor för 2011.

Tabell 4.29 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 1:8 Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen

Tusental kronor

	2011	2012	2013	2014
Anvisat 2010¹	55 104	55 104	55 104	55 104
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löneomräkning ²	457	997	1 778	3 085
Övrigt ³				-81
Förslag/beräknat anslag	55 561	56 102	56 882	58 108

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2009 (bet. 2009/10:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2010 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2012–2014 är preliminär och kan komma att ändras.

³ Anslaget minskas 2014 till följd av beräknade samordningsvinster i samband med att ett e-förvaltningsprojekt kommer att genomföras i statsförvaltningen.

4.7.9 1:9 Bidrag till administration av grundbeloppet

Tabell 4.30 Anslagsutveckling

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	0
2009	50 482		
2010	Anslag	52 008 ¹	Utgifts-prognos 52 008
2011	Förslag	52 444	
2012	Beräknat	53 036 ²	
2013	Beräknat	53 807 ²	
2014	Beräknat	54 904 ³	

¹ Inklusive tilläggsbudgetar till statsbudgeten 2010 (prop. 2009/10:99, bet. 2009/10:FiU21, prop. 2009/10:121, bet. 2009/10:FiU35) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

² Motsvarar 52 444 tkr i 2011 års prisnivå.

³ Motsvarar 52 371 tkr i 2011 års prisnivå.

Ändamålet för anslaget är bidrag till förvaltningskostnader i den kompletterande arbetslöshetskassan Alfa. Utgifterna avser administrationen av grundbeloppet för de personer som inte är anslutna till någon arbetslöshetskassa.

Regeringens överväganden

Under 2009 fick totalt 42 600 personer ersättning från Alfakassan, varav 17 400 personer var anslutna och 25 200 ej anslutna till kassan. Antalet anslutna ersättningstagare ökade med 36 procent och icke anslutna med 5 procent mellan 2008 och 2009. Ökningen av antalet ersättnings-

tagare var en konsekvens av den högre arbetslösheten. Under 2009 var handläggningstiderna i Alfakassan långa, men under våren 2010 har handläggningstiderna sjunkit.

Administrationsavgiften som tas ut av dem som inte är anslutna till Alfakassan har varierat kraftigt under 2009, från 12 till 22 kronor. I januari 2010 sänktes avgiften till 17 kronor för att återigen höjas till 24 kronor per ersättningsdag i juli 2010.

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar ett ramanslag om 52 444 000 kronor för 2011.

Tabell 4.31 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 1:9 Bidrag till administration av grundbeloppet

Tusental kronor

	2011	2012	2013	2014
Anvisat 2010¹	52 008	52 008	52 008	52 008
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löneomräkning ²	436	1 028	1 799	2 973
Övrigt ³				-77
Förslag/beräknat anslag	52 444	53 036	53 807	54 904

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2009 (bet. 2009/10:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2010 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2012–2014 är preliminär och kan komma att ändras.

³ Anslaget minskas 2014 till följd av beräknade samordningsvinster i samband med att ett e-förvaltningsprojekt kommer att genomföras i statsförvaltningen.

4.7.10 1:10 Bidrag till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten

Tabell 4.32 Anslagsutveckling

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	0
2009	7 703		
2010	Anslag	8 303 ¹	Utgifts-prognos 8 303
2011	Förslag	8 303	
2012	Beräknat	8 303	
2013	Beräknat	8 303	
2014	Beräknat	8 303	

¹ Inklusive tilläggsbudgetar till statsbudgeten 2010 (prop. 2009/10:99, bet. 2009/10:FiU21, prop. 2009/10:121, bet. 2009/10:FiU35) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

Ändamålet för anslaget är bidrag till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten för de åtaganden svenska staten har för verksamheten samt kompensation för de ökade kostnader som uppstår för Finland och Norge till följd av att utbildningstjänsterna är mervärdesskattepliktiga i Sverige.

Stiftelsen Utbildning Nordkalotten är en svensk statlig stiftelse som enligt en överens-

kommelse med Finland och Norge sedan 1990 anordnar utbildningar. Syftet är att främja åtgärder som bidrar till att utveckla arbetsmarknaden och att stärka det regionala samarbetet för i första hand de nordligaste delarna av Finland, Norge och Sverige. För att uppnå detta ska stiftelsen bl.a. utveckla, organisera och genomföra utbildningar inom avtalade områden. Samtliga medverkande länder har en rikskrekrytering till utbildningarna. Förutom statsbidraget finansierar stiftelsen verksamheten genom intäkter från kurs- och uppdragsverksamhet. Utöver stiftelsens stadgar regleras verksamheten av en överenskommelse mellan länderna som omförhandlas vart fjärde år.

Regeringens överväganden

Verksamheten under 2009 har i huvudsak avsett tillhandahållande av arbetsmarknadsutbildningar, gymnasieutbildningar samt anpassade företagsutbildningar. Under 2009 har elevtillströmningen på stiftelsens 295 avtalade utbildningsplatser varit bättre än tidigare år och den totala beläggningen har uppgått till 103 procent. Den höga elevtillströmningen under 2009 beror på att Sverige har utnyttjat möjligheten att använda fler platser än de avtalade årsplatserna. Avtalade årsplatser har utifrån överenskommelsen från 2006 fördelats mellan länderna på följande sätt: Finland 80, Norge 70 och Sverige 145 årsplatser. För verksamhetsåret 2009 redovisar stiftelsen en omsättning på cirka 70 miljoner kronor (se vidare avsnitt 4.4.9).

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar ett ramanslag om 8 303 000 kronor för 2011.

4.7.11 1:11 Bidrag till lönegarantiersättning

Tabell 4.33 Anslagsutveckling

Tusental kronor

2009	Utfall	2 963 843	Anslags-sparande	672 488
2010	Anslag	3 420 000 ¹	Utgifts-prognos	1 350 000
2011	Förslag	976 000		
2012	Beräknat	768 000		
2013	Beräknat	709 000		
2014	Beräknat	776 000		

¹ Inklusivt tilläggsbudgetar till statsbudgeten 2010 (prop. 2009/10:99, bet. 2009/10:FiU21, prop. 2009/10:121, bet. 2009/10:FiU35) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

Ändamålet för anslaget är ersättningar till arbetstagare för lönefordringar enligt lönegarantilagen (1992:497) vid konkurs och vid företagsrekonstruktion enligt lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion. Anslaget ska även täcka administrativa kostnader hos Kammarkollegiet för förvaltning av anslaget. Från anslaget ersätts också länsstyrelserna för arbetet med att betala ut ersättning för lönefordringar.

Lönegarantiersättningen utgör ett skydd om arbetsgivaren går i konkurs eller genomgår en företagsrekonstruktion och den anställde har utestående lönefordringar. Anslaget är nettobudgeterat, vilket innebär att belopp som återkrävs vid konkurser och företagsrekonstruktioner förs till anslaget och får användas för utbetalning av ersättning. De viktigaste utgiftsstyrande faktorerna för anslaget är utvecklingen av antalet konkurser och företagsrekonstruktioner, antalet anställda och deras lönenivåer, liksom antalet dagar som lönegarantiersättningen utbetalas. En begränsning av utgifterna utgörs av det lagstadgade maxbeloppet som motsvarar fyra gånger basbeloppet per person. Inkomstsidan påverkas av hur stora tillgångar som kan återkrävas vid konkurser och företagsrekonstruktioner.

Regeringens överväganden

Regeringen tillkallade under 2003 en särskild utredare med uppdrag att lämna förslag till en förändrad finansiering av lönegarantin. I augusti 2004 överlämnade utredaren sitt betänkande Lönegarantiförsäkring - en partsfråga (SOU 2004:93). I utredningen föreslås i huvudsak att lönegarantin frikopplas från statens budget genom en överenskommelse mellan regeringen

och arbetsmarknadens parter. Vidare föreslås att en obligatorisk lönegarantiförsäkring i privat regi införs, som omfattar såväl organiserade som oorganiserade arbetsgivare och arbetstagare. Utredningens förslag har remissbehandlats. Regeringen bedömer att det inte finns skäl att gå vidare med utredningens förslag.

Skatteverket och Länsstyrelsen i Stockholms län har på egna initiativ inkommit med förslag om ändringar av lönegarantireglerna. Regeringen har inte för avsikt att gå vidare med dessa förslag.

Som ett led i arbetet med att förbättra förutsättningarna för företag har riksdagen beslutat att det från och med den 1 januari 2009 är möjligt för företag att använda lös egendom som säkerhet för lån i näringsverksamhet. Syftet är att förstärka säkerheten, så att det blir lättare för företag att låna medel. Samtidigt beslutade riksdagen att avskaffa statens förmånsrätt för återkrav av utbetald lönegaranti. En sådan ändring innebär att konkurser belastar statens finanser i större utsträckning än tidigare, framför allt genom att staten går miste om intäkter. Sedan 2009 har medel som återkrävts vid konkurser och företagsrekonstruktioner och som nettobudgeteras på anslaget för bidrag till lönegarantiersättning minskat. Under 2008 fick staten tillbaka knappt 30 procent av utbetalda lönegarantier. Under 2009 har återkraven legat på knappt 10 procent, vilket ökar utgifterna för lönegarantin jämfört med tidigare år. Utfallet hittills i år visar dock på en viss ökning av återkraven jämfört med 2009.

För 2009 uppgick bruttoutgifterna på anslaget för lönegarantiersättningen till 3 326 miljoner kronor, de administrativa utgifterna till drygt 19 miljoner kronor (de administrativa utgifterna belastar anslaget nästkommande budgetår) och inkomsterna till 362 miljoner kronor. Inkomsterna under första halvåret 2010 har ökat med 6,5 procent samtidigt som bruttoutgifterna har minskat med drygt 50 procent jämfört med motsvarande period 2009 (se tabell 4.34). Nettoutgifterna har därmed minskat med knappt 60 procent första halvåret 2010 jämfört med motsvarande period 2009. Anslagssparandet från 2009 har förts bort som en indragning av anslagsbelopp.

Tabell 4.34 Nettoutgifter m.m. för anslaget 1:11 Bidrag till lönegarantiersättning första halvåret 2009 respektive 2010

Miljoner kronor

	Bruttoutgifter	Inkomster	Nettoutgifter
1:a halvåret 2009	1 889	179	1 709
1:a halvåret 2010	928	191	737

Antalet företagskonkurser uppgick till 3 800 under första halvåret 2010, vilket är en minskning med knappt 10 procent jämfört med motsvarande period 2009 (se tabell 4.35). Antalet anställda i de aktuella företagen uppgick till 11 400, vilket är 34 procent färre än motsvarande period 2009.

Lönegaranti vid företagsrekonstruktion infördes den 1 juni 2005. Antalet rekonstruktioner uppgick till 224 under första halvåret 2010 och har därmed minskat med 25 procent jämfört med motsvarande period 2009. Antalet berörda anställda i företagsrekonstruktioner uppgick till drygt 2 900 personer och har minskat med 18 600 personer jämfört med motsvarande period 2009. Antalet personer som har fått lönegarantiersättning vid konkurs eller företagsrekonstruktion uppgick till drygt 32 000 under perioden juli 2009–juni 2010 (se tabell 4.36), vilket är en minskning med 5 500 personer jämfört med motsvarande period föregående år. Den genomsnittliga ersättningen per person, inklusive arbetsgivaravgift, uppgick till 63 800 kronor under denna period och har därmed minskat med 9 procent jämfört med motsvarande period 2008/2009. Det genomsnittliga antalet dagar med lönegarantiersättning vid konkurs eller företagsrekonstruktion uppgick till 46, vilket är 5 dagar färre jämfört med motsvarande period 2009.

Tabell 4.35 Företagskonkurser m.m. budgetåret 2007–första halvåret 2010

	2007	2008	2009	Första halvåret 2010
Antal företagskonkurser	5 800	6 300	7 600	3 800
Antal företagsrekonstruktioner	74	146	243	224
Antal anställda berörda av företagskonkurser	12 700	19 400	29 100	11 400
Antal anställda berörda av företagsrekonstruktioner	2 000	5 100	11 400	2 900

Källa: Tillväxtanalys och Kammarkollegiet.

Tabell 4.36 Antal personer med lönegarantiersättning m.m. 2007– första halvåret 2010

	2007	2008	2009	Juli 2009– Juni 2010
Antal personer med lönegarantiersättning	15 600	23 000	39 200	32 000
Genomsnittlig ersättning per person	56 500	56 300	79 300	63 800
Genomsnittligt antal ersättningsdagar per person	54	45	61	46

Källa: Kammarkollegiet.

Tabell 4.37 Antal personer med lönegarantiersättning m.m. uppdelat på företagskonkurs och företagsrekonstruktion 2009–första halvåret 2010

	2009	Juli 2009 – Juni 2010
Antal personer med lönegarantiersättning vid konkurs	29 100	24 500
Antal personer med lönegarantiersättning företagsrekonstruktion	11 400	8 400
Genomsnittlig ersättning per person vid konkurs	81 000	73 400
Genomsnittlig ersättning per person vid företagsrekonstruktion	77 500	39 700
Genomsnittligt antal ersättningsdagar per person vid konkurs	53	51
Genomsnittligt antal ersättningsdagar per person vid företagsrekonstruktion	75	26

Källa: Kammarkollegiet.

Jämfört med anvisade medel på statsbudgeten för 2010 beräknas utgifterna bli 2 070 miljoner kronor lägre på grund av att antalet konkurser och företagsrekonstruktioner har minskat mer än tidigare beräknat. Jämfört med 2010 års vårproposition beräknas utgifterna bli 274 miljoner kronor lägre 2011, 132 miljoner kronor lägre 2012, 11 miljoner kronor lägre 2013 och 116 miljoner högre 2014.

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar ett ramanslag om 976 000 000 kronor för 2011.

Tabell 4.38 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 1:11 Bidrag till lönegarantiersättning

	Tusental kronor			
	2011	2012	2013	2014
Anvisat 2010¹	3 420 000	3 420 000	3 420 000	3 420 000
<i>Förändring till följd av:</i>				
Övriga makroekonomiska förutsättningar	-2 444 000	-2 652 000	-2 711 000	-2 644 000
Förslag/beräknat anslag	976 000	768 000	709 000	776 000

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2009 (bet. 2009/10:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

5 Arbetsliv

5.1 Omfattning

Arbetslivspolitikerna är indelade i områdena Arbetsmiljö, Arbetsrätt och Lönebildning.

Arbetsmiljö

Arbetsmiljöområdet omfattar insatser för ett väl fungerande arbetsmiljöarbete. I området ingår Arbetsmiljöverkets tillsyn och övrig verksamhet. Vidare ingår bl.a. stöd till den regionala skyddsombudsverksamheten. Resultat inom arbetsmiljöområdet redovisas under avsnitt 5.4.1. Verksamheten vid Arbetsmiljöverket redovisas på anslagsnivå under avsnitt 5.7.1.

Arbetsrätt

Arbetsrättsområdet behandlar de arbetsrättsliga frågorna, förutom den del som avser statlig arbetsrätt (se redovisning av Statliga arbetsgi-varfrågor inom utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning).

Resultat redovisas under avsnitt 5.4.2. Verksamheterna vid Arbetsdomstolen och Statens nämnd för arbetstagares uppfinningar redovisas på anslagsnivå, under avsnitten 5.7.2 och 5.7.3.

Lönebildning

Lönebildningsområdet avser insatser för en väl fungerande lönebildning och medling i arbets-tvister. I området ingår Medlingsinstitutets verksamhet, som bl.a. avser kostnader för medling, informationsarbete och statistikproduktion.

Resultat inom lönebildningsområdet redovisas under avsnitt 5.4.3. Verksamheten vid Medlingsinstitutet redovisas på anslagsnivå under avsnitt 5.7.5.

5.2 Utgiftsutveckling

Tabell 5.1 Utgiftsutveckling inom område Arbetsliv

Miljoner kronor

	Utfall 2009	Budget 2010 ¹	Prognos 2010	Förslag 2011	Beräknat 2012	Beräknat 2013	Beräknat 2014
2:1 Arbetsmiljöverket	559	575	583	591	602	604	617
2:2 Arbetsdomstolen	28	30	29	30	30	31	32
2:3 Statens nämnd för arbetstagares uppfinningar	0	0	0	0	0	0	0
2:4 Internationella arbetsorganisationen (ILO)	31	33	29	33	33	33	33
2:5 Medlingsinstitutet	46	55	50	56	57	57	59
2008 14 23:6 Avvecklingsmyndigheten för Arbetslivsinstitutet ²	1	0	0	0	0	0	0
Summa Arbetsliv	666	693	690	710	721	725	740

Anmärkning: Beloppen är avrundade och överensstämmer därför inte alltid med summan.

¹ Inklusive tilläggsbudgetar till statsbudgeten 2010 (prop. 2009/10:99, bet. 2009/10:FiU21, prop. 2009/10:121, bet. 2009/10:FiU35) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

² Anslaget 2008 14 23:6 Avvecklingsmyndigheten för Arbetslivsinstitutet är uppfört som ett äldreanslag till följd av att tidigare anställda vid Arbetslivsinstitutet har rätt att begära pensionsersättning till och med 2011.

Utgifterna för arbetslivspolitikerna 2010 beräknas bli 24 miljoner kronor högre jämfört med utgifterna under 2009. Ökningen beror främst på ökade satsningar inom arbetsmiljöpolicen. I jämförelse med anvisade medel i statsbudgeten för 2010 förväntas de prognostiserade utgifterna för 2010 i det närmaste bli oförändrade. Jämfört med 2010 års ekonomiska vårproposition beräknas de totala utgifterna för området Arbetsliv bli 25 miljoner kronor lägre 2010, vilket främst beror på att utgifterna under anslaget 2:1 *Arbetsmiljöverket* beräknas bli lägre. Därefter beräknas utgifterna för området bli marginellt lägre under perioden 2011–2014 jämfört med 2010 års ekonomiska vårproposition.

5.3 Mål

5.3.1 Målet för arbetslivspolitikerna

Målet för arbetslivspolitikerna är goda arbetsvillkor och möjlighet till utveckling i arbetet för både kvinnor och män. Arbetslivspolitikerna ska bidra till att nå målen för den ekonomiska policen och därmed även medverka till att skapa förutsättningar för en hög och uthållig tillväxt samt full sysselsättning.

Mål för arbetslivspolitikerna tre delområden

Arbetsmiljö: En arbetsmiljö som förebygger ohälsa och olycksfall samt motverkar att människor utestängs från arbetet och tar hänsyn till människors olika förutsättningar och bidrar till utvecklingen av både individer och verksamhet.

Arbetsrätt: En arbetsrätt som skapar förutsättningar för ett arbetsliv som tillgodoser både arbetstagarnas och arbetsgivarnas behov av flexibilitet, trygghet och inflytande.

Lönebildning: En lönebildning i samhällsekonomisk balans samt arbetsfred.

Resultatredovisningen i det följande görs i förhållande till målen inom arbetslivspolitikerna (se vidare avsnitten 5.4.1, 5.4.2 och 5.4.3).

5.3.2 EU:s integrerade riktlinjer för tillväxt och sysselsättning

Sysselsättningsriktlinjerna för 2009 utgjorde, vid sidan av de allmänna ekonomiska riktlinjerna, en integrerad del av riktlinjerna för tillväxt och sysselsättning inom ramen för den s.k. Lissabonstrategin. Sysselsättningsriktlinjerna ska beaktas i den nationella sysselsättningspolitikerna (se avsnitt 4.3.2).

Regeringen anser att arbetsmiljöpolicen och regeringens insatser inom arbetsrätt och lönebildning bidrog till målet full sysselsättning genom att förbättra kvaliteten och produktiviteten i arbetet, främja flexibilitet i kombination med anställningstrygghet och genom att verka för en

sysselsättningsfrämjande utveckling av arbetskostnader (riktlinjerna 17, 21 och 22).

I början av oktober 2009 presenterade regeringen Sveriges handlingsprogram för tillväxt och sysselsättning – uppföljningsrapport 2009 (skr. 2009/10:34) i form av en skrivelse till riksdagen. Skrivelsen behandlades av riksdagen i slutet av 2009 (rskr. 2009/10:148).

Lissabonstrategin ersätts under 2010 av en ny strategi för tillväxt och sysselsättning, kallad Europa 2020-strategin.

5.4 Resultat och analys

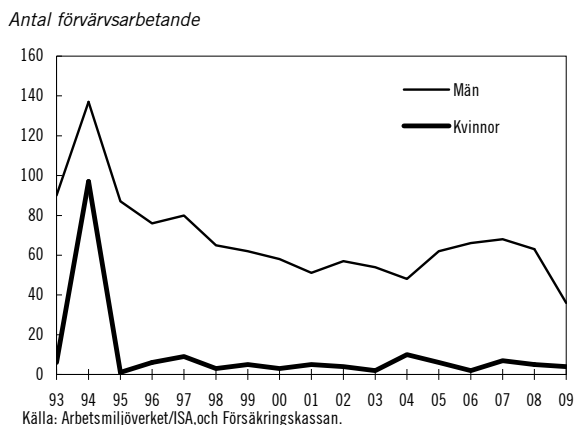
5.4.1 Arbetsmiljö

Enligt regeringen kan en god arbetsmiljö främja flexibilitet, produktivitet och konkurrens. De indikatorer för arbetsmiljön som används för att redovisa resultaten inom verksamhetsområdet är följande:

- Antal dödsfall i arbetsolyckor. Källa: Arbetsmiljöverket/Försäkringskassan.
- Antal anmälda arbetsolyckor. Källa: Arbetsmiljöverket/Statistiska centralbyrån (AKU) och Eurostat.
- Antal anmälda arbetsjukdomar. Källa: Arbetsmiljöverket/Statistiska centralbyrån.
- Andel av sjukfrånvaron som uppges bero på arbetsorsakade besvär. Källa: Arbetsmiljöverket/Statistiska centralbyrån.
- Anställda och ohälsa. Källa: Arbetsmiljöverket och Statistiska centralbyrån

Resultat utifrån indikatorerna

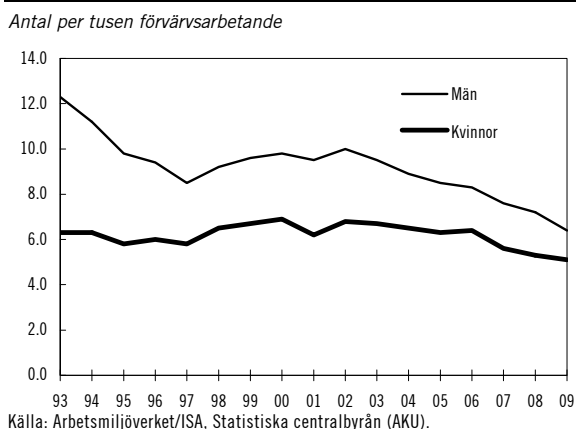
Diagram 5.1 Antal dödsfall i arbetsolyckor 1993–2009

Antalet dödsolyckor minskade under 2009 med 13 personer jämfört med 2008 och totalt omkom 40 personer i arbetsolyckor. Bortsett från 1994 då fartyget Estonia förläste minskade utvecklingen av antalet dödsolyckor fram till 2000-talet, för att därefter ligga på en tämligen jämn nivå. Mellan 2005 och 2007 ökade dock antalet dödsolyckor. Ökningen fortsatte under första halvåret 2008 för att därefter avta och hamna på en lägre nivå än 2007. Minskningen fortsatte även under 2009 till en ny lägsta nivå.

De som har omkommit har i första hand varit verksamma inom tillverkningsindustri, byggverksamhet, jord- och skogsbruk samt transportrelaterade arbeten. När det gäller egenföretagare är det i hög grad jord- och skogsbruk som har drabbats. Sverige har, enligt statistik från Eurostat, förhållandevis få dödsolyckor i ett internationellt perspektiv. Antalet dödsolyckor per 100 000 sysselsatta uppgick till cirka 1,4 personer under 2009 jämfört med cirka 2,2 personer under 2007 i länderna inom EU15.

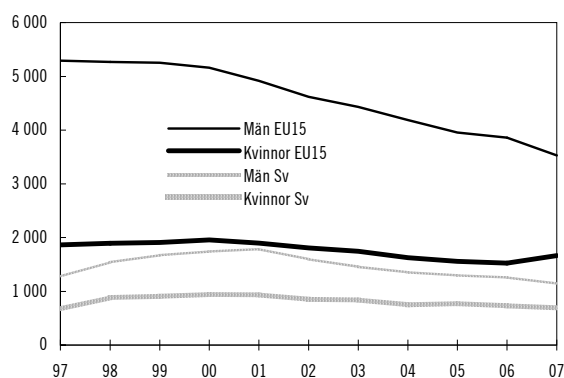
Diagram 5.2 Antal anmälda arbetsolyckor i Sverige 1993–2009

Antalet arbetsolyckor minskade kraftigt under perioden 2003–2009, främst bland män. Efter en uppgång i slutet av 1990-talet och början av 2000-talet ligger nu frekvensen anmälda arbetsolyckor på en lägre nivå än i mitten av 1990-talet (se diagram 5.2). Anmälda olyckor, som inte har gett upphov till sjukfrånvaro, ligger dock fortfarande kvar på en hög nivå. För kvinnor har halkskador och andra fall varit den vanligaste orsaken till olyckor, medan det för män varit olyckor på grund av förlorad kontroll över exempelvis maskiner, verktyg och fordon.

Diagram 5.3 Antal anmälda arbetsolyckor med mer än tre sjukdagar inom EU15 och Sverige 1997–2007

Antal per 100 000 sysselsatta inom nio gemensamma branscher

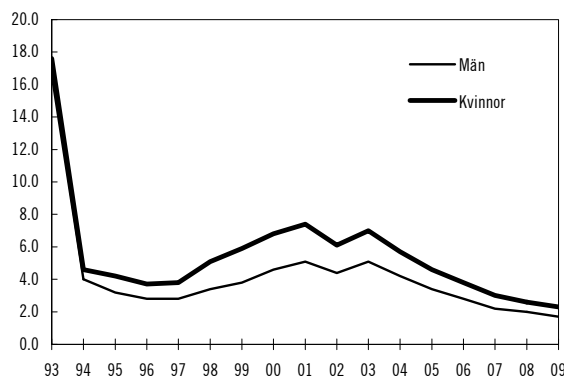

Källa: Eurostat.
Anm. Data finns bara mellan åren 1997 och 2007.

Bland män minskade antalet arbetsolyckor som gav upphov till mer än tre sjukdagar i både Sverige och EU15, men bland kvinnor inom EU15 skedde, till skillnad mot för svenska kvinnor, en mindre ökning mellan 2006 och 2007. Frekvensen av arbetsolyckor är betydligt högre inom EU15 än i Sverige (se diagram 5.3).

Diagram 5.4 Antal anmälda arbetssjukdomar 1993–2009

Antal per tusen förvärvsarbetande arbetstagare och egenföretagare

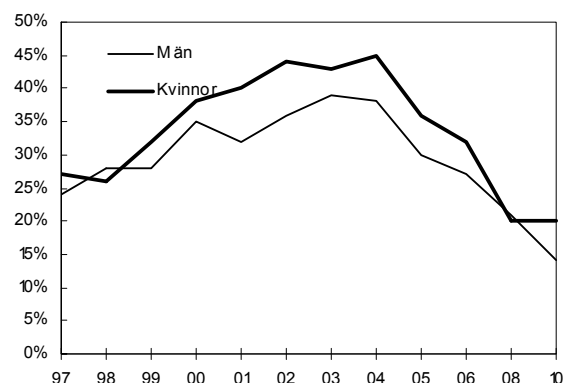

Källa: Arbetsmiljöverket/ISA, Statistiska centralbyrån (AKU).
Anm. Förändringarna mellan 1993 och 1994 beror på ändrade regler som föregicks av en omfattande informationskampanj som resulterade i ett kraftigt ökat antal anmälningar 1993.

Antalet anmälda arbetssjukdomar har minskat kraftigt sedan 2003. Mellan 2003 och 2009 var nedgången cirka 65 procent för både män och kvinnor (se diagram 5.4). Den vanligaste orsaken till anmälda arbetssjukdomar är fysisk belastning, vilka svarar för ungefär hälften av samtliga anmälningar. Organisatoriska eller sociala faktorer ligger bakom mer än var femte anmälan och är därmed den näst vanligaste orsaken till arbetssjukdom.

Diagram 5.5 Andel av sjukfrånvaron som uppges bero på arbetsorsakade besvär 1997–2010

Procent

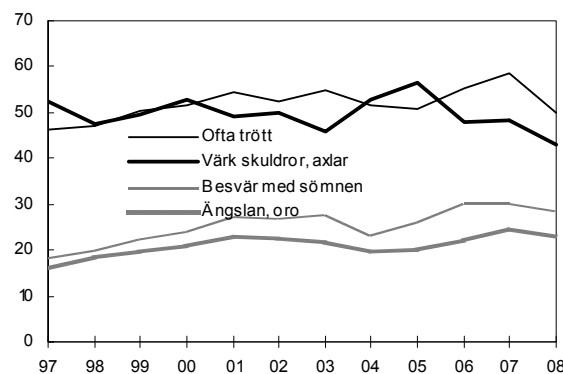

Källa: Arbetsmiljöverket, Statistiska centralbyrån (AKU).
Anm. Uppgifterna bygger på den egna bedömningen av dem som ingår i undersökningen arbetsorsakade besvär.

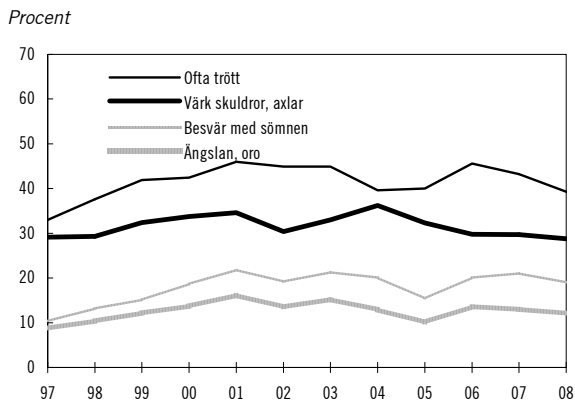
Från mitten av 1990-talet fram till och med 2003 ökade den andel av sjukfrånvaron som uppgavs vara arbetsrelaterad. Därefter har denna andel mer än halverats. Särskilt markant var minskningen för män mellan 2006 och 2010 (se diagram 5.5).

Diagram 5.6 Anställda och ohälsa, upplevda besvär hos kvinnor 1997–2008

Procent

Källa: Statistiska centralbyrån (ULF).

Diagram 5.7 Anställda och ohälsa, upplevda besvär hos män 1997–2008

Källa: Statistiska centralbyrån (ULF).

Anm. Från och med 2006 ändrades datainsamlingen i undersökningen rörande Anställda och ohälsa, vilket betyder betydligt färre svarande jämfört med tidigare år. Förändringar fr.o.m. 2006 bör därför tolkas med försiktighet.

Ovanstående diagram illustrerar upplevda besvär avseende olika symptom hos förvärvsarbetande som kan ha en koppling till arbetslivet. Som framgår finns det skillnader mellan kvinnor (diagram 5.6) och män (diagram 5.7), då kvinnor i högre utsträckning än män upplever sig ha besvär i samtliga fall. För 2008 ses dock en tydlig minskning av andelen kvinnor som ofta är trötta och har värk i skuldror och axlar. Andelen kvinnor som har besvär med sömnen och upplever ängslan och oro har också minskat något. Andelen män som ofta är trötta har minskat medan andelen män med övriga besvär är ungefär densamma som tidigare.

Verksamhet vid Arbetsmiljöverket

Arbetsmiljöverkets kärnuppgift är tillsyn över efterlevnaden av arbetsmiljölagen m.m. Arbetsmiljöverket meddelar också föreskrifter och allmänna råd med stöd av i första hand arbetsmiljölagen, ansvarar för införlivandet av ett antal EU-direktiv och bedriver informationsverksamhet inom arbetsmiljöområdet. I det följande ges en kortfattad beskrivning av verksamheten.

Vid planering och prioritering av inspektionsverksamheten väljs de arbetsställen ut som bedöms ha de största arbetsmiljöriskerna. Därutöver avser en del insatser s.k. obligatorisk tillsyn, dvs. sådan som föranleds av initiativ av skyddsombud, olycksfallsutredningar m.m. Av tabellerna 5.2 och 5.3 framgår utvecklingen avseende antalet tillsynsbesök respektive antalet besökta arbetsställen de senaste åren.

Tabell 5.2 Antal tillsynsbesök 2006–2009

År	2006	2007	2008	2009
Antal besök	40 000	36 300	33 200	30 000

Källa: Arbetsmiljöverket.

Tabell 5.3 Antal besökta arbetsställen 2006–2009

År	2006	2007	2008	2009
Antal besök	22 500	20 400	19 200	19 200

Källa: Arbetsmiljöverket.

Arbetsmiljöverkets anslag minskade under perioden 2007–2009, vilket har inneburit ett minskat antal tillsynsbesök och färre besökta arbetsställen.

Samtidigt har ett mål, för Arbetsmiljöverket på tillsynsområdet, varit att öka den del av inspektörernas tid som används till inspektion, för att där igenom öka antalet besökta arbetsställen.

Antalet arbetsställebesök per inspektör ökade med 5 procent under 2009, varför målet anses ha uppnåtts. Antalet förelägganden och förbud ökade med 17 procent under 2008, men minskade något under 2009.

Uppföljningsbesök på arbetsställen utgjorde drygt 30 procent av det totala antalet inspektioner, vilket innebär att andelen uppföljningsbesök är oförändrad. Sådana återbesök säkerställer att brister i arbetsmiljön åtgärdas.

Omfattande tillsynsinsatser som sker samtidigt över hela landet används i ökad utsträckning, eftersom de får större spridningseffekter än enstaka insatser. Särskilda tillsynsinsatser har gjorts inom vård och omsorg i ordinärt boende. Samverkan sker med Socialstyrelsen och Försäkringskassan kring den boendes behov och den anställdes arbetsmiljö. Exempel på andra riktade tillsynsinsatser under året är ergonomi i butik, tillsyn på arbetsställen med många unga anställda, riskbedömning på mindre företag som arbetar med bygginstallationer, däckverkstäder, hyvlerier, sågverk och jord- och skogsbruk.

Marknadskontroll av olika produkter är en viktig del av tillsynsarbetet. Under året öppnades cirka 100 marknadskontrollärenden och lika många avslutades.

Genom revidering av befintliga föreskrifter utfärdades fem nya föreskrifter under året samtidigt som fyra föreskrifter upphävdes. Därtill har Arbetsmiljöverket deltagit i ett omfattande internationellt och nationellt standardiseringsarbete.

På informationsområdet har bl.a. flera interaktiva tjänster skapats på Arbetsmiljöverkets hemsida och besöken på hemsidan har ökat med 25 procent under 2009 jämfört med 2008. För att förstärka informationen till utländska företag och till utländsk utstationerad arbetskraft har boken "Utstationering – regler för utlandsanställda som arbetar i Sverige en begränsad tid" tagits fram. Vidare har ett antal informationsprodukter i samband med större tillsynsinsatser utarbetats.

Arbetsmiljöverket arbetar med regeringens satsning att minska företagens administrativa kostnader. Enligt Tillväxverkets mätningar har exempelvis en förändring av redovisningskrav inneburit en besparing för företagen med cirka 126 miljoner kronor per år (skr. 2009/2010:226).

Genom de insatser på olika områden som redovisats ovan är den sammantagna bilden att Arbetsmiljöverket använder sina tilldelade resurser i linje med sitt uppdrag på ett effektivt och väl avvägt sätt.

Skyddsombudens roll

Skyddsombuden är en viktig del av det svenska arbetsmiljösystemet. De regionala skyddsombudens uppgift är att aktivera och vara ett stöd för arbetstagar sidan i det lokala arbetsmiljöarbetet, främst på mindre arbetsställen där det saknas skyddskommittéer. Staten ger årligen ett bidrag till den regionala skyddsombudsverksamheten. Regeringen gav 2009 ett uppdrag åt Ekonomistyrningsverket (ESV) att se över rutinerna för administration och redovisning av hur det statliga stödet till regional skyddsombudsverksamhet används och vid behov utarbeta nya rutiner. Uppdraget redovisades den 18 september 2009 (Ekonomistyrningsverkets Rapport 2009:27 Regionala skyddsombud - förslag till nya rutiner för administration och redovisning av det statliga stödet till regional skyddsombudsverksamhet). Rapporten har remissbehandlats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Särskild satsning på arbetsmiljö

I budgetpropositionen för 2009 avsattes 33 miljoner kronor 2009, 45 miljoner kronor 2010 och 47 miljoner kronor per år från och med 2011 för extra arbetsmiljöinsatser. Satsningen utgår från

inriktningen för den förnyade arbetsmiljöpolitiken, som innebär att politiken ska bidra till den samlade jobbpolitiken samt att den ska lyfta fram arbetsmiljöns potential för ökad konkurrenskraft. Arbetsmiljöverket har därför tillförts extra medel inom tre områden; informations- och kunskapssatsning, förstärkt information till utländska företag och arbetstagare samt marknadskontroll och standardiseringsarbete.

Informations- och kunskapssatsning

Syftet är att förstärka Arbetsmiljöverkets informations- och kunskapsspridning om arbetsmiljöfrågor så att fler arbetsplatser, även de minsta, stimuleras till ett effektivt arbetsmiljöarbete. Under 2009 tog Arbetsmiljöverkets externa informationsarbete flera steg i syfte att öka sin kvalitet och kvantitet. En kraftigt ökad efterfrågan på information i digital form märktes under 2009. De extra medel verket fick innebar också att externa intressenter i högre grad än tidigare kunde involveras. Därmed kunde informationen anpassas till mottagarna och lägga grunden till en ökad grad av interaktivitet.

Förstärkt information till utländska företag och arbetstagare

Satsningen innebär att informationen om bl.a. arbetsmiljöregler till utländska företagare och arbetstagare ökar. För att förstärka informationen till utländska företag och utländsk arbetskraft (utstationerade) har Arbetsmiljöverket under 2009 tagit fram en bok på svenska och engelska som innehåller de aktuella lagtexterna samt en översikt över vad som gäller vid utstationering i Sverige. Informationen har också översatts till flera andra språk.

Marknadskontroll och standardiseringsarbete

Marknadskontroll är en obligatorisk uppgift som följer av EU-medlemskapet och en central del av åtgärderna för en väl fungerande inre marknad för säkra varor. Deltagande i standardiseringsarbetet är en viktig del i regelarbetet. De extra medlen syftar till att förstärka Arbetsmiljöverkets insatser inom dessa områden. Arbetsmiljöverket är marknadskontrollmyndighet för fem harmoniserade produktområden, maskiner, personlig skyddsutrustning, enkla tryckkärl, tryckbärande anordningar och utrustning för explosionsfarlig miljö och även för vissa produkter inom "det oharmoniserade området" - de produkttyper som inte omfattas av särskilda EU-gemensamma produktregler. Det handlar

om produkter som är avsedda för användning både inom arbetslivet och privat. Under året har Arbetsmiljöverket tagit fram marknadskontrollprogram för de fem produktområdena inom det harmoniserade området samt ett program gällande produkter inom det oharmoniserade området. I programmen presenteras förutsättningar för respektive produktområde.

Pilotprojekt

I budgetpropositionen för 2010 föreslogs en satsning under perioden 2010–2012 på sammanlagt 24 miljoner kronor för att i ett pilotprojekt utveckla och prova tillsynsmetod enligt s.k. screening (en genomgång av samtliga arbetsställen i en bransch genom besök). Arbetsmiljöverket har i samråd med arbetsmarknadens parter valt den grafiska branschen för detta projekt och tillsynen inom projektet startar hösten 2010.

Arbetsmiljö och lönsamhet

I syfte att stimulera till ökad forskning inom området arbetsmiljö och lönsamhet gav regeringen i samband med budgetpropositionen för 2009 Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU) i uppdrag att utlysa ett särskilt forskningsbidrag. Totalt avsattes 9 miljoner kronor för ändamålet för åren 2009 och 2010. Medlen utlystes under våren 2009 och beslut om bidrag togs i juni 2009. Av de inkomna ansökningarna beviljades fyra stycken, motsvarande bidrag om sammantaget 4,4 miljoner kronor. Resultaten av projekten väntas bli klara under 2011.

Kunskaps- och informationssatsning för att främja jämställdhet och motverka våld och hot i arbetslivet

Under 2009 fick Arbetsmiljöverket i uppdrag att genomföra en kunskaps- och informationssatsning för att motverka våld och hot i arbetslivet. Under perioden 2009–2010 avsätts sammanlagt 14 miljoner kronor under utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet till Arbetsmiljöverket för genomförandet. Uppdraget har även ett jämställdhetsperspektiv. Projektet ska ge ökad kunskap om de miljöer och situationer där risker för våld och hot kan uppstå och i vilka

branscher och yrkesgrupper som riskerna att utsättas för våld och hot är störst. Syftet med insatsen är bl.a. att föra ut den kunskap som finns hos verket för att förebygga hot och våldssituationer.

Minska olyckstalen i jord- och skogsbruket

I syfte att motverka de höga olyckstalen i jord- och skogsbruket avsatte regeringen 10 miljoner kronor under perioden 2008–2009 till att stärka rådgivningen till lantbrukare. Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) och Institutet för jordbruks- och miljöteknik (JTI) gavs i uppdrag att i samråd med Lantbrukarnas riksförbund (LRF) utveckla ett rådgivningskoncept och utbilda rådgivare. Satsningen har resulterat i det gårdsbaserade rådgivningsprojektet, Säkert bondförnuft, vars mål är att halvera olycksfallen inom jordbruket till 2013. Fortsatt finansiering av projektet sker med medel från Sveriges Landsbygdsprogram. Regeringen har tydliggjort att arbetsmiljö är ett prioriterat område i Sveriges Landsbygdsprogram under perioden 2007–2013.

Arbetsmiljöpolitiskt kunskapsråd

Regeringen tillsatte i september 2008 ett arbetsmiljöpolitiskt kunskapsråd (dir. 2008:101) för att på ett samlat sätt få kunskap om aktuella forskningsrön. I rådet ingår forskare och experter från forskningsrelaterade myndigheter och organisationer. Kunskapsrådet har bl.a. publicerat två skrifter, God arbetsmiljö – en framgångsfaktor (SOU 2009:47) och Inkluderande arbetsliv (SOU 2009:93). Rådets uppdrag har förlängts till den 1 september 2011.

Styrmedelsutredningen

Regeringen beslutade den 6 november 2008 om en särskild utredare med uppdrag att se över behovet av och möjligheterna att införa marknadsorienterade styrmedel på arbetsmiljöområdet (dir. 2008:129). I april 2009 lämnade utredningen delbetänkandet En ny modell för arbetsmiljötillsyn (SOU 2009:40), vilket avser den del av uppdraget som gäller att utreda möjligheterna att koppla marknadsorienterade styrmedel till Arbetsmiljöverkets tillsyn. Utredningen skulle i sitt arbete särskilt beakta det system som har

införts i Danmark med dels bred genomgång av i princip alla arbetsställen genom s.k. screening och dels utmärkande av resultatet genom offentliggörande av symboler. I korthet innebär utredningens förslag att en ny tillsynsmodell, med delar av den danska modellen som förebild, införs. Delbetänkandet har remissbehandlats. I budgetpropositionen för 2010 föreslogs en försöksverksamhet hos Arbetsmiljöverket som kommer att pågå under tre år, där screening tillämpas på en begränsad sektor av näringslivet. Utmärkande genom symboler ingår inte i försöksverksamheten. I november 2009 lämnade utredningen sitt slutbetänkande Marknadsorienterade styrmedel på arbetsmiljöområdet (SOU 2009:97), där utredningen har gett förslag till incitament som skulle kunna främja efterlevnaden av regler på arbetsmiljöområdet. Slutbetänkandet har remissbehandlats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Sanktionsutredningen

Regeringen beslutade den 11 mars 2010 att en särskild utredare ska överväga och föreslå ändringar i arbetsmiljö- och arbetstidslagstiftningen som syftar till en klarare och effektivare reglering för att genomdriva lagstiftningens krav, t.ex. användning av vitesföreläggande, straffsanktion eller administrativa avgifter (dir. 2010:20). Bakgrunden är bl.a. att ärenden hos polis- och åklagarmyndigheterna som gäller brott mot straffsanktionerade föreskrifter på det aktuella området i många fall lagts ned av olika anledningar, t.ex. bristande bevisning och ibland efter långa utredningstider. Arbetsmiljöverket är i dessa fall normalt förhindrat att använda föreläggande eller förbud för att rätta till bristerna. Utredaren ska även eftersträva en enklare och tydligare utformning av de aktuella reglerna och se över att systemet är utformat i enlighet med regeringsformens regler om normgivningsmakten. Uppdraget ska redovisas senast den 2 maj 2011.

Nytt direktiv om stick- och skärskador inom hälso- och sjukvården

Europaparlamentet och rådet beslutade under våren 2010 om ett nytt direktiv om genom-

förande av det ramavtal om förebyggande av stick- och skärskador inom hälso- och sjukvården. Direktivet är baserat på ett avtal mellan arbetsmarkandens parter på EU-nivå och anger minimiregler för skyddet av arbetstagare mot risker för stick- och skärskador. Skälet för regleringen är att sådana skador i vissa fall kan leda till överföring av blodsmitta. Vissa ändringar i svensk rätt torde krävas för att genomföra direktivet. Direktivet ska vara genomfört i svensk rätt senast den 11 maj 2013.

Analys och slutsatser Arbetsmiljö

De indikatorer som beskrivits tidigare i avsnittet tyder på en fortsatt positiv utveckling inom arbetsmiljöområdet. Både arbetsolyckor som medfört fler än tre dagars sjukfrånvaro och arbetssjukdomar fortsätter stadigt att minska. Dessa förbättringar gäller generellt, men det finns stora variationer mellan yrkesgrupper och branscher, liksom mellan män och kvinnor samt äldre och ungdomar. Arbetsolyckor med sjukfrånvaro har minskat kraftigt bland unga män (16–24 år), för denna grupp har antalet olyckfall minskat med 30 procent jämfört med 2008. Detta innebär att arbetsolyckor med sjukfrånvaro främst drabbar de äldre männen (55–59 år). De ungas arbetsmiljö är dock i vissa avseenden sämre, med kroppsligt påfrestande arbete, besvärliga arbetsställningar samt bundet och ofritt arbete. De unga uppger sig också oftare ha problem som är arbetsrelaterade.

När det gäller arbetssjukdomar anges organisatoriska eller sociala faktorer allt oftare som orsak. När det gäller kvinnor ligger stress, hög arbetsbelastning och relationsproblem bakom majoriteten av anmälningarna. Belastningsorsaker, med besvär i leder och muskler som följd är fortfarande den vanligaste orsaken till arbetsjukdom bland män. Värt att observera är också att problem med buller har ökat sedan 2008.

Även om antalet arbetsolyckor utan sjukfrånvaro har minskat något ligger dessa fortfarande kvar på en jämförelsevis hög nivå. Många hot- och våldsituationer återfinns bland dessa olyckor utan sjukfrånvaro. Det är viktigt att även mindre allvarliga olyckor uppmärksammas, eftersom det kan ge värdefull information för det riskförebyggande arbetet.

Utvecklingen inom arbetsmiljöområdet påverkas sannolikt av konjunkturella faktorer. I en

lågkonjunktur finns färre antal arbetstillfällen i riskutsatta branscher, t.ex. inom byggsektorn. Minskningen av olycksfallsrisken för unga män kan sannolikt till viss del förklaras av detta. Samtidigt finns det en del som tyder på faktiska förbättringar av arbetsmiljön och att arbetsmiljöfrågorna ges större uppmärksamhet på arbetsplatserna. I den arbetsmiljöundersökning som genomförs vartannat år av Statistiska centralbyrån (SCB) på uppdrag av Arbetsmiljöverket redovisas att 56 procent av de sysselsatta anger att ett systematiskt arbetsmiljöarbete bedrivs på deras arbetsplats, vilket är en ökning med 4 procentenheter jämfört med 2007. Undersökningen redovisar också att allt fler upplever sig vara mycket nöjda med arbetet, det är nu 78 procent som uppger detta. Allt färre uppger sin sjukfrånvaro som arbetsrelaterad. Det är också allt fler som tror sig kunna stanna kvar i arbetslivet längre än tidigare.

Sjukfrånvaron i sin helhet fortsätter att minska (se vidare utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp). I en lågkonjunktur har det tidigare funnits en benägenhet till minskad sjukfrånvaro till följd av att den anställde upplever det som en större risk att vara frånvarande från arbetet i en situation där uppsägningar sker. Antalet personer som anger att de har gått till arbetet trots att de borde varit sjukskrivna, har totalt sett ökat något sedan 2007. Sjuknärvaro är vanligast i yrken med en hög grad av egeninflytande.

5.4.2 Arbetsrätt

Inom arbetsrätten är det komplicerat att genom indikatorer visa fullt ut hur reglerna på det arbetsrättsliga området fungerar. De indikatorer som används kan dock ge en bild av hur olika anställningsformer enligt lag och avtal utnyttjas på den svenska arbetsmarknaden.

Följande resultatindikatorer redovisas inom arbetsrättens område:

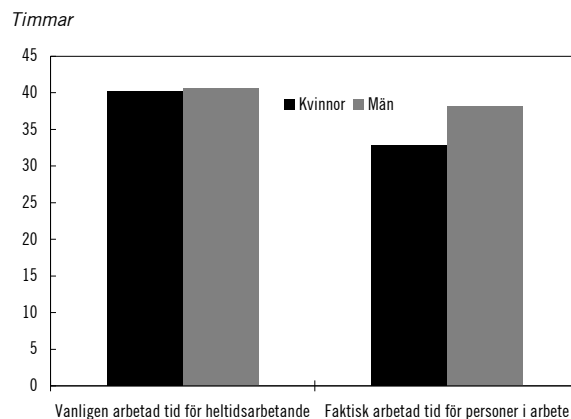
- veckoarbetstid,
- deltidsanställning eller tidsbegränsad anställning,
- deltidsarbete,
- tidsbegränsad anställning.

För samtliga indikatorer utgör Statistiska centralbyråns (SCB) arbetskraftsundersökning (AKU) källa.

Resultat utifrån indikatorerna

Den vanligen arbetade tiden för heltidsarbetande kvinnor och män uppgick 2009 till drygt 40 timmar i veckan, vilket var oförändrat jämfört med de senaste åren. Vanligen arbetad tid för heltidsarbetande avser den tid som heltidsarbetande personer (mer än 34 timmars arbetstid) uppger att de arbetar en "vanlig" vecka. Den faktiskt arbetade tiden för alla personer i arbete är betydligt lägre för kvinnor än för män (se diagram 5.8). Under 2009 uppgick den faktiskt arbetade tiden per vecka till i genomsnitt knappt 33 timmar för kvinnor och drygt 38 timmar för män, vilket var en marginell minskning för både kvinnor och män jämfört med 2008. Faktisk arbetad tid beräknas bland sysselsatta som är i arbete, dvs. som inte av någon anledning är frånvarande från arbetet.

Diagram 5.8 Veckoarbetstid

Källa: Statistiska centralbyrån (AKU).

Anm. Eftersom män arbetar heltid i större utsträckning än kvinnor representerar diagrammet för vanligen arbetad tid för heltidsarbetande betydligt färre kvinnor än män. Den faktiskt arbetade tiden är den tid personerna arbetade under SCB:s mätvecka, oavsett vad deras vanligen arbetade tid är. I gruppen ingår både heltids- och deltidsarbetande.

Det är betydligt vanligare att kvinnor har en deltidsanställning eller en tidsbegränsad anställning än att män har det. Knappt hälften av kvinnorna och drygt en femtedel av männen är anställda i sådana anställningar. Som framgår av tabell 5.4 har både andelen kvinnor och män i deltids- eller tidsbegränsade anställningar ökat något under perioden 2004–2006, de senaste åren har dock andelen minskat.

Tabell 5.4 Deltidsanställning eller tidsbegränsad anställning, 2004–2009*Procent av samtliga anställda*

År	Kvinnor	Män
2004	49,0	21,7
2005	50,1	22,5
2006	51,6	23,5
2007	51,5	23,2
2008	50,5	21,9
2009	49,5	21,8

Källa: Statistiska centralbyrån (AKU).

Av samtliga anställda kvinnor arbetade drygt 40 procent deltid jämfört med drygt 12 procent av samtliga anställda män under 2009. Under perioden 2004–2007 har förändringarna varit marginella, men under 2008 ökade både andelen deltidarbetande kvinnor och män (se tabell 5.5). Under 2009 ökade andelen deltidarbetande män och minskade något bland kvinnor. Totalt arbetade drygt var fjärde anställd deltid under 2009.

Tabell 5.5 Deltidsarbete, 2004–2009*Andel deltidarbetande i procent av samtliga anställda*

År	Kvinnor	Män
2004	40,8	11,4
2005	39,5	9,9
2006	39,9	10,0
2007	39,9	10,1
2008	41,2	11,6
2009	40,8	12,3

Källa: Statistiska centralbyrån (AKU).

Kvinnor har i större omfattning än män tidsbegränsade anställningar (se tabell 5.6). Andelen med tidsbegränsad anställning ökade under perioden 2004–2007, men minskade bland både män och kvinnor under perioden 2008–2009.

Tabell 5.6 Tidsbegränsad anställning, 2004–2009*Andel anställda som har tidsbegränsad anställning i procent av samtliga anställda*

År	Kvinnor	Män
2004	16,8	13,5
2005	17,6	13,9
2006	18,8	14,8
2007	19,5	14,6
2008	18,4	13,1
2009	17,1	12,4

Källa: Statistiska centralbyrån (AKU).

Konsekvenser och åtgärder med anledning av Lavaldomen

EG-domstolen meddelade den 18 december 2007 dom i målet C-341/05, det s.k. Laval-målet, efter en begäran om förhandsavgörande från Arbetsdomstolen. Regeringen överlämnade den 5 november 2009 en proposition (prop. 2009/10:48) till riksdagen med förslag till åtgärder med anledning av Lavaldomen. De lagändringar som föreslogs trädde i kraft den 15 april 2010. Lagändringarna anknuter i stort till vad som föreslogs i Lavalutredningens betänkande (SOU 2008:123). Kärnan i lagändringarna utgörs av en ny 5 a § i lagen (1999:678) om utstationering av arbetstagare. Lagändringarna går i korthet ut på att en facklig stridsåtgärd mot en utländsk arbetsgivare i syfte att få till stånd ett kollektivavtal för arbetstagare som utstationeras i Sverige får vidtas endast under vissa förutsättningar. De villkor som krävs av den svenska arbetstagarorganisationen ska (1) motsvara villkoren i ett centralt branschavtal som tillämpas i Sverige på motsvarande arbetstagare, (2) bara avse minimilön eller andra minimivillkor på vissa områden och (3) vara förmånligare för arbetstagarna än det som följer av lag. En sådan stridsåtgärd får inte vidtas om arbetsgivaren visar att arbetstagarna redan har villkor som är minst lika förmånliga som minimivillkoren i ett svenskt, centralt branschavtal. En stridsåtgärd som vidtas trots att dessa förutsättningar inte är uppfyllda ska anses olovlig enligt lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet. De nya lagreglerna innebär att det alltså är de fackliga organisationernas ansvar att övervaka och genomdriva att utstationerade arbetstagare skyddas och att tjänsteutövare från andra länder inte på ett otillbörligt sätt konkurrerar med låga löne- och andra anställningsvillkor på de områden som anges i utstationeringsdirektivet. Det ingår, efter lagändringarna, i Arbetsmiljöverkets uppdrag att hjälpa till med information om kollektivavtalsvillkor som kan komma att bli tillämpliga vid en utstationering. En arbetstagarorganisation ska lämna in sådana kollektivavtalsvillkor till Arbetsmiljöverket som organisationen kan komma att gå till strid för.

Arbetsdomstolen meddelade den 2 december 2009 dom i målet A 268/04 (dom nr 89/09), Laval un Partneri Ltd mot Svenska Byggnadsarbetareförbundet, Svenska Byggnadsarbetareförbundet, avdelning 1 och Svenska Elektriker-

förbundet. De återstående tvistiga frågorna i målet, efter EG-domstolens dom den 18 december 2007 i mål C-341/05 efter att Arbetsdomstolen begärt förhandsavgörande, rörde i princip enbart skadeståndsskyldighet och skadeståndets storlek. Arbetsdomstolen avlog yrkandena om att inhämta förhandsavgörande från EG-domstolen i fråga om de fackliga organisationernas skadeståndsskyldighet. Arbetsdomstolen fann att de fackliga stridsåtgärderna inneburit ett brott mot EG-rätten och att de fackliga organisationerna var skadeståndsskyldiga gentemot Laval un Partneri Ltd. Beträffande det yrkade ekonomiska skadeståndet ansåg Arbetsdomstolen att bolaget inte har kunnat visa att det lidit ekonomisk skada med yrkat belopp. Yrkandet om ekonomiskt skadestånd avslogs därför. Arbetsdomstolen ålade de fackliga organisationerna att betala allmänt skadestånd till bolaget om sammanlagt 550 000 kronor och att stå för merparten av bolagets rättegångskostnader, sammanlagt 2 129 739 kronor.

Direktiv om bemanningsföretag

I december 2008 antogs Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/104/EG av den 19 november 2008 om arbetstagare som hyrs ut av bemanningsföretag (EUT L 327, 5.12.2008, s. 9). Direktivet ställer krav på att medlemsstaterna efter samråd med arbetsmarknadens parter ska göra en översyn av eventuella begränsningar eller förbud mot arbete som utförs av personal som hyrs ut av bemanningsföretag. Enligt direktivet ska medlemsstaterna också tillförsäkra en lika-behandlingsprincip. Det innebär att de grundläggande arbets- och anställningsvillkoren för arbetstagare som hyrs ut av bemanningsföretag, under den tid som uppdraget i kundföretaget varar, minst ska vara de villkor som skulle gälla för dem om de hade anställts direkt av företaget i fråga för att inneha samma tjänst. Direktivet medger dock att medlemsstaterna under vissa angivna förutsättningar inför eller behåller alternativa lösningar för regleringen av arbets- och anställningsvillkor för bemanningsföretagsanställda i bl.a. kollektivavtal. Direktivet ska vara genomfört i medlemsstaterna senast den 5 december 2011.

Regeringen har den 24 september 2009 gett en särskild utredare i uppdrag att överväga och lämna förslag på åtgärder som behöver vidtas för

att genomföra direktivet om arbetstagare som hyrs ut av bemanningsföretag i svensk rätt. Utgångspunkten för utredarens överväganden och förslag ska enligt regeringens direktiv (dir. 2009:85) vara att vidmakthålla den grundläggande principen på arbetsmarknaden att huvudansvaret för reglering av löne- och anställningsvillkor överläts på arbetsmarknadens parter. Målet ska vara att direktivet genomförs på ett sätt som i så stor utsträckning som möjligt anknyter till traditionerna på den svenska arbetsmarknaden. Ytterligare en utgångspunkt är att hänsyn ska tas till att direktivet har två syften, dels att uppställa skydd för arbetstagare, dels att främja bemanningsföretagsverksamhet som ett sätt att effektivt bidra till att skapa arbetstillfällen och utveckla flexibla arbetsformer. Utredaren ska redovisa uppdraget senast den 10 december 2010.

Direktiv om Europeiska företagsråd

Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/38/EG av den 6 maj 2009 avseende inrättande av ett europeiskt företagsråd eller ett förfarande i gemenskapsföretag och grupper av gemenskapsföretag för information till och samråd med arbetstagare (EUT L 122, 16.5.2009, s. 28) antogs den 6 maj 2009. Det nya direktivet kommer att ersätta rådets direktiv 94/45/EG i samma fråga. Bestämmelserna i det nya direktivet ska tillämpas fr.o.m. den 6 juni 2011.

I april 2010 remitterades en departementspromemoria med förslag till genomförande av det nya direktivet (Ny lag om europeiska företagsråd, Ds 2010:10). I promemorian föreslås att lagen (1996:359) om europeiska företagsråd ersätts av en ny lag om europeiska företagsråd. Jämfört med den nuvarande lagen innehåller den föreslagna lagen ett antal nya bestämmelser i syfte att genomföra det nya direktivet. Det föreslås bl.a. bestämmelser som tydliggör begreppen gränsöverskridande fråga, information och samråd. Vidare föreslås att de gemenskapsföretag och företagsgrupper som omfattas av lagen ska ge arbetstagarrepresentanterna i företagsrådet viss utbildning. Det föreslås också regler som ska tillämpas vid en väsentlig omstrukturering i företaget eller i företagsgruppen. Förslaget innebär att gemenskapsföretag och företagsgrupper med vissa avtal i huvudsak kommer att vara undantagna från den

nya lagen. Den nya lagen föreslås träda i kraft den 6 juni 2011. Remisstiden löpte ut den 1 juli 2010. Frågan bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Direktiv om föräldraledighet

Arbetsmarknadens parter på europainivå enades den 18 juni 2009 om att ändra det ramavtal om föräldraledighet från 1995 som genomförts som direktiv 96/34/EG. Europaparlamentet och rådet antog efter förslag från kommissionen ett direktiv om föräldraledighet för att genomföra det nya avtalet, rådets direktiv 2010/18/EU av den 8 mars 2010 om genomförandet av det ändrade ramavtalet om föräldraledighet som ingåtts av BUSINESSEUROPE, UEAPME, ECPE och EFS och om upphävandet av direktiv 96/34/EG (EUT L 68, 18.3.2010, s. 13–20). Direktivet innehåller minimiregler och innebär att rätten till föräldraledighet förlängs från tre till fyra månader för vardera föräldern, en av dessa månader kan inte överlåtas till den andra föräldern. Avtalet innebär dock inte att ersättning måste utgå under ledigheten. I avtalet har även reglerna som rör skydd för anställningsförmåner, icke-diskriminering och återgång i arbete ändrats. Direktivet ska vara genomfört i medlemsländerna senast i mars 2012. Ärendet bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Förslag om ändring av direktiv om mammaledighet

Hösten 2008 presenterade EU-kommissionen ett förslag till ändring av Europaparlamentets och rådets direktiv 92/85/EEG av den 19 oktober 1992 om åtgärder för att förbättra säkerhet och hälsa på arbetsplatsen för arbetstagare som är gravida, nyligen har fött barn eller ammar. Ändringsförslaget innebär en utökad barnledighet för mamman från 14 till 18 veckor, varav 6 veckor ska vara obligatoriska efter förlossningen. Kommissionen anser att kvinnor ska ha rätt till 100 procent av lönen vid denna barnledighet, men medlemsstaterna kan sätta ett tak som motsvarar ersättningen vid

sjukdom. Även skyddet mot uppsägning och rätten att få tillbaka samma arbete eller ett arbete med motsvarande villkor efter mammaledigheten föreslås bli starkare. Förslaget diskuterades senast i rådet under våren 2009. Europaparlamentets första läsning av förslaget planeras att hållas under 2010. Först därefter kommer förhandlingarna att fortsätta i rådet. Om förslaget antas kan det komma att medföra vissa justeringar i det svenska systemet för föräldraledighet och föräldraförsäkring.

Översyn av ledighetslagstiftningen

Den 28 januari 2010 beslutade regeringen lagrådsremissen En enklare ledighetslagstiftning. I lagrådsremissen föreslås ändringar i åtta ledighetslagar, bland andra föräldraledighetslagen (1995:584) och lagen (1974:981) om arbetstagarers rätt till ledighet för utbildning. Syftet med förslagen är att förenkla lagarna och minska företagens administrativa kostnader. Vissa lagar med innehåll som ligger nära varandra föreslås samordnas till en lag. En lag som inte tillämpas föreslås upphävas. Antalet ledighetslagar minskar enligt förslaget till fem. Det materiella innehållet i lagarna påverkas endast i mindre grad av förslaget. Ärendet bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

En förenklad semesterlag

Den 1 april 2010 trädde den ändrade semesterlagen (1977:480) i kraft. Lagen har förenklats för att underlätta tillämpningen och för att minska de administrativa kostnaderna för företag och verksamheter. Ändringarna innebär förenklingar såväl i sak som språkligt och redaktionellt. Ändringarna innebär bl.a. att en ny enkel regel, med kollektivavtalsreglering som modell, har införts för beräkning av semesterlön. Den nuvarande beräkningsregeln finns kvar för de arbetstagare för vilka den nya regeln inte kan tillämpas, men har förenklats. Även reglerna om semesterlönegrundande frånvaro har förenklats i vissa avseenden. Vidare har möjligheterna för korttidsanställda att få betald semester och särreglerna för okontrollerade arbetstagare slopats.

Integritet i arbetslivet

Regeringen tillkallade i maj 2006 en särskild utredare (dir. 2006:55) med uppdrag att lämna förslag till lagreglering av skyddet av den personliga integriteten i arbetslivet.

Utredaren överlämnade sitt betänkande, Integritetsskydd i arbetslivet (SOU 2009:44) den 5 maj 2009. I betänkandet lämnas ett förslag till en helt ny lag om integritetsskydd i arbetslivet. Lagförslaget innehåller tre ändringar när det gäller behandling av personuppgifter i arbetslivet enligt personuppgiftslagen (1998:204), förbud för arbetsgivare att begära in vissa registerutdrag bl.a. inför och under anställning, en uttrycklig reglering om när det är tillåtet för arbetsgivare att kräva medicinska undersökningar samt förbud för arbetsgivare att genomföra påtagligt integritetskränkande åtgärder i övrigt. Betänkandet har remitterats och remisstiden gick ut den 1 september 2009. Betänkandet och remissvaren bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Internationella arbetsorganisationen (ILO)

ILO:s beslutande organ, Internationella arbetskonferensen, antog i juni 2010 en rekommendation om hiv och aids i arbetslivet. Rekommendationen, som är ett icke-juridiskt bindande instrument, innehåller en uppmaning till medlemsstaterna att i samråd med arbetsmarknadens parter utarbeta och genomföra en nationell politik – ett nationellt program för hiv och aids i arbetslivet. Icke-diskriminering och undvikande av stigmatisering av arbetstagare och arbetsökande ska vara vägledande principer för den nationella politiken.

Arbetskonferensen antog vidare ett utkast till en konvention och ett utkast till en rekommendation om anständiga arbetsvillkor för arbetstagare som arbetar för och i ett hushåll inom ramen för ett anställningsförhållande. Efter det att medlemsstaterna i höst har fått tillfälle att kommentera de antagna textutkasterna gör ILO-sekretariatet en sammanställning och bearbetning av medlemsstaternas synpunkter. Reviderade textförslag till konvention respektive rekommendation kommer därefter att föreligga inför en andra behandling av frågan vid nästa års arbetskonferens i juni 2011.

Slutligen antog arbetskonferensen slutsatser om formerna för uppföljning av ILO:s globala jobbavtalet, som antogs vid förra årets arbetskonferens.

Verksamhet vid Arbetsdomstolen

Antalet mål som kom in till Arbetsdomstolen var högre under 2009 jämfört med både 2008 och 2007. Knappt 70 procent av målen var s.k. A-mål, dvs. den typ av mål i vilka talan väcks direkt i Arbetsdomstolen, vilket var i nivå med tidigare år. Även antalet avgjorda mål ökade betydligt jämfört med föregående år. Antalet inneliggande mål minskade något jämfört med 2008, se tabell 5.7.

Tabell 5.7 Målstatistik för Arbetsdomstolen 2007–2009

Antal	2007	2008	2009
Inkomna mål	389	403	432
Avgjorda mål	383	411	450
Antal domar och särskilt uppsatta beslut	98	110	98
Inneliggande mål vid årets slut	266	257	245

Källa: Arbetsdomstolen.

Genomströmningstiderna är av stor betydelse för att bedöma om arbetsrättsliga tvister avgörs inom rimlig tid. Genomströmningstiderna har varit relativt konstanta under perioden 2007–2009. Det gäller såväl för avgjorda A- och B-mål, vilket framgår av tabell 5.8.

Tabell 5.8 Genomströmningstid för mål vid Arbetsdomstolen 2007–2009

Antal månader	2007	2008	2009
A-mål totalt	7	8	7
A-mål avgjorda efter dom eller särskilt uppsatta beslut	14	14	13
B-mål totalt	4	3	3
B-mål avgjorda efter dom eller särskilt beslut	11	12	13

Källa: Arbetsdomstolen.

Analys och slutsatser Arbetsrätt

De insatser som har gjorts inom det arbetsrättsliga området är liksom tidigare år i första hand kopplade till lagstiftningsåtgärder, dels i form av nationella initiativ, dels som en följd av det internationella samarbetet.

Regeringen har under föregående mandatperiod genomfört förändringar i arbetsrätten för att öka flexibiliteten på arbetsmarknaden samtidigt som en rimlig balans mellan arbetsmarknadens parter upprätthållits och med god trygghet för den anställde. Reformerna har bidragit till att utveckla den svenska modellen. Regeringen anser att den svenska modellen utgör en god grund för en väl fungerande arbetsmarknad.

En viktig fråga när det gäller den svenska arbetsmarknadsmodellen rör de åtgärder som Sverige har vidtagit till följd av EG-domstolens dom i Laval-målet. De lagändringar som trädde i kraft den 15 april 2010 ansluter i stort till vad som föreslogs av Lavalutredningen i SOU 2008:123, med en lösning inom ramen för kollektivavtalsmodellen även när det gäller regleringen av arbets- och anställningsvillkor för utstationerade arbetstagare.

Det ska vara lätt att anställa. I budgetpropositionen för 2009 beskrivs de förändringar av regleringen av tidsbegränsade anställningar m.m. som har genomförts bl.a. i detta syfte. Den nya form av tidsbegränsad anställning, allmän visstidsanställning (ALVA), som infördes i lagen (1982:80) om anställningsskydd (LAS) trädde i kraft den 1 juli 2007. Syftet var bl.a. att underlätta och öka företagets incitament att anställa och att öka flexibiliteten i regelverket. Samtidigt ges arbetstagare som under en längre tid haft tidsbegränsad anställning en rimlig trygghet.

Det arbetsrättsliga regelverket ska också vara så enkelt som möjligt att förstå och tillämpa. Regeringen genomför därför ett regelförenklingarbete som på det arbetsrättsliga området främst fokuserar på semesterlagen och övriga ledighetslagar.

5.4.3 Lönebildning

Fyra indikatorer utgör en del i bedömningsunderlaget för insatser inom lönebildningsområdet.

- Antal förlorade arbetsdagar på grund av konflikt. Källa: Medlingsinstitutet.
- Antal medlingsärenden i avtalsförhandlingar på riksnivå där medlare har förordnats av Medlingsinstitutet. Källa: Medlingsinstitutet.
- Löneutvecklingen per timme för hela arbetsmarknaden. Källa: Medlingsinstitutet.

- Arbetskraftskostnadsutvecklingen per timme inom näringslivet i förhållande till euroområdet och USA. Källa: Eurostat m.fl.

Resultat utifrån indikatorerna

År 2009 var ett mellanår för avtalsförhandlingar inför de omfattande förhandlingarna under 2010. Under 2009 förhandlades endast 30 av arbetsmarknadens cirka 650 kollektivavtal. Det gällde dels avtal som löpte ut den 31 december 2008, dels avtal som löpte ut under 2009. Totalt omfattades cirka 175 000 arbetstagare av 2009 års avtalsrörelse varav 70 000 tillhörde byggsektorn.

Trots en sådan liten avtalsrörelse ådrog sig förhandlingar mellan parterna en del uppmärksamhet. Med anledning av nedgången i den svenska industrin som följde på den finansiella krisen hösten 2008 inleddes diskussioner mellan parterna om hur företagets kostnader skulle kunna anpassas till den drastiskt försämrade efterfrågan utan att behöva ta till omfattande uppsägningar av arbetskraft.

I mars 2009 enades några ledande parter inom industrin om en överenskommelse för att överbrygga den ekonomiska krisen. Det blev möjligt att på lokal nivå träffa överenskommelse om arbetsbefrielse och/eller utbildningsinsatser på mer än 20 procent. Utgående lön och andra ersättningar fick inte sänkas mer än 20 procent. Överenskommelsen löpte med tre månaders uppsägningstid, dock längst till och med den 31 mars 2010. På tjänstemannaområdet konstaterade parterna att förfarandet med sänkt arbetstid och sänkt lön var tillåten enligt det centrala avtalet.

Totalt tecknades cirka 400 s.k. krisavtal. I merparten omfattades både arbetare och tjänstemän. Avtalen inom industrin innehöll i genomsnitt en arbetstidsminskning med 18 procent och en kostnadsminskning med 13 procent. Den genomsnittliga längden på avtalen var drygt sex månader. Enligt arbetsgivarna har avtalen medfört att mer än 10 000 arbetstagare har undgått uppsägning.

Antal förlorade arbetsdagar

Det har varit få tvister i 2009 års avtalsrörelse, eftersom den var av begränsad omfattning.

Ett internationellt mått för att mäta arbetsmarknadskonflikters omfattning är antalet förlorade arbetsdagar till följd av konflikt. Under

2008 förlorades i Sverige närmare 107 000 dagar, varav merparten berodde på arbetsnedläggelser i samband med förbundsförhandlingar på riksnivå.

Under 2009 uppgick antalet förlorade arbetsdagar till 1 560 (se tabell 5.9). En tredjedel av dessa berodde på två olovliga (vilda) strejker.

Tabell 5.9 Antal förlorade arbetsdagar på grund av konflikt 2005–2009

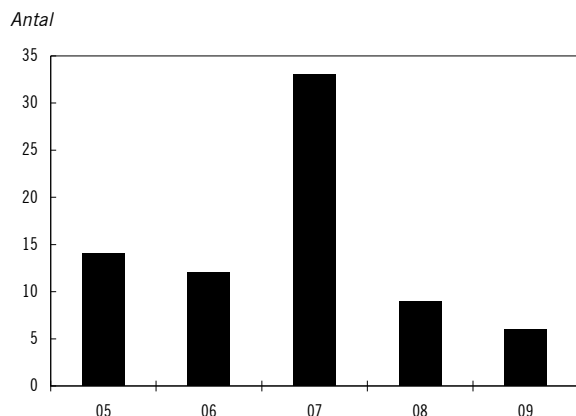
År	2005	2006	2007	2008	2009
Antal	568	1 971	13 666	106 760	1 560

Källa: Medlingsinstitutet.

Antal medlingsärenden

Medlare har under 2009 utsetts i sex avtalsförhandlingar mellan förbundsparter (se diagram 5.9). I fyra av de sex tvisterna på förbunds nivå utfärdades varsel om stridsåtgärder, varav ett verkställdes. Stridsåtgärderna i det fallet var blockad av övertidsarbete och vissa tjänsteresor. Inga arbetsnedläggelser har under året ägt rum i tvister mellan förbundsparter.

Diagram 5.9 Antal medlingsärenden i riksavtalsförhandlingar där Medlingsinstitutet förordnat medlare 2005–2009

Källa: Medlingsinstitutet.

Förutom medlingsärenden på riksnivå har Medlingsinstitutet till sitt förfogande fem fasta medlare med varsitt geografiskt verksamhetsområde. De handlägger i första hand tvister mellan ett fackförbund och en enskild arbetsgivare om tecknande av kollektivavtal, s.k. hängavtal. Under 2008 noterades en dramatisk minskning av sådana tvister. Även om en viss ökning till 18 tvister skedde under 2009 var nivån historiskt låg. Trots att varsel om stridsåtgärder är regel i de lokala tvisterna om tecknande av kollektivavtal, har ett fåtal varsel trätt i kraft eftersom tvisterna vanligtvis får sin lösning under varseltiden. Sett till det totala antalet

kollektivavtalsanslutningar som årligen sker på den svenska arbetsmarknaden tillkommer en bråkdel efter varsel och medling.

Löneutvecklingen per timme för hela arbetsmarknaden

Under inledningen av 2000-talet ökade lönerna i måttlig takt jämfört med tidigare år, vilket bl. a. förklaras av att den konkurrensutsatta industrins avtal har varit normgivande under perioden, av låg inflation och av den svaga arbetskraftsefterfrågan i början av 2000-talet. Från och med 2007 märktes ökande tendenser att arbetsgivare upplevde att det var svårt att finna arbetskraft med rätt kompetens, vilket kan ha bidragit till att driva upp lönerna. Konjunkturläget försämrades dock drastiskt under hösten 2008 i samband med den internationella finanskrisen och sysselsättningen vände nedåt.

Löneökningstakten föll, enligt konjunkturlönestatistiken, tillbaka under 2009, till följd av den kraftiga försämringen på arbetsmarknaden. Enligt utfallet för 2009 uppgick löneökningarna till 3,4 procent för hela ekonomin, att jämföra med 4,3 procent under 2008 (se tabell 5.10). Inbromsningen av löneökningstakten var särskilt tydlig inom industrin med ett preliminärt utfall på 2,9 procent för 2009.

Tabell 5.10 Löneutveckling per timme för hela arbetsmarknaden, 2005–2009

År	2005	2006	2007	2008	2009
Sverige	3,1	3,1	3,3	4,3	3,4

Källa: Medlingsinstitutet, konjunkturlönestatistiken.

Arbetskraftskostnadsutvecklingen per timme

Enligt Eurostats Labour Cost Index steg de svenska arbetskraftskostnaderna för näringslivet med 3,8 procent 2009 (se tabell 5.11).

Tabell 5.11 Arbetskraftskostnadsutvecklingen per timme inom näringslivet, 2005–2009

År	Sverige	Euroområdet ¹	USA
2005	3,2	2,1	3,1
2006	1,7	2,3	2,9
2007	3,4	2,5	3,1
2008	2,4	3,5	2,9
2009	3,8	2,7	1,5

Källa: Eurostat m.fl.

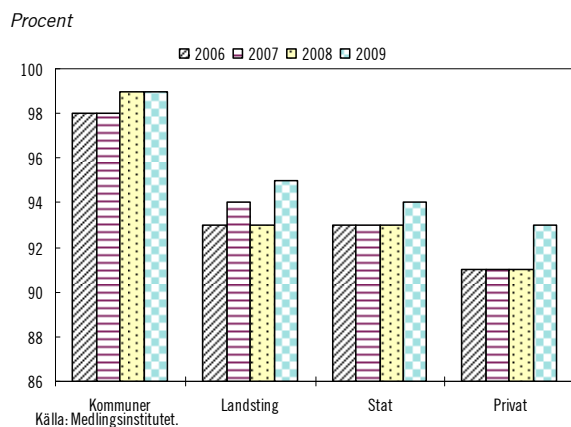
¹ Vägt med KIX.

Löneskillnader mellan kvinnor och män

Medlingsinstitutet ska i egenskap av ansvarig för den officiella lönestatistiken analysera löneutvecklingen ur ett jämställdhetsperspektiv. En jämförelse av kvinnors och mäns genomsnittliga löner för hela arbetsmarknaden visar att kvinnor i genomsnitt, tjänade 85,2 procent av männens löner 2009. Löneskillnaden var alltså 14,8 procentenheter. Löneskillnaderna har minskat något 2009, särskilt inom privat sektor. Om man med hjälp av standardvägning kontrollerar för skillnader i yrke, sektor, ålder, utbildning och arbetstid blir löneskillnaden mellan kvinnor och män 6 procentenheter. Denna skillnad kallas ofta för oförklarad löneskillnad och kan bero på lönediskriminering eller annat som inte låter sig fångas i mätbara variabler. Diagram 5.10 visar att det finns skillnader på upp till 6 procentenheter mellan olika sektorer.

Att män och kvinnor arbetar inom olika yrken är en av de viktigaste förklaringarna till existerande löneskillnader. Bland manligt dominerade yrken finns både lågt och högt betalda yrken, medan det bland kvinnligt dominerade yrken nästan bara finns lågt betalda yrken.

Diagram 5.10 Kvinnors genomsnittslön i procent av mäns genomsnittslön efter sektor, med hänsyn tagen till könsskillnader i yrke, ålder och arbetstid

Verksamhet vid Medlingsinstitutet

Verksamheten vid Medlingsinstitutet präglades under senare delen av 2009, av den omfattande förestående avtalsrörelsen 2010. Denna beräknas omfatta cirka 550 avtal och cirka 3,3 miljoner anställda vilket motsvarar närmare 85 procent av alla anställda. Medlingsinstitutet hade under hösten under 2009 omfattande kontakter med

parterna, avseende den samhällsekonomiska utvecklingen. Utgångspunkt i dessa diskussioner var Konjunkturinstitutets rapport om lönebildningen samt vikten av den konkurrensutsatta sektorns lönenormerande roll. Parterna har också redovisat sina synpunkter och tidsplaner inför avtalsrörelsen för Medlingsinstitutet.

Under hösten 2009 har Medlingsinstitutet anordnat konferenser och seminarier för parterna, medlarna och journalister inför avtalsrörelsen 2010. Intresset för att delta i konferenser anordnade av myndigheten har varit stort liksom intresset för myndighetens årliga rapport Avtalsrörelsen och lönebildningen 2009. Myndigheten har därigenom förmedlat de yttre förutsättningarna för avtalsförhandlingarna och därigenom bidragit till en väl fungerande lönebildning.

Analys och slutsatser Lönebildning

Löneökningstakten 2009 blev, enligt konjunkturlönestatistiken för ekonomin som helhet 3,4 procent, vilket kan jämföras med 2008 då utfallet var 4,3 procent. Detta är en återspeglning av den kraftiga försämringen på arbetsmarknaden under hösten 2008, vilken fick effekt på löneutvecklingen under inledningen av 2009. Däremot var reallöneutvecklingen, som under perioden 1995–2008 i genomsnitt uppgick till 2,5 procent per år, högre under 2009 till följd av deflation.

Den svenska konkurrenskraften jämfört med omvärlden försämrades under 2007 och 2008 till följd av att produktivetsutvecklingen utvecklades svagare än lönerna i Sverige. Produktiviteten fortsatte att försvagas något mer än i konkurrentländerna under 2009, men effekten motverkades av försvagningen av kronan.

Sett över de senaste fem till sex åren har de svenska arbetskostnaderna per timma ökat något långsammare än i euroområdet. Den fortsatta nedgången i produktiviteten reser frågor kring konkurrenskraften kommande år. Det mesta talar dock för att nedgången främst varit konjunkturellt betingad och att produktivitetstillväxten åter stiger när produktionen återhämtar sig. Produktivitetstillväxten bedöms dock bli lägre på sikt än vad den var under åren före krisen. Den starka produktivetsutvecklingen fram till och med 2006 innebär att nivån på konkurrenskraften fortfarande är god.

En viktig aspekt av lönebildningen är dess inverkan på sysselsättningen. En väl fungerande lönebildning möjliggör en långsiktig högre sysselsättningen och en lägre jämviktsarbetslöshet. Detta kan ske utan att utvecklingen av den långsiktiga reallönenivån påverkas. Det finns långsiktiga tecken som indikerar att lönebildningen under de senaste tio åren har haft en positiv inverkan på sysselsättningen. Under större delen av 1990-talet var arbetslösheten över 9 procent och arbetskraftskostnaderna ökade med mellan 4 och 7 procent per år. De senaste åren har arbetslösheten varit väsentligt lägre. Trots detta har arbetskraftskostnadernas ökningstakt varit lägre än under 1990-talet. Detta tyder på att dagens lönebildning är förenlig med en lägre arbetslöshet vid given inflation än tidigare.

Avtalsrörelsen under 2010 är mycket omfattande. Under året löper 550 avtal omfattande 3,3 miljoner anställda ut. Regeringen anser att lönebildningen i första hand är en fråga för arbetsmarknadens parter. Hittills under 2010 års avtalsrörelse har parterna tagit sitt ansvar för lönebildningen. De avtalade löneökningarna ligger i linje med de samhällsekonomiska förutsättningarna enligt bedömningar från Konjunkturinstitutet. Antalet förlorade arbetsdagar på grund av konflikter har hittills varit få. Den konkurrensutsatta industrin har haft en lönenormerande roll.

Sedan 1997 finns ett avtal mellan parterna inom industrin avseende utvecklingsinsatser och förhandlingsordning, det s.k. industriavtalet. Avtalet har troligen bidragit till få konflikter inom industrin och till att den konkurrensutsatta industrins avtal har varit normgivande. I april 2010 sade en av parterna på arbetsgivarsidan upp industriavtalet med sina motparter. Regeringen kommer att följa eventuella effekter på lönebildningen av detta.

5.5 Revisionens iakttagelser

Inom området Arbetsliv har Riksrevisionen lämnat revisionsberättelser utan invändning för samtliga myndigheter, vilket innebär att årsredovisningarna för 2009 i allt väsentligt bedömts vara rättvisande. Inom området Arbetsliv har Riksrevisionen även genomfört ett antal granskningar som här redovisas i kronologisk ordning.

Avvecklingsmyndigheten för Arbetslivsinstitutet (RiR 2008:18)

Riksrevisionens granskning av regeringens avvecklingar av myndigheter, där bl. a. avvecklingen av Arbetslivsinstitutet granskades, fann inte några allvarliga brister. Granskningen visar dock på ett antal mindre felaktigheter och brister som hämmat effektiviteten i avvecklingarna. Vad gäller avvecklingsfrågor generellt har regeringen angett inriktning i propositionen Offentlig förvaltning för demokrati, delaktighet och tillväxt (prop. 2009/10:175).

Arbetsmiljöverket

Enligt Riksrevisionens uppföljningsrapport 2009 avseende Arbetsmiljöverkets verksamhet finns det en bristande samverkan mellan Arbetsmiljöverket och Försäkringskassan samt bristande samordning inom Regeringskansliet vad gäller styrningen av dessa myndigheter. En dialog har förts inom Regeringskansliet och med Arbetsmiljöverket avseende dessa frågor. Samverkan mellan myndigheterna kommer framöver särskilt att tas upp vid respektive myndighets myndighetsdialog.

5.6 Politikens inriktning

5.6.1 Utgångspunkter

Ett långsiktigt hållbart arbetsliv

Alla människor som kan arbeta ska få möjlighet att göra det utifrån sina förutsättningar. Det innebär att utanförskapet för dem som står utanför arbetsmarknaden och arbetslivet måste brytas och att fler måste komma i arbete. Arbetsmiljön och övriga arbetsvillkor har stor betydelse för att göra detta möjligt. Arbetsmiljöarbetet ska förebygga ohälsa och olycksfall, men också bidra till att utveckla verksamhet och individer. Arbetsrätten ska garantera såväl en grundläggande trygghet som flexibilitet och inflytande för arbetstagarna. Grunderna för arbetsrätten bör bestå även framöver. Arbetsvillkoren kan därmed främja ett långsiktigt hållbart arbetsliv som gör det möjligt för så

många som möjligt att träda in, utvecklas och kvarstå på arbetsmarknaden. Arbetsförhållandena måste vara sådana att de inte utestänger vissa grupper eller personer från arbete.

Ett arbetsliv i förändring

Att Sverige utgör en del av den globaliserade ekonomin med ett ökat internationellt beroende har under de senaste åren blivit högst påtagligt. Sverige har dock klarat av den djupa lågkonjunkturen väl och efterfrågan på arbetskraft bedöms nu åter öka. Den djupa lågkonjunkturen på 1990-talet innebar att många permanent slogs ut från arbetsmarknaden med ett stort utanförskap som följd. Detta får inte återupprepas. Den demografiska utvecklingen där andelen av befolkningen i arbetsför ålder minskar och andelen äldre ökar, kommer att ställa krav på att så många som möjligt kan delta i arbetslivet. Arbetsförhållanden och arbetsvillkor har en stor betydelse för att kunna möta utvecklingen på ett bra sätt, både på kort och på lång sikt. Utformningen av det arbetsrättsliga regelverket har en viktig roll i detta avseende.

Regeringen vill också föra en dialog i Pensionsgruppen för att undersöka möjligheterna till höjd ålder för rätten att kvarstå i anställning från 67 till 69 år. En sådan förändring skulle syfta till att höja utträdesåldern och därmed förbättra hållbarheten i de offentliga finanserna.

Samverkan med andra områden

Arbetslivspolitikerna ska fortsatt stärkas och förnyas. Det är viktigt att den samverkar med arbetsmarknadspolitikerna och andra områden på ett effektivt sätt för att uppnå såväl fler som bättre arbeten och för att bryta utanförskapet för dem som står utanför arbetsmarknaden och arbetslivet.

Centrala utgångspunkter samt medel och aktörer

En god arbetsmiljö med avseende på teknik, arbetsorganisation och arbetets innehåll, där utrymme ges för inflytande, ansvar, lärande i arbetet och kreativitet, kan utveckla verksamheten och därmed skapa förutsättningar för tillväxt och fler arbeten. En viktig förutsättning

för detta är att arbetsmiljöarbetet integreras i verksamhetens planering, styrning och drift på ett systematiskt sätt.

Kunskapsbildning, genom bl. a. forskning och utveckling, samt spridning av kunskaper och resultat av kunskapsbildningen behövs för att kunna följa och analysera arbetslivets utveckling. Den behövs också för att utforma den nödvändiga politiken och för att förstärka arbetsplatsernas förmåga att hantera arbetslivsfrågorna i praktiken. Spridningen av kunskaper liksom utbildning i arbetsmiljö är medel för att öka medvetenheten hos arbetsgivare och arbetstagare om arbetsvillkorens betydelse för såväl trygghet, hälsa och säkerhet som verksamheternas resultat och utveckling. Forskningen inom arbetsmiljöområdet bör även fortsättningsvis bedrivas vid olika universitet och högskolor. Regeringen avser att närmare utreda behov och förutsättningar för en sammanhållande aktör för kunskapsförmedling inom området. En sådan aktör skulle också kunna fungera som kontaktyta gentemot EU och andra länder när det gäller nationella övergripande frågeställningar inom forskningsområdet.

På arbetslivsområdet är lagstiftning det huvudsakliga medlet för att slå fast de grundläggande kraven för att skapa trygghet och flexibilitet i arbetslivet samt för att förebygga ohälsa och olycksfall och för att skapa en bra arbetsmiljö i övrigt. I det fortsatta arbetet med lagstiftningen är även regelförenklingsfrågorna viktiga. Det är viktigt att innebörd och sammanhang tydligt framgår för dem som reglerna riktar sig till.

Det är i det lokala arbetet på arbetsplatserna i samverkan mellan arbetsmarknadens parter som arbetsvillkoren närmare utformas. Arbetsmarknadens parter har en viktig roll genom möjligheterna att anpassa och komplettera lagstiftningen genom avtal. De har även viktiga uppgifter när det gäller utbildning, opinionsbildning, informationsverksamhet, kunskapsbildning och kunskapsspridning. Det är viktigt att de enskilda individernas ansvar, inflytande och skaparkraft samtidigt tas tillvara.

Inom EU-samarbetet är det på det arbetsrättsliga området regeringens utgångspunkt att fokus främst bör läggas på ett effektivt genomförande av existerande regelverk. Eventuellt kan revidering eller förenkling av vissa direktiv vara aktuellt. Det är vidare viktigt att gemensamt

identifiera framtida utmaningar samt att fortsätta att analysera och utbyta erfarenheter.

Inom EU-samarbetet på arbetsmiljöområdet bör höga arbetsmiljökrav värnas mot bakgrund av principen att en bristfällig arbetsmiljö inte får vara ett konkurrensmedel på marknaden, vare sig nationellt eller inom EU:s gemensamma marknad.

5.6.2 Förnyelse av arbetsmiljöpolitiken

Det finns två huvudinriktningar för en förnyad arbetsmiljöpolitik. Arbetsmiljöpolitiken ska dels bidra till den samlade jobbpolitiken, dels lyfta fram arbetsmiljöns potential för ökad konkurrenskraft. Detta innebär inte att de mer traditionella arbetsmiljöfrågorna tonas ned. En viktig del i arbetet är att arbetsmiljön ska bli bättre genom att åstadkomma säkrare jobb med minsta möjliga risk för att drabbas av arbetsrelaterade olyckor och sjukdomar. Regeringen menar dock att arbetsmiljöpolitiken måste ges en mer offensiv och positiv innebörd. Insatser för att förbättra arbetsmiljön är betydelsefulla för att minska utanförskapet genom att motverka utslagning från arbetslivet och öka möjligheterna till inträde, men bidrar också till att skapa gynnsamma förutsättningar för tillväxt och hälsa. Det ska inte enbart handla om att förhindra en dålig arbetsmiljö, utan i högre grad än tidigare om att se arbetsmiljön som utvecklande för såväl individer som verksamhet och som en framgångsfaktor och ett konkurrensmedel. Regeringen inledde i början av föregående mandatperiod ett arbete med syfte att förnya arbetsmiljöpolitiken bl.a. genom att förstärka denna mer positiva inriktning.

En nationell handlingsplan för arbetsmiljöpolitiken

Under hösten 2009 inleddes ett arbete med inriktning att ta fram en långsiktig strategi för den framtida arbetsmiljöpolitiken. Sverige har tidigare inte haft någon sådan mer långsiktig och övergripande strategi inom arbetsmiljöområdet. En sådan strategi fyller flera olika behov. Ett skäl är att EU har rekommenderat medlemsländerna att ta fram nationella handlingsplaner inom arbetsmiljöområdet. Ett annat skäl är att arbetet passerat väl in i samband med regeringens ambition att förnya arbetsmiljöpolitiken. Hösten

2010 överlämnade regeringen skrivelsen ”En förnyad arbetsmiljöpolitik med en nationell handlingsplan 2010–2015” (rsk. 2009/10:248) till riksdagen. Arbetsmarknadens parter har en viktig roll i arbetsmiljöarbetet. Under arbetet med den nationella handlingsplanen har ett flertal samrådsmöten skett med företrädare för parterna. Utgångspunkten är att en positiv utveckling inom området bäst kan nås genom gemensamma ansträngningar. Handlingsplanen ska bidra till att uppfylla det i budgetpropositionen angivna målet för området arbetsmiljö. Arbetsmiljön ska förebygga ohälsa och olycksfall samt motverka att människor utestängs från arbetet. En god arbetsmiljö tar hänsyn till människors olika förutsättningar och bidrar till utvecklingen av både individer och verksamhet.

Det huvudsakliga syftet med den nationella handlingsplanen är att peka ut en inriktning för arbetsmiljöområdet för de närmaste fem åren. I handlingsplanen lyfts ett antal viktiga områden fram. Det första området behandlar arbetslivets risker och möjligheter; Systemen för att minska riskerna i arbetsmiljön ska förbättras samtidigt som arbetsmiljöns möjligheter att bidra till hälsa och välbefinnande i högre grad ska uppmärksammas och utvecklas. Det andra området behandlar utanförskapet; Arbetsmiljöförutsättningar ska beaktas som en viktig komponent i arbetet att minska utanförskapet. Det tredje området behandlar konkurrens- och lönsamhet; Arbetsmiljö som en viktig konkurrens- och lönsamhetsfaktor ska synliggöras och därmed förstärkas. Det fjärde området slutligen behandlar frågor om medvetenhet och kunskap inom arbetsmiljöområdet; Medvetenhet och kunskap om arbetsmiljöfrågor ska öka i hela samhället. I handlingsplanen presenteras ett antal pågående och planerade åtgärder. En halvtidsavstämning av handlingsplanen ska genomföras under 2013 och en utvärdering påbörjas under 2015.

Coacher över tröskeln – försöksverksamhet för minskat utanförskap och bättre psykosocial arbetsmiljö

Arbetsmarknadspolitik och arbetsmiljöpolitik kan bättre och mer konkret kopplas till varandra i syfte att minska utanförskap och skapa bättre förutsättningar för fler personer att behålla ett arbete. Inom ramen för den satsning som pågår med coacher i form av upphandlade

kompletterande aktörer ska en försöksverksamhet genomföras. Försöket innebär att coacherna inte ska stanna vid arbetsplatsens dörr, utan fortsätta över tröskeln som stöd för både arbetsgivare och arbetstagare under en begränsad tid. Särskild uppmärksamhet ska ges till utformningen av den psykosociala arbetsmiljön och de särskilda individuella behov som kan behöva mötas för att underlätta vid introduktionen på arbetsplatsen. En bra introduktion ger också goda förutsättningar för att den individuella förmågan kan tas tillvara och utvecklas. Deltagande arbetsgivare ska erbjudas att ingå i ett nätverk för erfarenhetsutbyte och visst kunskapsstöd.

Regeringen avser att inom Arbetsförmedlingens programanslag och genom befintliga praktikplatser ge Arbetsförmedlingen och Arbetsmiljöverket ett gemensamt uppdrag att utforma försöket. Arbetsförmedlingen ska bidra med praktisk implementering enligt de regler som gäller andra arbetsmarknadspolitiska program. Arbetsmiljöverket bör medverka vid kravspeklifikationer eftersom det är viktigt att de kompletterande aktörer som upphandlas för verksamheten har relevant kompetens inom arbetsmiljöområdet. Arbetsförmedlingen ska ansvara för administrationen av nätverken, men båda myndigheterna bör på lämpligt sätt delta med kunskapsförmedling. (Se även avsnitt Arbetsmarknad 4.6.3.)

5.6.3 Arbetsrätt: Flexibilitet, trygghet och inflytande i arbetslivet

Den svenska modellen utgör en god grund för en väl fungerande arbetsmarknad. Det finns därför inte skäl till några större förändringar av arbetsrätten. Vissa grupper såsom unga och utrikes födda kan dock, till följd av utformningen av vissa delar av arbetsrätten, möta svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Det finns skäl att genomföra mindre justeringar av gällande regler för att minska dessa problem. Regeringen vill introducera en särskild anställningsform för gymnasielärlingar samt inrätta lärlingsprovanställningar som ska underlätta ungas inträde på arbetsmarknaden.

Därutöver ska arbetsgivarnas kostnader vid tvist om uppsägning begränsas och Medlingsinstitutet ges ett tydligt uppdrag om att informera företagare om rådande regler om arbetsrätt och kollektivavtal.

Regeringen vill också föra en dialog i Pensionsgruppen för att undersöka möjligheterna till höjd ålder för rätten att kvarstå i anställning från 67 till 69 år. En sådan förändring skulle syfta till att höja utträdesåldern och därmed förbättra hållbarheten i de offentliga finanserna.

5.6.4 Lönebildning

Lönebildningen har en avgörande betydelse för konkurrenskraft, sysselsättning, inflation och andra viktiga delar av den samhällsekonomiska utvecklingen. En väl fungerande lönebildning kännetecknas av mål som hög sysselsättning, prisstabilitet och god reallönetillväxt blir möjliga att förena.

Regeringen anser att lönebildningen i första hand är en fråga för arbetsmarknadens parter. Avtal mellan parterna är att föredra framför lagstiftning, eftersom samförstånd mellan parterna skapar stabilitet för träffade överenskommelser. Statens roll inskränker sig till ett grundläggande regelverk. I lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet finns regler om stridsåtgärder, tvister och statlig medling. I diskrimineringslagen (2008:567) finns förbud mot lönediskriminering. Medlingsinstitutet verkar för en väl fungerande lönebildning. Detta åstadkoms, förutom genom medlarnas arbete, genom möten, seminarier, konferenser, statistik och analys.

5.7 Budgetförslag

5.7.1 2:1 Arbetsmiljöverket

Tabell 5.12 Anslagsutveckling

Tusental kronor				
2009	Utfall	559 297	Anslags-sparande	17 115
2010	Anslag	574 612 ¹	Utgifts-prognos	582 790
2011	Förslag	591 037		
2012	Beräknat	601 605 ²		
2013	Beräknat	604 190 ³		
2014	Beräknat	617 095 ⁴		

¹ Inklusive tilläggsbudgetar till statsbudgeten 2010 (prop. 2009/10:99, bet. 2009/10:FiU21, prop. 2009/10:121, bet. 2009/10:FiU35) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

² Motsvarar 595 643 tkr i 2011 års prisnivå.

³ Motsvarar 589 937 tkr i 2011 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 589 112 tkr i 2011 års prisnivå.

Ändamålet för anslaget är förvaltningskostnader vid Arbetsmiljöverket samt vissa utgifter för företagshälsovård och bidrag till den regionala skyddsombudsverksamheten. Den huvudsakliga verksamheten är tillsynsverksamhet, kunskapsbildning och informationsverksamhet samt kriterieverksamhet.

Utgifter och anslagssparande 2009

Den del av utgifterna under anslaget som avser Arbetsmiljöverkets förvaltning uppgick till 457 miljoner kronor 2009, vilket kan jämföras med 461 miljoner kronor 2008. Regeringens riktlinjer till verket avseende anpassningen till de minskade anslagen innebär att den regionala tillsynen, så långt som möjligt ska värnas. Medelantalet årsarbetskrafter minskade med 55 under 2009 och med 285 sedan 2006.

Utgifterna för den regionala skyddsombudsverksamheten uppgick till 101 miljoner kronor under 2009, vilket motsvarar 2008 års förbrukning. Arbetsmiljöverket utnyttjade drygt 3 miljoner kronor av anslagskrediten under 2009.

Medel avseende företagshälsovårdsutbildningen under regeringens disposition hade ett anslagssparande på drygt 12 miljoner kronor. Därutöver uppgick anslagssparandet för de medel Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU) disponerar för att initiera forskning kring arbetsmiljö och lönsamhet till närmare 8 miljoner kronor. Anslagssparandet från 2009 disponeras även under 2010.

Anvisade resurser 2010

För 2010 har Arbetsmiljöverket tilldelats drygt 473 miljoner kronor för förvaltningskostnader. Av detta belopp avser 45 miljoner kronor satsningen i samband med 2009 års budgetpropo-

sition på information och kunskap, förstärkt information till utländska företag och arbetstagare samt ökade krav på marknadskontroll och standardiseringsarbete.

Drygt 101 miljoner kronor tilldelades den regionala skyddsombudsverksamheten 2010, vilket var oförändrat jämfört med 2009.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 5.13 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor			
Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (Intäkt-kostnad)
Utfall 2009	17 258	15 947	1 311
Prognos 2010	15 500	15 800	-300
Budget 2011	13 500	13 500	0

Uppdragsverksamheten omfattar huvudsakligen den särskilda informationsverksamheten, men även försäljning från informationssystemet om arbetsskador (ISA). Den särskilda informationsverksamheten består främst av försäljning av verkets föreskrifter.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under ramanslaget 2:1 *Arbetsmiljöverket* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 18 400 000 kronor under 2012.

Skälen för regeringens förslag: Arbetsmiljöverket beslutar om bidrag under anslaget för den regionala skyddsombudsverksamheten som medför utgifter kommande budgetår.

Tabell 5.14 Särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Tusental kronor					
	Utfall 2009	Prognos 2010	Förslag 2011	Beräknat 2012	Beräknat 2013–2014
Ingående åtaganden	18 391	18 016	18 391		
Nya åtaganden	18 016	18 766	18 391		
Infriade åtaganden	-18 391	-18 391	-18 391	-18 391	0
Utestående åtaganden	18 016	18 391	18 391		
Erhållet/föreslaget bemyndigande	18 400	18 400	18 400		

Anmärkning: Beloppen är avrundade och överensstämmer därför inte alltid med summan.

Regeringens överväganden

Med anledning av den satsning på arbetsmiljöpolitiken som aviserades i budgetpropositionen för 2009 avseende information och kunskap, förstärkt information till utländska företag och arbetstagare samt ökade krav på marknadskontroll och deltagande i standardiseringsarbetet, föreslår regeringen att anslaget ökas med 2 miljoner kronor 2011. Finansiering av satsningen på arbetsmiljöpolitiken sker genom att anslag 1:3 *Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser* minskas med motsvarande belopp.

I samband med budgetpropositionen för 2010 gjordes en satsning på 8 miljoner kronor per år under perioden 2010–2012 för att i ett pilotprojekt utveckla och prova screening som metod i tillsynsverksamheten. Finansiering sker genom att anslag 1:2 *Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd* minskas med motsvarande belopp.

Från och med 2011 överförs från anslaget 100 000 kronor till det under utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning uppförda anslaget 1:3 *Verksamhetsstöd för den statliga budgetprocessen*. Anledningen är att avgiftsfinansieringen av verksamhetsstödet Hermes upphör och ersätts med anslagsfinansiering. Överföringen motsvarar det belopp myndigheten tidigare betalat som en avgift.

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar ett ramanslag om 591 037 000 kronor för 2011.

Tabell 5.15 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 2:1 Arbetsmiljöverket

	2011	2012	2013	2014
Anvisat 2010¹	574 612	574 612	574 612	574 612
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löneomräkning ²	2 130	7 903	16 064	29 525
Beslut	1 970	1 910	-6 176	-6 316
Överföring till andra anslag	-100	-101	-102	-105
Övrigt ³	12 455	17 260	19 770	19 356
Förslag/beräknat anslag	591 037	601 605	604 190	617 095

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2009 (bet. 2009/10:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2010 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2012–2014 är preliminär och kan komma att ändras.

³ Övergångseffekter till följd av kostnadsmässig avräkning av myndigheternas förvaltningsutgifter redovisas under övrigt. Anslaget minskas med 865 tkr 2014 till följd av beräknade samordningsvinster i samband med att ett e-förvaltningsprojekt kommer att genomföras i statsförvaltningen.

5.7.2 2:2 Arbetsdomstolen

Tabell 5.16 Anslagsutveckling

<i>Tusental kronor</i>				
2009	Utfall	28 056	Anslags-sparande	-2 477
2010	Anslag	30 210 ¹	Utgifts-prognos	28 600
2011	Förslag	30 239		
2012	Beräknat	30 499 ²		
2013	Beräknat	30 921 ³		
2014	Beräknat	31 592 ⁴		

¹ Inklusive tilläggsbudgetar till statsbudgeten 2010 (prop. 2009/10:99, bet. 2009/10:FiU21, prop. 2009/10:121, bet. 2009/10:FiU35) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

² Motsvarar 30 210 tkr i 2011 års prisnivå.

³ Motsvarar 30 211 tkr i 2011 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 30 168 tkr i 2011 års prisnivå.

Ändamålet för anslaget är förvaltningskostnader vid Arbetsdomstolen. Verksamheten består av att pröva arbetsrättsliga tvister, dvs. tvister mellan arbetsgivare och arbetstagare.

Regeringens överväganden

Från och med 2011 överförs från anslaget 60 000 kronor till det under utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning uppförda anslaget 1:3 *Verksamhetsstöd för den statliga budgetprocessen*. Anledningen är att avgiftsfinansieringen av verksamhetsstödet Hermes upphör och ersätts med anslagsfinansiering. Överföringen motsvarar det belopp myndigheten tidigare betalat som en avgift.

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar ett ramanslag om 30 239 000 kronor för 2011.

Tabell 5.17 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 2:2 Arbetsdomstolen

	2011	2012	2013	2014
Anvisat 2010¹	30 210	30 210	30 210	30 210
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löneomräkning ²	99	389	812	1 529
Beslut	-10	-39	-40	-41
Överföring till andra anslag	-60	-61	-61	-63
Övrigt ³	0	0	0	-44
Förslag/beräknat anslag	30 239	30 499	30 921	31 592

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2009 (bet. 2009/10:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2010 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2012–2014 är preliminär och kan komma att ändras.

³ Anslaget minskas till följd av beräknade samordningsvinster i samband med att ett e-förvaltningsprojekt kommer att genomföras i statsförvaltningen.

5.7.3 2:3 Statens nämnd för arbetstagares uppfinningar

Tabell 5.18 Anslagsutveckling
Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2009	Utfall	87		3
2010	Anslag	92 ¹	Utgifts-prognos	96
2011	Förslag	92		
2012	Beräknat	93 ²		
2013	Beräknat	94 ²		
2014	Beräknat	96 ²		

¹ Inklusive tilläggsbudgetar till statsbudgeten 2010 (prop. 2009/10:99, bet. 2009/10:FiU21, prop. 2009/10:121, bet. 2009/10:FiU35) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

² Motsvarar 92 tkr i 2011 års prisnivå.

Ändamålet för anslaget är kostnader för verksamheten vid Statens nämnd för arbetstagares uppfinningar. Kostnaderna består huvudsakligen av arvoden och ersättningar.

Nämnden har under 2009 hållit två sammanträden i plenum. För närvarande finns två pågående ärenden i nämnden. Dessa gäller av arbetstagare begärda utlåtanden enligt lagen (1949:345) om rätten till arbetstagares uppfinningar.

Regeringens övervägande

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar ett ramanslag om 92 000 kronor för 2011.

Tabell 5.19 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 2:3 Statens nämnd för arbetstagares uppfinningar
Tusental kronor

	2011	2012	2013	2014
Anvisat 2010¹	92	92	92	92
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löneomräkning ²	0	1	2	4
Förslag/beräknat anslag	92	93	94	96

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2009 (bet. 2009/10:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2010 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2012–2014 är preliminär och kan komma att ändras.

5.7.4 2:4 Internationella arbetsorganisationen (ILO)

Tabell 5.20 Anslagsutveckling
Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2009	Utfall	31 416		4 420
2010	Anslag	32 622 ¹	Utgifts-prognos	28 548
2011	Förslag	32 622		
2012	Beräknat	32 622		
2013	Beräknat	32 622		
2014	Beräknat	32 622		

¹ Inklusive tilläggsbudgetar till statsbudgeten 2010 (prop. 2009/10:99, bet. 2009/10:FiU21, prop. 2009/10:121, bet. 2009/10:FiU35) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

Ändamålet för anslaget är huvudsakligen kostnader för Sveriges medlemsavgift till Internationella arbetsorganisationen (ILO). En mindre del utgör kostnader för deltagande i ILO:s verksamhet och för ILO-kommittén.

ILO:s beslutande organ, Internationella arbetskonferensen, antog i juni 2009 arbetsprogram och budget för perioden 2010–2011 omfattande 777,6 miljoner schweizerfranc. Enligt beslut av internationella arbetskonferensen i juni 2010 utgör Sveriges andel 1,065 procent av ILO:s budget för 2011, vilket är en lägre andel jämfört med tidigare år. Sveriges medlemsavgift för 2011 beräknas därmed till 3,8 miljoner schweizerfranc. Medlemsavgiften i svenska kronor kommer bero på den svenska kronans växelkurs mot schweizerfrancen vid utbetalningstillfället i början 2011.

Regeringens övervägande

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar ett ramanslag om 32 622 000 kronor för 2011.

5.7.5 2:5 Medlingsinstitutet

Tabell 5.21 Anslagsutveckling

Tusental kronor

År	Utfall	45 748	Anslags- sparande	9 777
2009	Utfall	45 748	Anslags- sparande	9 777
2010	Anslag	55 369 ¹	Utgifts- prognos	49 861
2011	Förslag	56 024		
2012	Beräknat	56 625 ²		
2013	Beräknat	57 436 ²		
2014	Beräknat	58 630 ³		

¹ Inklusive tilläggsbudgetar till statsbudgeten 2010 (prop. 2009/10:99, bet. 2009/10:FiU21, prop. 2009/10:121, bet. 2009/10:FiU35) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

² Motsvarar 56 024 tkr i 2011 års prisnivå.

³ Motsvarar 55 945 tkr i 2011 års prisnivå.

Ändamålet för anslaget är förvaltningskostnader och kostnader för lönestatistik för Medlingsinstitutet. Den huvudsakliga verksamheten är medling i arbetstvister och ansvar för den officiella svenska lönestatistiken samt att verka för en väl fungerande lönebildning. Under 2009 uppgick kostnaderna för medling till 5,3 miljoner kronor och kostnaderna för analys och information till 40 miljoner kronor.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar ett ramanslag om 56 024 000 kronor för 2011.

Tabell 5.22 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 2:5 Medlingsinstitutet

Tusental kronor

	2011	2012	2013	2014
Anvisat 2010 ¹	55 369	55 369	55 369	55 369
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löneomräkning ²	624	1 225	2 035	3 311
Övrigt ³	31	31	32	-50
Förslag/beräknat anslag	56 024	56 625	57 436	58 630

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2009 (bet. 2009/10:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2010 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2012–2014 är preliminär och kan komma att ändras.

³ Övergångseffekter till följd av kostnadsmässig avräkning av myndigheternas förvaltningsutgifter redovisas under övrigt. Anslaget minskas med 82 tkr 2014 till följd av beräknade samordningsvinster i samband med att ett e-förvaltningsprojekt kommer att genomföras i statsförvaltningen.